

B57 482

A III. ORSZÁGOS PATRONAGE-KONGRESSZUS IRATAI.

AZ Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK
LEGFŐBB VÉDŐSÉGE ALATT KASSÁN, 1911. SZEPTEMBER
HÓ 17—19-ÉN TARTOTT

III. ORSZÁGOS PATRONAGE-KONGRESSZUS NAPLÓJA.

BELLYEI RICKL GYULA

IGAZSÁGÜGYMINISTERI TANÁCSOSNAK, A
KONGRESSZUS ÉS A PATRONAGE-EGYESÜLE-
TEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE ELNÖKÉNEK ÉS

BERCZELI BERCZELLY JENŐ

V. B. T. T., A KASSAI KIR. ITÉLŐTÁBLA NY.
ELNÖKÉNEK, A KASSAI ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTT-
SÁG ELNÖKÉNEK

VEZETÉSE MELLETT KÖZZÉTESZI

A SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG.

A KONGRESSZUS TAGJAINAK TAGILLETMÉNYE.

KASSA.

„SZENT ERZSÉBET” KÖNYVNYOMDA R. T. NYOMÁSA

1912.-9144.

B 57482

JATE Egyetemi Könyvtár

J000066393

TARTALOM.

	Oldal
Tartalom	III.
Névmutató	VI.
A megtekintett intézetek s a Kongresszussal kapcsolatos közgyűlések jegyzéke	VIII.
A kongresszus tagjainak betűrendes névsora	1
A hatóságok és egyesületek képviselőinek névsora	23
 Megnyitó ülés 1911. évi szeptember hó 17-én d. e. 10 órakor:	
Berczelly Jenő v. b. t. t. beszéde	43
Dr. Székely Ferenc igazságügyi miniszter beszéde	45
Éder Ödön polgármester üdvözlő beszéde	46
Dr. Puky Endre alispán üdvözlő beszéde	47
Berczelly Jenő előterjesztése	48
Rickl Gyula elnöki beszéde	49
A tisztikar megválasztása	52
Kormánynyilatkozatok:	
Dr. Balogh Jenő	55
Dr. Tóry Gusztáv	56
Létay Gusztáv	57
Jaloviczky Sándor	57
Pap Kálmán	58
Adler-Rácz József	59
Dr. Balogh Jenő előterjesztése a tanítók patronage-tevékenységéről	59
Az országos jellegű patronage-egyesületek képviselőinek nyilatkozatai:	
Giesswein Sándor	62
Révész Kálmán	63
Dr. Klein József	64
Farkas Edith	64
Táviratok, egyéb üdvözlések	66
Rickl Gyula elnök berekeszti az ülést	68
 Második ülés 1911. szeptember hó 17-én d. u. 1/2 4 órakor:	
Rickl Gyula elnök megnyitja az ülést	69
Napirend előtti felszólalások:	
Dr. Szilágyi Arthur Károly	69
Rickl Gyula elnök	70
Pap Kálmán	71
Rickl Gyula elnök	71

IV.

	Oldal
Dr. Oberschall Pál	71
Dr. Tóry Gusztáv	73
Rickl Gyula elnök	73
Jaloviczky Sándor	73
Rickl Gyula elnök	75
Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót	75
Rickl Gyula elnök	76
A következő első kérdés tárgyalása:	
<i>„Mely feltételek mellett hagyható a segélyre szoruló gyermek a szülő, nagyszülő vagy rokon családjában?”</i>	
<i>Ha igen, szükséges lenne-e az állami gyermekvédelmi törvényeket, illetőleg az állami gyermekvédelmi szabályzatot e szempontból s mily irányban módosítani?”</i>	
Ruffy Pál előadó	76
Dr. Biró Balázs	85
Dr. Bochkor Mihály	87
Dr. Bartos Kálmán	89
Geőcze Sarolta	91
Dr. Szana Sándor	95
Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót	101
Dr. Szana Sándor	103
Kőszeghy Sándor	103
Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót	104
Ruffy Pál előadó	105
Glücklich Vilma	106
Rickl Gyula elnök	106
Ruffy Pál előadó	107
Rickl Gyula elnök	107
Özv. gr. Zichy Rezsóné indítványa	107
Rickl Gyula elnök berekeszti az ülést	107
Harmadik ülés 1911. szeptember hó 18-án d. e. 9 órakor:	
Rickl Gyula elnök megnyitja az ülést	108
Vita az I. kérdésben hozott határozatról:	
Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót	108
Dr. Bernolák Nándor	108
Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót	109
Ruffy Pál	109
Rickl Gyula elnök	109
Az Erdélyi Pártfogó-Egylet meghívója	109
Dr. Hevesi Simon napirend előtti felszólalása	109
A következő második kérdés tárgyalása:	
<i>„Miként mozdíthatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a próbaidő alatt?”</i>	
Dr. Angyal Pál előadó	110
Dr. Rozsnyay Dávid	128
Dr. Kármán Elemér	132

	Oldal
Rickl Gyula elnök	134
Dr. Perjéssy Mihály	134
Dr. Rosti Mihály	135
Dr. Oberschall Pál	140
Dr. Angyal Pál	142
Dr. Finkey Ferenc	142
Breuer Soma	143
Kovács István	149
Dr. Lázár Andor	152
Safáry Kálmán	153
Dr. Kádár László Levente	154
Dr. Szentiványi Géza	156
Rickl Gyula elnök berekeszti az ülést	159

Negyedik ülés 1911. szeptember hó 19-én d. e. 9 órakor:

Rickl Gyula elnök megnyitja az ülést	160
Vargha Nagy István felszólalása napirend előtt	160
A következő harmadik kérdés tárgyalása:	

„Melyek legyenek a hivatásszerű büntettek irányában kifejthető patronage-tevékenység keretei? Nevezetesen van-e egyáltalán helye patronage-munkának a hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában és ha igen, ez a pártfogó tevékenység a társadalmi jellegű patronage-tevékenység útján vagy inkább hivatalnokok által végeztesse?”

Dr. Finkey Ferenc előadó	163
Bakonyi Kálmán	175
Záhorszky István	177
Dr. Finkey Ferenc előadó	179
Rickl Gyula elnök	180
Molnár Géza indítványa	180
Rickl Gyula elnök	181
Kiss János	181
Dr. Fischer-Colbrie Ágost befejező beszéde: „A patronage múltja és jövője.”	182
Rickl Gyula elnök bezárja a kongresszust	188
Rácz Ernő	189

A kongresszus határozatai és óhajai	191
---	-----

Névmutató.

	Oldal		Oldal
Adler-Rácz József	59	Feleký Béla	67
Andor György	53	dr. Finkey Ferenc	53, 142, 163, 179
dr. Angyal Pál	53, 110, 142	dr. Fischer-Colbrie Ágost	53, 182
Arnold Sándor	43, 53	Fischer Andor	54
Aschinger Ferenc	53	br. Forster Gyula	52
dr. Bakonyi Kálmán	53, 175	Geöcze Sarolta	91
dr. Balogh Jenő	52, 55, 59	Giesswein Sándor	52, 62
dr. Bárczy István	67	Glücklich Vilma	106
dr. Bartos Kálmán	89	Góth Ferenc	43, 53
dr. Baumgarten Izidor	53	Hanisch János	67
Baumgarten Károly	53	Hevesi Simon	53, 109
Berczelly Jenő	43, 48, 53	dr. Horváth Dániel	54
dr. Bernolák Nándor	54, 108	Jalsoviczky Sándor	53, 57, 73
dr. Biró Balázs	85	Kaczián János	53
dr. Blanár Béla	43, 53	dr. Kail Antal	53
dr. Bochkor Mihály	53, 87	dr. Kádár Levente	55, 154
Bornemissza László	53	gr. Károlyi Lászlóné	54
dr. Boronkay István	55	dr. Kármán Elemér	132
dr. Bothár Sándor	54	Kiss János	181
Breuer Soma	143	dr. Klein József	64
Czárán István	53	Kovács István	53, 149
Degré Miklós	53	Köszeghy Sándor	53, 103
gr. Edelsheim-Gyulai Lipót 52, 75, 101, 104, 108, 109		Latinovics Róza	54
Éder Ödön	43, 46, 52	dr. Lázár Andor	55, 152
Eiserth István	53	dr. Lengyel Aurél	55
Endes Miklós	53	Létay Gusztáv	54, 57
Erődy Béla	54	Lőrinczy Jenő	54
Erődy Tihamér	54	dr. Lukáts Adolf	54
Farkas Edith	54, 64	Lupkovits József	54
Farkas Lajos	52	dr. Madzsar Károly	54
Felber Arthur	53	dr. Markos Olivér	55
		Molnár Géza	54, 181
		Mosdóssy Géza	54

	Oldal
dr. Novák K. Ernő	55
dr. Oberschall Pál	54, 71, 140
dr. Ősz Béla	55
Puky Endre	43, 47, 52
Palócz Endre	67
Paksy József	43, 54
gr. Pálffy Sándor	52
Pap Kálmán	54, 59, 71
Papp Péter	55
dr. Perjéssy Mihály	134
Prohászka Ottokár	67
Rácz Ernő	54, 189
gr. Ráday Gedeon	52
Révész Kálmán	54, 63
Rickl Gyula	43, 49, 53, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 106, 107, 108, 109, 134, 159, 160, 163, 180, 181, 188
dr. Rosti Mihály	135
dr. Rottenbiller Fülöp	54
dr. Rozsnyay Dávid	128
Ruffy Pál	76, 105, 107, 109
Safáry Kálmán	153
Spóner Gyula	54
Stecker Károly	54

	Oldal
Stocker Antal	54
Szalay Lászlóné	54
dr. Szászy Béla	54
dr. Szana Sándor	95, 103
gr. Széchenyi László	53
dr. Székely Ferenc	45
Székely Ferenc üdv. tan.	53
Szell Kálmán	67
Szép Géza	54
dr. Szentiványi Géza	156
Szent-Istvány Béla	55
Sziklay Ede	43, 53
dr. Szilágyi Arthur Károly	54, 69
dr. Szivák Imre	67
Takács Béla	54
dr. Takács Menyhért	43, 53
Tary Jenő	55
gr. Teleky Ferenc	53
gr. Tisza István	67
dr. Tóry Gusztáv	53, 57, 73
Vargha Nagy István	54, 160
gr. Vay Gáborné	54
Záhorszky István	177
gr. Zichy Károly	54
özv. gr. Zichy Rezsőné	54, 107

A megtekintett intézetek és a kapcsolatos közgyűlések jegyzéke.

I.

A kongresszus tagjai megtekintették a következő intézményeket:

1. a kassai kir. javító-nevelő intézetet,
2. a kassai állami gyermekmenhelyet,
3. a fiatakoruak kassai fogházát,
4. az Országos Gyermekvédő Liga kassai fiókjának bölcsődéjét,
5. a Szt. József gyermekotthont,
6. a kath. Tanoncotthont,
7. a Kassai Jótékony Nőegylet árvaházát.
8. a Széplaki iskolában létesített napközi otthont,
9. a Kassai Kath. Patronage-Egylet bárcai nevelő intézetét és kassai ideiglenes női menhelyét, — végül
10. a Szociális Missió-Társulat szikszói Bethánia szeretet-házát.

II.

A kongresszus tagjait meghívták a Kongresszussal kapcsolatos következő ünnepi közgyűlésekre:

1. A Kassai és Abauj-Torna vármegyei Általános Tanító-Egyesület közgyűlésére, a melyen a tanítói patronázs-csoport megalkulását mondták ki,*)
2. a kassai gyermekmenhely-bizottság ülésére,
3. az Orsz. Izr. Patronage-Egyesület kassai fiókjának alakuló közgyűlésére.

*) E közgyűlés lefolyását külön füzetben tettük közzé s készséggel bocsátjuk a kongresszus tagjainak szíves rendelkezésére. A *Napló* 61. oldalán írt jegyzet erre a külön füzetre vonatkozik.

A kongresszus tagjainak névsora.

Aba János, Kassa.

Abonyi József, állami igazgató-tanító, Hernádcsány.

Aczél Gyula, javítóintézeti irodatiszt, Kassa.

Adamek Edit, Kassa.

Adamik Géza, kir. járásbíró, Felsővizköz.

Dr. Adler-Rácz József, miniszteri tanácsos, Budapest.

Dr. Akay Kornél, kir. ítélőtáblai bíró, Pozsony.

Almay Ferenc, kir. törvényszéki bíró, Dés.

Almássy Margit, állami tanítónő, Stósz.

Dr. Andor György, miniszteri tanácsos, Budapest.

Angyal Irma, állami tanítónő, Kassa.

Dr. Angyal Pál, egyetemi magántanár, jogtanár, kir. tanácsos, Pécs.

Arányi Antal, nyugalmazott tanítóképezdei igazgató, Kassa.

Arnold Sándor, kir. ítélőtáblai tanácselnök, Kassa.

Arnold Sándorné, Kassa.

Aschinger Ferenc, kir. főügyész, Pozsony.

Ábrányi Jakab, állami igazgató-tanító, Nagyida.

Ádám József, róm. kath. tanító, Pere.

Dr. Ágoston Géza, fővárosi árvaszéki jegyző, Budapest.

Ágoston László, róm. kath. tanító, Felsővadász.

Ávéd Veronika, állami tanítónő, Meczenzéf.

Dr. Baán Achill, a Sárosmegyei Pártfogó Egylet tagja, Eperjes.

Babej György, gör. kath. tanító, Mogyoróska.

Babinecz Anisett, állami tanítónő, Kassa.

Bacsinszky Ede, róm. kath. tanító, Hilyó.

Baczony Irén, állami tanítónő, Kassa.

Dr. Bakonyi Kálmán, kir. ítélőtáblai bíró, Budapest.

Bakos István, állami tanító, Buzinka.

Bakó Bertalan, kir. járásbíró, Mezőcsát.

Baksy István, ref. tanító, Rásony.

Baksy László, ref. tanító, Pányok.

Balassa Mihály, róm. kath. tanító, Bodvaszilas,

Balás Lajos, püspök, Rozsnyó.

Balás Tihamér, gyermekmenhelyi gondnok, Kassa.

Dr. Balázs András, róm. kath. főesperes, Torda.

Balázs Mihály, állami igazgató-tanító, Kassa.

Balázs Sándor, ref. tanító, Felsőméra.

Balga Iloná, állami tanítónő, Hernádvécse.

Balla István, állami igazgató-tanító, Somodi.

Dr. Balogh Jenő, vallás- és közoktatásügyi államtitkár, Budapest.
 Balogh József, ref. tanító, Abaujkér.
 Barcsa János, ref. tanító, Áj.
 Barkász Dániel, ref. tanító, Körtvélyes.
 Barna Bálint.
 Barna Béla, róm. kath. tanító, Jászó.
 Bartha József, ref. tanító, Szinpetri.
 Dr. Bartos Kálmán, az Országos Izr. Patronage-Egyesület titkára, Budapest
 Dr. Baumgarten Izidor, koronaügyész helyettes, Budapest.
 Dr. Baumgarten Károly, kir. ítélőtáblai tanácselnök, Budapest.
 Bazán József, róm. kat. tanító, Perény.
 Bácskay Kálmán, róm. kath. tanító, Aszaló.
 Bálint Lajos, kir. járásbíró, Bártfa.
 Dr. Bán József, kir. ügyész, Marosvásárhely.
 Bánó Aladár, Sárosmegye törvényhatósági bizottsági tagja, Eperjes.
 Bányay János, állami igazgató-tanító, Bácsza.
 Bányász Sándor, róm. kath. tanító, Abaujkér.
 Bányászné Pacsay Irén, róm. kath. tanítónő, Abaujkér.
 Dr. Bárczy István, polgármester, Budapest.
 Bárdos Béla, állami tanító, Him.
 Bárdos Gyula, róm. kath. tanító, Debrőd.
 Bárdos József, állami igazgató-tanító, Jánok.
 Bászai Jenőné, állami igazgató-tanítónő, Kassa.
 Becsei István, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Becsky Emil, főispán, Nagyszőlős.
 Belánszky György, róm. kath. tanító, Göncz.
 Beller Károly, kereskedelmi tanácsos, kamarai alelnök, Kassa.
 Bendicsák Emma, róm. kath. tanítónő, Kishuta.
 Bene István, állami tanító, Péder.
 Benes Ida, állami tanítónő, Hernádszadány.
 Benes Sándor, kir. járásbíró, Tata.
 Benkő Sándor, kir. albiró, Kézdivásárhely.
 Dr. Benson Róbert, kir. törvényszéki jegyző, Kassa.
 Berczelly Jenő, v. b. t. t., kir. ítélőtáblai elnök, Kassa.
 Dr. Berényi Ármin, ügyvéd, Gyula.
 Dr. Bernolák Nándor, egyetemi magántanár, jogtanár, Kassa.
 Dr. Bernolák Nándorné, Kassa.
 Berzátzy Ferencz.
 Berzátzy László, állami tanító, Kassa.
 Dr. Bessenyei Béla, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.
 Bezilla Irén, állami tanítónő, Kassa.
 Bezilla Vilmos, kir. aljárásbíró, Stubnya.
 Dr. Biró Balázs, egyetemi magántanár, ügyvéd, Kolozsvár.
 Dr. Biró Béla, ügyvéd, Gyula.
 Bitvay Tódor, állami tanító, Kassa.
 Dr. Blanár Béla, országgyűlési képviselő, Kassa.
 Bochkor Mihály, jogtanár, Nagyvárad.
 Bock Ödön, ág. h. ev. polgári iskolai tanár, Kassa.

- Bodnár Gábor, kir. aljárásbíró, Perlasz.
 Dr. Bodnár István, az Országos Gyermekvédő Liga szabolcsmegyei bizottságának alelnöke, Nyíregyháza.
 Bodnár Margit, róm. kath. tanítónő, Nyésta.
 Bodor László, kir. ítélőtáblai bíró, Kolozsvár.
 Bojtár Barna, ref. tanító, Pálháza.
 Borbély Ilona, állami igazgató-tanítónő, Kassa.
 Bornemissza László, Gömör vármegye főispánja, Rimaszombat.
 Dr. Boronkay István, ügyvéd, Budapest.
 Boross Aladár, izr. tanító, Kassa.
 Boross Dezső, kir. ügyész, Temesvár.
 Boross Erzsébet, állami tanítónő, Abaujszántó.
 Boross György, állami tanító, Alsócsáj.
 Boross László, róm. kath. tanító, Füüzerradvány.
 Boross Mihályné, a fővárosi szegény Gyermekkert Egylet választmányi tagja, Budapest.
 Dr. Borzsoy Béla, kir. törvényszéki bíró, Torda.
 Dr. Bothár Sándor, kir. ügyész, Kassa.
 Both Miklós, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.
 Bódy Géza, róm. kath. tanító, Vizsoly.
 Bódyné Markó Mária, állami tanítónő, Nagyida.
 Dr. Bóth Tamás, a Sárosmegyei Pártfogó Egyesület tagja, Eperjes.
 Bottyán János, ref. tanító, Kovácsvágás.
 Bök Béla, kir. törvényszéki bíró, Pécs.
 Böhm Aurél, hadbiztossági főnök, Kassa.
 Dr. Brandt József, kir. törvényszéki bíró, Szolnok.
 Bretán Sándor, kir. járásbíróági jegyző, Halmi.
 Breuer Soma, rabbi, Nagykáta.
 Breznicz Ármin, izr. tanító, Göncz.
 Bróda Mihály, róm. kath. tanító, Nyíri.
 Bródy Frigyes, nagykereskedő, Kassa.
 Bródy Frigyesné, Kassa.
 Özv. Bródy Fülöpné, Kassa.
 Buday József, tanítóképezdei gyakornok, Kassa.
 Bujdos Mátyás, róm. kath. tanító, Csobád.
 Bujnovszky Tamás, róm. kath. plébános, Püspöknádasd.
 Bukovinszky Anna, állami tanítónő, Somodi.
 Bukovinszky Károly, kir. aljárásbíró, Námesztó.
 Bukovszky Lajos, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Bulyovszky Gusztáv, kir. főügyész helyettes, Miskolc.
 Burkár Pál, állami igazgató-tanító, Hernádvecse.
 Dr. Buza László, ref. jogakadémiai tanár, Sárospatak.
 Büchler Sándor, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Chalupka Árpád, ág. h. ev. tanító, Benyék.
 Chanáth Miklós, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.
 Curry Richárd, kir. járásbíró, Szentés.
 Dr. Cvenits Antal, kir. törvényszéki bíró, Rózsahegy.

Csajághy Károly, kir. ügyész, Komárom.
 Csajka Dezső, kir. törvényszéki jegyző, Kassa.
 Csankó Vilmos, állami tanító, Kassa.
 Csákány Sándor, kir. törvényszéki albiró, Veszprém.
 Dr. gróf Csáky Adorján, szentszéki tanácsos, Kassa.
 Császár Béla, kir. törvényszéki bíró, Brassó.
 Cseh Jolán, állami óvónő, Abaujszina.
 Cserneczy Béla, állami igazgató-tanító, Kassa.
 Csekán József, állami tanító, Abaujrakos.
 Csia Albert, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Csia Antal, ref. tanító, Torna-Kápolna.
 Csifó Salamon, unit. teológiai dékán, Kolozsvár.
 Csillaghy István, vármegyei főjegyző, Alsókubin.
 Csiszár Andor, állami tanító, Nagybózsza.
 Dr. Csizy Béla, ügyvéd, Sátorajauhely.
 Csohány Béla, állami igazgató-tanító, Hernádsaadány.
 Csoma József, akadémiai tag, földbirtokos, Kassa.
 Csoma Miklós, gör. kath. lelkes, Kassa.
 Csorja Károly, polgári iskolai tanár, Kassa.
 Csulák Miklós, állami tanító, Idabukócz.
 Czárán István kir. főügyész, Budapest.
 Dr. Czeisel Lajos József, ügyvéd, Zombor.
 Czelláth Gézáné.

Dancsházy Gusztáv, felsőkereskedelmi iskolai igazgató, Kassa.
 Özv. Darvas Imréné, Kassa.
 Dasszevitz János, róm. kath. tanító, Szikszó.
 Dánér Ferenc, állami tanító, Onga.
 Dániel Imre, kir. ügyész, Gyulafehérvár.
 Deák Gizella róm. kath. tanítónő, Abaujnádasd.
 Deák Julianna, állami tanítónő, Petőszinye.
 Deák Lajos, kir. tanácsos, tanfelügyelő, Marosvásárhely.
 Dr. Degré Miklós, kir. törvényszéki elnök, Győr.
 Deme Antal, róm. kath. tanító, Hidasnémeti.
 Dr. Densz Sándor, kir. járásbíró, Ilosva.
 Dercsényi Béla, kir. törvényszéki bíró, Beregszász.
 Dessewffy Árpád, kir. járásbíró, Nagyrőcze.
 Dr. Dessewffy István, Sáros megye törvényhatósági bizottság tagja, Eperjes.
 Dr. Deutsch Ernő, az Országos Izr. Patronage-Egyesület alelnöke, Budapest.
 Diener Ottmár, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Diószeghy Lajos, állami igazgató-tanító, Petőszinye.
 Diószeghyné Prém Erzsébet, állami óvónő, Petőszinye.
 Doczkalik Jenő, róm. kath. tanító, Felsőmecenéz.
 Dohnál Józsefné, az Országos Gyermekvédő Liga szabolcsvármegyei jogvédő bizottságának alelnöke, Nyiregyháza.
 Dollák Ferenc, róm. kath. tanító, Tornaszentandrás.
 Dókus Gyula, cs. és kir. kamarás, alispán, Sátorajauhely.
 Dózsa Ferenc, kir. törvényszéki bíró, Torda.

Draskovics Gyula, állami igazgató-tanító, Kassa.

Ducker Ödön, javítóintézeti igazgató, Aszód.

Dudinszky Miklós, kir. járásbíró, Nagykálló.

Duke Ede, állami tanító, Kassa.

Duschek János, róm. kath. plébános, Alsómislye.

Dvorszky Ferenc, állami tanító, Gagyvendégi.

Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót, az Orsz. Gyermekvédő Liga elnöke, Budapest.

Egly Béla, róm. kath. tanító, Buzita,

Egry Aladár, kir. járásbíró-sági jegyző, Besztercebánya.

Dr. Ehrenfeld Gyula, kir. törvényszéki bíró, Nyitra.

Eiben János, állami igazgató-tanító, Meczenzéf.

Eisert István, kir. főügyész-helyettes, Sátoraljaujhely.

Ember Géza, kir. törvényszéki bíró, Nagyvárád.

Dr. Encsy Kálmán, kir. alügyész, Csíkszereda.

Dr. Endes Miklós, kir. ítélőtáblai elnöki titkár, Kolozsvár.

Engelberth Rudolf, róm. kath. tanító, Hernádkércs.

Engelthaler László, kir. járásbíró, Szentes.

Dr. Engel Zsigmond, ügyvéd, Budapest.

Eördögh Erzsébet, állami tanítónő, Kassa.

Dr. Eöttevényi-Nagy Olivér, kir. jogakadémiai tanár, Kassa.

Erdélyi Gáspár, vármegyei árvaszéki elnök, Komárom.

Erdélyi János.

Erdélyi János, ág. h. ev. tanító, Ránk.

Erdöss Ferenc, kir. aljárásbíró, Nyíregyháza.

Erm Emil, állami tanító, Krasznokvajda.

Dr. ifj. Erődy Béla, kereskedelmi akadémiai tanár, Kolozsvár.

Dr. Erődy Tihamér, a Katholikus Patronage Egylet titkára, Budapest.

Dr. Esső Imre, a Vasvármegyei Fehérkereszt Egyesület patronage osztályának elnöke, Szombathely.

Éder Ödön, polgármester, Kassa.

Ékes Károlyné, Kassa.

Dr. Ékes Lajos, városi tanácsos, Kassa.

Fabinyi Gyula, állami polgári iskolai tanár, Kassa.

Famler Gusztáv, ág. h. ev. lelkész, Torzsa.

Faragó Sámuel, a Lévai Nőegylet titkára, Léva.

Farkas Edith, alapítványi hölgy, Budapest.

Farkas Gyula, állami igazgató-tanító, Füzér.

Farkas József, állami tanító, Ujszállás.

Fazekas János, állami tanító, Hollóháza.

Fecsó Gyula, róm. kath. tanító, Torna.

Fedor János, állami tanító, Szulányujváros.

Dr. Fehér Kristóf, kir. ügyész, Lugos.

Dr. Feichtinger Ernő, kir. ítélőtáblai bíró, Győr.

Fejér Borbála, állami tanítónő, Kassa.

Dr. Fejér Miksa, ügyvéd, Pozsony.

Fekete Mihály, kir. járásbíró, Marosujvár.

Dr. Fekete Rudolf, ügyvéd, Ilosva.
 Dr. Felber Arthur, kir. főügyész, Pécs.
 Feledy Ferenc, kir. járásbíró, Tornalja.
 Dr. Feleki Béla, ügyvéd, Budapest.
 Dr. Ferbstein Márk, Sárosvármegye törvényhatósági bizottsági tagja, Eperjes.
 Ferdinándy Gyula, vármegyei főjegyző, Kassa.
 Ferdinándy Tihamér, kir. aljárásbíró, Tiszalök.
 Fertály József, állami igazgató-tanító, Kassa.
 Fest Géza, kir. ügyész, Eperjes.
 Fényes Erzsébet, állami óvónő, Szepsi.
 Fiedler István, ref. tanító, Bakta.
 Fiedler Nándor, ág. h. ev. tanító, Fancsal.
 Dr. Finkey Ferenc, egyetemi magántanár, jogtanár, Sárospatak.
 Finnta József, kir. aljárásbíró, Csíkszentmárton.
 Firczák Gyula, v. b. t. t., gör. kath. püspök, Ungvár.
 Dr. Fischer Andor, kir. ítélőtáblai tanácsjegyző, Kassa.
 Dr. Fischer-Colbrie Ágost, megyéspüspök, Kassa.
 Fischer Imre, kir. ügyész, Szekszárd.
 Flórián Károly, jogtanár, Eperjes.
 Fornszek Béla, kir. törvényszéki elnök, Sátoraljaujhely.
 Báró Forster Gyula, miniszteri tanácsos, Budapest.
 Fónagy Béla, a Társadalomtudományi Múzeum könyvtárosa, Budapest.
 Friedl Hedvig, izr. tanítónő, Szikszó.
 Dr. Friedmann Henrik, ügyvéd, Kassa.
 Frimmel Róbert, állami helyettes tanító, Szepsi.
 Furmann Imre, kir. ügyész, Eperjes.
 Füleky Lajos, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Fülöp Károly, ügyvéd, Kassa.
 Füredi Jenő, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Fürst Sándor, műszaki tanácsos, Kassa.
 Füsthy Antal, kir. ügyész, Kassa.

Garay Antal, róm. kath. tanító, Hejczé.
 Gaskóné Kiss Hermin, állami tanítónő, Kassahámar.
 Gállfalviné Indre Bella, állami tanítónő, Abaujszántó.
 Dr. Gáll Endre, kir. főügyész-helyettes, Budapest.
 Gáthy Bálint, kir. ügyész, Debreczen.
 Özv. Gávelné Lengyel Irén, állami tanítónő, Szepsi.
 Gáy János, róm. kath. plébános, Gálszécs.
 Geguss Dániel, rendőrkapitány, Budapest.
 Geöcze Sarolta, tanítónő-képezdei igazgatónő, Budapest.
 Gerdánovits Sándor, kir. ítélőtáblai bíró, Temesvár.
 Gergely István, ref. tanító, Fulókércs.
 Dr. Gerhauser József, kir. törvényszéki bíró, Szeged.
 Gerlits Sándor, Vas megyei árvaházi igazgató, Szombathely.
 Özv. Gerlőczy Gézané, a Katolikus Háziaszszonyok Országos Szövetsége
 kassai egyletének alelnöke.
 Gerő Ágoston, állami igazgató-tanító, Abaujszina.

Gesell Sarolta, állami óvónő, Szepsi.
 Dr. Giesswein Sándor, kanonok, pápai prelátus, Budapest.
 Gillinger János, főreáliskolai tanár, Kassa.
 Dr. Glatz Árpád, kir. járásbíró, Alsóverecské.
 Glósz Károly, állami tanító, Szilvásapáti.
 Glücklich Vilma, a Feministák Egyesületének ügyvezetője, Budapest.
 Gonda Emilia, állami óvónő, Meczenzéf.
 Dr. Góth Ferenc, kir. törvényszéki elnök, Kassa.
 Dr. Góts János, kir. ítélőtáblai tanácsjegyző, Kassa.
 Gömörý Vilmos.
 Göntér Gábor, állami tanító, Kassa.
 Göntér Paula, állami tanítónő, Abaujszina.
 Görög Anna, állami tanítónő, Hollóháza.
 Gözsy Péter, kir. járásbíró, Csikszentmárton.
 Groholy György, gör. kath. tanító, Alsógagy.
 Groholy Emánuel, gör. kath. tanító, Gadna.
 Groholy Emánuel, gör. kath. tanító, Homrogd.
 Groszmann Fábán, állami tanító, Hernádcsány.
 Grusz Frigyes, tanítóképezdei tanár, Kassa.
 Grusz Sándor, kir. járásbírósi jegyző, Lemes.
 Grünnerné Pryzlupszky Izabella, róm. kath. tanítónő, Füžernádaska.
 Gulácsy István, alispán, Beregszász.
 Gulovits Olga, községi óvónő, Szikszó.
 Gvozdkák Bazil, gör. kath. tanító, Felsővadász.
 Dr. Gyalókey Sándor, kir. ügyész, Kecskemét.
 Dr. Gyarmathy Béla, kir. alügyész, Kolozsvár.
 Györgyi Kálmán, kir. járásbíró, Beregszász.
 Gyulay József, theológiai tanár, Eperjes.
 Gyurkó István, róm. kath. tanító, Torna.

Haczegán János, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Hadzsics Antal, udvari tanácsos, Ujvidék.
 Halasy János, az Országos Gyermekvédő Liga Szabolcsvármegyei jog-
 védő bizottságának alelnöke, Niregyháza.
 Dr. Halászy Cézár, theológiai tanár, Eger.
 Hamar János, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Dr. Harmat Emil ügyvéd, Besztercze.
 Harsányi Gyula, kir. járásbíró, Kassa.
 Dr. Hartmann Lajos, orvos, Kassa.
 Hartsár István, püspöki titkár, Kassa.
 Hazag László, kir. járásbíró, Szikszó.
 Hász József, kir. ügyész, Kézdivásárhely.
 Hegedüs János, a kath. tanítóképző intézet igazgatója, Kassa.
 Hegedüs József, ref. tanító, Alsóvadász.
 Hegedüs Lajosné, Kassa.
 Dr. Helle Károly, egyetemi magántanár, kir. jogtanár, Kassa.
 Dr. Heller Erik, kir. törvényszéki jegyző, Győr.
 Dr. Hellner Károly, kir. főügyészhelyettes, Kassa.

Özv. Henich Károlyné, a Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének képviselőjében, Budapest.

Herboly Ferenc, állami tanító, Kassa.

Hevesi Bertalan, földbirtokos, Tornalja.

Dr. Hevesi Simon, az Országos Izraelita Patronage Egylet társelnöke, Budapest.

Dr. Hevessy Károly, ügyvéd, Kassa.

Héczey Lajos, kir. ügyész, Torda.

Hisenkamp Bernát, kir. tanácsos, felsőipariskolai igazgató, Kassa.

Hiszem János, róm. kath. tanító, Lengyeltelep.

Hitter Margit, állami tanítónő, Kassa.

Hoffmann Alfréd, állami tanító, Meczenzéf.

Hoffmann Arnold, theologiai tanár, Kassa.

Hollop János, javítóintézeti családfő, Kassa.

Dr. Hornyay Ödön, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa,

Dr. Horváth Balázs, kir. konviktusi kormányzó, Kassa.

Horváth Edit, állami tanítónő, Kassa.

Horváth Géza, hittanár, a Kassai Kath. Nővédegyelet igazgatója, Kassa.

Dr. Horváth Lajos, ügyvéd, Kasssa.

Horváth Lajos, főgimnáziumi tanár, Kassa.

Horváth Samu, izr. tanító, Kassa.

Horváth Zoltán, kir. törvényszéki bíró, Veszprém.

Dr. Horváth Dániel, kir. albíró, Budapest.

Hoszovszky László, róm. kath. tanító, Ósua.

Hódossy Béláné, a fővárosi Szegény Gyemekkert Egyesület választmányi tagja, Budapest.

Dr. Hódy Sándor, kir. törvényszéki bíró, Kassa.

Höffler Emma, állami igazgató-tanítónő, a Kassai Kath. Nővédő Egylet patronessze, Kassa.

Hrebik Gizella, községi óvónő, Felsőmeczenzéf.

Hullin Antal, állami tanító, Kassa.

Ihász Károly, állami tanító, Abaujszina.

Ilkovits Adolf, Szedikert.

Dr. Illés Andor, kir. ügyész, Máramarossziget.

Dr. Illés László, kir. járásbíró, Sajószentpéter.

Imling Konrád, igazságügyi államtitkár, Budapest.

Incze Gerő, kir. ítélőtáblai bíró, Kolozvár.

Dr. Indre László, kir. járásbíró, Betlen.

Dr. Izsóf Ferencz, vármegyei tisztii főügyész, Alsókubin.

Jaczkovits Iván, kir. ügyész, Dés.

Jaczkovits János, róm. kath. tanító, Pamlény.

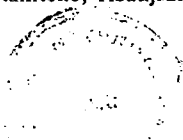
Jaczkó Margit, állami tanítónő, Kassa.

Özv. Jakab Dánielné, róm. kath. tanítónő, Torna.

Jakabos Mihály, kir. járásbíró, Torda.

Jalsoviczky Sándor, miniszteri tanácsos, Budapest,

Jancsuskó Ludmilla, állami tanítónő, Abaujszina.

Jankovich Kálmán, kir. fogházgondnok, Budapest.
 Jaszovszky Ede, róm. kath. tanító, Hernádcsány.
 Javornitzky Albert, ág. tanító, Abaujharaszti.
 Javornitzky Dezső, javítóintézeti családfősegéd, Székesfehérvár..
 Jámbor Mihály, róm. kath. tanító, Léh.
 Jánossy Gábor, a Vas megyei Fehérkereszt Egylet alelnöke, Szombathely.
 Jászay Irén, állami tanítónő, Kassa.
 Jászay István, főszolgabíró, Kassa.
 Dr. Jeney Aladár, kir. ügyész, Kolozsvár.
 Dr. Jeney Aladárné, Kolozsvár.
 Jeszenszky Kálmán, plébános, Balassagyarmat.
 Jókuthy Miklós, kir. törvényszéki bíró, Balassagyarmat.
 Jókuthy Miklósné, Balassagyarmat.
 Dr. Juhász Béla, ügyvéd, Kassa.
 Juhászné Heindrich Ilona, községi óvónő, Torna.
 Juraszek János, kir. ügyész, Veszprém.
 Dr. Jureczky Iván, kir. ügyész, Nagykanizsa.

Kaczián János, főesperes, Budapest.
 Dr. Kacskovits Mihály, miniszteri tanácsos, Budapest.
 Kaifer Ferenc, róm. kath. tanító, Kassamindszent.
 Dr. Kail Antal, kir. törvényszéki elnök, Aranyosmarót.
 Kaizler Sándor, ref. tanító, Varbócz.
 Kallós Lajos, állami tanító, Bódvavendégi.
 Dr. Karácson Gyula, kir. ügyész, Máramarossziget.
 Karátsony János, kir. ügyész, Lőcse.
 Dr. Kardos Jenő, javító-intézeti szaktanár, Székesfehérvár.
 Karnissné Leskó Ida, állami óvónő, Bárcza.
 Kassai Takarékegylet mint Szövetkezet, Kassa.
 Kassai Takarékpénztár részvénytársaság, Kassa.
 Kasztner Garay Jolán, állami óvónő, Göncz.
 Dr. Kazinczy Gyula, udvari tanácsos, kir. közjegyző, Kassa.
 Kádár László Levente, állami pártfogó tisztviselő, Budapest.
 Kálnay Alajos, róm. kath. tanító, Kenyhecz.
 Kálnay Bertalan, állami tanító, Páj.
 Kálniczky Géza, kir. törvényszéki bíró, Rimaszombat.
 Kármán Elemér, kir. ügyész, Nagyvárad.
 Károlyi István, ügyészségi kezelő, Kassa.
 Gróf Károlyi Lászlóné, Füzesradvány.
 Kelemen János, róm. kath. tanító, Vilmány.
 Dr. Kelemen Lajos, ügyvéd, Budapest.
 Kelényi Jenő, a Magyar Kurír munkatársa, Budapest.
 Keller Lajos, az aradi Fehérkereszt Egylet főtitkára, Arad.
 Keményné Timár Julia, állami óvónő, Abaujszántó.
 Dr. Kendi Elemér, kir. törvényszéki bíró, Budapest.
 Kenedich Gyula, állami tanító, Kassa.
 Dr. Kenedi Imre, kir. törvényszéki bíró, Nagykanizsa.
 Kenyeres Károly, állami igazgató-tanító, Aranyida.

Dr. Kerényi Andor, főszolgabíró, Veszprém.
 Kertész A. Antal, javító-intézeti családfő, Kassa.
 Kertész János, állami igazgató-tanító, Abaujszántó.
 Kertész Lajos, ref. tanító, Szentistvánbaksa.
 Kertészné Kruzslyák Anna, állami tanítónő, Abaujszántó.
 Kertscher Gusztáv, ág. h. ev. polgári iskolai tanár, Kassa.
 Dr. Kérészy Zoltán, egyetemi magántanár, kir. jogakadémiai igazgató, Kassa.
 Kisfaludy Ákos, kir. ítélőtáblai bíró, Kaposvár.
 Kiss János, kir. járásbíró, Nagyszombat.
 Kiss József, görög-kath. tanító, Baskó.
 Dr. Kiss Kálmán, ügyvéd, Kecskemét.
 Kiss László, kir. járásbíró, Mezőkövesd.
 Klebelsberg Gézané, a Kassai Kath. Növendő Egylet patronessze Kassa.
 Dr. Klein József, főrabbi, Kassa.
 Dr. Klekner Alajos, nyugalmazott jogakadémiai igazgató, Kassa.
 Klekner Emil, árvaszéki ülnök, Kassa.
 Kletzár Lajos, kir. törvényszéki bíró, Balassagyarmat.
 Özv. Klobusitzky Istvánné, Enyicke.
 Klug Péter, a siketnéma intézet igazgatója, Szeged.
 Dr. Knézy Lehel, ügyvéd, Hódság.
 Dr. Knörr Ferenc, kir. ügyész, Brassó.
 Kojsa László, ref. tanító, Felsőcsáj.
 Kolacskovszky Elza, felsőbb leányiskolai igazgatónő, Kassa.
 Kolbay Sándor, kir. törvényszéki elnök, Rimaszombat.
 Kollár Kornélia, állami tanítónő, Mislóka.
 Kolos Pál, kir. járásbíró, Ökörmező.
 Kolosy Miklós, kir. járásbíró, Girált.
 Komáromy Gyuláné.
 Komjáthy János, ref. tanító, Beszter.
 Komorovicz Béla, róm. kath. tanító, Keresztéte.
 Koncsér Árpád, kir. törvényszéki joggyakornok, Kassa.
 Kondás József, állami igazgató-tanító, Onga.
 Dr. Konrád Ernő, kir. ügyész, Gyula.
 Kopasz Ferenc, kir. járásbíró, Törökbecse.
 Kopeczek József, kir. járásbíró Sátorajaujhely.
 Koppenstein Mária Róza, domonkosrendi perjelő, Kassa.
 Korányi Károly, ügyvéd, Kassa.
 Koricsánszky József, kir. törvényszéki bíró, Besztercebánya.
 Kormos Sándor, róm. kath. tanító, Halmaj.
 Korniss Géza, a temesvári ügyvédi kamara titkára, Temesvár.
 Kossovics László, kir. járásbíró, Kisvárd.
 Koszteczky Ferenc, gör. kath. tanító, Szeszta.
 Kovalkovits Teréz, állami tanítónő, Kassa.
 Kovács Béla, kir. ügyész, Trencsén.
 Kovács Béla, állami tanító, Hernádságy.
 Kovács Dániel, ref. tanító, Tornaszentjakab.
 Kovács István, kir. törvényszéki elnök, Nyíregyháza.
 Dr. Kovács Jenő, árvaszéki ülnök, Budapest.

Kovács Lajos, kir. törvényszéki bíró, Csikszereda.
 Kovács Lajos, állami tanító, Abaujszántó.
 Kovács Mihály, állami igazgató-tanító, Bodoló.
 Dr. Kovács Andor, jogakadémiai tanár, Kecskemét.
 Kovács Zoltán, kir. ügyész, Déva.
 Kozák József, róm. kath. tanító, Alsókéked.
 Kozora Endre, pápai protonotárius, plebános, Kassa.
 Kóta Sámuel, állami igazgató-tanító, Szepsi.
 Köller János, kir. ítélőtáblai bíró, Arad.
 Körmendy Mihály, kir. járásbíró, Esztergom.
 Körmöczy N. okleveles tanító, Kassa.
 Körtvélyessy Dezső, kir. törvényszéki bíró, Eperjes.
 Kövér János, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Kövér Lajos, kir. törvényszéki bíró, Komárom.
 König Antal, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Kőszeghy Sándor, miniszteri osztálytanácsos, Budapest.
 Kraiger Károly, róm. kath. tanító, Kisida.
 Krausz Margit, állami tanítónő, Füzér.
 Krayzell Miklós, kir. aljárásbíró, Kassa.
 Kresnyánszky Rezső, állami tanító, Mislóka.
 Kresz János, igazgató, Kassa.
 Kricsfalusy Sándor, főszolgabíró, Máramarossziget.
 Kruzsinszkykné Schwarcz Irma, állami tanítónő, Kassa.
 Kukla Károly, róm. kath. tanító, Reste.
 Kulka Virgil, róm. kath. tanító, Kassaujfalu.
 Dr. Kun Béla, miniszteri tanácsos, Budapest.
 Kurucz Mihály, gör. kath. tanító, Szarazkék.
 Kusztovszky János, állami tanító, Mecenzéf.

Labus László, állami tanító, Kassa.
 Lacossil Ernő, kir. törvényszéki jegyző, Kassa.
 Dr. Laczkó Andor, kir. törvényszéki bíró, Kassa.
 Laczkó Ferenc, róm. kath. tanító, Detek.
 Laczkó János, állami igazgató-tanító, Forró.
 Ladits Andor, állami igazgató-tanító, Mislóka.
 Ladó Margit, ref. tanítónő, Nagyszaláncz.
 Lakatos Artur, javítóintézeti szaktanár, Kassa.
 Latinovits Rózsa, Budapest.
 Latzkovszky Lajos, kir. tanácsos, javítóintézeti igazgató, Kassa.
 Latzkovszky Lajosné, Kassa.
 Lauf Gyula, állami tanító, Makrancz.
 Lábayné Matóh Ilona, állami óvónő, Kassabéla.
 Láng Lajos, ref. tanító, Abaujdevecser.
 Lányi Emil, izr. tanító, Kassa.
 Lányi Emilné, izr. tanítónő, Kassa.
 Dr. Lányi Márton, az Általános Közjótékonyági Egyesület főtitkára, Budapest.
 Dr. Lázár Andor, ügyvéd, Budapest.
 Lehoczky Miklós, árvaszéki elnök, Alsókubin.

Lehoczky Sándor, kir. törvényszéki elnök, Miskolcz.
 Lehoczky Sándor, állami igazgató-tanító, Felsőgagy.
 Lekly Gyula, kir. tanácsos, felsőipariskolai igazgató, Kassa.
 Dr. Lengyel Aurél, kir. albiró, Budapest.
 Lengyel Géza, egyetemj hallgató, Kassa.
 Lengyel István, ügyészségi kiadó, Kassa.
 Lengyel Miklós, kir. járásbíró, Abádszalók.
 Lénárd Domokos, ref. tanító, Göncz.
 Létay Gusztáv, nyugalmazott miniszteri tanácsos, Budapest.
 Dr. Lévy Tibor, ügyvéd, Budapest.
 Lipcsey M. Viktória, a szent Orsolyarendi apácák főnöknője, Kassa.
 Liszky József, állami tanító, Abaujszántó.
 Litkey Menyhért, róm. kath. tanító, Tornaújfalú.
 Lőrincz Károly, állami tanító, Kassa.
 Lőrinczy Dániel, ref. tanító, Szögliget.
 Lőrinczy Jenő, Ungvármegye alispánja, Ungvár.
 Lovász Bertalan, ref. tanító, Égerszög.
 Lovász Gergely, állami tanító, Csenyété.
 Luczy Antal, állami tanító, Kisszaláncz.
 Lukács Adolf, állami tanító, Abaujszina.
 Lukács Géza, alispán, Rimaszombat.
 Lukács Győző, állami igazgató-tanító, Kassahámar.
 Dr. Lukács Zoltán, kir. törvényszéki joggyakornok, Kassa.
 Dr. Lukács Adolf, kolozsvári tudományegyetemi ny. r. tanár, Kolozsvár.
 Lupkovics József, kir. törvényszéki elnök, Lőcse.
 Luxné Kovács Adél, róm. kath. tanítónő, Buzita.

Maczkó János, gör. kath. tanító, Királynépe.
 Maczkóné Spiesz Irén, állami tanítónő, Királynépe.
 Dr. Madzsar Károly, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.
 Magyar Endre, iparoktatási főigazgató, Budapest.
 Magyar Leszámitoló és pénzváltó bank kassai fiókja, Kassa.
 Magyar Pál, ref. tanító, Reste.
 Dr. Magyary Zoltán, miniszteri segédfogalmazó, Budapest.
 Dr. Maibaum Arthur, ügyvéd, Eperjes.
 Majoros Erzsébet, állami óvónő, Somodi.
 Majthényi Gyula, főgimnáziumi tanár, Balassagyarmat.
 Makay Kálmán, ev. ref. lelkész, Kassa.
 Makkay Jenő, kir. ügyész, Erzsébetváros.
 Malaszt Ferenc, állami polgári iskolai igazgató, Kassa.
 Manczel János, róm. kath. tanító, Ináncs.
 Manczis József, állami tanító, Kassa.
 Dr. Markos Olivér, állami pártfogó tisztviselő, Budapest.
 Markó István, kir. járásbíró, Szikszó.
 Markó Ludmilla, róm. kath. tanítónő, Torna,
 Markó Lujza, állami tanítónő, Kassa.
 Markó Stefánia, állami tanítónő, Nagyida.
 Dr. Marschalkó János, kir. ítélőtáblai bíró, Budapest.

Dr. Martos József, ügyvéd, Gyula.
 Maschl József, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Mausch Jenő, a Bethlen Gábor kör alelnöke, Budapest.
 Dr. Maxintsák Gyula, jogtanár, Eger.
 Mayer Endre, teológiai akadémiai dékán, Eperjes.
 Dr. Máriássy Béla, Sárosvármegye törvényhatósági bizottsági tagja, Eperjes.
 Máriássy Jenő, állami igazgató-tanító, Jászómindszent,
 Máriássyné Martoncsik Etel, állami tanítónő, Jászómindszent.
 Dr. Márkus Dezső, kir. kuriai bíró, a Feministák Egyesületének ügyveze-
 tője, Budapest.
 Dr. Máthé Gábor, gyermekmenhelyi igazgató főorvos, Kassa.
 Dr. Máthé György, kir. járásbíró, Nagyvárad.
 Dr. Mázy Engelbert, tankerületi főigazgató, Kassa.
 Dr. Meczner Béla, kir. jogtanár, Sárospatak.
 Medveczky Lajos, állami tanító, Kassa.
 Medzihradsky Jenő, kir. törvényszéki bíró, Beregszász.
 Melegh Károly, ref. tanító, Felsőfügöd.
 Dr. Melly Béla, árvaszéki elnök, Budapest.
 Menyhért István, ref. tanító, Telkibánya.
 Metzner Gyula, főispán, Sátorlajuhely.
 Mészáros Gáspár, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Mészáros István, kir. ügyész, Rimaszombat.
 Mészáros Sándor, a kir. javítóintézet igazgatója, Székesfehérvár.
 Migaz József, ügyészégi irodatiszt, Kassa.
 Migály Mária, róm. kath. tanítónő, Érics.
 Mihályi Károly, ref. tanító, Szemere.
 Mikecs Ferenc, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Dr. Mikler Károly, egyetemi magántanár, jogakadémiai dékán, Eperjes.
 Mikó Ferenc, miniszteri segédtitkár, Budapest.
 Mikó Géza, róm. kath. tanító, Bódvarákó.
 Dr. Milassin Kálmán, kir. főügyészhelyettes, Pancsova.
 Mincsik Antal, gör. kath. tanító, Bölzse.
 Mincsik János, gör. kath. tanító, Kelecsényborda.
 Mincsik Miklós, gör. kath. tanító, Izdoba.
 Miskeyné Hódy Ilona, állami tanítónő, Abaujszántó.
 Mittele Emilia, róm. kath. tanítónő, Garadna.
 Mocsáry József, állami tanító, Aranyida.
 Mohay Lajos.
 Molnár Géza, kir. kuriai bíró, Nagyvárad.
 Molnár Gézáné, Nagyvárad.
 Molnár Márton, domonkosrendi perjel, Kassa.
 Molnár Mihály, állami tanító, Kassa.
 Monoky István, ref. tanító, Beret.
 Mosdóssy Imre, kir. tanfelügyelő, Budapest.
 Özv. Moskovits Jakabné, Kassa.
 Móczár Sándor, tanítóképezdei tanár, Kassa.
 Móhr Béla, ág. ev. lelkész, Kassa.
 Murányi László, állami tanító, Kassa.

Mutschenbacher Edvin, kir. törvényszéki bíró, Nagykanizsa.

Dr. Müller Bertalan, ügyvéd, Eperjes.

Müller Márta, állami tanítónő, Felsőmislye.

Müller Mór, ker. börtönigazgató, Szeged.

Münster Tivadar, kir. törvényszéki bíró, Kassa.

Özv. Münster Tivadarné, Kassa.

Dr. Nagy Béla, kir. albíró, Sátoraljaujhely.

Dr. Nagy János, theologiai tanár, Eger.

Nagy Margit, állami tanítónő, Felsőgagy.

Nagy Mihály, róm. kath. tanító, Szádalmás.

Nagy Péter, kir. táblabíró, Torna.

Naményi Béla, kir. törvényszéki bíró, Kassa.

Dr. Nelky Elek, kir. törvényszéki bíró, Győr.

Nemcsik Zsigmond, ref. tanító, Becskeháza.

Nemess József, állami igazgató-tanító, Kassa.

Nemess Mária, állami óvónő, Jászóufalu.

Nemlaha Gyula, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.

Dr. Neógrády Lajos, alispán, Lócse.

Özv. Neumann Árminné, Budapest.

Nevelős Lajos, kir. segédtanfelügyelő, Kassa.

Németh Béla, állami polgári iskolai tanár, Kassa.

Németh János, állami tanító, Kassa.

Némethy Károly, belügyi államtitkár, Budapest.

Nigriny Ernő, javítóintézeti családfő, Kassa.

Novák Endre, ref. tanító, Felsőczécze.

Dr. Novák Ernő, kir. alügyész, Miskolcz.

Dr. Nyulászky János, ügyvéd, Kassa.

Dr. Oberschall Pál, egyetemi magántanár, kir. jogtanár, Pozsony.

Dr. Obetkó Dezső, egyetemi magántanár, jogakadémiai tanár, Eperjes.

Oláh György, állami tanító, Abaujszántó.

Dr. Oláh István, kir. ítélőtáblai elnöki titkár, Kassa.

Olexy Irén, állami tanítónő, Mecenzéf.

Dr. Oravetz Andor, kir. ügyész, Beregszász.

Oraveczy Julia, állami tanítónő, Füzérkomlós.

Dr. Orkonyi Ede, kir. ítélőtáblai bíró, Szeged.

Dr. Ormos Béla, állami gyermekmenhelyi igazgató-főorvos, Szombathely.

Orosz Ferenc, kir. járásbíró, Facsád.

Orsovsky László, állami tanító, Kassa.

Dr. Osváth Gyula, jogtanár, Sárospatak.

Osztányi Kornél, kir. főügyész-helyettes, Fehértemplom.

Osztermann Ernő, kir. aljárásbíró, Szepsi.

Ötreshovszky Mária, a Kassai Katolikus Nővédő Egylet előjárónője, Kassa.

Dr. Ozory István, jogakadémiai tanár, Debrecen.

Dr. Ósz Béla, kir. segédtanfelügyelő, Kassa.

Pacsay Endre, állami tanító, Kassa.
Paksy József, kir. főügyész, Kassa.
Paksy Józsefné, Kassa.
Dr. Paksy Jenő, kir. törvényszéki joggyakornok, Kassa.
Palcsó Sándor, ref. tanító, Göncz.
Pallaghy Zoltán, kir. törvényszéki jegyző, Kassa.
Paluscák Pál, domonkosrendi házfőnök, Kassa.
Dr. Pap Domokos, kir. törvényszéki elnök, Déva.
B. Pap István, ref. theologiai akadémiai igazgató, Budapest.
Pap Jenő.
Dr. Pap József, ügyvéd, Budapest.
Pap Kálmán, tábornok főhadbíró, Budapest.
Papp Károly, ref. tanító, Szászfa.
Papp Opra János, állami tanító, Abaujszántó.
Dr. Pasteiner Endre, ügyvéd, Rozsnyó.
Patay András, főispán, Beregszász.
Paulay Róza, állami óvónő, Tornagörgő.
Paulus Károly, őrnagy hadbíró, Kassa.
Gróf Pálffy László, Göncz.
Gróf Pálffy Lászlóné, Göncz.
Gróf Pálffy Sándor, a Kath. Patronage Egylet világi elnöke, Budapest.
Dr. Pálffy József, árvaszéki elnök, Szeged.
Párvy Sándor, valóságos belső titkos tanácsos, püspök, Szepeshely.
Pásztor István, ref. tanító, Telkibánya.
Pásztor József, róm. kath. tanító Göncz.
Pásztor Sándor, róm. kath. tanító, Balogd.
Peitler Imre, kir. törvényszéki bíró, Pécs.
Dr. Perényi Ede, kir. törvényszéki joggyakornok, Kassa.
Dr. Perényi Kálmán, alispán, Esztergom.
Dr. Perjéssy Mihály, kir. ítélőtáblai bíró, Szeged.
Pethes Gyula, kir. tanfelügyelőségi töltnök, Kassa.
Pethőné Farkas Erzsébet, állami óvónő, Abaujszántó.
Petrás Mihály, kir. járásbíró, Turócszentmárton.
Petricskó Olga, gör. kath. tanítónő, Abaujlak.
Petrovics Gyula, az Országos Gyermekvédő Liga szabolcsvármegyei jogvédő bizottságának tagja, Nyíregyháza.
Petróczy János, kir. járásbíró, Nyírbátor.
Petry Gyula, főreáliskolai tanár, Nagyvárad.
Petsár Béla, tanítóképezdei tanár, Kassa.
Péchy Aurél, kir. ítélőtáblai tanácselnök, Kassa.
Pédery Bertalan, kir. járásbíró, Mezőcsát.
Péter Jenő, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
Pisztory Miklós, állami tanító, Szepsí.
Pocsarovszky Mihály, róm. kath. tanító, Szikszó.
Pogány László, kir. törvényszéki jegyző, Budapest.
Pogonyi Nándor, kir. ügyész, Arad.
Pogorisky Pál, állami igazgató tanító, Garbócbogdány.
Pohl Ferenc, javító intézeti főkertész, Kassa.

Dr. Polák Gyula, ügyvéd, Kassa.
 Dr. Polgár Sándor, kir. ítélőtáblai bíró, Szeged.
 Pongó Sándor, ref. tanító, Szin.
 Dr. Poór Béla, ügyvéd, Zombor.
 Popovics Tódor.
 Dr. Pordea Gyula, ügyvéd, Kolozsvár.
 Pozsonyi Mária, állami tanítónő, Onga.
 Praesenszkyne Brühl Lujza, állami tanítónő, Csécs,
 Preyer Sándor, m. kir. honvédezredes, Kassa.
 Préda Trantafir állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Princz Ágoston, állami igazgató-tanító, Komaróc.
 Puchlin Kázmér, kir. közjegyző-helyettes, Kassa.
 Puhala Béla, állami igazgató-tanító, Csécs.
 Dr. Puky Endre, alispán, Kassa.

Racsov Lehel, kir. törvényszéki bíró, Temesvár.
 Radácsy György, theologiai tanár, Sárospatak.
 Radák György, rendőrfogalmazó, Budapest.
 Radics József, javítóintézeti igazgató, Kolozsvár.
 Dr. Radványi Géza, kir. törvényszéki bíró, Kassa.
 Bárány Radvánszky Gézané, a Lorántffy Zsuzsanna Egylet alelnöke
 Budapest.
 Raidl Antal, javítóintézeti ellenőr, Kassa.
 Raisz Irén, állami tanítónő, Kassa.
 Dr. Raskó Istvánné, kir. táblabíró neje, Szeged.
 Ravasz István, állami tanító, Kassa.
 Ravaszné Vargócsik Borbála, állami tanítónő, Kassa.
 Rábay Emma, állami óvónő, Göncz.
 Rácz Dezső Bertalan, kir. járásbíró, Ungvár.
 Rácz Ernő, kir. főügyész-helyettes, Kassa.
 Dr. Rácz Lajos, a sárospataki ref. főiskola rektora, Sárospatak.
 Gróf Ráday Gedeon, főispán, Budapest.
 Rády Margit, áll. tanítónő, Vágáshuta.
 Rádyné Verseghy Erzsébet, állami óvónő, Miskolc.
 Ráth Evermód, prémontrei kanonok, Kassa.
 Reinichovszky Rezső, kir. ügyész, Beregszász.
 Reismann Mór, földbirtokos, Kassa.
 Reismann Mórné, Kassa.
 Reisz Erzsébet, állami óvónő, Stósz.
 Reitzner János Jenő, kir. járásbíró, Privigye.
 Dr. Remsey Lajos, kir. járásbíró, Keszthely.
 Dr. Remsey Lajosné, Keszthely.
 Repede György, kir. albiro, Dicsőszentmárton.
 Répás János, állami tanító, Forró.
 Rétyai Kálmán, róm. kath. plébános, Miskolc.
 Dr. Révész Dezső, ügyvéd, Balassagyarmat.
 Révész Imre, ref. lelkész, Kassa.
 Révész Kálmán, ref. esperes, Kassa.

Dr. Révy László, kir. ügyész, Kaposvár.
 Bellyei Rickl Gyula, igazságügyminiszteri tanácsos, Budapest.
 Riszner Károly, állami tanító Kassa.
 Rohonyi Gyula, igazságügyi államtitkár, Budapest.
 Rohoska József, theologiai tanár, Sárospatak.
 Roimán Emilia, állami óvónő, Mecenzéf.
 Román József, állami igazgató-tanító, Mecenzéf.
 Rosnyay Dávid, ügyvédjelölt, Kolozsvár.
 Dr. Rosti Mihály. kir. ügyész, Szolnok.
 Dr. Rottenbiller Fülöp, kir. ítélőtáblai bíró, Budapest.
 Dr. Rott Nándor, praelatus kanonok, Esztergom.
 Dr. Rosenberg Teofil, ügyvéd, Eperjes.
 Rózsás Sándor, ref. tanító, Nyíri.
 Ruby Anna, róm. kath. tanítónő, Hernádgönyű.
 Ruffy Pál, miniszteri tanácsos, Budapest.
 Ruttkay Aladár, kir. ítélőtáblai bíró, Kiszseben.
 Ruttkay János, kir. ítélőtáblai bíró, Kassa.
 Ruzsiczky Sándor, gör. kath. tanító, Selyeb.

Safáry Kálmán, kir. ítélőtáblai bíró, Szolnok.
 Sarkady Imre, kir. járásbíró, Orosháza.
 Sarneczky Vilmos, állami tanító, Szepsi.
 Sándor Arthur, kir. járásbíró, Illava.
 Sárospatak József, kir. ügyész, Pécs.
 Sárossy Vendel, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Schallek Eugénia, állami óvónő, Jászómindzent.
 Báro Schell Gyula, földbirtokos, Nagyida.
 Báro Schell Gyuláné, Nagyida.
 Schiller Kálmán, kir. járásbíró, Sátorajaujhely.
 Dr. Schirilla Achil kir. járásbíró, Budapest.
 Dr. Schlemmer Jenő, kir. aljárásbíró, Abaujszántó.
 Schloszarik Gyula, állami tanító, Felsőhutka.
 Schmid József, kir. törvényszéki jegyző, Kassa.
 Schneider József, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Scholtz Vilmos, ág. h. ev. tanító, Felsőkemencze.
 Schönvitzky Irén, állami óvónő, Szögliget.
 Schösser József, róm. kath. tanító, Hernádtihany.
 Schulhof Emma, állami tanítónő, Kassa.
 Schürger Katalin, állami tanítónő, Mecenzéf.
 Dr. Schwarcz Aurél, főorvos, Kassa,
 Dr. Schwarcz Gusztáv, pápai kamarás, plébános, Rákospalota.
 Sebestyén Ede, lapszerkesztő, Budapest.
 Semsey Boldizsár, főispán, Eperjes.
 Sennovitz Kálmán, kir. járásbíró, Késmárk.
 Dr. Serly Jenő, kir. járásbíró, Nagykároly.
 Sichert Gabriella, állami tanítónő, Eszkáros.
 Sikó Géza, kir. járásbíró, Medgyes.
 Dr. Simkó Elemér, városi tisztii alügyész, Szeged.

Simkó István, állami igazgató-tanító, Baksa.
 Simkó Mária, állami igazgató-tanítónő, Bárcza.
 Simon Károly, ref. tanító, Nagyanizsa.
 Siposs A. Gyula, kereskedelmi és iparkamarai elnök, Kassa.
 Dr. Siposs Aladár, kereskedelmi és iparkamarai titkár, Kassa.
 Skoda Mihály, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Solczanik Adél, állami tanítónő, Kassa.
 Solczanik Henriette, ág. h. ev. polgári iskolai tanárnő, Kassa.
 Soltész Endre, kir. járásbíró, Debreczen.
 Soltész Gyula, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Somogyi Andor, róm. kath. tanító, Abaujszakaly.
 Somsák János, róm. kath. tanító, Hidvégárdó.
 Dr. Sonnenschein Simon, ügyvéd, Eperjes.
 Soós Béla, kir. törvényszéki bíró, Kassa.
 Solyom János, állami tanító, Derenk.
 Sólyom Andor, igazságügyi miniszteri tanácsos, Budapest.
 Sóvári János, állami tanító, Alsótőkés.
 Söntér Dávid, orvos, Kassa.
 Spóner Gyula, kir. kuriai bíró, Budapest.
 Dr. Stamberger Péter, ügyvéd, Kassa.
 Stampf Gyula, kir. törvényszéki bíró, Beregszász.
 Starkbauer Margit, községi óvónő, Jászó.
 Dr. Stefanovics Zsarkó, rendőrkapitány, Ujvidék.
 Steiger József, ág. h. ev. polgári iskolai igazgató, Kassa.
 Stekker Károly, ügyvéd, a kassai ügyvédi kamara elnöke, Kassa.
 Dr. Steller Árpád, kir. ítélőtáblai bíró, Munkács.
 Stenczel Mária, állami tanítónő, Zsebes.
 Stepán Antal, róm. kath. tanító, Áj.
 Stocker Antal, kir. törvényszéki elnök, Pancsova.
 Stoffkó Nándor, állami tanító, Buzafalva.
 Stuller József, vármegyei árvaszéki elnök, Kassa.
 Stumpf Antal, róm. kath. tanító, Encs.
 Sudy K. János, ny. igazgató-tanító, Kassa.
 Sulyovszky István, jószágkormányzó, Krasznahorkaváralja.
 Szabó Adorján, főgimnáziumi tanár, Kassa.
 Szabó Bertalan, kir. járásbíró, Beregszász.
 Szabó György, börtönügyi fogalmazó, Budapest.
 Szabó Gyula, ág. h. ev. tanító, Bátyok.
 Dr. Szabó Gyula, kir. törvényszéki jegyző, Nagykikinda.
 Szabó Gyula, ref. tanító, Győrke.
 Szabó József, kir. járásbíró, Dárda.
 Szabó József, kir. járásbíróági jegyző, Ráczekeve.
 Szabó László, kir. járásbíró, Békéscsaba.
 Szabó Miklós, állami tanító, Pusztaradvány.
 Dr. Szabó Sándor, jogtanár, Sárospatak.
 Szabó Sándor, ref. tanító, Zsujta.
 Szacsuvay Imre, kir. járásbíró, Csikszereda.
 Szakáll Erzsébet, állami tanítónő, Abaujszántó.

- Szakáll Irma, állami tanítónő, Abaujszántó.
 Szakmáry Pál, kir. ügyész, Rózsahegy.
 Szalay Ilona, állami óvónő, Kassaujfalu.
 Dr. Szalay László, országgyűlési képviselő, nyugalmazott főispán, Kassa.
 Szalay Lászlóné, Kassa.
 Dr. Szana Sándor, igazgató-főorvos, Budapest.
 Szaniszló Endre, ref. tanító, Felsőnovaj.
 Dr. Szász Iván, kir. törvényszéki elnök, Torda.
 Dr. Szász Béla, miniszteri tanácsos, Budapest.
 Sebeni Gerő, kir. törvényszéki bíró, Gyergyószentmiklós.
 Szedlák József, gör. kath. tanító, Kány.
 Dr. Szegvály Sándor, a Fővárosi Szegény Gyermekekért Egyesület ügyésze, Budapest.
 Dr. Szegvály Sándorné, a Fővárosi Szegény Gyermekekért Egyesület választmányi tagja, Budapest.
 Szekeres Márton, ref. tanító, Perkupa.
 Szember János, gör. kath. tanító, Ájfalucska.
 Szendrői János, állami tanító, Kassa.
 Dr. Szent-Imrey Ákos, főorvos, Kassa.
 Dr. Szentirmay Gedeon, kir. törvényszéki bíró, Budapest.
 Szent-Istvány Béla, joghallgató, Kassa.
 Szentiványi Géza, a Gyermekvédő Liga jogvédelmi osztályának vezetője, Budapest.
 Dr. Szentlélek Gyula, árvaszéki elnök, Kassa.
 Szentlélek Sándor, kir. törvényszéki joggyakornok, Kassa.
 Szentpály István, polgármester, Miskolcz.
 Szentpály Miklós, alispán, Nagyszőlős.
 Szerdahelyi Ferenc, állami tanító, Kassa.
 Gróf Széchenyi László, az Országos Gyermekvédő Liga társelnöke, Budapest.
 Székely Ernő, javítóintézeti gondnok, Kassa.
 Dr. Székely Ferenc, m. kir. igazságügyminiszter, Budapest.
 Székely Ferenc, udvari tanácsos, az Országos Izraelita Patronage Egylet elnöke, Budapest.
 Székely János, kir. törvényszéki bíró, Besztercebánya.
 Dr. Székely Miksa, kir. járásbíró, Balassagyarmat.
 Szélig Jenő, róm. kath. tanító, Tornyosnémeti.
 Széll Kálmán, v. b. t. t., az Országos Pártfogó Egyesület elnöke, Budapest.
 Szémann Endre, prépost-plebános, Rimaszombat.
 Szép Géza, kir. törvényszéki elnök, Beregszász.
 Szép Sándor, őrnagy hadbíró, Budapest.
 Dr. Szieberth Frigyes, ügyvédjelölt, Pécs.
 Szieberth Róbert, tanító, Pécs.
 Szigethy Lajos, kir. albíró, Kovászna.
 Sziklay Ede, főispán, Kassa.
 Sziklay Ödön, róm. kath. tanító, Szádudvarnok.
 Dr. Szikszay György, kir. ügyész, Nyíregyháza.

Szilasi József, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Szilassy Aladár, a közigazgatási bíróság másodelnöke, Budapest.
 Dr. Szilágyi Arthur Károly, ügyvéd, Budapest.
 Szilágyi Mátyás, róm. kath. tanító, Jászóujfalu.
 Szilágyi Mihály, kir. járásbíró, Ujegyháza.
 Szilágyi Nándor, izraelita elemi iskolai igazgató-tanító, Kassa.
 Szilvay Ferenc, róm. kath. tanító, Pólyi.
 Dr. Szivák Imre, ügyvéd; a budapesti ügyvédi kamara elnöke, Budapest.
 Szklenár Anna, róm. kath. tanítónő, Felsőolcsvár.
 Szlovák Margit, állami tanítónő, Jászmindszent.
 Szlovikné Eiben Mária, állami tanítónő, Meczenzéf.
 Szmétana Károly, kir. járásbíró, Tiszafüred.
 Szmétka László, ref. tanító, Füzéradvány.
 Szobonya Miklós, kir. járásbíró, Szeged.
 Szombathy Ilona, állami igazgató-tanító, Makrancz.
 Szomolnok Lajos, ref. tanító, Abaujalpár.
 Gróf Sztáray Gábor, cs. és kir. kamarás, főispán, Ungvár.
 Sztraka Irén, községi óvónő, Göncruszka.

Tahy József, alispán, Eperjes.
 Takács Béla, kir. tanfelügyelő, Kassa.
 Dr. Takács Gyula, kir. járásbíró, Monor.
 Dr. Takács Manó, igazgató főorvos, Marosvásárhely.
 Dr. Takács Menyhért, jászóvári prépost, Kassa.
 Tamássy Erzsébet, állami tanítónő, Somodi.
 Dr. Tarnay Gyula, alispán, Miskolcz.
 Tarnay Gyuláné, Miskolcz.
 Dr. Taschler József, kir. járásbíró, Szeged.
 Tas József, tanár, Budapest.
 Taug Emil, nyugalmazott kuriai bíró, Kassa.
 Tálos József, javítóintézeti családfő, Székesfehérvár.
 Tánzos Miklós, kir. járásbíró, Kunszentmárton.
 Telegdy István, esperes-plebános, Szikszó.
 Gróf Teleky Ferenc, országgyűlési képviselő, Budapest.
 Thuránszky Zsigmond, állami tanító, Kassa.
 Timkó Sarolta, állami tanítónő, Kassa.
 Tomcskó Alajos, prépost, Kassa.
 Toporcsák Jenő, róm. kath. tanító, Rudnok.
 Torbik Rezső, állami tanító, Tornagörgő.
 Tost Barna, püspöki szertartó, Kassa.
 Tóbiás Endre, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Tóth Géza, róm. kath. tanító, Jászó.
 Tóth István, ref. tanító, Vilmány.
 Tóth József, ref. tanító, Csobád.
 Tóth Lajos, kir. járásbíró, Nagyszőlős.
 Török Anna, állami óvónő, Magyarbód.
 Török Árpád, kir. törvényszéki bíró, Erzsébetváros.
 Török József, állami tanító, Kassa.

Dr. Tőry Gusztáv, igazságügyi államtitkár, Budapest.

Dr. Traiber Vince, kir. főügyész, Szeged.

Trocsányi István, ref. tanító, Korlát.

Dr. Trócsányi József, jogtanár, Sárospatak.

Trummer Árpád, mérnök, Kassa.

Tukacs Sándor, őrnagy hadbíró, Kassa.

Uhlarik Mátyás, kir. törvényszéki elnök, Eperjes.

Uhlarik Albin, fegyintézeti igazgató, Szamosujvár.

Uhrinyák Mária, állami tanítónő, Forró.

Ujházy Árpád, kir. törvényszéki bíró, Eperjes.

Ujhelyi János, állami igazgató-tanító, Felsőmislye.

ifj. Ujhelyi János, róm. kath. tanító, Alsómislye.

Uray Károly, kir. járásbíró, Szatmárnémeti.

Urbán Ábrahám, ref. tanító, Bódvalenke.

Vajda Károly, állami igazgató-tanító, Nagyida.

Valcz Jenő, állami igazgató-tanító, Kassa.

Valczné Konkoly Irén, állami tanítónő, Kassa.

Varga Nagy István, kir. ítélőtáblai bíró, Pécs.

Varga Nagy Margit, Pécs.

Dr. Vargha József, kir. ügyész, Budapest.

Vargha József, ref. tanító, Jabloncza.

Varga Kálmán, kir. járásbíró, Felsővisó.

Dr. Vargóczy János, állami igazgató-tanító, Kassa.

Vargóczy Jánosné Váczy Viktória, állami tanítónő, Kassa.

Dr. Varju Elemér, múzeumi igazgató, Kassa.

Vasenszky Ernő, állami tanító, Koksóbaksa.

Vass Ádám, állami tanító, Kisókemence.

Vass Gáspár, állami igazgató-tanító, Rankfűred.

Báró Vay Elemér, főispán, Miskolcz.

Gróf Vay Gáborné, az Országos Gyermekvédő Liga szabolcsvármegyei jogvédő bizottságának alelnöke, Nyiregyháza.

Váczy József, rendőrfőkapitány, Kassa.

Váli Jolán, róm. kath. tanítónő, Hernádcsány.

Válly Margit, gör. kath. tanítónő, Monaj.

Vályi János, v. b. t. t., gör. kath. püspök, Eperjes.

Dr. Vámos Gyula, ügyvéd, Kalocsa.

Várady József, állami tanító, Czekeháza.

Várady Sándor, állami tanító, Felsőnovaj.

Várhelyi Ferencz, főreálliskolai igazgató, Kassa.

Veén Sándor, ref. tanító, Szádalmás.

Vekerdy Pál, kir. járásbíró, Kassa.

Velesz Ferencz, kir. járásbíró, Bán.

Velker Margit, állami óvónő, Abaujszina.

Veréb István, róm. kath. tanító, Tornanádaska.

Dr. Végh Árpád, ügyvéd, Miskolcz.

Dr. Végh Elemér, kir. törvényszéki bíró, Kassa.

Dr. Vigh Gyula, ügyvéd, Szolnok.

Víg József, állami polgári iskolai tanár, Kassa.
 Vigné Vitamér Róza, állami óvónő, Hernádtihany.
 Vilim Győző, társulati tanító, Lucziabánya.
 Vilkovszky József, állami igazgató-tanító, Kassa.
 Vincze Ferencz, állami tanító, Kassa.
 Dr. Virágh Béla, kir. törvényszéki elnök, Temesvár.
 Virágh Márta, róm. kath. tanítónő, Csontosfalva.
 Virág Károly, kir. járásbíró, Fogaras.
 id. Vita Károly, nyugalmazott ref. tanító, Nagyszaláncz.
 ifj. Vita Károly, ref. tanító, Nagyszaláncz.
 Vitár Rezső, a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület gondnoka, Budapest.
 Vízahányó Károly, tanítóképezdei tanár, Kassa.
 Vojnár István, javítóintézeti családfő, Kassa.
 Vojtkó Béla, ref. tanító, Szeszta.

Wachsmann Ferencz, javítóintézeti irodatiszt, Kassa.
 Wallner Bernát, kir. járásbíró, Sajószentpéter.
 Wechsler Ignác, javítóintézeti dijak, Kassa.
 Veinmann Viktor, kir. járásbíró, Gyula.
 Dr. Weiszer Emil, a Sárosmegyei Pártfogó Egylet tagja, Eperjes.
 Dr. Weisz Ignác, ügyvéd, Brassó.
 Wengritsky János, állami tanító, Stósz.
 Dr. Wiedorn Adolf, kir. ügyész, Nagyszeben.
 Wieland Arthur, főispán, Lőcse.
 Windegg Rezső, kir. járásbíró, Eperjes.
 Wouermans Ferenc, kir. törvényszéki bíró, Nyíregyháza.

Zachár István, kir. ügyész, Besztercebánya.
 Zalka Zsigmond, gazdasági akadémiai igazgató, Kassa.
 Zala Tekla, állami tanítónő, Meczenzéf.
 Zábrátsky György, esperes-plébános, Miskolcz.
 Záhorszky István, hitoktató, Kassa.
 Záhorszky Lajos, állami tanító, Stósz.
 Gróf Zichy Károly, földbirtokos, Bárcza.
 Gróf Zichy Károlyné, Bárcza.
 Özv. gróf Zichy Rezsőné, Kassa.
 Gróf Zichy-Meskó Jakab, Boldogkőváralja.
 Gróf Zichy-Meskó Jakabné, Boldogkőváralja.
 Ziegler Alfréd lovag, v. b. t. t., hadtestparancsnok, Kassa.
 Zih József, kir. járásbíró, Arad.
 Zimányi Matild, állami óvónő, Jászómindszent.
 Zmeskál György, alispán, Alsókubin.
 Zombor Lajos, ref. tanító, Tomor.
 Zombory Jenő, kir. ügyész, Szeged.
 Zsadányi Ferenc, igazgató-tanító, Budapest.
 Zsembay István, róm. kath. tanító, Csontosfalva.
 Zsifcsák József, javítóintézeti családfő, Aszód.

**Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK,
A KONGRESSZUS VÉDŐJÉNEK**

KÉPVISELETÉBEN

MEGJELENT A KONGRESSZUSON:

DR. SZÉKELY FERENC,

M. KIR. IGAZSÁGÜGYMINISZTER.

MAGYARORSZÁG FŐRENDIHÁZAT

KÉPVISELTE :

GRÓF EDELSHEIM GYULAI LIPÓT,

FŐRENDIHÁZI TAG

ÉS

BÁRÓ FORSTER GYULA,

FŐRENDIHÁZI TAG.

**A m. kir. kormány tagjai s a cs. és kir. közös
miniszterek közül kiküldötteik útján részt vettek
a kongresszuson :**

A kormányzati ág megjelölése	A kiküldöttek neve
M. kir. igazságügyi miniszter	1. Dr. Tóry Gusztáv, államtitkár 2. Dr. Kun Béla, miniszteri tanácsos 3. Dr. Szász Béla, miniszteri tanácsos 4. Dr. Rottenbiller Fülöp, kir. ítélőtáblai bíró 5. Dr. Marschalkó János, kir. ítélőtáblai bíró 6. Dr. Markos Olivér, állami pártfogó tisztviselő
M. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter	1. Dr. Balogh Jenő, államtitkár 2. Dr. Kacsokovics Mihály, miniszteri tanácsos 3. Mosdóssy Imre, kir. tanfelügyelő 4. Magyar Endre, iparoktatási főigazgató 5. Dr. Magyary Zoltán, segédfogalmazó
M. kir. belügyminiszter	1. Dr. Ruffy Pál, miniszteri tanácsos, az állami gyermek menhelyek országos felügyelője 2. Jalsoviczky Sándor, miniszteri tanácsos 3. Kőszeghy Sándor miniszteri osztálytanácsos, a gyermekvédelmi osztály főnöke

A kormányzati ág megjelölése	A kiküldöttek neve
M. kir. földmivelésügyi miniszter	1. Dr. Adler-Rácz József, miniszteri tanácsos
M. kir. kereskedelemügyi miniszter	1. Létay Gusztáv, nyugalmazott miniszteri tanácsos
M. kir. honvédelmi miniszter	1. Pap Kálmán tábornok, főhadbíró 2. Szép Sándor őrnagy, hadbíró
Cs. és kir. hadügyminiszter	1. Paulus Károly őrnagy, hadbíró

A kir. bíróságok és kir. ügyészségek.

Kir. Curia	1. Dr. Spóner Gyula, kir. curiai bíró
Koronaügyészség	1. Dr. Baumgarten Izidor, koronaügyész-helyettes
Kir. ítélőtáblák:	
Budapest	1. Dr. Baumgarten Károly, táblai tanácselnök
Győr	1. Dr. Feichtinger Ernő, kir. ítélőtáblai bíró
Kassa	1. berceli Berczelly Jenő, valóságos belső titkos tanácsos, táblai elnök. 2. Péchy Aurél, kir. ítélőtáblai tanácselnök 3. Arnold Sándor, kir. ítélőtáblai tanácselnök
Kolozsvár	1. Incze Gerő, kir. ítélőtáblai bíró 2. Dr. Endes Miklós, kir. ítélőtáblai elnöki titkár
Pécs	1. Varga Nagy István, kir. ítélőtáblai bíró
Pozsony	1. Dr. Akay Kornél, kir. ítélőtáblai bíró
Szeged	1. Dr. Perjéssy Mihály, kir. ítélőtáblai bíró 2. Dr. Orkonyi Ede, kir. ítélőtáblai bíró 3. Dr. Polgár Sándor, kir. ítélőtáblai bíró
Kir. főügyészségek:	
Budapest	1. Czárán István, kir. főügyész
Kassa	1. Paksy József, kir. főügyész
Pécs	1. Dr. Felber Arthur, kir. főügyész
Pozsony	1. Aschinger Ferenc, kir. főügyész
Szeged	1. Dr. Traiber Vincze, kir. főügyész

Kir. törvényszékek :

Arad	1. Köller János, kir. ítélőtáblai bíró
Aranyosmarót	1. Dr. Kail Antal, kir. törvényszéki elnök
Balassagyarmat	1. Kletzár Lajos, kir. törvényszéki bíró 2. Jókuthy Miklós, kir. törvényszéki bíró
Beregszász	1. Szép Géza, kir. törvényszéki elnök 2. Dercsényi Béla, kir. törvényszéki bíró 3. Medzihradszky Jenő, kir. törvényszéki bíró 4. Stampf Gyula, kir. törvényszéki bíró
Besztercebánya	1. Székely János, kir. törvényszéki bíró
Budapest	1. Dr. Szentirmay Gedeon, kir. törvényszéki bíró
Budapesti büntető törvényszék	1. Dr. Kendi Elemér, kir. törvényszéki bíró
Csikszereda	1. Kovács Lajos, kir. törvényszéki bíró
Dés	1. Almay Ferenc, kir. törvényszéki bíró
Déva	1. Dr. Pap Domokos, kir. törvényszéki elnök
Eperjes	1. Uhlarik Mátyás, kir. törvényszéki elnök 2. Dr. Körtvélyessy Dezső, kir. törvényszéki bíró 3. Ujházy Árpád, kir. törvényszéki bíró
Erzsébetváros	1. Török Árpád, kir. törvényszéki bíró
Győr	1. Dr. Degré Miklós, kir. törvényszéki elnök. 2. Dr. Nelky Elek, kir. törvényszéki bíró 3. Dr. Heller Erik, kir. törvényszéki jegyző
Kaposvár	1. Kisfaludy Ákos, kir. ítélőtáblai bíró
Kassa	1. Góth Ferenc, kir. törvényszéki elnök 2. Ruttkay János, kir. ítélőtáblai bíró
Kolozsvár	1. Bodor László, kir. ítélőtáblai bíró
Komárom	1. Kövér Lajos, kir. törvényszéki bíró
Lőcse	1. Lupkovics József, kuriai bíró, kir. törvényszéki elnök

Nagykanizsa	1. Dr. Kenedy Imre, kir. törvényszéki bíró 2. Dr. Mutschenbacher Edvin, kir. törvényszéki bíró
Nagyvárad	1. Ember Géza, kir. törvényszéki bíró
Nyíregyháza :	1. Kovács István, kir. törvényszéki elnök 2. Wouverbans Ferenc, kir. törvényszéki bíró
Nyitra	1. Dr. Ehrenfeld Gyula, kir. törvényszéki bíró
Pancsova	1. Stocker Antal, kir. törvényszéki elnök
Pécs	1. Peitler Imre, kir. törvényszéki bíró 2. Bök Béla, kir. törvényszéki bíró
Rimaszombat	1. Kálniczky Géza, kir. törvényszéki bíró
Rózsahegy	1. Dr. Cvenits Antal, kir. törvényszéki bíró
Sátorlajuhely	1. Fornszeck Béla, kuriai bíró, kir. törvényszéki bíró 2. Dr. Nagy Béla, kir. törvényszéki albíró
Szeged	1. Dr. Gerhauser József, kir. törvényszéki bíró
Szolnok	1. Safáry Kálmán, kir. ítélőtáblai bíró 2. Dr. Brandt József, kir. törvényszéki bíró
Temesvár	1. Virág Béla, kir. törvényszéki elnök 2. Racsov Lehel, kir. törvényszéki bíró
Torda	1. Dr. Borzsovay Béla, kir. törvényszéki bíró 2. Dózsa Ferencz, kir. törvényszéki bíró

Kir. ügyészségek:

Arad	1. Pogonyi Nándor, kir. ügyész
Beregszász	1. Reinichovszky Rezső, kir. ügyész 2. Dr. Oravetz Andor, kir. ügyész
Besztercebánya	1. Zachár István, kir. ügyész
Brassó	1. Dr. Knörr Ferenc, kir. ügyész
Budapest	1. Dr. Vargha József, kir. ügyész 2. Pogány László, ügyészségi megbízott jegyző
Csikszereda	1. Dr. Encsy Kálmán, kir. alügyész

Dés	1. Rác Ernő, kassai kir. főügyész-h.
Déva	1. Kováts Zoltán, kir. ügyész
Eperjes	1. Fuhrmann Imre, kir. ügyész 2. Fest Géza, kir. ügyész
Erzsébetváros	1. Makkay Jenő, kir. ügyész
Fehértemplom	1. Oszlányi Kornél, kir. főügyész-helyettes
Gyulafehérvár	1. Dániel Imre, kir. ügyész
Kaposvár	1. Dr. Révy László, kir. ügyész
Kassa	1. Rác Ernő, kir. főügyész-helyettes
Kecskemét	1. Dr. Gyalókay Sándor, kir. ügyész
Kézdivásárhely	1. Hász József, kir. ügyész
Kolozsvár	1. Dr. Jeney Aladár, kir. ügyész 2. Dr. Gyarmathy Béla, kir. alügyész
Komárom	1. Csajághy Károly, kir. ügyész
Lugos	1. Dr. Fehér Kristóf, kir. ügyész
Máramarossziget	1. Dr. Illés Andor, kir. ügyész
Marosvásárhely	1. Dr. Bán József, kir. ügyész
Miskolc	1. Dr. Novák Ernő, kir. alügyész
Nagykanizsa	1. Dr. Jureczky Iván, kir. ügyész
Nagyszeben	1. Dr. Wiedorn Adolf, kir. ügyész
Nagyvárad	1. Kármán Elemér, kir. ügyész
Nyíregyháza	1. Dr. Szikszay György, kir. ügyész
Pancsova	1. Dr. Milassin Kálmán, kir. főügyész-h.
Pécs	1. Sárospatak József, kir. ügyész
Rózsáhegy	1. Szakmár Pál, kir. ügyész
Sátoraljaújhely	1. Eisert István, kir. főügyész-helyettes
Szekszárd	1. Fischer Imre, kir. ügyész
Szeged	1. Zombory Jenő, kir. ügyész
Szolnok	1. Dr. Rosti Mihály, kir. ügyész
Temesvár	1. Dr. Boross Dezső kir. ügyész
Trencsén	1. Kovács Béla, kir. ügyész

Kir. járásbiróságok.

A királyi járásbiróság székhelye	A kiküldöttek neve
Abaujszántó	1. Dr. Schlemmer Jenő, kir. albiró
Abádszalók	1. Lengyel Miklós, kir. járásbíró
Alsóvereczke	1. Dr. Glatz Árpád kir. járásbíró
Arad	1. Zih József, kir. járásbíró
Bán	1. Velesz Ferenc, kir. járásbíró
Bártfa	1. Bálint Lajos, kir. járásbíró
Beregszász	1. Dr. Szabó Bertalan, kir. járásbíró
Besztercebánya	1. Egry Aladár, kir. jbgí jegyző
Betlen	1. Dr. Indre László, kir. járásbíró
Békéscsaba	1. Szabó László kir. járásbíró
Budapesti bttő járásbiróság . . .	1. Dr. Schirilla Achil, kir. járásbíró
Csikszentmárton	1. Gözsy Péter, kir. járásbíró 2. Finta József, kir. albiró
Csikszereda	1. Szacs vay Imre, kir. járásbíró
Csongrád	1. Curry Richárd, kir. járásbíró
Dárda	1. Szabó József, kir. albiró
Debreczen	1. Soltész Endre, kir. járásbíró
Dicsőszentmárton	1. Repede György, kir. albiró
Eperjes	1. Windegg Rezső, kir. járásbíró
Esztergom	1. Körmendy Mihály, kir. járásbíró
Facsád	1. Orosz Ferenc, kir. járásbíró
Felsővisó	1. Varga Kálmán, kir. járásbíró
Felsővizköz	1. Adamik Géza, kir. járásbíró
Fogarás	1. Virág Károly, kir. járásbíró
Girált	1. Kolosy Miklós, kir. járásbíró

A királyi járásbiróság székhelye	A kiküldöttek neve
Gyula	1. Weinmann Viktor, kir. járásbíró
Halmi	1. Bretán Sándor, kir. jbgí jegyző
Illava	1. Sándor Arthur, kir. járásbíró
Ilosva	1. Densz Sándor, kir. járásbíró
Kassa	1. Nemlaha Gyula, kir. táblabíró
Keszthely	1. Dr. Remsey Lajos, kir. járásbíró
Késmárk	1. Sennovitz Kálmán, kir. járásbíró
Kézdivásárhely	1. Benkő Sándor, kir. albíró
Kisszeben	1. Ruttkay Aladár, kir. táblabíró
Kisvárdá	1. Kossovics László, kir. járásbíró
Kovászna	1. Szigethy Lajos, kir. albíró
Kunszentmárton	1. Tánczos Miklós, kir. járásbíró
Lemes	1. Grusz Sándor, kir. jbgí jegyző
Marosujvár	1. Fekete Mihály kir. járásbíró
Medgyes	1. Sikó Géza, kir. járásbíró
Mezőcsát	1. Bakó Bertalan, kir. járásbíró 2. Péderi Bertalan, kir. járásbíró
Mezőkövesd	1. Kiss László, kir. járásbíró
Monor	1. Dr. Takács Gyula, kir. járásbíró
Munkács	1. Dr. Steller Árpád, kir. táblabíró
Nagykálló	1. Dudinszky Miklós, kir. járásbíró
Nagykároly	1. Dr. Serly Jenő, kir. járásbíró
Nagyrócze	1. Dessewffy Árpád, kir. járásbíró
Nagyszombat	1. Kiss János, kir. járásbíró
Nagyszőlős	1. Tóth Lajos, kir. járásbíró
Nagyvárad kir. törvényszékhez tartozó járásbiróságok	1. Ember Géza, kir. törvényszéki bíró 2. Dr. Máthé György, kir. járásbíró
Námesztó	1. Bukovinszky Károly, kir. albíró
Nyírbátor	1. Petróczy János, kir. járásbíró

A királyi járásbíróság székhelye	A kiküldöttek neve
Nyiregyháza	1. Erdőss Ferenc, kir. albiró
Orosháza	1. Sarkady Imre, kir. járásbíró
Ökörmező	1. Kolos Pál, kir. járásbíró
Perlasz	1. Bodnár Gábor, kir. aljárásbíró
Privigye	1. Reitzner János Jenő, kir. járásbíró
Ráczeke	1. Szabó József, kir. járásbíróági jegyző
Sajószentpéter	1. Dr. Wallner Bernát, kir. járásbíró 2. Illés László, kir. járásbíró
Sátoraljaujhely	1. Schiller Kálmán, kir. járásbíró 2. Kopeczek József, kir. járásbíró
Stubnya	1. Bezilla Vilmos, kir. albiró
Szatmárnémeti	1. Uray Károly, kir. járásbíró
Szeged	1. Dr. Taschler József, kir. járásbíró
Szentes	1. Engelthaler Ernő, kir. járásbíró
Szepsi	1. Osztermann Ernő, kir. albiró
Szikszó	1. Markó István, kir. járásbíró 2. Hazag László, kir. járásbíró
Tata	1. Benes Sándor, kir. járásbíró
Tiszafüred	1. Szmétana Károly, kir. járásbíró
Tiszalök	1. Ferdinandy Tihamér, kir. albiró
Torda	1. Jakabos Mihály, kir. járásbíró
Torna	1. Nagy Péter, kir. táblabíró
Tornaalja	1. Feledy Ferenc, kir. járásbíró
Törökbecse	1. Kopasz Ferenc, kir. járásbíró
Turócszentmárton	1. Petrás Mihály, kir. járásbíró
Ujegyháza	1. Szilágyi Mihály, kir. járásbíró

A városi és vármegyei törvényhatóságok:

Abaujtona	1. Dr. Puky Endre, alispán 2. Csoma József 3. Dr. Kazinczy Gyula 4. Dr. Szalay László, 5. Tomcskó Lajos, 6. Gróf Zichy Károly bizottsági tagok,
Árva	1. Zmeskál György alispán, 2. Csillaghy István, főjegyző, 3. Dr. Izsóf Ferencz, t. főügyész, 4. Lehoczky Miklós, árvaszéki elnök
Borsod	1. Dr. Tarnay Gyula, alispán
Budapest székes- és főváros	1. Dr. Kovács Jenő, árvaszéki elnök
Budapest székes- és főváros árvaszéke	1. Dr. Kovács Jenő, árvaszéki elnök 2. Dr. Ágoston Géza, árvaszéki jegyző
A székes- és fővárosi m. kir. államrendőrség	1. Gegus Dániel, rendőrkapitány 2. Dr. Radák György, fogalmazó
Esztergom	1. Dr. Perényi Kálmán, alispán
Gömör- és Kishont	1. Bornemissza László, főispán 2. Lukács Géza, alispán 3. Széman Endre, prépost plébános
Kassa	1. Sziklay Ede, főispán 2. Éder Ödön, polgármester
Komárom	1. Erdélyi Gáspár, árvaszéki elnök
Máramaros	1. Dr. Kricsfalussy Sándor, főszolgabíró 2. Dr. Illés Andor, kir. ügyész
Marostorda	1. Deák Lajos, kir. tan., kir. tanfelügyelő, bizottsági tag
Sáros	1. Bánó Aladár, 2. Dr. Dessewffy István, 3. Dr. Ferbstein Márk és 4. Dr. Máriássy Béla bizottsági tagok
Szeged város árvaszéke	1. Pálfi János
Turóc	1. Erdélyi János
Ung	1. Lőrinczy Jenő, alispán
Zala	1. Dr. Degré Miklós, kir. tszéki elnök, bizottsági tag.

Egyetemek, theologiai és jogakadémiák kiküldöttei:

A m. kir. Ferencz József tudományegyetem, Kolozsvár	1. Dr. Lukáts Adolf, ny. egyetemi tanár
A kir. jogakadémia, Kassa	1. Dr. Kérészy Zoltán, igaz ató 2. Dr. Bernolák Nándor, jogtanár
A kir. jogakadémia, Nagyváradi	1. Dr. Bochkor Mihály, jogtanár
A kir. jogakadémia, Pozsony	1. Dr. Oberschall Pál, jogtanár
Az egri érseki joglyceum, Eger	1. Dr. Maxintsák Gyula, jogtanár
A pécsi püspöki joglyceum, Pécs	1. Dr. Angyal Pál, egyetemi tanár, kir. tanácsos
A debreczeni ref. jogakadémia, Debreczen	1. Dr. Ozory István, jogtanár
Az eperjesi ág. h. ev. jogakadémia, Eperjes	1. Dr. Mikler Károly, jogakad. dékán 2. Dr. Obetkó Dezső, jogakad. prodékán
A kecskeméti ref. jogakadémia, Kecskemét	1. Dr. Kováts Andor, jogtanár
A sárospataki ev. ref. jogakadémia, Sárospatak	1. Dr. Rácz Lajos, rektor 2. Dr. Finkey Ferenc, egyetemi tanár 3. Dr. Buza László, jogtanár 4. Meczner Béla, jogtanár 5. Dr. Osváth Gyula, jogtanár 6. Radácsi György, theol. tanár 7. Rohoska József, theol. tanár 8. Dr. Szabó Sándor, jogtanár 9. Dr. Trócsányi József, jogtanár
A róm. kath. érseki hittani intézet, Eger	1. Dr. Nagy János, theol. tanár 2. Dr. Maxintsák Gyula, jogtanár
A gör. kath. püspöki hittani intézet, Eperjes	1. Gyulai József, theol. tanár
A tiszai ág. h. ev. theol. akadémia, Eperjes	1. Mayer Endre, theol. akad. dékán
Az ev. ref. theologiai akadémia, Budapest	1. B. Pap István, igazgató
Az unitárius theologiai intézet, Kolozsvár	1. Csifó Salamon, dékán

Fiatalkorúak felügyelő hatósága:

A hatóság székhelye	A kiküldött neve
Brassó	1. Dr. Weisz Ignác, ügyvéd, tanácselnök
Budapest	1. Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót, elnök 2. Dr. Lázár Andor, ügyvéd, titkár
Győr	1. Dr. Heller Erik, kir. törvényszéki jegyző, titkár
Kassa	1. Dr. Fischer-Colbrie Ágost, püspök, elnök
Kolozsvár	1. Dr. Lukáts Adolf, egyetemi tanár, tanácselnök
Marosvásárhely	1. Dr. Bán József, kir. ügyész, titkár
Nagyvárad	1. Molnár Géza, kuriai bíró, elnök
Pécs	1. Dr. Angyal Pál, egyetemi magántanár, jogtanár, kir. tanácsos, elnök
Szeged	1. Dr. Orkonyi Ede, kir. ítélőtáblai bíró, elnök

Ügyvédi kamarák:

A kamara székhelye	A kiküldöttek neve
Budapest	1. Dr. Szivák Imre, ügyvédi kamarai elnök 2. Dr. Pap József, kamarai titkár 3. Dr. Feleki Béla, ügyvéd 4. Dr. Kelemen Lajos, ügyvéd 5. Szilágyi Artur Károly, ügyvéd, választmányi tagok
Eperjes	1. Dr. Maibaum Artur, ügyvéd 2. Dr. Müller Bertalan, ügyvéd 3. Dr. Rosenberg Teofil, ügyvéd
Kassa	1. Stekker Károly, ügyvédi kamarai elnök
Kecskemét	1. Dr. Kiss Kálmán, ügyvédi kamarai ügyész
Kolozsvár	1. Dr. Biró Balázs, ügyvéd 2. Dr. Pordea Gyula, ügyvéd, választmányi tagok
Pozsony	1. Fejér Miksa, ügyvéd
Temesvár	1. Korniss Géza, ügyvéd, kamarai titkár

Országos letartóztatási és kir. javító-nevelő intézetek:

A szamosújvári orsz. fegyintézet, Szamosujvár	1. Uhlyarik Albin, igazgató
Szegedi ker. börtön, Szeged	1. Müller Mór, igazgató
Országos gyűjtőfogház	1. Szabó György, börtönügyi fogalmazó
Aszódi kir. javítóintézet, Aszód	1. Dukker Ödön, igazgató 2. Zsifcsák József, családító
Kassai kir. javítóintézet, Kassa	1. Latzkovszky Lajos, kir. tan., igazgató
Kolozsvári kir. javítóintézet, Kolozsvár	1. Radics József, igazgató
Székesfehérvári javítóintézet, Székesfehérvár	1. Mészáros Sándor, igazgató

Egyesületek :

Az egyesület neve és székhelye	A kiküldöttek neve
Aradi Fehér Kereszt Gyermekvédő Egyesület	1. Keller Lajos, főtitkár
Aradi Patronage Egyesület	1. Zih József, kir. járásbíró
Általános Közjótékonyági Egyesület	1. Dr. Lányi Márton, főtitkár
Baranyamegyei Általános Tanítóegyesület, Pécs	1. Sziebert Róbert, tanító
Bethlen Gábor Kör, Budapest	1. Mauchs Jenő, alelnök
Békéscsabai Nőegylet	1. Kármán Elemér, kir. ügyész
Brassói Patronage és Rabsegélyző Egylet	1. Dr. Weiss Ignác, ügyvéd, alelnök 2. Császár Béla, kir. tszéki bíró
Budapesti Rabsegélyző Egylet	1. bellyei Rickl Gyula, min. tan., elnök 2. Czárán István, kir. főügyész, kormánybiztos 3. Dr. Gáll Endre, kir. főügyész, hely. alelnök 4. Jankovich Kálmán, fogházgondnok, titkár
Debreceni Patronage Egyesület	1. Soltész Endre, kir. járásbíró
Erdélyi Pártfogó Egyesület, Kolozsvár	1. Gróf Teleky Ferenc, orsz. képviselő, elnök 2. Dr. Endes Miklós, kir. ítélőtáblai elnök, titkár 3. Dr. Rosnyay Dávid, ügyvédjelölt, titkár 4. Dr. Biró Balázs, ügyvéd, ügyész 5. Dr. Pordea Gyula, ügyvéd, biz. tag.
Erdélyi Pártfogó Egyesület tordai osztálya, Torda	1. Dr. Szász Iván, tszéki elnök, ügyvezető elnök 2. Héczey Lajos, kir. ügyész, társelnök 3. Dózsa Ferenc, kir. törvényszéki bíró, titkár és 4. Dr. Balázs András, főesperes, választmányi tag
Erzsébetvárosi Rabsegélyző Egylet	1. Török Árpád, kir. tszéki bíró, elnök 2. Makkay Jenő, kir. ügyész

Az egyesület neve és székhelye	A kiküldöttek neve
Feministák Egyesülete, Budapest	1. Glücklich Vilma 2. Dr. Márkus Dezső, ügyvezetők
Fővárosi Szegény Gyermekkert Egyesület, Budapest	1. Dr. Szegváry Sándor, ügyész 2. Dr. Szegváry Sándorné 3. Hódos Béláné és 4. Boross Mihályné választmányi tagok
Gyulafehérvári Rabsegélyző Egylet	1. Dániel Imre, kir. ügyész
Ingyentej Egyesület szegény gyermekek és csecsemők részére, Budapest	1. Dr. Deutsch Ernő, főoros 2. Dr. Bartos Kálmán, titkár
Jásznagykunszolnokmegyei Rabsegélyző Egylet, Szolnok	1. Dr. Vigh Gyula ügyvéd, 2. Dr. Rosti Mihály, kir. ügyész, egyesületi titkárok
Jogvédő Egyesület vagyontalanok részére, Budapest	1. Dr. Kovács Jenő, fővárosi árvaszéki ülnök.
Kassai és Abaujtona vármegyei Protestáns Patronage Egyesület	1. Révész Kálmán, ref. főesperes, 2. Dr. Eöttevényi Nagy Olivér, kir. jogtanár, elnökök
Kassai Katholikus Nővédő Egylet	1. Horváth Géza, hittanár, igazgató 2. Otresovszky Mária, előjárónő 3. Höffler Emma és 4. Klebelsberg Gézáné patronessek
Kassai Kath. Patronage Egyesület	1. Dr. Fischer-Colbrie Ágost, megyéspüspök, egyházi elnök, 2. berceli Berczelly Jenő, v. b. t. t., a kir. ítélőtábla elnöke, világi elnök
Kassai Patronage-Egyesület	1. berceli Berczelly Jenő, v. b. t. t., kir. ítélőtáblai elnök, az Egyesület elnöke 2. Rácz Ernő kir. főügyész hely., ügyvezető alelnök 3. Laczkó Andor, kir. tszéki bíró, titkár
Kath. Háziasszonyok Orsz. Szövetségének kassai egylete	1. Bárány Schell Gyuláné, elnöknő 2. Özv. Gerlóczy Gézáné, alelnöknő 3. Dr. Polák Gyula ügyvéd, ügyész
Kath. Patronage Egyesület, Budapest	1. Dr. Giesswein Sándor, prelatus kanonok, egyházi elnök 2. gróf Pálffy Sándor, világi elnök
Keresztény szeretet országos gyermekvédő műve, Esztergom	1. Dr. Rott Nándor, prelatus kanonok, központi igazgató 2. Tost Barna püspöki szertartó, egyházmegyei igazgató

Az egyesület neve és székhelye	A kiküldöttek neve
Kolozsvári főiskolai Bethlen Gábor Kör	1. Révész Imre, ref. s. lelkész
Lorántffy Zsuzsanna Egylet, Budapest	1. báró Radvánszky Gézáné, alelnöknő
Lőcsei patronage-egylet, Lőcse	1. Lupkovics József, elnök
Magyar Jogászegylet, Budapest	1. Dr. Balogh Jenő, államtitkár
	2. Dr. Lengyel Aurél, kir. albiró, titkár
Magyarországi Nőegyletek Szövetsége, Budapest	1. özv. Henich Károlyné
	2. Geőcze Sarolta
Miskolc-borsodmegyei Rabsegélyező és Patronage Egyesület, Miskolc	1. Dr. Novák Ernő kir. alügyész, titkár
	2. Réta Kálmán, rk. plebános
	3. Zábrátzky György esp. plébános
	4. Dr. Végh Árpád ügyvéd, választmányi tagok
Nagykanizsai Patronage Egyesület	1. Dr. Kenedi Imre kir. tszéki bíró
	2. Dr. Mutschenbacher Edvin kir. törvénytársi bíró
	3. Jureczky Iván, kir. ügyész
Nagyvárad és Biharmegyei Patronage Egyesület, Nagyvárad	1. Molnár Géza, kir. kuriai bíró, elnök
	2. Petry Gyula, főreálisk. tanár, titkár
Nógrádvármegyei Rabsegélyező Egylet, Balassagyarmat	1. Jeszenszky Kálmán, plébános, elnök
	2. Dr. Székely Miksa, kir. járásbíró, titkár
	3. Dr. Révész Dezső, ügyvéd
	4. Majthényi Gyula, főgymn. tanár, választmányi tagok
Országos Gyermekvédő Egyesület, Budapest	1. Dr. Bakonyi Kálmán, táblabíró
	2. Dr. Neumann Árminné
Országos Gyermekvédő Liga, Budapest	1. Edelsheim Gyulai Lipót gróf, elnök
	2. Széchenyi László gróf, társelnök
	3. Dr. Kun Béla, min. tan.
	4. Dr. Szilágyi Artúr Károly, ügyvéd
Az Országos Gyermekvédő Liga szabolcsvármegyei jogvédő bizottsága, Nyiregyháza	1. gróf Vay Gáborné
	2. Dohnál Józsefné
	3. Dr. Bodnár István
	4. Halasi János alelnökök,
	5. Petrovics Gyula, bizottsági tag
Az Országos Gyermekvédő Liga kassai csoportja	1. Szalay Lászlóné, elnök
	2. Bartay Oszkár, főtitkár
Orsz. Izraelita Patronage Egylet Budapest	1. Székely Ferenc, udv. tan., elnök
	2. Dr. Hevesi Simon, társelnök
	3. Dr. Deutsch Ernő, alelnök
	4. Dr. Bartos Kálmán, titkár
	5. Breuer Soma, főrabbi

Az egyesület neve és székhelye	A kiküldöttek neve
Orsz. Kath. Nővédő Egyesület, Budapest Országos Pártfogó Egyesület, Budapest	1. Farkas Edith, alapítványi hölgy 1. Széll Kálmán, v. b. t. t., elnök 2. Szivák Imre, orsz. képviselő 3. Dr. Melly Béla, árvaszéki elnök 4. Dr. Feleki Béla, ügyvéd 5. Dr. Lengyel Aurél, kir. albiró, titkár
Országos Protestans Patronage Egyesület, Budapest	1. Ráday Gedeon gróf, főispán 2. Kaczián János, főesperes, elnökök 3. Dr. Lázár Andor, ügyvéd, főtitkár
Pancsovai Patronage és Rabsegélyző Egyesület	1. Stocker Antal, kir. tszéki elnök az egyesület elnöke 2. Dr. Milassin Kálmán, kir. főügyész-hely., társelnök
Patronage Egyesületek Országos Szövetsége, Budapest	1. bellyei Rickl Gyula, min. tan., elnök 2. Dr. Horváth Dániel, kir. albiró, főtitkár
Patronázs Munkaközvetítő, Budapest	1. Szabó György, börtönügyi fogalmazó
Pécs Baranyamegyei Gyermekvédelmi Bizottság Pécsi Patronage Kör	1. Dr. Angyal Pál, egyetemi tanár
Pécsi Rabsegélyző Egylet	1. Dr. Szieberth Frigyes 1. Varga Nagy István, kir. ítélőtáblai bíró, elnök 2. Sárospataky József, kir. ügyész, választmányi tag
Pozsonyi Patronage Egyesület	1. Aschinger Ferenc, kir. főügyész
Rimaszombat és Vidéke Patronage Egyesület, Rimaszombat	1. Bornemisza László, főispán, elnök 2. Dr. Kálniczky Géza, kir. tszéki bíró, alelnök
Rozsnyói Patronage Egyesület	1. Sulyovszky István, kir. tan., jószág-kormányzó 2. Hevessy Bertalan, földbirtokos 3. Dr. Pasteiner Endre, ügyvéd
Sárosszegi Pártfogó Egyesület	1. Uhlarik Mátyás, elnök 2. Dr. Sonnenschein Simon 3. Dr. Weiszer Emil 4. Dr. Baán Achil 5. Dr. Bóth Tamás, egyesületi tagok
Siketnéma Intézet, Szeged	1. Klug Péter, igazgató
Szociális Missiótársulat, Budapest	1. Farkas Edith, alapítványi hölgy

Az egyesület neve és székhelye	A kiküldöttek neve
Stefánia árvaházát fentartó Lévai Nőegylet Szegedi Jótékonyági Egyesület	1. Faragó Sámuel, titkár 1. Dr. Perjéssy Mihály, táblabíró, ügyvezető alelnök 2. Orkonyi Ede, kir. táblabíró 3. Dr. Simkó Elemér, vár. alügyész, titkár
Szegedi Kath. Nővédő Egyesület	1. Dr. Raskó Istvánné elnöknő 2. Dr. Simkó Elemér, titkár
Társadalmi Múzeum, Budapest	1. Fónagy Béla, könyvtáros
Temesvár-Mehalai Erzsébet Gyermekkert Egyesület Temesvári Patronage Egyesület	1. Glücklich Vilma 1. Dr. Virág Béla, kir. tszéki elnök, az Egyesület elnöke 2. Gerdánovits Sándor, kir. ítélőtáblai bíró, társelnök
Tuberkulózis ellen védekező Dunántúli Szövetség, Szombathely Tuberkulózis ellen védekező Vasvármegyei Egyesület, Szombathely Ujvidéki Patronage Egyesület	1. Gerlits Sándor, árvaházi igazgató 1. Gerlits Sándor, árvaházi igazgató 1. Hadzsics Antal, udv. tan., elnök
Vakokat Gyámolító Országos Egyesület, Budapest Vasvármegyei Fehérkereszt Egyesület, Szombathely	1. Vitár Rezső, gondnok 1. Dr. Esső Imre, a patronázs szakosztály elnöke 2. Jánossy Gábor, alelnök
Veszprémi Rabsegélyző Egyesület	1. Horváth Zo'tán, kir. tszéki bíró, alelnök 2. Csákány Sándor, kir. tszéki albíró, titkár 3. Juraszek János, kir. ügyész és 4. Dr. Kerényi Andor, főszolgabíró, választmányi tagok
Zemplénmegyei Társadalomvédelmi Egylet, Sátoraljaujhely	1. Eisert István, kir. főügyész hely., elnök 2. Dr. Csizy Béla ügyvéd, titkár
Zomborvidéki Rabsegélyző Egylet, Zombor	1. Dr. Knézy Lehel, ügyvéd 2. Dr. Czeisel Lajos József ügyvéd 3. Dr. Poór Béla, ügyvéd

Megnyitó ülés

1911. évi szeptember hó 17-én, vasárnap délelőtt 10 órakor
a kassai Schalkház nagytermében.

Berczeli Berczelly Jenő v. b. t. t., az előkészítő bizottság elnöke az ülést megnyitva bejelentette, hogy Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége a kongresszus védőségét legkegyelmesebben elvállalni s képviseletével dr. Székely Ferenc igazságügyi miniszter urat megbizni méltóztatott. Indítványára elhatározta a kongresszus, hogy a királyi képviselő urat a kongresszusra küldöttség útján (a küldöttség vezetője *Sziklay Ede* főispán, tagjai *Takács Menyhért* jászóvári prépost, *Éder Ödön* polgármester, *Puky Endre* alispán, *Bellyei Richl Gyula* miniszteri tanácsos, *Arnold Sándor* kir. it. táblai tanácselnök, *Paksy József* kir. főügyész, *Góth Ferencz* kir. törvényszéki elnök és *Blanár Béla* orsz. képviselő) meghívja.

A királyi képviselő urat bevonulása után *Berczeli Berczelly Jenő* a következő beszéddel üdvözölte:

Nagyméltóságu Ur!

A patronage egyesületek országos szövetsége a legmélyebb hódolattal és hálával fogadta Ő Császári és Apostoli Királyi Felségének legfelsőbb azt az elhatározását, a mellyel legalázatosabb kérésünkre legmagasabb személyét ez országos szövetség Ill. Kongresszusán képviseltetni legkegyelmesebben elrendelte s képviseletével Nagyméltóságodat megbizni méltóztatott.

A mi legkegyelmesebb Urunk Királyunk e legfelsőbb elhatározása kettős örömmel tölti be leghűbb alattvalói kebeleinket.

A legkegyesebb intézkedésben kétségtelen jelét látjuk annak, hogy Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége a patronage-egyesületek országos szövetségét ezentul is legkegyesebb lesz legmagasabb védőségében részesíteni, a mely legfelsőbb kegy buzditani fog minket amaz igyekezetünkben, hogy a patronage feladatának minden kitelhető erőnkkel megfeleljünk, és teljes örömünk a felett is, hogy a legfelsőbb elhatározás Nagyméltóságodat tüntette ki Ő Felsége legmagasabb személyének képviseletével.

Nagyméltóságod a társadalom charitativ természetű tevékenysége iránt élénken érdeklődött és érdeklődik.

Nagyméltóságod igazságügyminiszteri hatalmának körébe tartozik az állam büntető igényének érvényesítésére nézve az intézkedés.

Nagyméltóságod előtt bölcsen tudva van, hogy a büntető codex alapelvei s a fogházrendtartás szabályai a patronage egyesületeket főcéljuk: *a javítás* elérésében *ezelőtt* jó részben gátolták.

Nagyméltóságod bölcsen tudja, hogy a büntető bíró, ha látta is annak szükségét, miszerint a büntető igazságszolgáltatás sorompói elé állított egyénnel szemben pártfogó intézkedések lennének alkalmazandók, olyanokat *a közel múltban mindig* nem tehetett, a patronagenak a közbelépésre teret nem engedhetett.

Nagyméltóságod egyet fog érteni velünk abban, hogy *az ethikának* a büntető igazságszolgáltatásban is ki kell adni a részét, és a büntető bíró *még nem régiben* ebben akadályozva volt.

Ezen az állapoton segíteni van hivatva az 1908: XXXVI. t.-c. jelesen annak az 1910. év első napjával hatályba lépett II. fejezete, mely törvénnyel az európai kontinens összes államait megelőztük és azok elismerését kivívtuk.

Nagyméltóságod tapasztalhatja, hogy *a most idézett törvény ama fejezete s az azzal kapcsolatos intézkedések, a patronage minden irányu tevékenysége előtt szabadabbá tették a teret.*

A patronage tevékenység fellendült és elmondhatjuk, hogy a patronage történetében kimagasló korszakot képez az idézett törvényfejezet, a melynek hatályba léptetésével az igazságügyi kormány a bírósági épületek homlokzataira azt a jeligét irta:

„A büntető igazságszolgáltatás feladata a javítás!”

Midőn ezt mély hálánk kíséretében kifejezzük, engedje meg Nagyméltóságod, hogy a patronage ügy érdekében magas figyelmét kérjük az 1883: I. t. c. első szakasza — jelesen annak b. pontja — intézkedésére, mely örökös bűnhődésre kárhoztatja a vétkest, *holott azt, a kívül a büntető igazságszolgáltatás leszámolt, vissza kell adni a társadalomnak és annak a pályának, a melyre képzettséget szerzett.*

Nagyméltóságú Úr!

A patronage egyesületek országos szövetsége nevében a legmélyebb tisztelettel üdvözlöm Nagyméltóságodat *mint legkegyel-*

mesebb Urunk Királyunk képviselőjét és bátorodom kérni, hogy a szövetség III. kongresszusát megnyitni méltóztassék. (Éljenzés.)

Dr. Székely Ferenc m. kir. igazságügyminiszter, mint királyi képviselő erre a következő beszédet mondotta, melyet a Kongresszus összes tagjai állva hallgattak meg:

Tisztelt Kongresszus!

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége a magyarországi patronage egyesületek orsz. szövetségének ezen harmadik kongresszusa felett a fővédőséget legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott és az Ő legmagasabb személyének képviselőjében jöttem ide, hogy a kongresszust a királyi kegy tolmácsolása által lelkesedésre és a lelkesedéshez méltó eredményes munkálkodásra buzdítsam.

Alig lehetne méltóbb problémát találni, mint az az ügy, mely ezt a kongresszust foglalkoztatni fogja.

Nincs boldogítóbb érzés, mint a könnyek forrásának elapasztása, a szenvedők megvigasztalása. De bármilyen jóleső érzés is az, ha jót tehetünk, társadalmilag mégis igen csekély értékű az a jótékonyság, mely itt-ott, szórványos tüneteket pillanatra orvosol, de a baj gyökereit érintetlenül hagyja. A tudatlanságban és nyomorban sínylődő millióknak nemcsak jótékonyságra, hanem gyökeres és rendszeres segítő és átalakító tevékenységre van szükségük és igényük.

Ebbe a nagy szociális munkába tartozik bele a patronage intézménye: a társadalmi munkálkodásnak az az ága, mely azoknak gyámolítását tűzte ki céljául, akik az állam megtorló rendszabályaival jutnak ellentétbe. A patronage-zsal a társadalom csak kötelességét teljesíti és önmagát védelmezi azzal, hogy azokat, kik különben a társadalmat támadnák, istápoló kezével a társadalomra hasznos elemek közé segíti be. Mert sokan vannak, akik társadalmi helyzetük mostohasága és a társadalmi gazdasági berendezkedés tökéletlensége következtében kerültek a börtön falai közé. Kötelessége a társadalomnak, hogy ezeket minden erejével támogassa és arra igyekezzék, hogy az a nap, mely ezeknek a szerencsétleneknek szabadságukat visszaadja, szabadságot jelentsen ne csupán a rabságból, hanem az erkölcsi és gazdasági hajótöröttségéből is.

De még nagyobb fontossága van annak, hogy az egyeseknél a bűnös hajlamokat vagy a büntettre vezethető más tényező-

ket még csirájukban elfojtsuk és így a büntettek elkövetését megelőzzük. Mert jobb a büntettet megakadályozni, mint megbüntetni és a legjobb büntető politika az volna, amely feleslegessé tenné a büntető jogot. És ha ez utópia is: tagadhatatlan, hogy a kriminalitásnak nem egy tényezője ellen sikeresen tudunk harcolni.

Mint tudvalevő: ezeket a tényezőket két nagy csoportba oszthatjuk: egyik csoportba tartoznak azok, a melyek magában az egyénben, organizmusában, karakterében és szerzett tulajdonságaiban rejlnek; a másik csoportba pedig a kriminalitásnak u. n. milieu-tényezői tartoznak. A felnőtt büntetettek esetében a patronage, sajnos, csak ez utóbbiak ellen veheti fel a küzdelmet, de a fiatalok esetében a kriminalitás tényezőinek mindkét csoportja ellen sikeres harcot vívhat. A züllött és züllésre hajlamos fiataloknak nevelése és oktatása, már a karakter átalakítása révén is sikerrel bízathat, s ha ezenkívül bűnre vivő környezetéből is kimentjük, a legtöbb esetben sikerülni fog megakadályozni azt, hogy a fiatalok a bűn útjára kerüljen. Mindkét irányban nagy áldozatkészséggel és sok körültekintéssel kell működnie a társadalomnak, de a mikor kötelességet teljesítünk, a munkát sokallanunk sohasem szabad.

Meg vagyok győződve, hogy a kongresszus nemcsak feladatának nagyságát fogja felismerni, hanem felismeri azokat az eszközöket is, melyek ennek a feladatnak megoldására a legalkalmasabbak. És a mikor a kongresszus tagjait, mint a szociális haladás nagy egyetemes céljainak munkálóit a legmelegebben üdvözlöm, a kongresszus tanácskozásait Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége legmagasabb személyének képviselőjében megnyitottnak nyilvánítom.

A hatalmas éljenzéssel fogadott beszéd után *Éder Ödön* polgármester és dr. *Puky Endre* alispán a következő üdvözlő szavakat intézték a kongresszushoz:

Éder Ödön polgármester:

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Az alattvalói hűség és szeretet érzelmeitől áthatva Kassaváros közönsége nevében mély tisztelettel üdvözlöm Nagyméltóságodat, mint Ő Császári s Apostoli Királyi Felsége, legkegyelmesebb Urunk képviselőjét. És kérem Nagyméltóságodat, hogy ez

érzelmeknek legyen tolmácsolója O Felsége előtt és legyen kegyes érzelmeinket a trón zsámolya elé juttatni.

Mélyen tisztelt Kongresszus! Az a megfeszített és lázas munka, melyet az emberiség a XIX. század folyamán az összes tudományok terén mint egy új világnézetnek a megteremtője kifejtett, a mi meggyőződésünk szerint a jövőre nem járhat rossz eredménnyel. Ez az új világnézet parancsolólag követeli, hogy a társadalomban is érvényesüljenek azok a tényezők, a melyeket ezen világnézet megkíván. Mindnyájan átérezzük, hogy oly civilizáció, a mely csupán a merev jog szigorát kívánja érvényesíteni és nélkülözi a könyörületesség érzelmeit, áldás helyett vajmi könnyen átokká válhat az emberi társadalomra. Vissza kell térni az evangéliumi szeretet tanaira, a melyektől az emberiség századok folyamán oly messze eltévelyedett.

Ez érzelmeknek egyik hatalmas megnyilvánulása a gyermekvédelem és az ethikai alapról lesiklott fiatalokú oltalomba vételére szolgáló állami és társadalmi intézmény. Egyik hatalmas eszköze ennek a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége, a melynek kongresszusát ma van szerencsénk üdvözölni. (Éljenzés). Kassa város közönsége hálás köszönettel tartozik a kongresszus vezető férfiainak azért a ránk nézve nagyon becses elhatározásáért, hogy a kongresszus megtartását ma Kassán határozta el. A kongresszusnak a munkája bizonyára újabb mérföldjelzőt fog képezni a magyar gyermekvédelem kifejlődésének történetében. Azért engedjék meg nekem, hogy ismételten Ő Nagyméltóságához forduljak és ismételten üdvözölhessem Kassa város közönsége nevében.

Üdvözlöm a magyar kormány, valamint a hatóságok és intézetek képviselőit és üdvözlöm a kongresszus minden egyes tagját, mint a kiknek hirneve és lelkes közreműködése a legjobb biztosítékát képezi a kongresszus eredményes munkálkodásának. Az élet áldása kísérfje a kongresszus munkálkodását. (Éljenzés.)

Dr. Puky Endre alispán:

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Mélyen Tisztelt Kongresszus!

Annak a mondásnak az igazságát, hogy a törvény legyen a társadalom élő lelkiismerete, alig valósították meg jobban mint most, amikor a gyermekek és fiatalokúak védelménél az állam közhatalmi szerveinek öntudatos tevékenységét a társadalom ön-

kéntes munkásságával egészítik ki. A társadalom méltán tehetett magának rég óta szemrehányást, hogy az elhagyatott gyermekek és a bűnöző fiatalokúakkal szemben közönyösséget, sokszor ellenszenvet és a bűnösnel ellenséges indulatokat ébresztett és csak az szolgálhatott neki halvány vigasztalásul, hogy az állam büntető hatalma túltesz az ő könyörtelenségén és mint a legújabb példák mutatják, csak a társadalomból kiinduló szeretet javíthatja a fiatalokúakat. A gyermekvédelmi törvény és a büntető novella egészen új korszakot alapított meg, amennyiben lehetetlen, hogy mindannyian, akik a társadalomban élünk, teljes sympathiával ne támogassuk az új kornak új irányát. A legnemesebbnek tartjuk azokat a törekvéseket, amelyeknek zászlaját a III. Országos Kongresszus is meglobogtatja. Ez a kongresszus, igen Tisztelt Uram, egy olyan zászlót lobogtat, amelyet annál nagyobb örömmel kell támogatnunk, mert azt a mi apostoli királyunk legmagasabb védősége avatja fel. Ennek a kongresszusnak, amelyben hatóság és társadalom kelnek egymással versenyre, az ő szent és sérthetetlen személye, amely a közhivatalt viselőknék, valamint a társadalomnak legfelsőbb csúcsán áll, valóban legkifejezőbb szymboluma.

Határtalan tisztelettel és mélységes hódolattal viseltetik az Ő felkent személye iránt Abauj-Torna vármegye közönsége és én szerencsésnek vallom magamat, hogy a vármegye közönségének nevében a Nagyméltóságú Miniszter Urat, mint az Ő legmagasabb személyének megtestesítőjét és mint ennek a kongresszusnak céljával szorosan összeforrott büntetőjogi és igazságszolgáltatási feladatoknak szakavatott nagy tudású mesterét és legfőbb intézőjét teljes hódolattal üdvözölhetem. Kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék Abauj-Torna vármegye hálás hódolatát Ő császári és apostoli királyi Felsége trónjához juttatni. A legmélyebb tisztelettel és a rokonérzés minden melegével van szerencsém köszönteni a kongresszust, mint fényes elméjű és meleg szívű kiváló férfiaknak díszes táborát. Abauj-Torna vármegye közönsége a legteljesebb mértékben átérzi és átérti ennek a kongresszusnak nagy hivatását és szívből kívánok áldást szeretetteljes munkájára. (Éljenzés.)

Az üdvözlések után *berczeli Berczelly Jenő* a következő indítványt terjeszti elő:

Nagyméltóságú Uram! Mélyen tisztelt Kongresszus! Őfelségének a kiküldötte, Őnagyméltósága kegyes volt a kongressz-

szust megnyitni. Első feladatunknak tartom, hogy a kongresszusnak elnököt válasszunk. Az előkészítő bizottság nevében ajánlom elnöknek bellyei Rickl Gyula min. tanácsos urat, a Patronage Egyesületek Országos Szövetségének elnökét. (Lelkes éljenzés.)

Elnökül a kongresszus egyhangú lelkesedéssel *bellyei Rickl Gyula* miniszteri tanácsost, a Patronage Egyesületek Országos Szövetségének elnökét választotta meg. A midőn a Kongresszus e határozatát kimondom, felkérem Ö Méltóságát, hogy az elnöki széket elfoglalni méltóztassék“.

Erre *bellyei Rickl Gyula* a következő elnöki beszédet mondotta:

Kegyelmes Uram!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Midőn a III. Országos Patronage-Kongresszus elnöki székét elfoglalni szerencsém van, az erre jogosító kegyes választás és ebben nyilvánult kiváló megtiszteltetés miatt érzett őszinte hála-
mat még fokozza azon erkölcsi hatásában megbecsülhetetlen érdeklődés, melyet a Kongresszus iránt, annak legfőbb védője Ö Császári és Apostoli Királyi Felsege legmagasabb személyének képviseltetésével méltóztatott legkegyelmesebben nyilvánítani. Fokozza azt a buzdító készség, melyet az ország kormánya számos hatósága és egyesülete, valamint a lelkes magyar társadalom is, immár részletesen kibontakozó törekvéseink megvalósítása iránt, kiküldötteinek ily impozáns számban való megjelenésével tanusít.

Erős hitem, hogy a patronage tevékenységnek a legszélesebb körű, összefoglaló, gondos szervezése és lelkiismeretes, lankadatlan gyakorlása oly alapvető társadalom-politikai munka, mely a gyámolítást igénylők megfelelő kezelésével mulhatatlanul az egységes magyar nemzet tömörülésére, erkölcsi, anyagi és számbeli megerősödésére fog vezetni.

A társadalmi élet forgatagában nőttön nő azon gyermekek, fiatakorúak és felnőttek száma, kik elhagyatottságuk miatt egyéni vagy társadalmi okokból kellőképp elhelyezkedni nem bírván, elpusztulnak vagy közveszélyesekké válnak.

Maga a jelenség régibb keletű. Ami a felnőtteket illeti, például Angliában a 15. század végén, a munkaszerzés nehézsége miatt a kóborlók felette elszaporodtak, aminek következménye lett, hogy már VIII. Henrik uralkodása idején — tehát a 16. század

első fele alatt, — három milliónyi népességből nem kevesebb mint 72.000 „nagy és kis tolvajt“ végeztek ki.

E sötét századok bűnös mulasztásaikkal s ebből eredő kegyetlenségeikkel szomorú tanulságul szolgálnak, de komoly intelem foglaltatik korunk némely társadalmi tünetében is, különösen a fiatalokúak kriminalitásának növekvő irányzatában.

Mindig szemeink előtt lebegjen a nagy olasz jogtudós ismert kijelentése, hogy „minden nemzetnek olyan bűntevői vannak, amiket megérdemel.“

• Azért mi lehetőleg a baj keletkezési okait kívánjuk elhárítani.

Mi zászlónkon az emberszeretet és társadalmi védelem ketős jeligéjét hordozzuk.

Munkánknak üdvös sikerét azonban csak az fogja biztosítani, ha a már megmozdult társadalom az eddiginél még sokkal nagyobb számban csoportosul a patronage zászlója alá, ha a társadalom és összes hatásainak harmonikus együttműködésben, az eddiginél kiterjedtebb és erőteljesebb módon fognak közreműködni a bűn társadalmi tényezőinek leküzdésében.

Nem kicsinyelhetem, sőt nagyrabecsülöm az elért eredményeket, de azt óhajtanám s ezt felette szükségesnek is tartom, hogy — mint az első és második, — úgy e harmadik hazai Patronage-Kongresszus is messze világító újabb jelzőtábla legyen patronage-ügyünk történetében.

Az 1907. évben Pécsen tartott első kongresszusunk szét-törte hazánk patronage-ügyének addig szűk kereteit, — az 1909. évben Budapesten tartott második kongresszus megtöltötte a kibővített kereteket új eszmékkel, tartalommal s meghódította hazánk tekintélyes részének közönségét a patronage-ügy számára; — a harmadik kongresszusnak át kellene vinni a patronage eszméjét hazánk egész művelt társadalmába, el kellene azt juttatni az ország minden városába, sőt legkisebb falujába is, mert be kell vallanunk, hogy még van hazánkban sok város, közöttük több törvényszéki székhely is, ahol a társadalom még nem tett lépéseket arra nézve, hogy a patronage-munkára vállalkozzék.

Sokat fejlődött patronage-ügyünk 1907 óta. Hisz akkor hazánkban még csak néhányan s inkább csak tudományosan foglalkoztak a modern patronage eszméjével. A pécsi kongresszus tette le a tovább fejlődés alapját.

Azóta közel 70 egyesület állt a pécsi kongresszus határozata folytán létrejött országos szövetséggel együttesen a modern

patronage gyakorlati megvalósítását célzó munkába és nemes fáradozásokkal száz és száz emberi életet mentettek meg a tisztességes, munkás társadalom s a haza javára.

Azóta számos egyesületünk nevelő telepeket, intézeteket létesített, melyekben rendszeresen folyik a fiatalkorúak javító nevelése.

Azóta létrejött Budapesten az egész ország területére kiterjedő működési körrel a „Patronage munkaközvetítő“, mely a pártfogásra szorulóknak munkával ellátása körül felmerülő nagy nehézségek leküzdésén, különösen a javító nevelőintézetekből s a fiatalkorúak fogházaiból, valamint a más letartóztatási intézetekből szabadulók munkába állításán máris sikeresen működik.

Azóta megalkottatott és életbe lépett a Büntető novella, amely módot nyújt mind a bíróságnak, mind a közigazgatási hatóságnak, mind a társadalomnak arra, hogy a bűn útjára tévedt gyermekeink és fiatalkorúink megmentése érdekében hatályosabban közreműködhesse.

Módot nyújt továbbá arra is, hogy a legutóbbi antverpeni nemzetközi patronage kongresszuson Prins elnök által az ötletszerű helyett az okokat kutató és rendszeres pártfogásba vevő patronage tevékenység gyakorlására nézve tett kijelentést megszívleljük és kövessük. Figyelemre méltó Prinsnek a pártfogásba vételre vonatkozólag tett azon kíváncsi is, hogy egy egyén ne foglalkozzék több, mint 1—2 családdal, hogy saját nemes munkájának eredményét áttekinthesse s működését ellenőrizhesse. De ismerje meg a pártfogásba vettek erkölcsi és fizikai életét, gondolkodásának egész belső világát s akkor biztosan megtalálja erkölcsi, vagy fizikai nyomorúságuknak okát is és akkor meg fogja találni a megfelelő segítséget.

Csak így járulunk hozzá a közbajok, a köznyomorúságok társadalmi uton való enyhítéséhez, csak így csökkenthetjük társadalmi uton a kriminálitás társadalmi tényezőinek befolyását.

Ha e fényes gyülekezetet díszítő hölgyekre pillantok és jelen nem levő társnőikre is gondolok — méltóztassanak megengedni, hogy bennük ne csupán az élet legkedvesebb virágait lássam, de hű szövetségeseinket is, — eltekintve az örömöktől, minden földi küzdelmeinkben. Legyen szabad ezért, úgy mint a II. kongresszuson, ezuttal is kijelenteni, hogy törekvéseink megvalósításánál jövőben különösen számítunk hölgyeink nemesen érző

szívére, a sikerhez föltétlen szükséges kitartásukra, mert az Önök közreműködésére nemzetünknek szüksége van.

A budapesti patronesszek buzgó és szakavatott munkáját az antverpeni nemzetközi patronage-kongresszuson bemutattuk és a buzgó hölgyek nemeslelkű munkája a nagy nemzetek előtt dicsőséget szerzett az összes magyar hölgyeknek.

Maradjanak hölgyeim első sorban a családi otthon áldást hozó őrangyalai, de szabad idejükből szenteljenek a mi nagy céljainkra is egy töredéket.

Az előadottakból megállapítható, hogy a hazai patronage-nak évek előtt még sötét mezején pislogó gyér és halvány mécsek helyett már az ország egész területén, hónapról-hónapra szaporodó fénypontok csillognak oly helyeken, hol tápot nyert az isteni szikra, melyet osztály és felekezeti különbség nélkül egyazon tűzből, a felebaráti szeretet szent lángjából élesztettünk és hordtunk szét a patronage-intézmény megalapítására.

Hálás megilletődéssel látjuk, hogy az emelkedett lélekre valló türelmesség már több felekezeti alapon létesült patronage intézetbe testvéri és hazafias szeretettel veszi gondjai alá, saját hivei mellé a más vallásbeli szerencsétleneket.

Igyekezetünkben a Mindenek Ura világítsa fel jövőre is elménket és szívünket, hogy társadalomvédő intézkedéseinket a haza minden polgárával a teljes testvéri egyetértés megóvása és megszilárdítása mellett tehessük meg. (Éljenzés.)

Ezután az elnök a tisztikar megalakítása iránt tett indítványt, a melyet a Kongresszus egyhangulag elfogadott.

Diszelnökök lettek:

dr. Balogh Jenő m. kir. vallás- és közoktatásügyi államtitkár,
gr. Edelsheim-Gyulay Lipót, az Országos Gyermekvédő
Liga elnöke,

Éder Ödön Kassa város polgármestere,

Farkas Lajos egyetemi tanár, az Erdélyi Pártf. Egy. elnöke,
br. Forster Gyula min. tanácsos,

Giesswein Sándor praelátus-kanonok, az Orsz. Kath. Patronage-Egylet egyházi elnöke,

gr. Pálffy Sándor az Orsz. Kath. Patronage-Egylet világi elnöke,
Puky Endre Abauj-Torna vármegye alispánja,

gr. Ráday Gedeon az Orsz. Prot. Patronage-Egylet világi elnöke,

gr. Széchenyi László, az Országos Gyermekvédő Liga társ-
elnöke,

Székely Ferenc udvari tanácsos, az Orsz. Izr. Patronage-
Egylet vil. elnöke,

Sziklay Ede, Kassa város és Abauj-Torna vármegye főispánja,

Takács Menyhért jászóvári prépost,

gr. Teleky Ferenc az Erdélyi Pártf. Egylet elnöke,

Tőry Gusztáv m. kir. igazságügyi államtitkár;

elnök:

Bellyei Rickl Gyula, min. tanácsos, a Patronage-Egyesü-
letek Országos Szövetségének elnöke;

társelnökök:

Berczeli Berczelly Jenő v. b. t. t., a kassai kir. ítélőtábla
elnöke,

dr. Fischer-Colbrie Ágoston kassai püspök;

alelnökök:

Andor György min. tanácsos,

dr. Angyal Pál pécsi jogtanár,

Arnold Sándor kir. táblai tanácselnök,

Aschinger Ferencz pécsi főügyész,

dr. Bakonyi Kálmán kir. táblai bíró,

Baumgarten Károly kir. táblai tanácselnök,

Baumgarten Izidor, koronaügyész helyettes;

dr. Blanár Béla orsz. képviselő,

Bochkor Mihály, nagyvárad kir. jogtanár,

Bornemissza László főispán,

Czárán István budapesti kir. főügyész,

Degré Miklós győri kir. törvényszéki elnök,

Endes Miklós kolozsvári kir. táblai elnöki titkár,

Eiserth István, kir. főügyész-helyettes,

Felber Arthur pécsi kir. főügyész,

dr. Finkey Ferenc sárospataki jogtanár,

Góth Ferenc kassai kir. törvényszéki elnök,

Hevesi Simon budapesti főrabbi,

Jaloviczky Sándor min. tanácsos,

Kaczián János főesperes, az Orsz. Prot. Patronage-Egylet
egyházi elnöke,

dr. Kail Antal kir. törvényszéki elnök,

Kovács István kir. törvényszéki elnök,

Köszeghy Sándor min. tanácsos,

Létay Gusztáv min. tanácsos,
 Lőrinczy Jenő alispán,
 Lukáts Adolf egyetemi tanár,
 Lupkovits József kir. törvészéki elnök,
 Madzsar Károly kir. ítélőtáblai bíró,
 Molnár Géza kir. kuriai bíró,
 Mosdóssy Géza kir. tanfelügyelő,
 Oberschall Pál pozsonyi kir. jogtanár,
 Paksy József, kassai kir. főügyész,
 Pap Kálmán tábornok-főhadbíró,
 Rácz Ernő kir. főügyészhelyettes,
 Révész Kálmán ref. főesperes,
 dr. Rottenbiller Fülöp, a m. kir. igazságügyminiszteriumba
 beosztott kir. ítélőtáblai bíró,
 Ruffy Pál min. tanácsos,
 Sponer Gyula kuriai bíró.
 Stecker Károly a kassai ügyvédi kamara elnöke,
 Stokker Antal kir. törvényszéki elnök,
 Szász Béla ig. min. tanácsos,
 Szép Géza kir. törvényszéki elnök,
 dr. Szilágyi Arthur Károly budapesti ügyvéd,
 Takács Béla kir. tanfelügyelő,
 Varga Nagy István kir. ít. táblai bíró,
 gr. Zichy Károly a kassai gyermekmenhely-bizottság elnöke

továbbá:

Farkas Edith alapítványi hölgy,
 gr. Károlyi Lászlóné,
 Latinovits Róza,
 Szalay Lászlóné,
 gr. Vay Gáborné,
 özv. gr. Zichy Rezsőné;

főtitkár:

dr. Bernolák Nándor, kir. jogtanár,

titkárok:

dr. Horváth Dániel kir. albíró, a Patronage-Egyesületek
 Országos Szövetségének főtitkára;
 dr. Bothár Sándor kir. ügyész,
 Erődy Béla keresk. ak. tanár,
 Erődy Tihamér a kath. Patronage-Egylet titkára,
 Fischer Andor tanácsjegyző,

dr. Kádár Levente áll. pártfogó tisztviselő,
 dr. Lázár Andor a Prot. Patronage-Egylet titkára,
 dr. Lengyel Aurél kir. albiró,
 dr. Markos Olivér, áll. pártfogó tisztviselő,
 dr. Novák K. Ernő, kir. alügyész,
 dr. Ösz Béla, kir. s. tanfelügyelő;

jegyzők:

Boronkay István, ügyvéd,
 Papp Péter, joghallgató,
 Szent-Istvány Béla, joghallgató;

pénztáros:

Tary Jenő.

Miután a kongresszus a választással teljesen megalakult, az elnök indítványára a következő távirat elküldését határozták el:

„Ö Császári és Apostoli Királyi Felsége kabinetirodájának Wien, Hofburg.

A Császári és Apostoli Királyi Felséged legmagasabb védősége alatt álló Patronage-Egyesületek Országos Szövetségének Kassán összegyülekezett III. Országos Kongresszusa alattvalói hódolattal legalázatosabban üdvözli Felségedet, mint legfőbb védőjét és mint a gyöngék és elhagyottak legkegyelmesebb oltalmazóját s Császári és Apostoli Királyi Felségedre Isten áldásáért esedezik.

Bellyei Rickl Gyula elnök, Berczelly Jenő belső titkos tanácsos és Fischer-Colbrie Ágost kassai püspök társelnökök.

Ezután a különböző kormányzati ágak képviselői a következő nyilatkozatokat tették.

Dr. Balogh Jenő vallás- és közoktatásügyi államtitkár:

T. Kongresszus!

Azok a nagy és nemes feladatok, amelyekért a patronage-egyesületek állandóan küzdenek, a gyermekekre és fiatalokukra vonatkozó részükben egyuttal a magyar közoktatásügyi és közművelődési politikának nagy céljai.

Mindaz, amit az elhagyott gyermekek és fiatalokuk megmentése és munkára nevelése terén vállalt tevékenységgel elérnünk sikerül, a magyar nemzet erejét növeli, közművelődésünk intenzitását fokozza, hazánk értelmiségét és vagyonosodását, végeredményben nemzeti nagyságunkat és Magyarország jövőjét szolgálja.

Csak természetes tehát, hogy a vallás- és közoktatásügyi kormány, amelynek képviselőjében ma szerencsém van jelen lenni, e Kongresszus tárgyalásait a legmelegebb érdeklődéssel kíséri és annak sikerét hazánk és nemzetünk javára őszintén kívánja.

Teljesen áthatva ezek tudatától, tisztelettel és ünnepi lelkesedéssel üdvözlöm a t. Kongresszust és szivemből óhajtom, vajha tanácskozásaink Isten segítségével hazánk javára s a magyar nemzet erősítésére, maradandó eredményekkel járhatnának. (Éljenzés).

Dr. Töry Gusztáv igazságügyi államtitkár:

Kegyelmes Uram!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Az igazságügyi kormány részéről a következőkben van szerencsém nyilatkozni:

A Bn. életbelépte előtt az igazságügyi igazgatás a patronage tevékenységnek főképen csak azt az ágát vette igénybe, amely a rabsegélyezésnek van szentelve.

A Bn. a fiatakorúakra vonatkozó büntetőjogot, az erkölcsi megmentés alapjára helyezkedve, gyökeresen átalakította és életbelépte óta az igazságügyi igazgatásnak a társadalmi közreműködés egyéb ágaira is kell támaszkodnia, sőt ez a közreműködés a maga egészében a törvény sikeres végrehajtásának egyenesen előfeltétele.

Igy a fiatakorúak felügyelő hatóságának szervezete tulnyomó részben társadalmi tényezőkön nyugszik. Az állami javítóintézetek mellett a törvény magánjavító nevelőintézetek felállítását a társadalomtól várja.

A környezettanulmányok teljesítése, a környezetükben meg nem hagyható fiatakorú terheltek ideiglenes elhelyezéséről való gondoskodás, a próbárabocsátás, a javítóintézeti növendékek kísérleti kihelyezése, a szabadságvesztésbüntetésre ítélt fiatakorúak feltételes szabadságra bocsátása nagy számban teremtenek feladatokat, amelyeknek célravezető megoldása a társadalom buzgó közreműködése nélkül el sem képzelhető.

A közel két évi tapasztalat tanúsítja, hogy a magyar társadalom, ha a kezdet nehézségei némely irányban még mutatkoznak is, fényesen megfelelt azoknak a várakozásoknak, amelyeket a törvényhozás áldozatkészségéhez különösen a személyes közreműködés tekintetében fűzött.

Annál a szoros kapcsolatnál fogva, amely a Bn. rendelkezései folytán egyfelől a patronage-tevékenység, másfelől az igazságügyi igazgatás és az igazságszolgáltatás közt fennáll, van szerencsém a mélyen tisztelt Kongresszust biztosítani, hogy tanácskozásait az igazságügyi kormány a legmelegebb érdeklődéssel kíséri. (Éljenzés.)

Létay Gusztáv kereskedelmi miniszteri tanácsos:

Kegyelmes Uram!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

A kereskedelmi minisztérium vezetésével megbízott Lukács László pénzügyminiszter ur Ő excellenciája nevében a III. Országos Patronage-Kongresszust a legmelegebben üdvözlöm és azon óhajomnak adok kifejezést, hogy a patronage-tevékenység mindinkább általánossá váljék. A kereskedelmi minisztérium az általa fenntartott munkaközvetítő intézet útján élénk részt vesz a patronage-egyesületek munkájában, amennyiben odatörekszik, hogy a gyengekorú gyermeket mint tanoncot, jó bánásmódu, erkölcsös mesternél elhelyezze, hogy ott szakmájában a teljes jártasságot megszerezze. Az elhelyezett gyermeket vagy annak szülőjét meghallgatják, helyzetükön segítenek, amennyiben szükséges, a gyermeket máshova áthelyezik, különösen ha gyámolításra szorul, vagy durva bánásmódban részesül, vagy erkölcsi nevelését elhanyagolják. A rabviselt felnőtt segílyt kap s ha javulására remény van, a közvetítésnél is előnyben részesül. E kongresszus üdvös munkája az egész országnak, minden községnek javára szolgál. (Éljenzés.)

Jaloviczky Sándor belügyminiszteri miniszteri tanácsos:

Kegyelmes Ur!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Nekem jutott az a kitüntető megtiszteltetés, hogy a belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök ur nevében a tisztelt Kongresszust üdvözöljem.

A miniszterelnök ur Ő Nagyméltósága a legnagyobb érdeklődéssel van mindazon emberbaráti intézmények és nemes törekvések iránt, a melyekre a patronage kongresszus működése kiterjed, különösen nagy érdeklődéssel kíséri a fiatalok bűnösökkel való elbánás fontos kérdését, mint a mely nemcsak a javítást, de ki-

váltképen a megelőzést célozza. Nagy szeretettel és buzgalommal van eltelve Ő Excellenciája a gyermekvédelem magasztos ügye iránt; ezen különös érdeklődését mutatja, hogy a gyermekvédelmi osztály főnökét is e kongresszusra a belügyminiszterium képviselőjében kiküldötte.

A gyermekvédelem — annak emberbaráti oldalától eltekintve — nagy jelentőséggel bír azért is, mert hisz a jövő nemzedék egy részét veszi gondozás alá és pedig a jövő nemzedék azon senyvedő sarjhajtásait, amelyek — igen gyakran anyagi erő hiánya miatt, legtöbb esetben azonban erkölcsi gyengeségüknél fogva — a haza és társadalom javára hasznot hajtó tövé össze-erejükből, kellő támogatás nélkül megizmosodni nem tudnának. Ezeknek az elhagyatott, gyámoltalan gyermekeknek gondozó nevelő-atyja a belügyminiszter ur.

Hogy azonban a pater familias ezen nagy és nemes feladatának eleget tehessen, segítő kezekre van szüksége. Ezt a segédkezet nyújtja a magyar társadalom, a mely igen sok irányban erősen igénybe van véve, de a gyermekvédelem nemes ügye iránt — hála és elismerés érte — lankadatlanul, kitartóan fáradozik. Fényes tanubizonysága ennek az itt, ez ünnepélyes alkalommal megjelentek nagy száma. Megjelentek a társadalom illetékes tényezői, hogy a hivatalos körökkel egyetértően — Felséges Urunk Királyunk legmagasabb érdeklődésétől kísérve — a magyar patronage nagy és nemes ügyét minél inkább előbbre vinni segítjék. Legyen e patronage-kongresszus munkálkodása áldásos!

Ezzel van szerencsém a belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök ur nevében a III. Országos Patronage Kongresszust üdvözölni. (Éljenzés.)

Papp Kálmán tábornok főhadbíró:

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Mint a m. kir. honvédelmi miniszter ur Ő Nagyméltóságának kiküldötte, Ő Excellenciája részéről is melegen üdvözlöm a kongresszust és szívből kívánom, hogy működését a gyakorlati életben is eredmények kísérjék. (Éljenzés.)

Adler-Rácz József min. tanácsos :

Nagyméltóságu Miniszter Ur!

Mélyen tisztelt Kongresszus!

A m. kir. földmívelésügyi miniszter úr Ő Nagyméltósága személyének képviseletével megbizni méltóztatott. Jóllehet a patronage munkásság a szorosán vett emberbaráti intézmények közé tartozik, mindazonáltal minden alkalommal és minden téren előforduló mozzanatát az emberbaráti intézményeknek, így ezen patronage ügyet is Ő Excellenciája élénk érdeklődéssel kíséri. Az ő megbízásából van szerencsém az ő nevében a kongresszust tisztelettel üdvözölni. (Éljenzés.)

*

A kormányképviselők nyilatkozatait *dr. Balogh Jenő* vallás- és közoktatásügyi államtitkárnak a tanítók patronage-tevékenységéről tartott következő jelentése követte :

T. Hölgyeim és Uraim!

Egy évezred előtt a rómaiak halhatatlan ódaköltője az idők végeiglen örökérvényű szavakban énekelte, hogy csak az a boldog ember, aki távol a közügyektől csendben töltheti el életét. Ugyanezt fejezi ki egyik magyar lírikus, Reviczky Gyula, lemondással teljes ama mélabus versében, melyben azt tanácsolja, hogy ne lássunk a nagy világból egyebet, mint családunkat és nyugodt családi életünket.

A közélet napszámosa, akit a Gondviselés rendelése vagy a körülmények parancsszava akarata nélkül, néha vonakodása ellenére is a csendes munkából a küzdőterre szőlített, rövid idő alatt megismerve pártküzdelseinknek és egyéb harcainknak sivárságát, újra átérti és átérzi a horátiusi világfelfogásnak és a magyar költő melancholikus panaszának örök igazságát.

S minél jobban átérti ezeket, annál inkább keresve-keresi azokat a menedékhelyeket, hova párt és egyéb küzdelseink csatáinak zaja és izgalmai be nem hatolhatnak. S valamint a letűnt századoknak megvoltak azok a békenapjai, amelyeken a vad tusáknak pihenniök kellett, akképen vágyódunk mi is olyan napok után, amelyeken ne egymás ellen küzdjünk, hanem minden magyar embernek közös nagy eszményei javára s egyúttal az egész emberiség haladása érdekében zavartalanul dolgozhassunk.

Az a tudat hozott ide, hogy, ilyen menedékhely ez a kongresszus, ilyen békenap mai ünnepi ülésünk.

Meg vagyok győződve arról, hogy abban a lelkes hangulatban, amely ma mindannyiunkat áthat, nem gondolunk a világnézetek különbségeire, melyek bennünket szétválasztanak és az emberi szenvedés, nyomor, tudatlanság, bűn és tunyaság leküzdésére mindnyájan *egységes és ezért hatalmas, nagy* táborba szállunk. Olyan táborba, mely élénk varázsolja a jövő évtizedeknek szép álmát, az egységes, vállvetetten küzdő és munkálkodó magyar nemzetnek ma még csak délibábos képét.

Erre az együttes munkára közös uj küzdőtársakat szeretnék toborozni. Mint régi tanár, aki magam is két évtizednél hosszabb ideig szolgáltam a tanítás ügyét, elsősorban azokhoz az érdemes férfiakkhoz, nőkhez fordulok, akik a népoktatás és kisdédovási terén dolgozva, a gyermekvédelem és a fiatalokorúak védelme érdekében az elemi oktatás keretében igen sokat tehetnek.

T. Kongresszus! Szóval és tollal, adatok és bizonyítékok közlésével szünet nélkül hirdetnünk kell azt az igazságot, hogy a jól szervezett rendszeres és tudatos patronage-tevékenységgel évente több száz elhagyott vagy züllésnek kitétt gyermeket és fiatalokorút menthetünk meg a nemzeti erő és munka javára.

Ebben a munkában hivatásuknál és hivatottságuknál fogva legkiválóbb dolgozó társaink lehetnek a magyar tanítói karnak derék tagjai.

A társadalmi tevékenységet azonban manapság nem lehet csak úgy vaktában, előkészület és szervezés nélkül végezni és azért kívánatos, hogy a tanítóságnak patronage munkáját mindazokban a megyékben, a hol ennek sikerére kilátás van, önállóan, gonddal szervezzék.

A végső cél az volna, hogy minden községben legyen egy tanító, tanítónő és óvónő, aki az iskolaköteles korban levő elhagyott, szűkölködő, vagy veszedelemnek kitétt gyermekeket pártfogásába vegye, illetőleg szükséges anyagi és erkölcsi támogatásuk végett az illető organumoknál és hatóságoknál (gyermekvédelem szervei, fiatalokorúak felügyelő hatóságai), valamint a legközelebbi eső jótékony és patronage-egyesületeknél megfelelő lépéseket tegyen.

A szervezést két módon lehetne kezdeni. A vezetést és irányítást a tanfelügyelő urak vegyék kezükbe. A hol ennek feltételei megvannak, a tanfelügyelői kerületben *önálló tanítói*

patronage-szervezetet lehet alkotni. Annak bizonyítására, hogy ez nem utopia, illetőleg nem jár leküzdhetlen nehézségekkel, örömmel jelenthetem a t. Kongresszusnak, hogy ma reggel szerencsém volt jelen lenni a Kassai és Abauj-Tornamegyei Általános Tanítóegyesület közgyűlésén*, a melyen *Takács Béla* kir. tanfelügyelő, dr. *Bernolák Nándor* jogtanár és dr. *Ősz Béla* segéd-tanfelügyelő urak előző, buzgó szervező tevékenysége alapján közel *négyszáz* érdemes és lelkes tanító és tanítónő kimondta a megyei önálló patronage szervezet megalakulását.

A hol az önálló szervezkedés nem lehetséges, a tanítói személyzet tagjai valamely megyebeli patronage egyesületnek *működő* tagjai gyanánt jelentkezhetnek.

Ez a kétféle szervezkedés tehát facultativ lehet.

A lényeg az, hogy mindazon esetekben, amikor a tanítók, illetve a kisdédóvás terén dolgozók hivatásszerű munkásságuk közben olyan gyermeket, illetőleg fiatalkorút ismernek meg, akik erkölcsileg elhagyatott, romlás veszélyének kitétt, züllésnek indult vagy bármely okból védelemre szorul, az illető gyermeket oltalmuk alá veszik s nevét községenként megállapított jegyzékbe bejegyzik. Szükség esetén az illetőnek erkölcsi védelme érdekében a patronage egyesületekhez vagy a fiatalkorúak felügyelő hatóságához fordulnak és megtehetik a megfelelő intézkedéseket az illetőknek anyagi támogatása végett is.

Ezenfelül a tanító urak vállalkozni fognak arra, hogy a bíróságok által próbára bocsátott fiatalkorúak ellenőrzése, tanulmányozása és nevelése körül a lakhelyek szerint illetékes községben pártfogói megbízást vállalnak és a fiatalkorúak megmentése, illetőleg munkára nevelése érdekében mindazt megteszik, amit e fontos cél keretében törvényeink és rendeleteink értelmében a pártfogók teljesíthetnek.

Az eddigiekben néhány szóval csak vázolni akartam a magyarországi patronage fejlődésének ezen jelentős, újabb adatát. Legyen szabad kifejezést adni annak a reményemnek, hogy a Kassai és Abauj-Torna vármegyei tanító-egyesületnek fényes példája nem marad követők nélkül. Át vagyok hatva attól a meggyőződéstől, hogyha a tanfelügyelő urak, valamint a patronage-tevékenység terén eddig tevékenyen működő kartársaink egész lelkesedésükkal és tudásukkal felvilágosítják más vármegyék

* Lásd a 12. és köv. lapokon.

tanítói karát ezen újabb működési tér nemzeti jelentőségéről és nemességéről, az érdemes magyar tanítói kar és a kisdédóvás terén működők nem fogják visszautasítani az e téren rájuk váró és a közoktatásügyi kormány teljes érdeklődésére és elismerésére számot tartó munkát.

Ilyképen a patronage tevékenység terén olyan új munkatársakkal lesz szerencsénk találkozni, akikkel a közös célok előmozdítására remélhetőleg az eddigieknél is fontosabb és eredményesebb munkát végezhetünk.

És így az a cél, amelyre bevezető szavaimban utaltam, sok megyében már a közel jövőben megközelíthető és reményem, amelyet kifejeztem, évek múlva talán nem is lesz a délibábos álmok egyike.

Vajha így lenne! (Hosszantartó taps és éljenzés).

Giesswein Sándor-kanonok, orsz. képviselő, a kath. Patronage-Egylet elnöke:

Nagyméltóságu Királyi Képviselő Ur!

Mélyen Tisztelt Kongresszus!

A modern statisztika nemcsak minálunk, hanem külföldön is egy szomorú tényt konstatált és ez az, hogy a fiatalok bűnözőknek a száma évről-évre gyarapodik. De van egy más körülmény, — amelyről a statisztika talán nem vesz tudomást — hanem, amelyet itt a mai napon összegyűlt fényes közönség igazol és ez az, hogy a társadalomnak szociális érzéke a társadalmilag elhagyottak iránt is évről-évre gyarapszik — Hála Istennek — immár Magyarországon is. És amennyiben az első körülmény elszomorító dolog, annyiban reméljük, hogy éppen a társadalom részvételében megtaláljuk annak a betegségnek a gyógyítását. Ha mi büszkességgel tekintünk arra, hogy a gyermekvédelem terén a társadalom, amennyiben a törvényről, a törvényhozásról van szó, Magyarország manapság Európa államai között ugyyszólván az első helyen vagy legalább is az elsősorban áll, úgy eddigelé talán a mi társadalmunknak érdeklődését e kérdésben még nem jelezhattük. De ime a mai napon is egyik jelenségét látjuk annak, hogy ébredőben van a patronage nemes eszméjének tüze és örvendve látjuk, hogy ez a gondolat meg fogja ragadni a társadalomnak egész zömét és minden rétegét. És erre szükségünk is van.

És ami különös örömmel tölti el szívünket, az az a jelen-ség, amit az imént mélyen t. Kongresszus, *Balogh Jenő* Öméltó-sága is konstatált, hogy a mai napon, a mai alkalommal a nép-nevelők is odaálltak sorainkba a patronage eszme terjesztésére. E tekintetben én nemcsak mint egy patronage-egyesületnek az elnöke, hanem egyszersmind a Katholikus Tanügyi Tanácsnak az elnöke is szívem egész melegével köszönetet mondok. Örööm-nek adok kifejezést és csakugyan kíváncsnak tartom azt, hogy Magyarország minden népnevelője, sőt minden paedagógusa vegye kezeibe és legyen közreműködő a patronage eszméjének terjesztésében. A Patronage, az elhagyottak felkarolása az édes Üdvözítőnek ama szava, hogy a betegek szorulnak orvosra, — az ő példája, hogy jótékonyágában és véghetetlen szeretetében azokat karolta fel leginkább, akik leginkább szorultak szeretetre. Ez ösztönözzön bennünket az elhagyottak felkarolására. Ez legyen a mi működésünk feladata. És e téren a népnevelő tehet legtöbbet. A modern kor hangosan követeli az erkölcsi nevelést és mi mindannyian evvel egyetértünk. Ezt akarjuk érvényesíteni a neve-lés egész terén, nemcsak a hitoktatás terén, de minden tantár-gyon keresztül. De különösen rászorulnak az erkölcsi nevelésre azok, akik az u. n. kritikus korban vannak. És ha minálunk arról van panasz, hogy vannak elhagyottak, úgy — nézetem sze-rint — ez abból származik, hogy az iskola befejezése után akkor, amidőn a gyermek abba a korszakba lép, amely talán egész éle-tére nézve döntő, abban nincs kellőképen gondozva. És azért legyen szabad ez alkalommal azon óhajomnak is kifejezést adnom, hogy hazánkban legyen minden községben egy *ifjusági egyesület* amely épen az iskolából kimaradottak erkölcsi tökéletesítésével és ismereteik gyarapításával foglalkozik. Midőn ezt bátor vagyok jelezni, őszinte köszönetemnek adok kifejezést azokkal szemben, akik ennek a szép Kongresszusnak létesítésén fáradoztak és őszinte szívből üdvözlöm a Kongresszust. (Éljenzés és taps.)

Révész Kálmán ref. esperes: Az Országos Protestáns Patro-nage-Egyesület nevében őszinte tisztelettel és igaz örömmel üdvözlöm városunk falai közt a III. Országos Patronage Kongresszust és annak tisztelt tagjait, mert mint az egyház embere, különöseb-ben tudom méltányolni azt a rokonságot, mely az egyházak szeretetmunkája és a patronage-tevékenység között kétségtelen. Hiszen a patronage-munkát mindaddig, míg az szervezve nem lett, az egyházak gyakorolták; ma pedig a kétféle tevékenység

párhuzamosan, egymást kiegészítve és kisegítve halad. Megvagyok győződve, hogy e mostani Kongresszus alkotásai mértföldmutatók lesznek a patronage-ügy nagyarányu fejlődésében. Ebben a biztos reményben Isten áldását kérem a Kongresszus munkálkodására. (Éljenzés és taps.)

Dr. Klein József főrabbi: Nagyméltóságú Királyi Képviselő Úr! Mélyen tisztelt Kongresszus! Az Országos Izraelita Patronage-Egyletnek hivatott képviselői legnagyobb sajnálatunkra ma még nem jelenhettek meg és így az ő nevükben, valamint a holnap itt megalakulandó Izraelita Patronage-Fiók nevében én voltam bátor elvállalni azt a megtisztelő megbízatást a Kongresszus vezetősége részéről, hogy úgy Öfelsége legmagasabb személyének képviselőjét, mint az egész mélyen t. Kongresszust itt az Országos Izraelita Patronage-Egylet nevében üdvözljem. Vallásunk tanításai értelmében természetszerű munkásai vagyunk a patronagenak: az elhagyottak, a segítségre szoruló, az elnyomottak megvédelmezésének. És amidőn ezt itt hangsúlyozom, egyuttal azt vagyok bátor kijelenteni, hogy a III. Országos Patronage-Kongresszus és általában az az eszme, amelyet ez a Kongresszus zászlajára írt, az Izraelita Patronage-Egyesületben és annak minden fiókjában buzgó, lelkes munkatársakat fog birni. Még egyszer üdvözlöm a Kongresszust és a magam részéről is Isten áldását kérem munkálkodására. (Éljenzés és taps.)

Farkas Edith: Mélyen tisztelt Kongresszus! Valamennyien érezzük, hogy a patronage eszménye hála Istennek gyökeret vert és tért foglalt Magyarországon, de ugyebár az eszme és a nyomában járó törvényhozás még nem elég. Az állam, a kormány a legnagyobblelkű és igazán finom érzékkel elkövet mindent, hogy az a fenséges eszme minél több gyümölcsöt hozhasson. A társadalom is tagadhatatlanul melegszik, lassan, de tagadhatatlanul. Valamennyien érezzük, hogy ez mind nem elég, hogy valami hiány van ebben a fenséges műben, valami hézagot érzünk, amit valamennyien, akik a patronage terén komolyan és lelkesedéssel dolgozunk, beszeretnők valahogyan tölteni. Látom, hogy ez az érzés nemcsak az én privát érzelmem, mert a kongresszust előkészítő 3 füzetet végig a legnagyobb figyelemmel olvastam és lélekben igazán mindenkivel folytattam az urak közül eszmecserét, akik csak e füzetekbe írtak. Látom, hogy ebben az érzésben mindannyian megegyeznek. Sokat gondolkodtam, főleg

a lefolyt év folyamán azon, hogy mit lehetne tehát tenni, hogy ezek ami közérzéseink az ügy érdekében a jövőben megszűnjenek. Megerősítették terveimet és gondolataimnak kialakulását azok a nagyszerű, igazán korszakalkotó könyvek, amelyeket a közelmúltban elolvastam. Ezek főleg nagy benyomást tettek reám és hozzájárultak annak az eszmének a kialakításához, amit bátor leszek előadni. Ezek a könyvek Balogh Jenő műve, Friedrich Wilhelm Förster „Schuld und Söhne“ és Baernreither „Jugendfürsorge in Amerika“ című könyve. Mindezekben úgy a sorokban, mint a sorok közt egy vágy kelti fel figyelmünket és ez hozzájárul a mi tapasztalatainkhoz, az a tény t. i., hogy mindaz a nemes törekvés, amit a büntető novella meg akar valósítani, nem fog addig gyümölcsöt teremni, míg egy eléggé képzett pártfogói kar nem áll rendelkezésünkre.

Mélyen t. Hölgyeim és Uraim! Akik lelkiismeretesen és komolyan fogják fel a pártfogói tisztet, azok tudják, hogy pártfogónak lenni, nem könnyű dolog aki jó pártfogó akar lenni, annak nemcsak Istentől áldott tehetséggel kell bírnia, hanem tagadhatatlanul ismeretekkel is. Ha mi azon gondolkodunk, hogy milyennek is kell egy ideális pártfogónak lennie, szinte önkéntelenül Amerikafelé fordul a mi figyelmünk. Mert valljuk meg, minekünk Amerika az, ami a művészeknek Itália. Aki a művészek közül újabb inspirációra akar szert tenni, az elmegy Itáliába. Mi is érezzük, hogy Amerika alkotásai példaszámba mennek. Hiszen Önök jobban tudják, mint én, hogy milyen nagyszerűen működik Denverből Lindsay bíró; az intézetek közül: Elmira; szóval mi, akik komolyan működünk, mindig Amerika felé nézünk és azt látjuk, hogy ott a pártfogó típusa sokkal fejlettebb, mint mi nálunk. Nálunk rendkívül sok tehetséges, jószívű, nagyműveltségű ember jelentkezett és fog jelentkezni, de bizonyos értelemben autodidakták és dilettánsok, vagyis eddig nem volt olyan szervezet, keret, amelybe helyezkedhettek volna azok, akik ezen uton akár hivatásszerűen, akár mellékfoglalkozás gyanánt, de komolyan és szakértelemmel szeretnének haladni. Én tehát gondolkodván azon, hogy mivel mozdíthatnám elő részemről ez idő szerint a patronage-ügy helyzetét nálunk, azt gondoltam, hogy leszek olyan bátor a mélyen t. Kongressusnak egy propositiót tenni. (Halljuk! Halljuk!).

A vezetésem alatt álló Szociális Misszió-Társulat e hónapban nyit egy női szemináriumot Budapesten, amely a pártfogók

kiképzését tűzte ki céljául, hogy tehát legyen egy intézmény, ahol azok, akik hivatással bírnak arra, hogy patronage-tevékenységet folytathassanak, négy-öt hónap alatt tapasztaltabb társnők vezetése mellett gyakorolhatnak magukat úgy a praxis terén, mint pedig a kellő alapot is elnyerhetnék. Igazán csak dióhéjban levő szemináriumról lehet szó, de akiben meg van a lelkesedés és szeretet, annak ez sikerülni fog. Elhatároztam tehát, hogy én, aki tizenöt év óta szolgálom a patronaget, valamint társnőim, kik szintén már hosszabb idő óta dolgoznak ezen a téren, szerzett tapasztalatainkat átruházzuk az ez irányban jelentkező hölgyeknek, kezükre fogunk járni kellő olvasmányok nyújtásában, vezetni fogjuk őket a fogházmisszió terén, a gyermekbiróságokhoz, a munkásnői és egyéb otthonokba, hogy a szükséges rutint megszerezzék maguknak. Így aztán remélhető lesz hogy az e téren felmerült sok panaszt sikerülni fog megszüntetni.

A *pártfogónők* kiképzését megelőzte az a nagyszerű, hosszú éveken át folytatott akció, melyet *Prohászka* öméltósága a *patroneszek* nagy táborának megalkotásával szerzett.

A jövőben tehát úgy lenne, hogy a *patroneszek* testülete mellett működne egy oly kis pártfogónői-kar (probation-officesek), melynek minden tagja a Szociális Missió-társulat Semináriumában 4—5 hónapon át *kiképzést* nyert e fontos hivatásra.

Fölkérem a mélyen tisztelt urakat, ha helyesnek találják eszmémet, nézzenek körül és az erre alkalmas nőket kérjük fel, hogy velem összeköttetésbe lépjenek. Mélyen tisztelt közgyűlés! Még nagyon sokat tudnék és szeretnék beszélni, de igen késő van; azért azzal fejezem be szerény felszólalásomat, hogy mindazok, akik érdeklődnek a most említett téma iránt, sziveskedjenek elolvasni ezt a füzetet, melyet a kongresszusnak ezennel felajánlok. Ebben bővebben le vannak írva azok a gondolatok, amelyeket itt csak egész röviden penditettem meg. Fogadják tőlem szívesen és kérem önöket, igérjék meg nekem, hogy ügyünk érdekében erős kontaktust fogunk egymás közt létesíteni és fentartani, hogy mire megint találkozunk a jövő kongresszuson, már egy igazán megfelelő pártfogónői kar segíthesse elő törekvéseinket. (Lelkes éljenzés).

Rickl Gyula elnök: Azt hiszem, a Kongresszus összes tagjainak érzelmeit juttatom kifejezésre, a mikor Ő Méltóságának ezen szép előadásért meleg köszönetet mondok. (Éljenzés).

Ván szerencsém bejelenteni, hogy a kongresszust táviratban számosan üdvözelték. Az elnökséghez a következő táviratok érkeztek:

„Tisztelettel jelentem, hogy a patronage kongresszuson legnagyobb sajnálatomra lehetetlen résztvennem.“ *Tisza István gróf.* (Éljenzés).

„Személyesen meg nem jelenhetvén, ez uton küldöm szerencsekívánataimat a kongresszus működésére. Igérem, ezentúl is lelkesen szolgálom szent ügyünket.“ *Prohászka püspök.* (Éljenzés).

„Áthatva attól a meggyőződéstől és attól az érzéstől, hogy hazánk jövő fejlődésére, felvirágzására és a magyar nemzet erősítésére messze kiható fontossággal és nagy erővel bír a gyermekvédelem és a fiatakoruak ügye, a mely üdvösen csak az állam, önkormányzati hatóságok és társadalom együttműködése által oldható meg, szívből üdvözljük a legkegyelmesebb Urnak Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége védelmé alatt tanácskozó harmadik országos patronage-kongresszust és munkásságára az ég áldását kérjük. Országos Pártfogó Egyesület Budapesten. *Széll Kálmán* elnök, *dr. Bárczy István*, *dr. Szivák Imre* társelnökök, *Feleki Béla* ügyvezető elnök. (Éljenzés.)

„A keresztény tanítók országos egyesülete a kongresszus munkásságára Isten áldását kéri; a keresztény felebaráti szeretet e kiváló intézményének üdvözlését küldi; a vallás- és erkölcsi alapon álló gyermekmentés nemes munkájából a maga számára is részt kér. Hassa át a kongresszust az evangélium örök szel-leme.“ *Hanisch János* fővárosi tanító, elnök, *Palócz Endre* polgári iskolai tanár, titkár. (Éljenzés.)

„A vakokat gyámolító országos egylet a kongresszust melegen üdvözli, eredményes munkálkodást kíván és óhajtja, hogy tevékenységét siker koronázza.“ *Imrédy* udvari tanácsos elnök, *Vitár* gondnok.

Különböző el nem hárítható akadályok miatt a kongresszus megleghangu üdvözlésével táviratban még számosan kimentették elmaradásukat Igy *Biró Béla* ügyvéd (Gyula), *Csifó Salamon* dékán (Kolozsvár), *Csillaghy István* alispán (Alsókubin), *Deák Lajos* tanfelügyelő (Marosvásárhely) *Esső Imre egy. elnök* (Szombathely), *Faragó Sámuel* nőegyleti titkár (Léva), *Feleki Béla* ügyvéd (Budapest), *Gerlits Sándor* igazgató (Szombathely), *Karácsony Gyula* kir. ügyész (Mámarossziget), *Kacskovics Mihály* miniszteri tanácsos (Budapest), *Kelemen Lajos* ügyvéd (Budapest), *Keller Lajos*, a Fehér Kereszt Egyesület titkára (Arad), *Lehoczky*

Miklós árvaszéki elnök (Alsókubin), *Lukács Adolf* egyetemi tanár (Kolozsvár), *Mangold Gusztáv* a fiatakoruak felügyelő hatóságának tanácstagja (Balatonfüred), *Marschalko János* táblabíró (Budapest), *Müller Mór* börtönigazgató (Szeged), *Ormos Béla*, a gyermekmenhely főorvosa (Szombathely), *Pap József*, az ügyvédi kamara titkára (Budapest), *gróf Ráday Gedeon*, az Országos Protestáns Pártfogó Egyesület elnöke (Budapest), *Raskó Istvánné*, a Kath. Nővédő Egylet elnöke (Szeged), *Révész Dezső* ügyvéd (Balassagyarmat), *Spóner Gyula* kuriai bíró (Budapest), *Stocker Antal* törvényszéki elnök és a pancsovai kiküldöttek (Pancsova), *Szivák Imre*, az ügyvédi kamara elnöke (Budapest), *Weisz Ignác* ügyvéd (Brassó), *Zmeskál György* alispán (Alsókubin).

Miután a megnyitó ülés napirendje ezzel ki van merítve, az ülést bezárom. (Éljen az elnök!)

Második ülés

1911. évi szeptember hó 17-én, vasárnap délután $\frac{1}{4}$ órakor
Abauj-Torna vármegye székházában.

Rickl Gyula elnök d. u. $\frac{1}{4}$ órakor megnyitja az ülést. Jelenti, hogy napirend előtt felszólalni kíván *Dr. Szilágyi Arthur Károly ügyvéd.*

Dr. Szilágyi Arthur Károly ügyvéd:

Nagyméltóságu Miniszter Ur! Mélyen tisztelt Kongresszus! A pécsi első országos rabsegélyző kongresszus szerény kezdeményezésem folytán azon óhaját nyilvánította, mely szerint „kívánatosnak tartja a katonai (honvéd) bíróságok által elítélt egyéneknek a büntetés kitöltése utáni segélyezését.”

A kongresszust követőleg a budapesti rabsegélyző egyesület behatóan foglalkozott a felvetett kérdéssel és megbízott engem azzal, hogy tájékoztassam magamat, vajjon a hadügyi kormány ez ügyben milyen álláspontot foglal el. Rövid idő alatt alkalmam nyílt meggyőződni arról, hogy úgy a közös hadügyminisztérium, mint a magy. kir. honvédelmi minisztérium is a legmelegebb érdeklődést tanúsítják a kérdés iránt. A közös hadügyminisztérium kívánatosnak tartja, hogy a monarchia mindkét államára kiterjedő széles arányú patronagetevékenység mielőbb induljon meg, mely célból felkértek engem, hogy a bécsi rabsegélyző egyesületnél is tegyek kezdeményező lépéseket. *Dr. Bachrach Adolf* bécsi ügyvéd, titkos igazságügyi- és csász. kir. kormánytanácsos, a bécsi rabsegélyző egyesület alelnöke készséggel közvetített a bécsi egyesületnél, úgy hogy oly időben, midőn kb. a bécsi és budapesti egyesület azonos felfogása a mikénti végrehajtás tekintetében kialakult, a közös hadügyminisztérium kebelében 1907. december 2-án ankétet tartottunk, melyen a három katonai minisztérium kiküldöttje, valamint a bécsi és budapesti rabsegélyző egyesületek képviselői is megjelentek. Az ankét eredményéül kívánatosnak jelezték, hogy a bécsi és budapesti egyesület azonos beadvánnyal forduljon a hadügyi kormányhoz, mely hajlandónak nyilatkozott arra, hogy a mozgalmat erkölcsileg, de anyagilag is megfelelően támogatja. 1908. január 21-én *Dr. Bródy Ernő* országgyűlési

képviselő a magyar képviselőházban tette szóvá az ügyet, majd február hó 12-én a delegáció ülésén *Szívák Imre* delegátus foglalkozott azzal, ajánlva azt a hadügyminiszter ur támogatásába. A hadügyminiszter ur nevében *Hoffmann Hugó* altábornagy ur február hó 13-án az ügy iránti meleg érdeklődésének adott kifejezést. A bécsi rabsegélyző egylet 1908. március 18-án tartott ülésében a hadügyminiszteri ankét folyományául a következő határozatot hozta :

„Der Verein ist bereit der im Reichskriegministerium gegebenen Anregung naeher zu treten, auch Militärhäftlinge und deren Familien unter entsprechenden Modalitaeten zu unterstützen.“

Midőn a közös beadvány előterjesztéséről volt szó, a bécsi egylet vezetősége kezdett skrupulizálni, minélfogva a budapesti rabsegélyző egylet ez ügyben úgy a magy. kir. honvédelmi, mint a közös hadügyminiszter urhoz is egyoldalulag fordult.

Az ügy itt tulajdonkép megrekedt, azért mert a bécsi rabsegélyző egylet a hadügyminiszterium többszöri sürgetése dacára tétlen maradt.

Miután azonban tudomásomra jutott, hogy a katonai kormány az ügyet ez idő szerint is készséggel karolná fel és miután a bécsi rabsegélyző egylet vezetőségében beállott változás folytán, amint arról *dr. Bachrach* igazságügyi titkos tanácsos ur utján értesültem, a kérdés ez idő szerint a bécsi egyletnél is kellő visszhangra talál, időszerűnek vélem, hogy a kongresszus az előző alkalommal felvetett kérdéssel újból foglalkozzék s ennek folytán tiszteletteljesen javaslom, méltóztassék a következő szövegű óhajt magáévá tenni :

A kassai III. orsz. patronage kongresszus tudomásul veszi azon lépéseket, melyeket a budapesti rabsegélyző egylet a katonai (honvéd) bíróságok által elítélt egyéneknek a büntetés kitöltése utáni segélyezése érdekében a pécsi I. kongresszus vonatkozó határozatának végrehajtásául kezdeményezett. Örömmel veszi továbbá tudomásul azt, hogy úgy a közös hadügyminisztérium, mint a honvédelmi kormány is a legélénkebb érdeklődéssel kíséri az akciót, melynek sikeres megvalósítását lehetőleg előmozdítani kívánják. A Kongresszus felkéri a budapesti rabsegélyző egyletet, hogy a pécsi határozat mielőbbi életbeléptetése érdekében saját hatáskörében folytatólag járjon el. (Éljenzés.)

Rickl Gyula elnök : Javaslom, mondja ki a Kongresszus, hogy a III. Országos Patronage Kongresszus tudomásul veszi azon lépé-

seket, amelyeket Szilágyi Arthur Károly ügyvéd ur. a katonai bíróságok előtt elítélt egyéneknek a büntetés kitöltése utáni segélyezése tárgyában a katonai hatóságokkal folytatott. (Helyeslés.) Egyben a kongresszus elfogadja a határozati javaslatot, hogy az I. pécsi kongresszuson elfogadott határozat értelmében minél nagyobb szabású akciót indít. (Helyeslés.)

Szólásra volt szives jelentkezni: *Papp Kálmán* tábornok-főhadbíró:

Tisztelt Kongresszus! A megtérő bűnös olyan érték, amely már egyszer veszendőbe ment, de a melyet azután a társadalom magának ismét visszanyert. Minthogy pedig az olyan egyén, aki a társadalomra nézve értéktelen, értékkel a fegyveres erő szempontjából sem bírhat: nyilvánvaló, hogy a patronage tevékenység akkor, amikor a társadalom érdekeit szolgálja, ezzel egyszersmind a fegyveres erő érdekét is előmozdítja. Természetes tehát, hogy ezt a tevékenységet katonai részről már általánosságban is a legmelegebb érdeklődéssel kísérjük. Ami pedig különösen a katonai patronaget illeti, az a fölötti tárgyalás megújítása katonai részről csak köszönetre számíthat, és én a felszólaló ur erre irányuló indítványát örömmel elfogadom. (Éljenzés.)

Elnök jelenti, hogy dr. Oberschall Pál pozsonyi jogtanár felszólalni kíván a rehabilitáció kérdésében. A felszólalásra a jogot megadta.

Dr. Oberschall Pál pozsonyi jogtanár:

Mélyen tisztelt Kongresszus! A patronage tevékenységének egyik célja, hogy visszatérítesse és visszatérhessenek a társadalomba azok, akik a bűn útjára tévedtek. Nemcsak a társadalomnak, de a törvényhozásnak is oda kell hatni, hogy mindazon intézmények megvalósítsanak, amelyeknek célja az, hogy aki egyszer bűnözött, de a jó útra vissza térni akar, az e nemes törekvésében támogatva legyen és annak lehetősége előmozdítassék. Ily intézmény a rehabilitáció életbeléptetése és mi éppen Magyarországon sokszor lehetetlen helyzetek előtt állunk a rehabilitáció intézményének hiánya következtében. Daczára annak, hogy büntetőtörvénykönyveink, amelyek alapján kellene kizárólag büntetni a büntetéseket, az egyetlen életfogytig tartó fegyházbüntetést kivéve, csak határozott időre szóló büntetéseket ismernek, mégis egész sereg törvény és rendelet élethossziglan megbélyegzi azt, aki egyszer a bűn útjára tévedt. És így az adott viszonyok között a rehabilitáció intézményének hiánya miatt a legnagyobb

javulás esetében sincs meg a lehetőség arra, hogy a következmények súlya alól valaki bármikor is menekülhessen. Ezekkel szemben nincs mentség s ez az életben számos oly tragikus helyzetet idézett elő, mely egyenes összeütközésben van az igazságosság ideáljával és a humanizmussal. E mindennapi tragédiákból csak egy példát hozok fel, mely hazánkban történt. A végrendelezési tanuzási képességtől meg van fosztva az, aki nyereségvágyból elkövetett bűncselekményt követett el. Egy ember 18 éves korában nyereségvágyból elkövetett bűncselekmény miatt el lett ítélve. Átköltözködik egy más vidékre, új életet kezd, munkás, derék, becsületes emberré válik, köztisztelőt szerez magának és polgártársai bizalma minden fontosabb kérdésben felkeresi. Egyik előkelő polgártársa felkéri végrendeleti tanúnak. Ő, aki a törvényt nem ismerte és ki egy élet tisztességes munkája közben már talán el is felejtette a fiatalkor könnyelmű büntetését, minden habozás nélkül vállalkozott erre. A végrendelező meghal, valaki kiássa a multból egy becsületes élet munkássága által helyrehozott hibát, a végrendeletet megtámadják, megsemmisítik és a szerencsétlen végrendeleti tanu, ki mindent összeomlani lát maga körül, amit egy életen át felépített, öngyilkossá lesz.

Im az élet világitásában törvényhozásunk hiánya a rehabilitáció kérdésében és e szomorú eset csak egy a sok közül. Ezen a helyzeten segíteni kell, itt az ideje, hogy a törvényhozás rátérjen a rehabilitáció intézményének törvény által való megvalósítására. Ma midőn a társadalom és az állam karöltve azt a nagy problémát tűzte maga elé, hogy nemcsak büntet, de mindent elkövet, hogy azokat, a kiknél meg van a lehetőség, a becsület útjára visszatérítse, ott a legnagyobb anomália a rehabilitáció intézményének hiánya. Igaz, hogy a rehabilitáció helyes kodifikációja a a legnehezebb törvényalkotási probléma. De egy oly nemes munkában, mely azt célozza, hogy segítsük azokat, a kik a bűn útjáról a tisztességes életbe akarnak visszatérni, nem szabad a legnehezebb problémák megoldása előtt sem kitérni. Állam és társadalom karöltve dolgozik a nagy kérdéseken és átment a köztudatba az, hogy a mig egyrészt intenzívebben kell védekeznünk a büntettek ellen, a kiknél a szeretet munkája nem eredményes, addig másrészt ahol a becsület útjára való visszatérésnek meg van a lehetősége, ott el kell háritani minden akadályt, ott tárjunk fel minden kaput.

Ennek következtében azt hiszem, hogy mindnyájunknak, akik evvel a kérdéssel foglalkoztak és akik e téren közre akarnak működni, véleményét tolmácsolom, amikor azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulok az igazságügyi kormányhoz, hogy ezt a kérdést, amely a törvényhozásnak égető kérdése, mielőbb szabályozni sziveskedjék. (Helyeslés). — Kérem az igen t. Kongresszust, hogy a következő határozati javaslatot elfogadni méltóztassék:

„A kassai III. Országos Patronage Kongresszus óhajtan-dónak tartja, hogy a rehabilitáció kérdése mielőbb törvény-hozási uton szabályoztassék.“ (Helyeslés).

Dr. Töry Gusztáv igazságügyi államtitkár: Mélyen tisztelt Kongresszus! Engedjék meg, hogy egypár szóval az igazságügyi kormány részéről is ebben a kérdésben nyilatkozhassam. Az igazságügyi kormány már régebben foglalkozik a rehabilitáció törvényhozási előkészítésének kérdésével, sőt éppen az előttem szólott urat felkérte, hogy törvénytervezetet dolgozzon ki ebben a tárgyban. Ő lelkiismeretességével, buzgalmaival és tudásával sziveskedett is egy ilyen törvénytervezetet az igazságügyi kormány rendelkezésére bocsátani. Ez az igazságügyminiszterium kebelében a legbehatóbb tanulmányozás tárgya és én azt hiszem, ha a mélyen t. Kongresszus el méltóztatik fogadni azt a határozati javaslatot, amelyet az előttem szólott tanár úr előterjesztett, ez erkölcsi súlyánál fogva valóban alkalmas volna arra, hogy ennek a kérdésnek törvényhozási szabályozását siettesse. Így pártolom az előterjesztett indítványt. (Eljenzés.)

Rickl Gyula elnök: Megállapítom, hogy az indítványt a Kongresszus egyhangulag elfogadja.

Méltóztatnak tudni, hogy a fiatalokúakkal szemben a védelem elsősorban a milieu-nek megváltoztatásával szokott kezdődni, éppen azért, hogy a fiatalokúak a kontágiumtól megóvassanak. Egy rendkívül szerencsétlen helyzetet teremt azonban a tolon-colási eljárás, amely mindenféle szemén-szedett népet össze-kapcsol és ha azok közé fiatalokú kerül, még nagyobb romlás-nak néz elébe. Ezzel a kérdéssel is kívánunk foglalkozni. E tárgyban *Jalsoviczky Sándor* miniszteri tanácsos úr, a belügyminisz-terium közrendészeti és rendőri büntető osztályainak vezetője lesz szíves felszólalni.

Jalsoviczky Sándor: Mélyen Tisztelt Kongresszus! A fiatalokút romlás veszélyének kitenni nem szabad; ha ez az elv

tételes törvényeinkben nem lenne kimondva, az emberiességi érzés is megköveteli ennek megvalósítását. A közigazgatás terén is már az új egységes rendőri büntető eljárásban, amelyet a belügyi és igazságszolgáltatási miniszterek adtak ki és amely ez év kezdetén lépett életbe, szabályként ki van mondva, hogy a szabadságvesztés végrehajtásánál a fiatalkorút a felnőttektől el kell különíteni.

Itt már elítélt egyénekről van szó, akiknek előélete, egyéni és családi viszonyai hatóságilag megállapítvák. Nem így van ez azonban azoknál, akik ellen a rendőri büntető eljárás nincs megindítva, de azért rendőri eljárás alá vonatnak; ki lehet ennek téve a sors csapásai által sújtott romlatlan lelkű fiatalkorú, akire nézve, ha csupán 24 óra tartamra is az erkölcsileg romlott egyénekkel együtt tartatik, alkalmas lehet arra, hogy egész életére erkölcsileg megmételjeztessék.

Ezekre a fiatalkorúakra is tehát, akik így közigazgatási és nem rendőri büntető eljárás alá kerülnek, különösen nagy figyelmet kell a hatóságnak fordítani, továbbá pedig felette kívánatos, hogy a társadalom jogigényeikről lehetőleg gondoskodjék.

Egyes rendőrségeinknél, különösen a székesfővárosi államrendőrségnél tapasztaljuk, hogy a rendőri eljárás alá kerülő fiatalkorúak honosságukra tekintet nélkül a felnőttektől elkülönítve tartóztattnak le. Legyen szabad néhány adatot felsorolnom a fővárosi rendőrséget illetőleg. A fővárosi államrendőrségnél, ahol tudvalevőleg a fiatalkorúak ügyei egy kerületi kapitányságnál összpontosítva vannak, ez évben eddig 3300 gyermekbirósági eset fordult elő, ebből 0·3% lett elzárásbüntetéssel büntetve, 1·6% javítónevelésre utaltatott s 3% lett eltoloncolva. Az eltoloncolás csakis azon esetben vétetett fogamatba, ha a fiatalkorúval szemben nem lehetett valamely társadalmi intézménynek, patronage egyesületnek közvetítését, hely hiánya miatt, igénybe venni, vagy pedig a szülőknek, akár azért, mert elhaltak, akár azért mert el voltak zülve, nem lehetett átadni.

A belügyminiszteriumban a toloncsabályzat revízió alatt áll, kötelességemnek ismerem odahatni, hogy az új toloncsabályzatban az mondassék ki szabályként, hogy az idegen illetőségű rendőri eljárás alá kerülő fiatalkorú a toloncozás mellőzésével továbbítandó és hogy csak kivételes esetben szabad a fiatalkorúval szemben a rendes toloncozást alkalmazni. (Éljenzés.)

Elnök: Az imént előadottak alapján indítványozom, mondja ki a kassai III. országos patronage kongresszus óhajként a következőket:

1. Fiatalkorúakkal szemben, még ha külföldiek is, a tolonceljárás végleges kiküszöbölése céljából megfelelő társadalmi berendezés létesíttessék;

2. a rendőrhatalósági eljárás alá kerülő fiatalkorúak, jogigényeik kellő, gyors és lehetőleg ingyenes érvényesítése érdekében megfelelő jogsegélyben részesüljenek. (Éljenzés.)

Ezt tehát a Kongresszus óhajaként kimondom. — A gyermekekkel és fiatalkorúakkal foglalkozó egyesületek szaporodtával szüksége forog fenn annak, hogy bizonyos szabályozások eszközöltessenek. Ezt a témát lesz szives kifejtteni gróf Edelsheim-Gyulai Lipót úr, az Országos Gyermekvédő Liga elnöke.

Gróf Edelsheim Gyulai Lipót: Tisztelt Kongresszus! Mióta gyermekvédelemmel foglalkozom, mindig az volt törekvésem, hogy a gyermekvédelemmel foglalkozó egyesületeket tömörítsem, hogy az erőket lehetőleg összegyűjtsük. Mindnyájan tudjuk, hogy mily nehéz minálunk Magyarországon az embereket valami közös hasznos munkára összehozni, tehát nem csoda, hogy ezen munka eddig még nem sikerült. De ma — midőn ezen diszes közönséget látom, főleg mikor konstatalom, hogy hány egyesületet és mennyi erkölcsi és vagyoni energiát reprezentál, — újra reménykedem és alkalmasnak találom a helyzetet arra, hogy terveinket életbe léptessük. Ezen subjektív indokon kívül még más is indít arra, hogy javaslatomat előadjam. Végre megjelent az évek hosszú sora óta annyira aktuális egyesületi törzskönyv, melynek első kiadásán az igazságügyi kormány tisztviselői hangya szorgalommal soká dolgoztak. A tengernyi adathalmazból, mely azonban még éppen nincs kimerítve, megállapíthatjuk, hogy a tágabb értelemben vett gyermekvédelemmel foglalkozó egyesületek mintegy 90 millió korona vagyon felett rendelkeznek, melynek több mint fele budapesti egyesületek kezén van. Ha tudjuk azt, mennyi egyesület foglalkozik azonos célokkal, ha szem előtt tartjuk, mennyi egyesület forgácsolja szét erejét alárendeltebb jelentőségű célok elérésében, ha felismerjük azt, mennyi elsőrendű érdeket mellőzünk még, mert arra máig egy fillér sem jutott, úgy önként jutunk azon konkluzióhoz, hogy a törzskönyv adatai fonalán az erők koncentrálása és az egyesületközi szerves együttműködés lehetősége kétségtelenül fennforog; csak ezek módját kell ejtenünk annak, hogy a szerzett jogok respek-

tálása, az egyletek autonomiájának épségben tartása, egyesek érdekeinek tapintatos oltalma mellett küszöböljük ki az egymássaleni versengést, mozdítsuk elő az ugyanazon helyen működő és hasonló célokat követő egyesületek egybeolvadását, könnyítsük meg a részleteiben különböző, de magasabb szempontból mégis azonos célokat szolgáló egyesületek együttműködését. Csak így fog az a hatalmas vagyoni és szellemi energia, mely a társadalmi gyermekvédelem kezén fel vam halmozva, teljes mértékben legsikeresebben felhasználható. Minden további indokolás nélkül elmondom indítványomat:

A kassai III. orsz. patronage kongresszus szükségesnek tartja:

1. hogy a gyermekvédelemre, valamint a fiatalok kriminalitásának megelőzésére vonatkozó feladatok sajátos természetüknek megfelelően külön-külön tüzetesen körvonalaztassanak;

2. hogy a hasonló célok elérésére alakult jótékonycélu egyesületek és intézmények között önkormányzatuknak épségben tartásával megfelelő szerves kapcsolat létesíttessék;

3. hogy a szóban levő tevékenységet irányító kormányzati ágak a fent érintett feladatoknak megvalósítására irányuló intézkedéseket egységes alapon tegyék meg. (Éljenezés.)

Rickl Gyula elnök: Az előterjesztett indítványt a kongresszus egyhangulag elfogadta. Áttérünk a Kongresszus napirendjére kitűzött első kérdésre:

„Mely feltételek mellett hagyható a segélyre szoruló gyermek a szülő, nagyszülő vagy rokon családjában?”

„Ha igen, szükséges lenne-e az állami gyermekvédelmi törvényeket, illetőleg az állami gyermekvédelmi szabályzatot e szempontból s. mily irányban módosítani?”

Felkérem *Ruffy Pál* ö Méltóságát, hogy e kérdéssel előadását megtartani sziveskedjék.

Ruffy Pál miniszteri tanácsos: Nagyméltóságú Minister Ur! Méltóságos Elnök Ur! Mélyen t. Kongresszus! A tételt Öméltósága, az Elnök úr szives volt közölni, annak megismétlése felesleges. A kérdés a Patronage-Egyesületek Országos Szövetsége előtt nem új. Ezzel a kérdéssel mi 3 év előtt már foglalkoztunk és akkor határoztuk el, hogy ez a nagyfontosságú és úgy az állami gyermekvédelmet, mint az egész közjótékony-ságot és különösen a társadalmi jótékony-ság munkakörét oly közvetlenül érdeklő kérdés a Patronage-Szövetség nagy kongres-

szusán tárgyalassék. Így került ez a kérdés a mélyen t. Kongresszus elé. Én előadásom előjárójában megjegyzem, hogy ennek a kérdésnek már akkor előadója voltam és akkor azt a véleményemet fejtettem ki, hogy a felvetett kérdés az állami gyermekvédelem keretein kívül a társadalom munkája által oldandó meg. Ehez a kérdéshez 20 vélemény és javaslat érkezett. Méltóztassanak nekem megengedni, ha ezekkel a javaslatokkal egyenként nem foglalkozom, pedig mindegyik javaslatban megnyilatkozik egy-egy nagy, szép, magasztos gondolat. Ha azonban ezt a 20 javaslatot osztályozni akarnám, akkor a legszélsőbb felfogásokkal találkozoznánk. Így, Bochkor Mihály tanár úr azt a felfogást vallja, hogy az államhatalom nemcsak az egyént karolja fel, de az államnak és a törvényhozásnak kötelessége minden alkalmat felhasználni annak bizonyítására, hogy a családi életet szentnek, a társadalmi élet alapjának tekinti. Bakonyi Kálmán kir. táblabíró úr, a filantrópiai munkásságnak ez uttörőharcosa, szintén a szülői szeretet nemes érzésében keresi ennek a kérdésnek a megoldását. Perjéssy Mihály táblabíró úr reá utal arra a napról-napra tapasztalt jelenségre, hogy a szülő képes eltitkolni a nyomort, elhazudja szerencsétlen sorsát, szenved, nélkülöz nyomorog gyermekeivel csak azért, hogy a gyermeket tőle el ne szakítsák és ezért az állami gyermekvédelmet igénybe nem veszi. Ezzel a felfogással szemben találkozunk ridegebb felfogással is. Így Antal Gábor püspök úr azt mondja, hogy nem szabad kiindulnunk abból az teljesen ideális álláspontból, hogy az anya önfeláldozó szeretettel viseltetik gyermekei iránt, mert mindez csak a jó anyákról áll, ha pedig minden szülő jó szülő lenne, akkor gyermekvédelemre nem is volna szükség. Majd azt mondja: a legnagyobb logikai következetlenség volna a gyermeket a szülőhöz adni gondozás végett, akitől épen azért vétetett el, mert kellő gondozásban nem részesült. Az összes beérkezett indítványok és javaslatok között a legszélsőbb álláspontot Dr. Spitzer Mór veszprémi ügyvéd úr foglalta el, akinek javaslatát a veszprémi rabsegélyező egyesület is elfogadta, azt mondja, hogy a segélyre szoruló gyermeket teljesen ki kell ragadni a családjá köréből, mihelyt az elhagyatottnak van nyilvánítva mert tagadhatatlan, hogy a gyermek nevelésére és eltartására képtelen családnál az erkölcsi degeneráció oly foka forog fenn, hogy abban a levegőben a gyermeket hagyni nem lehet. Vannak azután közvetítő indítványok is. Ezek közt első helyen említem meg Balásné Bolgár

Ilona úrnő javaslatát, aki azt tartja, hogy lehetnek esetek, amikor a gyermek érdekében áll, hogy a saját szülőjénél meghagyassék, azonban körülhatárolja, hogy mely esetekben nem hagyható a gyermek a szülőknél. Mélyen t. Kongresszus, én azt, amit Balásné Bolgár Ilona úrnő javasol, elfogadnám; mert ha mindazokat a kivételeket, miket felsorol, figyelembe vesszük, nem merül fel esete annak, hogy egyetlen gyermek is a szülőnél meghagyassék. (Derűtség). — Nagyon érdekes és igazán figyelemreméltó Dr. Szieberth Frigyes úrnak a javaslata, aki azt mondja, hogy kivételes elbírálást érdemlő esetben a gyermek az anyjánál meghagyható legyen, de ebben az esetben a segélyezés a jótékony társadalmi intézmények részéről történjék vagyis az állami gyermekmenhely igazgatói a gyermekéhez ragaszkodó anyát az ily feladatkörrel bíró jótékony-egyesületekhez utalják.

Ezeknek előrebocsátása után, mélyen t. Kongresszus, én magam is iparkodtam harmoniába hozni érzelmeimnek szerte áradó világát a komoly megfontolással és én magam is teljes tudatában vagyok annak, hogy mily nagy kincset bir a gyermek édesanyjában; a gyermek ragaszkodása az anyához, az anya önfeláldozása a gyermeke iránt. Valamennyi idézet közt, amit erre vonatkozólag olvastam, leginkább leköt annak a meg nem nevezett pécsi úrhölgynek mondása, akire Szieberth Frigyes úr hivatkozik.

Midőn ugyanis a patronage-egyesületben tárgyalják ezt a nagy kérdést, azt mondja az az úrhölgy: hát hogyan? a gyermeket minden esetben elveszik az anyától? A válasz szakszerű volt, de ez nem nyugtatta meg az érdeklődőt; és ez természetes. Hisz az anyai ragaszkodásnak annyi ragyogó példájával találkozunk, akik a gyermekvédelemnek gyakorlati munkásai vagyunk. Megjelenik az anya és kéri a gyermeke felvételét. Midőn arra kéri a sor, hogy hova helyezték el, kéri az eddigi környezetben meghagyását, vagy adják árvaházba, csak magáncsaládnak ne adják. Vallatjuk, hogy miért nem akarja családjához adni? Azt feleli: Mert attól félek, hogy elszeretik tőlem a gyermeket és nem fog többé engem szeretni". — Geőcze Sarolta úrhölgy véleményében, mely ma jutott kezeimhez, ezeket mondja: „Egy szegény asszony férje kimegy Amerikába és 9 apró gyermeke van. Az asszonyt a nőegylet, a gyermekeket a Liga támogatja. Az anya felviszi a két kis gyermekét, bemutatja s másnap kérdik tőle, kapott-e segítséget? mire a szegény asszony elkeseredve

mondja: azt kívánták, hogy ott hagyjam őket. Más verje az én gyermekeimet? Inkább mind a 9-cel a Tiszába ölöm magam.“

Az érzelem világának magas skálája van.

Mi annak hangját őszinte érzelemmel fogadjuk, de mindenben feltétlenül nem követjük.

Térjünk azoknak a nagy férfiaknak megnyilatkozásához, akik a gyermekvédelmi törvényeket megalkották. A gyermekvédelmi törvényben két fogalommal találkozunk. Az egyik az „elhagyott gyermek“, a másik a „gyermekmenhely“ fogalma. Ezt a két fogalmat úgy kapcsolja össze a törvény, hogy azt mondja: elhagyott gyermekek számára állami gyermekmenhelyek állítandók. Ki az elhagyott gyermek? A törvény és a szabályok azt mondják: elhagyatott az a gyermek, akit nem képesek sem hozzátartozói, tehát szülői, rokonai eltartani; akit nem tudnak vagy nem akarnak jótékonyssággal foglalkozó társadalmi intézmények, egyesületek eltartani; tehát az az elhagyott gyermek, akinek senkije sincsen; se anyja, se apja, sem helyi jótékonyság, sem helyi közigazgatás, sem a törvényhatóság vele nem törődik. Senkije sincs. A gyermek oda áll az állami gyermekmenhely kapujához és kopogtat rajta. Nekem jogom van ahhoz, hogy itt felvegyenek. A menhely felveszi a gyermeket. Ez a második fogalom. Mi az a menhely? Nem az a ház, amelyre fel van írva: állami gyermekmenhely, hanem egy nagy állami intézmény. Az állam felveszi a gyermeket és elhelyezi az ő intézeteiben, kórházaiban, szanatoriumaiban, valamely árvaházban, valamely családnál, családi telepen, keres számára nevelő szülőt, akár hová helyezi el, a gyermek mindig a menhelyen van. Csak egy esetben nincs a menhelyen, ha a saját szülőjénél van. De azt felelik nekem: „Nincs így, mert a csecsemőt otthagyják az anyánál!“

Különböztessünk. A menhely nem az anyát helyezi el, hanem a menhely elhelyezi a csecsemőt, mivel pedig annak szüksége van az anyatejre, tehát szerződötti hozzá az anyát, vagyis az anya csak tartozéka a saját gyermekének. A gyermekről az állam gondoskodik, az megtesz mindent, ami a gyermeknek életben maradása érdekében szükséges. Egy nagy sarkalatos alapelve az állami gyermekvédelemnek: hogy minden, amit az állam teljesít, csakis a gyermek érdekében teljesíti és nem teljesíti azt, ami nem a gyermek érdeke. Az állami gyermekvédelem nem akar családokat segíyezni, mert az nem az ő feladata. Az

állami gyermekvédelemnek csak az az érdeke, hogy azt a gyermeket, aki itt az életküzdés sivatagában egyedül áll, hogy ezt a gyermeket az életnek megmentse.

De amint a gyermeknek nem áll érdekében, hogy áldozatul essék azért, hogy a gyermek anyját, apját vagy családját az állam eltartsa, úgy az államnak sem áll érdekében, hogy ezt a viszonyt fejlessze, dédelgesse, támogassa. Mert az állam épen azért veszi a gyermeket magához, mert vagy nincs annak a gyermeknek senkije vagy ha van valakije, ez a valaki összeroskadt az élet küzdőterén, az élet viharában és a nyomor és a szenvedés közepette: összeesett. Az állam tehát azt mondja az anyának: elveszem tőled a terhet, szedd össze magadat, gyűjts erőt, hogy a küzdők sorai között kenyeredet visszaszerezd.

Nagy erkölcsi kérdésekkel kell szembe szállnunk. Ezekre Geőcze Sarolta úrhölgy nagy bátorsággal, de nagy igazsággal utál rá, mikor azt mondja: „Egy budapesti ismerősöm felfogad egy fiatal falusi gyermekleányt, akiről kisül, hogy gyermeke lesz; szégyenelve vallja meg, hogy egy rossz ember visszaélt tapasztalatlanságával; úrnője nem úzi el, sőt besegíti gyermekét a menhelybe. Egy év múlva ismét gyermeke lesz. Úrnőjének most már szégyenkezés nélkül azt mondja: Semmi gondom rá, úgy is felveszik a menhelybe“. Ilyen eset nem egy, hanem száz van. Hol vannak azok a nagy magasztos erkölcsi motivumok, amelyek lehetővé tennék, hogy az állam egyszerűen ott hagyja a gyermeket az anyánál és fizetne a gyermekért? Hiszen egész keresetforrás fakadna ebből. (Élénk ellentmondások. Zaj.) Méltóztassék meghallgatni. (Halljuk! Halljuk!) Hogy az állam az elhagyottnak, a hatóság által elhagyottnak nyilvánított gyermeket a saját szülőjénél meghagyhassa, ezt az állam pénzügyi nem bírja meg. Volt eset, hogy vagyonos szülők beadták gyermeküket a menhelybe; évenként zsebrevágták a 15 frt tartásdíjat és a menhelyek igazgató-orvosai nem voltak képesek megakadályozni, hogy ilyen cselfogások ne történjenek. Nem bírták megakadályozni, hogy a menhelyekben egy névleges nevelő szülő szerepelt, aki a tényleges szülővel megegyezett, s a tartásdíjon megosztottak. Ki szenvedte meg? A gyermek szenvedte meg. De mindezek az érvek engem nem irányítanak; tekintsék úgy, hogy a magam álláspontja igazolására eddig nem hoztam fel semmit. Erre a kongresszusra összejött Magyarország patronage-közönsége. Bizonytalán azért, hogy hangosan hirdesse, hogy a magyar társadalom nem

engedi kisajátítani minden jogát az állam által, hogy a társadalom ne csak nézője legyen annak a látványosságnak, amelyet az állam nyújt. A társadalomnak szervezkednie kell, hogy ne csak oly adófizető közönség maradjon, amelynek semmi joga sincs, semmi rendelkezése ne legyen, sem oly részvételnélküli tömeg, amelyben elfullad a legbensőbb érzelem. Az állam elvárja a társadalomtól, hogy ez azt mondja: én dolgozni akarok, én közreműködni akarok abban, hogy az állam munkája ne foglalja el a jótékonyágnak egész mezejét. Mert minden ember lelkületében benne van a felebaráti szeretet érzése; még a legridegebb, leglelketlenebb ember is juthat oly helyzetbe, hogy a felebarátján segíteni akarjon. Ha az utcán összeesik egy ember, odarohannak, mindegyik akar rajta segíteni, mielőtt okoskodnék, már segíteni akar. Egy magasabb ethikai érzés ez, mely nem ismer meggondolást. Midőn a rablók megsebesítik az utast és elhalad mellette a levita — a pap, a samaritanus bekötözi sebeit, elviszi a legközelebbi szállóba, pénzt ad a gazdának „viseld gondját, ha több költséget fog okozni, megtérítem, ha visszajövök.“ Ez a szamaritanus, ez a személyesítője a társadalomnak. Nem várja be, míg a közigazgatás megmozdul, azonnal, ott nyomban segít a szerencsétlen gyermekén. Hiszen sokszor oly kis okok miatt lesz egy gyermek elhagyatottá! Az atya megbetegszik, kórházba viszik, nem bírja megkeresni a család kenyerét, meghal az anya s a férj sok aprósággal tehetetlenül áll. Számtalan esetben jön az anya: Tegnap előtt beadtam a gyermekemet a menhelybe, szeretném vissza. De miért adta be? — Azért kérem, mert összeszóllalkoztam a férjemmel — de már kibékültünk — és együtt vagyunk megint.

Pedig mily komplikált eljárással jár az ily elhagyatottsági eljárást visszacsinálni. Ha ez az asszony elmegy a Gyermekvédő Ligához azzal, hogy Uram nekem családi kellemetlenségem van, talán jóra fordul egy pár nap alatt, akkor a Liga segít és az állami gyermekvédelem kapuját az a gyermek átnem lép.

A törvény azt mondja, hogy menhelyek ott állítandók, ahol a társadalom közreműködése annak sikeres működését biztosítja. Azt mondta Széll Kálmán, a gyermek törvény megalkotója: súlyt helyezek a társadalom közreműködésére, mert csak, ahol életerős társadalom van, ott vagyunk képesek nagy eszméinket megvalósítani, mert a társadalom részvételéből merít az állam erőt. Ennek a harmonikus egységnek meg kell lenni és ha a

társadalom lesiklik erről az utról, akkor nemcsak, hogy eljátszotta legmagasabb szerepkörét, de egyuttal veszélyezteti is az állami gyermekmenhely munkája sikerét, amely a társadalom közreműködése nélkül merő bürokratizmussá fajulna, amely a hivatalosjelentéseknek tabelláknak, számadásoknak egybeállításában már is kimerül. A társadalomra szükség van, mert az adja az impulsiv erőt, amely ellenőrzi az állami igazgatást, amely azon van, hogy oly szellemi és ethikai erőforásokat nyisson az államnak, amelyek az állam által a társadalom közreműködése nélkül el nem érhetők.

Tudatában annak, hogy a megtisztelő megbízás folytán ezt a valóban nehéz kérdést a mélyen t. Kongresszus előtt én fogom előadni, törekedtem fogalmat alkotni arról, hogy az a gyermek-sereg, amely a menhelyekben felvételt keres, hogy az véglegesen elhagyottnak tekinthető-e a maga egészében vagy pedig igen sok olyan gyermek van, akiknél csak átmeneti állomásról van szó addig míg a hozzátartozók sorsa jobbra nem fordul. És erre mélyen t. Kongresszus, 5 év adatai rendelkezésemre állanak és ez 5 év adatait osztályozva, bátor vagyok bemutatni, hogy hány olyan gyermek van, aki 3 hónap, hány aki 6 hónap, hány aki 9 hónap és végül, hány aki egy év óta van a menhelyben. Mert az a gyermek, aki már egy év óta eszi az állam kenyerét, az már valóban azok közé számítható, a kiknek háztűzhelye vagy nem volt meg vagy ha meg volt, összeomlott és kevés kilátás van arra, hogy ez a tűzhely ismét felépüljön. Az eredmény, hogy a menhelybe hozott gyermekek közül, az első éven belül 25% a hozzátartozóinak vagy jötevőinek visszaadatott. Ezek a gyermekek nézetem szerint elhagyatottak nem is voltak, hanem csak pillanatnyi zavar állott be a családi kötelékében, a vagyoni viszonyokban, hozzátartozóik nem tudtak másként magukon segíteni, mint úgy, hogy gyermeküket az első zavarukban, vagy fejvesztettségükben beadták a menhelybe, de amint helyzetüket rendezték, a gyermek ismét visszerült a családi életbe. Megismétlem: A gyermekvédelmi törvények a gyermekért vannak, csak a gyermekért és senki másért; csak a gyermekek existenciáját akarja biztosítani, és senki másét, sem az anyáét, sem az apáét. De más a társadalom feladata. Ha a társadalom magáévá teszi anniak a tönkrement családoknak a sorsát, akkor a társadalom a családot, segíti; és sokszor megis menti. Ez a ház még nem omlott össze, ez a tűzhely még nem roskadt össze. Együtt van a család is, csak nincs ennivalója,

nincs fűteni valója; hideg a ház, kialudt a tűzhely. Ily esetben pillanatnyi segítséget adunk, hogy a család időt nyerhessen, hogy talpra állhasson. Már most méltóztassék megítélni, mily nagy szerepköre van a társadalomnak! Megakadályozza a család szétrobbantását, széttűllését, egymástól való elhidegülését. Mivel? Sokszor egy zsák burgonyával sokszor egy köteg tüzelőfával. Nézzék az Országos Gyermekvédő Ligának munkásságát. A Liga ajtaja mindig nyitva van, mindig befogadja a kérelmezőt. A Liga pénztára ez a bibliai olajkorsó, nem ürült ki soha. A Liga segítséget ad, élelmiszert ad, ruhát ad, szükség esetén ad pénzt, kifizeti a házbért, kiváltja az elzálogosított varrógépet, szerszámot, vagy vesz varrógépet az anyának, hogy megkereshesse vele a maga és a gyermekei kenyerét. Az 1910. évben az u. n. pénteki napokon 751 családnak adott a Liga segélyt, részben élelmi cikkekben, de pénzben is. A segélyadásnál 3673 gyermek volt érdekelve. A segélyösszeg 5940 koronát tett ki, esik tehát egy gyermekre 1 kor. 60 fillér. Nem mondom én, hogyha a Liga nincs, vagyha lebocsátja az ablakredőnyöket és lezárja az ajtaját, hogy ez a gyermek mind az állami gyermekmenhelybe tódul, de egy része mégis csak oda kerül. Méltóztassék figyelembe venni, mibe kerül az államnak, ha ezeket a gyermekeket is ő neveli fel?!

Csakis a társadalom közreműködésével vagyunk képesek csekély eszközökkel igazán nagy eredményeket elérni, csak egy kis áldozatkészség, csak egy kevés munka kell hozzá. Erre azt mondhatnák, hogy az amit én óhajtok, az semmi egyéb, mint az állam köteletségének áthárítása a társadalomra. Erre azt felelém hogy talán igen; talán nem egészen. Most az állam pénze az adófizető közönségnek a pénze, a társadalomnak tehát nem kell úgy tekinteni az adópénzt, hogy azzal szabadon lehessen pazarolni, azt szabadon lehessen széjjeldobálni, az adófizető polgárnem mondhatja, hogy ez a pénz őnem érdekli. Dehogy is nem érdekli. Ha a társadalom — mint ahogy Edelsheim-Gyulay Lipót gróf úr iménti felszólalásában megérintette, — szervezkedik és megalkotja szerves intézményeit az egész országban, hogy minden egyes jajkiáltásnál legyen valaki, aki azt meghallja, akkor meg vagyok győződve, hogy az állam az ily intézményeket az ő saját — mondjuk — rideg, szívtelen fiskális álláspontja szempontjából is tisztán anyagi érdekből vagy nyereségvágyból anyagi segélyével is támogatni fogja, mert az állam finánciális érdeke

megtalálja fedezetét a társadalom munkájában. De tovább megyek. Ugyancsak Őméltósága Edelsheim-Gyulay Lipót gróf úr reáutalt egy igen becses könyvre, amely kimutatja, hogy 90.000.000-ja van a jótékony egyesületeknek, aminek szerves felhasználása iránt még intézkedés nem történt. Hát történjék. Azok az egyesületek bizonyosan hálás köszönettel fogják venni, hogy nekik a gyermekvédelem terén a központi szervezet meg fogja jelölni azt a munkakört, amelyet betölteniök kell. Ha jelentkezik a szegény asszony: adjatok alamizsnát, mert nem tudom a gyermekeimet eltartani, megadja, ha a menhely igazgatója átír: vegyétek oltalmatokba ezt a családot, mert ez megmenthető, ez egy egészséges és nem degenerált része a társadalomnak, a helyi szervezet meg fogja menteni. Azt mondják, hogy a jótékony egyesületeknek nincs szerepük, nincs munkájuk, nem tudnak mihezfogni, az állam kisajátította a gyermekvédelmet. Dehogyan sajátította ki, ad nekik annyi munkát, amennyit akarnak. Hiszen az államnak 56.000 gyermeke van, vigyenek belőle, a mennyit akarnak.

Összefoglalva mélyen tisztelt Kongresszus, az előadottakat, az én ideálom nem a felvetett kérdésnek igenlő megoldása. Én azok után, amiket elmondtam ezt a kérdést magasabb szempontból kívánnám megoldani. Ezen a kongresszuson, a hol a magyar társadalom jelesei oly lelkesedéssel megnyilatkoztak ne keressünk a kérdésre adott feleletben megoldást. Mi egészen mást akarunk, azt akarjuk, hogy mi legyünk tényezői a társadalmi igazgatásnak, hogy mi eleven élő szerve és nemcsak egyszerű bámulói legyünk az állami gyermekvédelmi igazgatásnak. — Nekünk azt kell elhatároznunk, hogy az összes jótékony egyesületek bevonásával meg fogjuk szervezni párhuzamosan az állami gyermekvédelemmel a társadalmi gyermekvédelem munkáját. Midőn pedig valamely gyermek elhagyatottságának kérdése felmerül, a társadalomnak ezek a szervezett tényezői vizsgálják meg, hogy tényleg fennforog-e itt az elhagyatottság esete vagy nem. Ha fennforog, a menhely vegye át a gyermeket; ha nem forog fenn, akkor a társadalom vegye oltalomba nemcsak a gyermeket, hanem a gyermek által magát a családot. Kiveszi az apa kezéből a vándorbotot, felsegíti az anyát és megment a társadalomnak egy egészséges családot.

Ezek előrebocsátása után, mivel a felvetett kérdésre a választomat legjobb meggyőződésemmel megadtam, mivel az állami

gyermekvédelmi törvény módosítása az előadottaknál fogva szükségesnek nem mutatkozik, javasolom, hogy mondja ki a III. Országos Patronage Kongresszus, hogy kívánatosnak tartja, hogy a belügyminiszter a társadalom jótékony tényezői bevonásával állapítsa meg azt a munkakört, amely az állami gyermekvédelem igazgatásában a magyar társadalmat megilleti. — Kérem a javaslat elfogadását. (Éljenzés és taps.)

Dr. Biró Balázs: Mélyen tisztelt Kongresszus! Öméltóságának rendkívül magas érvelését, mellyel megindokolta beszédét, igaz gyönyörűséggel hallgattuk és csatlakozom magam is a hallgatók ezen táborához. Azonban azt tapasztalom, hogy tulajdonképpen a lényegében a feltett egyenes kérdésről egy bizonyos lesiklás történt; mert bármennyire helyes, amit Öméltósága felolvasott és bármennyire helyes dolgokat juttatott kifejezésre, mégis úgy találjuk, hogy annak a munkakörnek kijelölése, amit a társadalomnak feltétlenül át kell vállalnia, s amit Öméltósága Edelsheim Gyulay Lipót gróf úr is kifejezésre juttatott: a különböző fejtetlenül működő társadalmi egyesületek szervezése, lényegében a feltett kérdésre még sem válasz és a feleletet még sem adja meg. Méltóztassék megengedni, hogy élére állítsam a kérdést és az idő rövidsége miatt egész röviden kijelölhessem azokat a vezérszemponthoz, amelyek alapján pro vagy kontra határozni lehet. A feltett kérdés nem az elméleti gyermekvédelem, hanem a konkrét szabályzatok alapján áll. A gyermekvédelmi szabályzat 34. §-a mondja ki azt az elvet, hogy nevelő szülő nem lehet az, aki maga is bizonyos relációban van a gyermekkel, tehát ezek köréből az édes szülőket kizárja annak dacára, hogy a szülőnél is fennforoghatnak azok a körülmények, amelyeket a züllés megakadályozása céljából a gyermekvédelmi szabályzat 34. §-a megkövetel, annak dacára, hogy a legerősebb ismérv, a kifogástalan erkölcsi magatartás megvan a szülőnél.

Öméltósága jól tudja, hogy elhagyottá nyilvánítható a gyermek a szülők szegénysége folytán is. A magyar szegényügy absolute teljes rendezetlensége folytán épen a gyermekvédelmi szabályzat elhagyottsági okként megállapítja és elfogadja a szegénységet, tehát egy gazdasági viszonylatot. Öméltósága két példára hivatkozott. Alaposan szemügyre véve e példákat meg kell állapítani, hogy az a cselédleány, aki könnyelműen a második gyermekét is a menhelybe beadja, az a jelenlegi rendszer kritikája, mert az a jelenlegi rendszer alapján lehetséges és ez külön áll

attól a kérdéstől, hogy a szülőnél elhelyezhető-e a gyermek vagy sem. Én azt hiszem, hogy a jelen esetben törvénytelen szülőről van szó, tehát a gyermekvédelmi szabályzat úgy is kizárja, hogy a gyermek elhelyezhető lenne az anyánál. A törvényes gyermek érdeke azonban, amely egyedül lehet irányadó, bizonyos esetekben megköveteli, hogy a szülőknél helyezték el. Mert ha tartani lehet is attól, hogy a szülő e lehetőséget kihasználja a maga részére üzletileg, méltóztassanak a kihelyezett gyermekek elhelyezési viszonyait tekinteni és látni fogják, hogy éppen olyan gyakori ez időszert az idegeneknél is az üzérkedő elhelyezés. (Helyeslés. Közbekiáltás: Nem áll!) Igenis úgy van. Én ezt általános szabálynak mondom.

A második eset adja meg nekem a megoldást. Ebben az esetben egy magára hagyatott szerencsétlen anyáról van szó, akinek a férje kiment Amerikába s 9 gyermeke maradt hátra. Most ettől az anyától elvegyük a gyermekét — amikor az hajlandó volna eltartani — csak az anyagi támogatásnak bizonyos csekély mértéke hiányzik? Neki állítsuk az anyát egy lehetetlen lelki tragoediának, hogy elválasszuk tőle a testi-lelki részét vagy pedig éhen pusztuljon az egész család vagy mint a jelen esetben menjen a Tiszába?!

Mélyen t. Kongresszus, az élet megköveteli azt, hogy ne állítsunk olyan szabályokat állami szabályzatba, amelyek ilyen lehetetlen kínzásnak teszik ki a jó szülőt. Ne szüljünk apró tragoediákat, hanem a nemes eszmék képviselőjeként, amiket Öméltósága képvisel egy évtized óta, törjük át ezt az élet előleges szemlélete alapján felállított rendelkezést és mellőzzük azt a tételt, amelyet a 34. §. tartalmaz, adjuk meg a lehetőségét annak, hogy amikor a gyermek erkölcsi veszélynek a szülőnél kitéve nincsen és egészen addig, amíg elhagyatottsági okként a szegénység szerepelhet és amíg a szegényügy országosan nem szabályoztatik, addig az édesanya is lehessen nevelőszülő. (Helyeslés.)

Én is lényegében azt mondom, hogy a szegénység nem is elhagyatottsági ok. Itt lehetne áttörni a szabályzatot, minthogy a község minden szegény eltartására kötelezve van. Más irányban kellene megoldást találni. Az egész magyar társadalom szegény ügyét reformálni kellene. Társadalmilag — Ő méltósága a gróf ur kijelölte az eszmét — nem lehet más megoldást találni, mint hogy a különböző apró szervezetek közt összhang létesíttessék, aminek következtében az üzemköltség is redukálódna s így a

90 millióból közvetlenül az arra szorulóknak nagy ellenőrzés mellett a megfelelő segílyt kapnák. Ennek folytatása lenne az állami szegényügy rendezése. Mert igaza van Ő méltóságának, hogy az adó a filléreinkből folyik és ha a társadalom akár önhibájából, akár hibáján kívül feladatának megfelelni nem tud, amit a művelt államtól megkövetelhetünk, — akkor az állam erre annál inkább köteles, mert a szegényügy a létező közigazgatási jognak egyik lappangó tétele, amely megfelelő szervezeti kiépítésben még nem részesült. Azért méltóztassék megengedni, hogy azt az indítványt tegyem magamévá, amit az előkészítő iratokban kedves barátom: Bochkor Mihály terjesztett elő: *határozat a szegénység az ok az elhagyatottá nyilvánításra, a szülő is lehessen nevelő szülő*. Ha visszaélés van, — természetesen minden oldalon lehetnek visszaélések, — arra való a hatóságok éber őrködése, de ne legyen akadály sok jogos igény kielégítése ellen egy ilyen eldugott kicsi rendelkezés. Legyen meg tehát a lehetősége annak, hogy a gyermek a szülőknél maradjon, azoknál, akiknél a természeti törvénynél fogva a legközvetlenebb érdeklődés forog fenn a gyermek iránt; hogy ezt az egészséges vezető motivumot, hiszen ez mindennek alapja, — ezen a téren is állami intézkedéssel tovább fűzzük.

Mélyen t. Kongresszus! Méltóztassanak megengedni, hogy ilyen élére állítottam a kérdést. Indítványozom, hogy ilyen értelemben méltóztassék a határozatot megszövegezni. (Taps és éljenzés.)

Bochkor Mihály dr. nagyváradai jogakadémiai tanár: Mélyen tisztelt Kongresszus! Ruffy Öméltósága bennünket, kik az állami gyermekvédelem kötelékébe tartozó gyermeket bizonyos feltételek fenforgása mellett a szülő vagy nagyszülő gondozása alatt hagyni óhajtjuk, úgy állított a Kongresszus elé, mintha merőben érzéseink uralma alatt állva a gyakorlati élettől teljesen elvonatkozva, komoly megfontolás nélkül adtunk volna véleményét. Nem így van m. t. K.! A patronage munka körében szerzett szomorú tapasztalatok s érett megfontolás után alakult ki bennünk a vélemény, melyet írásban benyújtani szerencsénk volt. Megvagyunk győződve, hogy Ruffy Öméltósága is velünk egybehangzóan értékeli az érzéseket, melyekkel az emberi társadalom magasabb érdekeit védelmezni kívánjuk, hiszen előbb elhangzott beszédével gazdag érzelmvilágról, a legnemesebb humanizmusról tett tanúságot.

M. t. K.! Véleményemben kifejtettem az okokat, melyek miatt szükségét látom a Gyermekevédelmi Szabályzat módosításának. Ismétlésekbe nem bocsátkozom, pusztán egy szempontot kívánok újólág kidomborítani, nevezetesen azt, hogy az általam ajánlott szabályzat módosítás a gyermekevédelmet a családvédelemmel akarja szoros kapcsolatba hozni. Védjük a gyermeket úgy, hogy ezzel a családi életet is támogassuk, mert erre korunkban égető szükség van. A társadalom atomokra van tagolva, egyedekre hull szét, kik közt az *érdeken* kívül alig van más kapcsolat; sokszor a családtagok is idegenekként állnak szemben egymással. Nagy vívmánya volt a történelemnek, hogy az egyéni erőket felszabadította a családi hatalom nyomása alul, de e nagy felszabadítási munkában túl lőttek a célon, megfélekeztek a családról, a családi együttlét biztosításáról, a családi érzés neveléséről, ennek lehetővé tételéről, nem vették észre, hogy a nagy egyéniségek első iskolája a meleg, anyagilag biztos családi élet. A középkor jobbjáainak családi élete inkább volt anyagi szempontból biztosítva, mint a mai középosztályban.

Egyesek észrevették a modern kultúra eme nagy hiányát, Bourget a költők intuiciójával mutatott rá arra, hogy a családi élet pusztulása az egyéni értékek devalvációját hozza magával, a Nyugaton több helyütt a társadalom is tömörülni kezd a családi élet, a családi nevelés érdekében, világnézeti különbségekre tekintet nélkül. De az állam, az még nem látta meg e téren a maga nagy szociálpolitikai feladatát, mely a családi élettel szemben reá hárul, e kulturfeladat ugyszólván még felfedezésre vár, ma az államok szociálpolitikája csaknem kizárólag csak az egyén védelmére irányul.

Tudom, hogy véleményem elfogadása ez óriási feladattal szemben ugyszólván semmiség, de legalább egy kis lépés a nagy cél felé s ha Magyarország a gyermekevédelemmel Európa több államát megelőzte, legyen annak tovább fejlesztése terén is zászlóvivő.

Főleg tehát a család érdekében kérem javaslatom, illetőleg véleményem elfogadását.

Hogy az egyént a családdal együtt a gyermekevédelem terén hogyan támogassuk, a szoros értelemben vett állami gyermekevédelem keretében, avagy Ruffy Öméltósága szerint a társadalmi jótékonyaság útján vagy amint Edelsheim Gyulay gróf ur öméltósága gondolja, a szegényügy állami rendezésével, az természetesen vég-

eredményben mindegy volna s a magam részéről az általuk javasolt módokat, mihelyt azok megfelelőeknek bizonyulnak, készséggel fogadom el. Midőn azonban azt látjuk, hogy a társadalmi jótékonyosság szervezetlen, nem tud rendszeresen s azonnal segíteni s a szegényügy rendezése hosszú éveket vehet igénybe, multhatatlan szükségként áll előttünk a Gyermekevédelmi Szabályzat javasolt átalakítása.

Méltóztassék a m. t. Kongresszus véleményemet s illetve javaslatomat magáévá tenni! (Zajos helyeslés.)

Bartos Kálmán, az Országos Izraelita Patronage Egylet titkára: Mélyen tisztelt Kongresszus! Méltóztassék megengedni, hogy a szóban forgó kérdésben csekélységem is véleményt nyilváníthasson. Előre kell bocsájtanom, hogy elfogultnak érzem magam. Az előadó ur Ruffy Öméltósága fényes előkveneciával előadott szónoklata azt hiszem mindnyájunkra nagy hatást gyakorolt és ez alól nem tudom magam kivonni. Mindazonáltal igyekezni fogok véleményemet, mely az előadó úr Öméltóságának véleményével éppenséggel nem egyezik meg, szavakba önteni, alapul véve azon kijelentésemet, melyet már kiküldő egyesülete az Országos Izraelita Patronage Egyesület tavalyi évi jelentésében tettem: tudniillik, hogy egyesületünk vezetőségének őszinte óhaja és felfogása oda irányul, hogy a gyermekek lehetőleg szüleiknél hagyassanak meg.

Öméltósága előadásában két szempontból bírálta azt a kérdést, hogy a gyermek meghagyható e szülőjénél, családja körében. A két szempont közül az első az érzelmi volt. Öméltósága elismerte, hogy érzelmi szempontokból a kérdést csak úgy oldhatnók meg, hogy a gyermeket igenis meghagyjuk szülőjénél, azt hiszem ez oly elismert álláspont és erről szívünk mélyén valamennyien akként vagyunk meggyőződve, hogy érzelmi szempontból a gyermeket szülőjétől el nem választhatjuk. Sőt én az érzelmi momentumok méltánylásában még tovább is mennék. Azt mondja Öméltósága, hogy az állam az elhagyott gyerekekről gondoskodik, elhagyott gyermek pedig az, akit a gyermekevédelmi szabályzat nyilvánít elhagyottnak. Kérem azonban mélyen tisztelt Kongresszus, hogy nem sokkal elhagyottabb az a gyermek, akitől szülője minden áron szabadulni akar, akit szülője elhagy, eltaszít magától? Ez is elhagyott gyermek; ha véleményem szerint érzelmi indokokból attól az anyától, aki gyermekétől megválni nem akar, gyermekét elvenni nem szabad, épp úgy, éppen ezen érzelmi

szempontból tartom feltétlenül szükségesnek azt, hogy azt a gyermeket, akit szülője nem szível, tőle okvetlenül elvegyük. De, hogy szorosan a tárgynál maradjak, megegyezem abban öméltóságával, hogy minden érzelmi momentum megköveteli, hogy a gyermeket szülőjétől el ne vegyük.

A második szempont, melyből Öméltósága a kérdést megbirálja, a pénzügyi szempont. El kell ismerni, hogy pénzügyi szempontból e kérdést akkép megoldani, hogy a gyermekek szüleiknél segélyeztessenek, majdnem lehetetlen. Azonban első-sorban nem a pénzügyi érdekeket, hanem a gyermek érdekeit kell tekintetbe vennünk és a gyermek érdekei előtt kell, hogy a pénzügyi érdekeknek deferáljanak. Azonban pénzügyi szempontokból éppen az képez rendkívül nehézséget, hogy a visszaéléseket — pedig tudomásunk szerint a multban sok visszaélés történt — nem lehetne elkerülni. De az esetben, ha csak kivételesen fogjuk a gyermeket szülejénél meghagyni, akkor egy-résről elejét vesszük a visszaéléseknek, másrésről pedig pénzügyi szempontból is megoldottuk a kérdést, amennyiben, ha csak kivételesen fogjuk a gyermeket szülejénél meghagyni, ez az állam-gyermekvédelmi költségeit évente, ha maximális összegben is vesszük fel, csak két-három millióval szaporítaná.

Mélyen tisztelt Kongresszus! Méltóztassék azonban megengedni, hogy én egy oly szempontból is bíráljam e kérdést, amely kikerülte Öméltósága az előadó ur figyelmét és ez az, hogy a kérdést ethikai szempontból is kell tekinteni. Nem akarok hosszadalmassá lenni és így, csak arra az egy körülményre hívom fel a mélyen tisztelt Kongresszus figyelmét, hogy a mai gyermek-védelmi rendszer mellett a gyermek, ha felnevelkedett és elérte azelőtt 15, ma meg éppen csak 12 éves korát és az állam megszűnt érette fizetni, teljesen elhagyatva áll a világban, mert az, aki őt eddig fizetés fejében tartotta, továbbra is ingyen tartani nem akarja, családja, szülője pedig már rég nem tud róla és ő sem ismeri azt, aki neki életet adott, akihez a vérség kapcsa, a szülői, a rokon szeretet fűzik. Már most kérdem mélyen tisztelt Kongresszus, vajjon az ilyen 12. éves, Istentől, embertől elhagyott gyermek, aki teljesen egyedül áll a világban, mit kezdjen? Nemde, az ilyen gyermek az elzüllés veszélyének van kitéve. Nem szabad tehát gyermekeket felnevelnünk csak azért, hogy azok később biztosan a züllés útjára kerüljenek.

Én tehát mélyen tisztelt Kongresszus az előadó úr

Öméltóságának véleményével szemben azt ajánlanám, hogy kivételesen hagyjuk meg a gyermekeket szülőjüknel, a visszaélések és protekciós rendszer elkerülése végett pedig azt, hogy abban a kérdésben, hogy a gyermek szüleiénél hagyassék meg, vagy tőle elvételessék, egy vegyes bizottság határozzon, amelynek tagjaiul a gyermekmenhely faktorait és a társadalmi, jótékonyági egyesületek vezetőit gondolnám.

Kérem a mélyen tisztelt Kongresszust, hogy igénytelen nézetemet megfontolás tárgyává tenni méltóztassék. (Helyeslés.)

Geöcze Sarolta igazgatónő: Mélyen t. Elnök ur! Tulajdonképen nem is érzem magamat hivatva, hogy ehhez a kérdéshez hozzászóljak, mert hivatásszerű munkám mellett a patronage munkában active nem vehetek részt, csak szemlélője vagyok. De a fölvetett kérdés mélyen érdekel, mert az mélyebben belevág a szegény ember életébe, mint azt Ruffy Öméltósága gondolja. Ránk nézve, akik itt akadémiкусan tanácskozunk, lehet liliputi kérdés, hogy ott hagyják-e a gyermeket az édesanyjánál; de tessék annak az édesanyjának a lelkébe belenézni, arra nézve az életkérdés. Igenis az, hogy elveszik tőle gyermekét, nagy tragédiának lehet okozója az édesanya lelkében. Hiszen tudjuk annak a szerencsétlen postásnak az esetét, aki őt ártatlan gyermekét maga ölte meg, mert nem tudta tovább nézni nyomorúságukat. Ilyen eset több is lesz, amíg a mai viszonyok nem változnak. Ami azt a két esetet illeti, amit Ruffy Öméltósága szíves volt felemlíteni, arra nézve: legyen szabad hozzáfűznöm a következőket. Méltóztassék azt a két esetet szorosan egymás mellé állítani. Egyik oldalon a 9 gyermekes édesanya, aki éjjel-nappal dolgozik, küzd, hogy a 9 éhes szájacskát betömje; a másik oldalon a könnyelmű cselédleány, aki éli világát, világra hozza a gyermekét — bocsánat az erős kitételért — mint a barom s azontúl vele nem törődik. Az a fiatal cselédleány tapasztalatlan volt, őt megejtették, ő nem ítéltethető el, csak sajnálható, de ott már az erkölcsi sülyedés kezdődik, mikor az eset megismétlődik, mert akkor már tudta, mit tesz és ma már tényleg teljesen a züllés útján van. S az ily züllésekben társadalmunkban nagyon kifejlődött álhumanizmus a bűnrészes; mert ha nem az volna a felfogás, hogy a *tisztességes* családok gyermeke nem számíthat segítségre, mert azt segítse az apja vagy az anyja, de mihelyt az apának eszébe jut, azt mondani gyermekének, hogy „lopj szilvát a kofától“ és a rendőr bekíséri, akkor mint *bűnöző* gyermeket a patronage oltalmába

veszi. Amig ez a felfogás nálunk érvényben lesz, addig nem remélhetjük, hogy a kriminalitást csirájában elfojtsuk. (Helyeslés). S engedje meg nekem Ruffy Öméltósága, hogy azoknak nevében is, akiket egy kissé ironikusan, *érzelmi áradózással* volt szives megjelölni, kijelenthessem, hogy mi érzelmi áradozók egészen tisztában vagyunk azzal a rideg felfogással, hogy az államot a gyermekvédelemben korántsem a sentimentalismus vezeti. Az állam nem érzékenykedik, hanem védi a legtermészetesebb anyagi érdekét: az ember anyagot. Az az érdek azt kívánja, hogy a gyermek életét megmentse, mert az államnak katonára, a társadalomnak munkás tagokra van szüksége. (Zajos helyeslés). És nem én mondom, hanem *Pestallozzi* házában Zürichben hallottam az ő követőitől, hogy a társadalomnak józan önzése parancsolja, miszerint okszerű gyermekvédelem által megvédje maga-magát a leendő bűnösöktől és az állam minden olyan gyermekért, akinek erkölcsi, nevelését biztosítja, egyszersmind megtakarít magának egy vagy több rabtartási költséget. Tehát ez kétszerkettő, nem pedig érzelmi áradozás. De más okból is fontos, hogy a gyermek családja körében maradjon. Minden ember az ő erkölcsi egyéniségét abból a családi körből hozza magával, amelyben nevelkedett és amilyen erkölcsi érzületet tudott benne a családi kör kifejleszteni, olyannal fogja leélni egész életét.

Ha családja ezt a munkát elmulasztotta, azt semmiféle néven nevezett állami nevelés nem bírja pótolni. Továbbá egy másik szempont: gyermekmentésről van szó és a társadalom érdekében embert kell abból a gyermekből nevelni. Már most kérdem, az *emberi kised* szükséglete is csak annyi, mint a kis *állaté*: elég, ha keze-lába ép, ha azzal jól szalad, mozog? Vajjon az *ember* fogalmához nem fűződik valami egyéb is? Egy bizonyos erkölcsi komplexum, amely nélkül nem ember? Ott vannak a dánosi cigányok: azok egészségesek, izmosak. Mégis, kívánja-e valaki, hogy ebből az izmos, erős fajtából minél több legyen. A társadalomra azonban nem elég, ha az a gyermek él, egészséges, ha értelme fejlett; az se elég, ha iskoláztatják, a társadalomra csak az az egyén értékes, aki abba etikailag bele tud illeszkedni.

Hogy ez így van, arra a felhozott példákat megtoldhatom. Nekem volt két leánycselédem, akik közül az egyik maga járt szerencsétlenül, a másiknak a testvére. Mindegyiknél megtudakoltam, hogy a szegény megbotlott teremtetést mi terelte vissza a

tiszta erkölcs útjára? Nem egyéb, mint a gyermekéhez való ragaszkodás. Egyik küzdött, dolgozott, csakhogy a szegény törvénytelen gyermekét tisztességesen felnevelhesse. A másikonál az a szegény kis lélek nemcsak magára a megbotlott anyára volt tisztító hatással, hanem az egész családra, nagyszüleire, azok többi gyermekeire, mert mindegyik a legnagyobb szeretettel vette körül. Ha ilyen példát látunk, lehet-e elfogadnunk azt a rideg okoskodást, mely elveszi a gyermeket az édesanyától, akihez őt a vérség kapcsai fűzik? Sőt a gyermeket, ha anyja nincs, keresztszüleinél is lehetne hagyni. Tudok akárhány keresztszülőt, aki oly gonddal neveli az elárvult gyermeket, mintha édes gyermeke volna.

Ott, ahol a vérségi kapocs megvan és erős, vajjon az állam és a társadalom érdekével megegyeztethető-e, hogy a gyermeket kiszakítsák ebből a természetes milieu-ből, amely őt nemcsak fizikailag nevelné fel, hanem megadná azt az erős erkölcsi alapot, is melynélfogva később az élet csábításainak is ellent tudjon állni és az élet viharaiiban és küzdelmeiben becsületesen megállhassa a sarat. Helyes volna-e, hogy gyöngítsük a társadalmat a családi kötelék bomlasztása által? Ha a nyomorgó szülő gyermekével nem bánik jól, akkor gyermekétől megszabadítják; ha pedig van benne természetes szeretet gyámolításra szoruló gyermeke iránt, gyermeket akkor is elveszik tőle s ezzel a legnagyobb lelki fájdalomnak teszik ki. Hol itt a logika? (Helyeslés).

Igaza van az előttem felszólalónak, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy mikor az a gyermek 15 éves korában kikerül az életbe, mennyire szüksége van az erkölcsi támogatásra, éppen azok részéről, akikhez vérségi kötelékek fűzik. Én azt indítványozom, méltóztassék kimondani, hogy igenis *abban az esetben, ha a gyermek a maga családi körében erkölcsi fertőzésnek van kitéve, akkor feltétlenül ki kell venni a család köréből*, mint ahogy nem hagyjuk pestises beteg mellett, — de feltéve, hogy *az a család erkölcsileg ép milieu-t ad a gyermeknek, ha akármily szegény, hagyják meg anyjánál* és úgy segítsék a gyermeket.

Ehhez nagy állami érdek fűződik. Mert *az államot nem az atomizált egyének, hanem a kis socialis sejtekké egyesült és etikai alapon álló családok tartják fenn*. — Az államnak az az érdeke, hogy benne minél több egészséges erkölcsi viszonyok között levő család éljen. — Ott van Franciaország. Ott a családi élet pusztulása a nemzet pusztulására vezet. Amerikában maga

Roosevelt mutatott rá, milyen nemzeti veszedelem rejlik a családi érzés gyengülésében. Nálunk az Egyke veszedelme fenyeget, hacsak a sokgyerekes családokat nem támogatjuk.

Viszont az magától értetődik, hogy amilyen szigorú ellenőrzést gyakorol az állami menhelyek felügyelősége a nevelő szülőkkel szemben, ugyanoly szigorúan ellenőrizze az igazi szülőket is. Hogy pedig ezt az intenzívebb ellenőrzést értelemmel tudatosan gyakorolhassuk, arra valók lesznek a pártfogói kurzusok, amelyekről ma Farkas Edith Ömértósága beszélt. És hogy megszűnjék az az aggodalom, amelyről egyik-másik felszólaló beszélt, hogy t. i. néha a szülők sem képesek arra, hogy a gyermek nevelését irányítsák, aminek többnyire két oka van: férfiak részéről az iszákosság, nők részéről a tudatlanság (Helyeslés): az *alkohol ellen* méltóztassék befolyásukat latba vetni. Méltóztassék azt keresztül vinni, hogy, ha a törvényhatóság olyan szabályrendeletet hoz, hogy a korcsmát szombattól hétfőn reggelig becsukják, — akkor a belügyminiszter úr Önagymértósága ne semmisítse meg az ily intézkedéseket finánciális érdekből, mert az államra *sokkal értékesebb a tisztességes, józan ember, mint a sok regale.* (Zajos helyeslés.) — Azt hiszem: itt a baj gyökere, ezt a gyökeret kell kitépni. Az anyákat pedig ki kell oktatni, hogy bánjanak a gyermekekkel; mert nálunk nem a jóindulat hiányzik, hanem a belátás. Ezt megcsinálhatják a tanítók, meg a tanítónők. Hiszen Balogh Jenő Ömértósága bejelentette a Kongresszuson, hogy Abauj-Torna vármegyében megalakult a tanítók patronage szövetsége, annak az egyik legszebb feladata lesz. De alakuljon az meg országszerte, hogy mindenütt kioktassák az anyákat, arról miképen kell bánniok gyermekeikkel.

Azt természetesen a magam részéről a legnagyobb örömmel üdvözlöm, hogy az eddig még izoláltan működő jótékony-egyesületek egymással kapcsolatba lépve, központi szerv megteremtése útján céltudatosan osszák szét azt a 90 milliót. Hogy ez nem lehetetlen, azt megmutatta Anglia és Franciaország, ahol rég megalakult egy központi szervezet, amely az összes jótékony intézményeket nyilvántartja és felvilágosításokkal szolgál, úgy hogy anyagi eszközeiket a leggyümölcsözőbben használhatják fel.

Egyebekben pedig, azt amit magam részéről előadtam, ne tessék venni, mint gyermekvédelmünk kritikáját, hisz az mindnyájunk méltó büszkesége, csak azt óhajtom én is, hogy az minél tökéletesebb legyen s hogy nemzeti életünkre minél mélyebb és áldásosabb hatást gyakorolhasson. (Lelkes éljenzés).

Dr. Szana Sándor főorvos: Mélyen t. Kongresszus! Azt hiszem, hogy azok, akik itt e gyülekezetben amellet érvelnek, hogy a gyermeket nem szabad elvenni a szülőktől, nyitott ajtókat döngöttek. Hiszen csolálatos volna, hogy éppen Ruffy Pál, — aki a gyermek iránti szeretet eszméjét hordozza körül az országban, — képviselné azt az eszmét, hogy a gyermeket szülőjétől el kell venni. Ezt Ruffy nem mondotta, és ezt a magyar állami gyermekvédelem munkásai közül senki nem állítja. Így a kérdést feltenni nem lehet, hogy a gyermek a szülőjénél maradjon-e vagy nem? Természetes, hogyha csak van mód arra, hogy a gyermek a szülőnél maradjon, akkor ott kell hagyni.

Ha az az eset előfordul, hogy szülő vagy anya méltó arra, és képes arra, hogy gyermeket felneveljen, de csak támogatás által kerül abba a helyzetbe, akkor természetes, hogy támogatni kell a gyermeket és ott kell hagyni az anyjánál. Tisztában kell azonban azzal lennünk, hogy akkor nem elhagyott gyermekkel állunk szemben, hanem szegény gyermekkel. Elhagyott az a gyermek, akinek olyan övéi nincsenek, akik róla gondoskodni tudnak, szegény gyermek pedig az, akinek olyan szülői vannak, akik őtet felnevelni képesek, arra méltók, csak oly szegények, hogy segítségre szorulnak.

Abban mindannyian egyetértünk, hogy a szegény gyermek igen is segélyezendő szülőinél vagy anyjánál.

Az a kérdés, mélyen t. Kongresszus, hogy a magyar állam győzi-e annak a költségeit, hogy minden szegény gyermek állami segítséget kapjon.

Én úgy látom, hogyha ez a kongresszus átalakulna törvényhozó testületté, ez megvolna szavazva. Meg volna szavazva, hogy Magyarországon minden szegény gyermek kapjon állami segélyt. Azt hiszem, hogy ezen hangulat mellett igen fogja érdekelni a t. Kongresszust, hogy Magyarországon volt is már idő, amikor az állam a szegény gyermekeket az anyjánál saját szülei házában támogatta. 1899—1900—1901-ben a magyar állam ezt tette. Mi volt az eredmény? Az hogy az első napokban oly ijesztő nagy számban jelentkeztek a szegény gyermekek, hogy a pénzügyminiszter csakhamar vétót jelentett be, mert itt nem — mint egyesek mondják — 2-3 millióról, hanem 100 millióról van szó. Szeretném látni, hogy milyen volna a hangulat, ha arról van szó, hogy ezen a címen az adót 100%-el kell felemelni. Ez tulzás, kiáltják felém. Pedig nem tulzás, hogy mennyire lehet

ezekben a dolgokban tévedni, talán legjobban mutatja az, hogy a magyar királyi belügyminiszterium akkori számvevősege az ezen címen felmerülő költségeket évi 300.000 koronára becsülte. Ma pedig az Önök által erősen támadott megszorítások dacára 8 és $\frac{1}{2}$ millió sem elég.

De hogy ez mennyire nem tulzás, azt mindenki maga is megállapíthatja. Méltóztassék csak mindenki a saját maga környezetébe adatokat gyűjteni, méltóztasson minket, az általa személyesen ismert szegénysorsú anyákat jegyzetbe venni, nézni hány szegény anya van körülötte, akinek támogatás kellene a tisztába lesz, hogy itt miről van szó. De hivatkozom Franciaországra. Ez a depopuláció előtt áll; már évek óta nem gyarapszik számban a hatalmasan gyarapodó ellenfele mellett. Ott a gyermekvédelem már sürgős nemzeti feladattá lett és a francia törvényhozás előtt már 10 év óta fekszik egy törvényjavaslat, hogy a szegény 3-4 gyermekkel bíró családokat az állam támogassa anyagilag. Nem nagy dologról van szó; azt javasolja, hogy minden szegény szülő a 4-ik és 5-ik gyermeke után (tehát a 4-ik után még nem) — támogattassék, — havi 10 franc-kal. Az özvegy asszony a 3-ik után is kap már. Most már annyira haladt a dolog, hogy csináltak egy pontos statisztikát, hogy ez mibe kerülne? Hát a 4-ik és 5-ik, illetve özvegnél a 3-ik gyermek támogatása 90 millióba kerülne Franciaországban. Pedig nálunk a gyermek sokkal több, mint Franciaországban, a vagyonosság pedig jóval kisebb, mint Franciaországban. Szóval ha ez Franciaországban 90 millióba kerülne, nálunk jóval többbe kerülne. Végeredmény tehát, hogy azt a törvényt, mely szerint a szegény gyermekeket támogassa az állam, meghozni könnyű volna, de kivinni annál nehezebb volna és megint csak eggyel szaporodna Magyarországon a papiros törvények száma. Pedig ezekkel a papiros törvényekkel már igazán szakítani kellene, mert ebben a dologban már bizonyos rossz hírünk van külföldön. Mikor a gyermekvédelmi törvényeket nálunk meghozták, akkor Dietrich a porosz gyermekvédelem intézője azt mondta: „Egyelőre nem érdekel a dolog, mert az papiroson fog maradni“.

A kérdés tehát, melyet itt tárgyalunk úgy áll: adhat-e az állam a szegény anyáknak segélyeket, vagy nem. S ha nem adhat, teheti-e a község, adhat-e a társadalom?

A társadalomnak, a községnek ez nem kerülne $\frac{1}{10}$ részbe sem. És pedig nem kerülne annyiba, mert a dolog természetében

fekszik, hogy a más pénzével mindenki jobbszívű, mint a saját pénzével. A kerületi előljáróságok, a községek bő indokolással hivatalosan elhagyottá nyilvánítják a 7 éven aluli gyermekeket, amint a gyermek 7 éves lett és a községeknek kellene fizetni, egyszerre megállapították 1.000 és 1.000 esetben, hogy a gyermeket övéi el tudják tartani.

A kerületi előljáróságok oly esetekben is elhagyottá nyilvánítottak gyermeket, mely esetben nekem bizalmasan elismerték, hogy községi segélyt egyszerű 5 koronát sem adnának. De nem csak nálunk van ez így, mindenütt a világon így van ez. Sehol a világon oly törvényt nem hoztak, mely állami segélyt ad elhagyott gyermekeknek, vagy aggastyánoknak, vagy szegényeknek: egyáltalán anélkül, hogy ezen terhek egy részét a község viselné, csakis azért, hogy ép a községnek anyagi érdekeltsége folytán az ellenőrzés megtörténjen. De azért a közsegélyezések tanulmányozására alakult nemzetközi kongresszusok nem egyszer, de már többször is kimondották, hogy kivihetetlen, hogy az állam segélyeket osszon a községek érdekeltsége nélkül. Így tehát ha az elhagyott gyermekek ügyétől függetlenül a szegény gyermekek segélyezésével is akarunk foglalkozni, úgy tisztában kell lenni azzal, hogy ha a segély állami is lesz, a megoldás csakis a községeknek a terhekbe való bevonásával lesz megejthető. Ez pedig igen nehéz lesz, mert a községek az elhagyott gyermekek állami védelméből rájuk eső rész alatt is már nyögnek.

Bevallom itt, mint aki a kérdés megoldását összes részleteiben és egész Európában ismerem, hogyha a szegény gyermekek segélyezésének ügye napirendre kerülne, a legélénkebben harcolnék az ellen, hogy ezen gyermekek támogatása a szülőknek adandó pénzsegély által történjék. Saját magyarországi tapasztalataink is rendkívül szomorúak voltak, amikor még lehetséges volt állami segélyeket adni a saját anyjánál megmaradt nagyobb gyermekeknek is. Közbe vetem, hogy csecsemőket szoptató anyjuknál támogatni ma is lehet és ott az eredmények fényesek is, mert hiszen a csecsemőknek jobbat a világon nyújtani nem lehet, mint a saját édes anyja mellét. De annál borzasztóbbak voltak az eredmények az anyjuknál elhelyezett nagyobb gyermekeknél. Az a kis segély, amelyet mi adhatunk, az természetesen nem lehetett elegendő ahhoz, hogy az egész család megélhetését biztosítsa és így bizony a legjobb esetben a gyermekért adott segély a házbérre volt elegendő, de azért a gyermekek tovább

éheztek, a gyermekek tovább felügyelet nélkül maradtak egész nap, mi alatt a szülők munkába jártak, iskolába nem küldettek, gondozatlanok, piszkosak voltak, minden erkölcsi nevelés hiányán voltak. Ha Magyarország kultúrája oda fog fejlődni, hogy a szegény gyermekek támogatása némileg lehetséges lesz, amely idő egész Európában még seholsem érkezett, mert állami segély szegény gyermekeknek még a világon sehol nem létezik, úgy azt indítványoznám, hogy a gyermeknek segélyt természetben lehessen adni. Tehát kapjon az a szegény gyermek iskolaébredet, látassék el napközi otthonokban, mialatt az anya munkába van, este, az éjszakákon át és ünnepnapokon legyen saját anyjánál. Adjon az állam ruházatot és a szükséges tankönyvekkel és taneszközökkel lássa el, ezekből a gyermeknek haszna lesz. Szülőknek adott pénzsegélyből a gyermekeknek jóformán semmi sem jut.

De talán az is fogja érdekelni, tisztelt értekezlet, hogy Magyarországon törvényes intézkedés van, hogy minden szegény embert a község tartozik támogatni, tekintet nélkül illetőségi helyére. Az 51.000|1899. számú belügyminiszteri rendelet a szegény, ügyet Magyarországon ideálisan oldja meg. Ezen törvényes intézkedés óta Magyarországon nem szabadna, hogy szegény szenvedő, nyomorgó ember legyen és íme 11 év múlt el azóta, hogy ezen szabályzat törvényerővel bír s kivéve a fővárost, az ország egyetlen egy városában, községében végrehajtva nincs. Látjuk tehát, hogy csak ártunk az ország tekintélyének, ártunk magának az ügynek is, ha lehetetlen dolgokat követelünk.

De áttérek Geőcze Sarolta önmagyságának első esetére. A 9 gyermeket itthagyo s Amerikába vándorló tót ember esetére, kinek segélyezése az anyjánál állami költségen nem lehetetlen. Ha a község adná a segélyt, gyámolítva lennének és a község könnyen evidenciában tudná tartani, küld-e már pénzt az apa. A magyar állami gyermekvédelemnek 300 telepe van és itt kijelentem, hogy a 300 telepen levő 54.000 gyermek esetét ily szempontból nem lehet ellenőrizni.

De ha minden szegény gyermeket az állam szüleinél akarna támogatni, úgy nem 300 telepre volna szükség, hanem az országban legalább 10.000 községében volna államilag támogatott szegény gyermek. No már most ezeknek a gyermekeknek a szükséges sokféle szempontból, még ha a társadalom támogatna is bennünket, végtelen, végtelen sokba kerülne, ha egyáltalán kivihető volna.

Kimutattam, hogy a szegény s nemcsak az elhagyatott gyermekek állami támogatása végtelen sokba kerülne, hogy a magyar állam anyagi erejét túlhaladó összegbe kerülne a tényleg és méltán segílyt megérdemlő szegény gyermekek állami segítése és itt hangsúlyozom, hogy a visszaélések kizárása ujjb milliókba kerülne, még akkor is, ha az ellenőrzésben a társadalom részt venne. Pedig a társadalom ellenőrzése ily esetekben csak nagyon keveset használna, mert mikor az állam zsebéből van szó, minden embernek jó szíve van. (Élénk ellentmondások). Elismerem, hogy nem népszerűek ezek a dolgok. Hivatkozom Franciaországra, ott a gyermekvédelem 300 éves, már 1300-ban gyermekvédelmi törvényeket hoztak. Párisban is az anyánál való támogatás csak a második életévre terjed ki és 600.000 koronát osztanak ki ilyen címen. Ezeknek az ellenőrzése pedig csak 100.000 koronával többbe kerül.

Ezek a számok beszélnek. Megtörtént a kísérlet Magyarországon is. Csakhamar csődöt mondott. Itt tapasztalatokról van szó, nemcsak elmékedésről.

De az a sajnálatos, hogy Geöcze Sarolta Őnagysága a magyarországi gyermekvédelmet nemcsak azért üti ... (Élénk tiltakozások. Zaj.) Visszavonom. Nem üti. Visszavonom ... mert gyermekeket nem vesz fel, hanem azért is, mert gyermekeket, nevezetesen a cselédek házasságon kívül született gyermekeit is felveszi. (Élénk tiltakozás. Zaj).

Rendkívül hálátlan feladat az, amire vállalkozom, de azt hiszem a kongresszus mégis az a hely, ahol erről be kell számolni, mert csak nem lehet ab ovo feltételezni, hogy ép csak mi, az állami gyermekvédelem hivatásos munkásai volnánk a szivtelen emberek.

Tehát a második eset, amelyet Geöcze Sarolta Őnagysága felhoz, az, hogy úgy történt volna, ahogy ő elmondotta: lehetetlenség. A magyar állami gyermekvédelem mindent elkövet, hogy a szopós gyermek az anyával együtt maradjon; tehát ha az a cselédleány megjelenik az állami gyermekmenhelyen, tőle el nem veszik a gyermekét, hanem követelik, hogy maradjon ott és szoptassa gyermekét. Azután kihelyezik egy parasztházba, ahol szerény paraszt koszt mellett a legszükségesebb ruhával alig ellátva kell szoptatnia gyermekét. Hát bizony ez az egy év nem biztatás, hogy még egy gyermeknek csakhamar életet adjon.

Mig azelőtt ha ilyen cselédleány elment dajkának, fényesen élt, gazdag fizetést kapott, gyermeke az alatt az angyalcsinálóknál meghalt, akkor ez mindenestre sietett, hogy mielőbb az aránylag rosszabb cselédsorból a jobb dajkasorba kerüljön.

Rendkívül sajnálatos dolog, hogy az a vád hangzott el a magyar társadalom felsőbb rétegeiből a nevelőszülők iránt, hogy túlnyomó részük üzérkedik. Kérem nekünk tapasztalataink vannak s azok ép az ellenkezőt mutatják. Épen Ruffy Pál Öméltósága állította össze az erre vonatkozó adatokat. Amikor a gyermekek a 12 éves kort elérik, nem kerül ki a gyermek az állam kötelékéből, hanem mivel a gyermek iskolakötelezettségét befejezte és a gyermek a ház körül vagy tanoncmunkára alkalmazható, csak indokolt esetben fizet érte az állam tartásdíjat. S íme nyíltak iskolák, amelyek 12 éves leányokat ki akarnak képezni az ipari pályákra és alig vagyunk képesek 12 éves gyermekeket odaadni, mert már ilyen korban megszerették a nevelőszülők s inkább ingyen tartják.

Megható a magyar állami gyermekvédelem telepein tanulmányozni a gyermek és a nevelőszülő közti viszonyt. A legtöbb nevelőszülő rajong a gyermekekért. Tőle megválni nem akar, úgy szereti, mint saját gyermekét.

Igen sok plebános panaszkodik arról, hogy a mi gyermekeinket az anyák jobban szeretik, mint sajátjukat és avval magyarázzák a dolgot, hogy ezen gyermekek közt gyakran feltűnő okos gyermekek vannak, akik a saját gyermekeik nivóján magasan túl emelkednek. Bizonyos, hogy vannak rossz nevelőszülők is. 40.000 mostoha anya közt bizonyosan akad rossz is, de hát a saját édes anyák közül nem akadnak olyanok, akik rosszul bánnak gyermekeikkel? Megjelent egy könyv: „Entartete Mütter“, „Elfajult anyák“. Ez beszámolarról, hogy a középkor legvadabb fantáziája sem tudott olyan kínzásokat kitalálni, mint amilyenekben egyes esetekben gyermekek saját anyjuk által részesítettek. (Zajos ellentmondások.)

Angliában évtizedek óta működik egy egyesület, amely a gyermekek kínzásának megakadályozására irányul. Méltóztassék ezen egyesület jelentéseit elolvasni, hány gonosz, rossz szülő létezik, de hiszen minékünk magunknak is sok olyan esetünk van, ahol a gyermeket az édes szülőtől a rendőrség elveszi, mert a szülők gyermeküket kinozták. A rossz nevelőszülők ellenőrzése,

a martir gyermekek felkutatása, volna a társadalomnak egyik legnagyobb s legszebb kötelessége.

Ha gyermeket rossz nevelőszülőhöz adtunk, tessék az illetékes igazgatóhoz fordulni, aki intézkedni fog, de általánosságban a vádat emelni, hogy nevelőszülőink rosszak, nem lehet.

Még egy dolgot említék. 15 éves korban nem lesz kidobva a gyermek, annak viszonyai alaposan meg lesznek vizsgálva, beleilleszkedett-e az új családba, ott hagyható-e. Ha igen, ott hagyjuk s egy pártfogót kérünk a gyermek számára. De ezeknél is olyan gyermek nem kerül ki a gyermekvédelemből, akiről az árvaszék is ne értesített volna, hogy a gyámot felügyeletre szólítsa.

Hálátlan feladatra vállalkoztam, de rendkívül egyoldalu lett volna a kongresszus működése, ha a t. Kongresszus ezeket a tapasztalati tényeket is nem hallja.

Mindannyian egyet akarunk : a szegény elhagyott gyermekek javát, Önök mindent az államtól akarnak, én meg kimutatni törekedtem, hogy az állam mindent nem tehet.

Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót :

T. Kongresszus ! Nem akartam ugyan felszólalni, de a most hallottak után kénytelen vagyok mégis pár szót elmondani. Talán valami kis tapasztalatom nekem is van ezen kérdésre vonatkozólag ! Avval kezdem, hogy sehogy sem akarom „űtni“ az állami gyermekvédelmet, ha felfogásom nem is egyezik meg az újabb rendelettel. Azért, mert más nézetem van, mint a rendeletet védő uraknak, nem következik, hogy az állami jogvédelem ellen beszélek. Sőt talán nagyobb szolgálatot tesz az, ki a hibákra figyelmeztet. T. K. Nem akarok avval foglalkozni, hogy mit lehet a rendelet mellett és ellen foglalkozni. Hiszen mind a két felfogásban lehetnek bizonyos igazságok.

Ha például Ruffy Ömértóságának az a tétele, mint előfeltétel állana, hogy a gyermek csakis akkor kerülhet a menhelybe, ha az elhagyatottság minden kelléke fennforog, akkor igaza volna konkluziójában is. De ezzel szemben igaza van Biró úrnak, hogy ma sajnos még nem vagyunk ott, hogy azt az álláspontot elfogadhatnánk, mert bizony a gyermekek felvétele nem mindig így történik és a kivételes és különösebb eseteket mindig nem lehet társadalmi úton elintéztetni, mert társadalmunk éppen e tekintetben nincsen eléggé szervezve. Tehát az állam ma még nem zárkozzhatik el minden olyan felvételi esettől, mely a rideg para-

grafusokba be nem illeszthető. De a rendelet keletkezése is más okokra visszavezethető.

Nem a gyermekek iránti fokozottabb gondoskodás hozta életbe, hanem pénzügyi okok. Ezen rendeletek életbeléptetésénél nem a gyermekvédelmi rendszer alapgondolatával, nem a nélkülözhető gyermek érdekeire, hanem azok mellőzésével csak a kincstár egyoldalú rideg érdekeire vannak tekintettel. Ezt én nem akceptálhatom. Nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy senki jobban nem támogatta az állami gyermekvédelmet, mint én. Eleinte még szemrehányással illettek ezért. Tulzással vádoltak, szememre lobbantották, hogy a támogatásom a társadalmi gyermekvédelem rovására megy. Nyugodtan tartottam ki, mert tudtam, hogy a magyar társadalom majd belátja az állami gyermekvédelem nagyfontosságát.

De azt nem jelenti támogatásom, hogy minden bírálat nélkül feltétlenül elfogadjam azt is, mit rossznak tartok. Nyíltan megmondom, hogy midőn ezen újabb rendeleteket hozták — csak utólag értesültem róla — tiltakoztam ellenük. Főleg azért mondtam le az országos gyermekvédő-bizottság elnökségéről. (Eljenzés.)

Tagadom, hogy az a néhány kivételes eset, mikor tényleg a gyermek érdekében van, hogy az anyánál maradhasson, az államnak oly óriási költséget okozna. Itt kivételes esetekről van szó. Az a sok visszaélés, melyre Szana tanár hivatkozik, azért van, mert kivált eleinte felvettek a menhelybe mindenkit, ki jelentkezett. Tessék a felvételt jól ellenőrizni és csak azokat felvenni, akik megérdemlik.

Nem akarom türelmüket hosszasan igénybe venni; még csak azt jegyzem meg, hogy természetes, hogy azok az urak, kik itt hivatalból vannak, nem foglalhatnak állást a rendelet ellen. (Zajos tetszés). Én azért adtam be lemondásomat a belügyminiszternek, mert addig mig hivatalos állásban voltam, a nyilvánosság előtt nem foglalhattam a rendelet ellen állást. Azért mondtam le, hogy állást foglalhassak ellene. (Zajos tetszés).

Egy kis konkrét példát mondok én is. Tavaly mikor a rendelet életbe lépett, hozzám fordult a detektívőnök. Azt mondta: Az Istenért segítsen, mert egy szegény rendőrnek, akinek 3—4 gyermeke van, felesége súlyos betegen a kórházba került. A rendőrnek szolgálatban kell lennie, nem tudja a gyermekeit hová tenni. Elküldhetnék az állami gyermekmenhelybe, de hiába, mert

onnan elviszik a gyermekeket Budapestről. (Felkiáltások: Ez baj?) Önnek nem baj, de annak a szerencsétlen asszonynak, aki a halálos ágyán feküdt, nagy baj lett volna. (Zajos tetszés). — (Felkiáltások: Ezt meg lehet csinálni!). Én is azt mondom, hogy meg lehet csinálni, de a Rendelet azt mondja, nem szabad. Nekem — őszintén szólva — ez a rendelet nem tetszett, azért lemondtam.

Én egészen röviden, minden indokolás nélkül a következő határozati javaslatot terjeszttem a t. Kongresszus elé:

A kongresszus nem helyesli annak az elvnek merev végrehajtását, hogy az állami gyermekvédelem kötelékébe felvett gyermek sohasem maradhat sem saját családjában, sem saját közösségében. Felkéri ennél fogva a kongresszus a belügyi kormányt, hogy figyelmet érdemlő esetekre a gyermekvédelmi szabályzatot ily értelemben módosítsa. (A figyelmet érdemlő esetekről a beérkezett vélemények nyújtanak kellő tájékoztatást.) (Zajos tetszés és taps).

Dr. Szana Sándor: Mélyen t. Kongresszus!

Egy olyan intézménynél, a mely olyan sok milliójába kerül az államnak, nem volna célszerű, ha Önök olyan benyomással távoznának, hogy nálunk még az olyan egyszerű kérést, mint pld., hogy a gyermeket néhány napig ott tartsák, — nem teljesítik. Ha egy becsületes tisztviselő van ott, aki megérti a törvény szellemét, az teljesíti a kívánságot. De az a rendőr nem azt akarta. Ha azt mondta volna, hogy a gyermekének otthon nincs gondozója, hát az állami gyermekmenhely tartsa néhány napig, — az rendben van. De ha azt akarja, hogy néhány hónapig ott tartsuk a gyermeket, akkor azt mondom neki: „az állami gyermekmenhelyen állandóan 270 beteg gyermek fekszik, tehát a maga gyermekének nem érdeke, hogy kórházban töltsön néhány hónapot. Ez gyermekére veszélyes. Megjegyzem, hogy soha olyan eset nem volt, hogy az apa ezt nem látta volna be. Belátta, hogy sokkal jobb, ha elviszik azt a gyermeket pl. Kecskemétre, jó falusi levegőbe s ott bevárhatja anyja gyógyulását. Hiszen az a rendőr kap ingyen jegyet és el is viheti Kecskemétre gyermekét. Meglátja, hogy gyermeke hová kerül. A legtöbb esetben meg is áld minket a szülő, hogy nem kórházban tartjuk a gyermeket, hanem egészséges paraszt faluba helyeztük.

Köszeghy Sándor min. oszt. tanácsos (Budapest):

T. Kongresszus! Amint Edelsheim-Gyulai gróf úr Öméltósága mondotta, mi akik hivatalban vagyunk, mint érdekelt felek

a rendelet ellen nem szólhatunk. Én tehát ebbe a kérdésbe nem megyek bele. Én a felhozott panaszokat, bírálatokat és kifogásokat nagyon szívesen fogadom; ez csak annak a jele, hogy a Kongresszus minden tagja át van hatva attól, hogy az eszmét, amiért összejöttünk, a szegény gyermekek érdekében mentül jobban szolgálja. Nincs törvény, amely hibátlan, nincs szabályrendelet, amelynek ne legyenek fogyatkozásai. Ez sem változhatlan örök alkotás, bármily nagy emberek szülötte. Ha azonban méltóztatnak úgy határozni, hogy ennek a megváltoztatása sürgős, ehhez kénytelen vagyok hozzáfűzni, hogy ennek a kérdésnek van egy szomorú pénzügyi oldala. Az tagadhatatlan, hogy Magyarországon ez idő szerint 10 millió koronát túlmenőleg költ ezen a címen az állam. Ez olyan nagy összeg, hogy nincs az az állam, amely anyagi erejéhez képest ilyen anyagi erőt tudjon áldozni. És ez az összeg még a gyermekekre is alig elég. Ez okból ezen túlmenőleg ez idő szerint a szülők állami segélyezéséről nem lehet szólni, kivéve, amikor ki van mondva, hogy a gyermek az anyánál marad, ilyenkor a szülő is segélyt kap, hogy az anya otthon maradhasson. Ma van 300 telepünk; már az igen nagy szám. Ennek nagymérvű fejlesztéséről a fenti okoknál fogva szólni nem lehet. (Ellentmondások.) Felhangzott azon kívánság, hogy hagyjuk a gyermekeket általában az anyáknál, ez azonban legfeljebb az említett 300 telepen volna lehetséges. Ez pedig azt jelentené, hogy adunk 300 községnek egy praemiumot, mert csak ezek részesülhetnének abban az előnyben, hogy gyermeke mellett maradhasson az anya, minden kis községben azonban nem állíthatunk fel egy telepet. Ez a közjótékonyosság és patronage dolga, az ily irányú közreműködésért az állam csak nagyon hálás, de ez külön kérdés. Ami a felhozott egyes panaszok érdemét illeti, nagyon kérek mindenkit, akinek e részben rendelkezésére állanak adatok, hogy juttassák azokat akár a belügyminiszterhez, akár az illetékes menhely-igazgatóhoz, hogy a visszaélések megtorlás nélkül ne maradjanak.

Edelsheim-Gyulai Lipót gróf. ✓

T. Kongresszus! Ne méltóztassanak félreérténi. Én kivételes esetekben óhajtom, hogy a gyermek az anyjánál maradhasson. És ez keresztül vihető, ha a felügyelet kellően gyakoroltatik és ha a visszaéléseket kiküszöbölik. Természetesen, ha az urak azt mondják, hogy vissza fog élni egész Magyarország, akkor semmit sem lehet csinálni. Ha a felügyelet szigorú és kivételes

esetekben a törvényt merev módon végre nem hajtják, akkor a szegény népnek nem lesz ilyen nagy baja. (Helyeslés).

Ruffy Pál előadó:

Mélyen t. Kongresszus! Mint előadónak méltóztatnak megengedni, hogy a zárszóval éljek. Én a t. Kongresszus lelki világát megfordítani nem tudom. Én tudtam a felszólalásomat megelőzőleg, hogy amikor megnyilatkozik a szív, amikor az érzelmek ragadják az embert, akkor mindig csak annak nincs igaza, akinek a higgadtan megfontolt adatok alapján a tényleges viszonyokkal számolnia kell. Így méltóztassanak megengedni, hogy azoknak, amiket az én javaslatom ellen felszólalok felhoztak, részletezésébe nem bocsátkozzam. Csupán Bíró igen t. tagtársunknak kívánok válaszolni. Én nem akartam átsiklani a kérdés nehézségén, sőt én határozottan megadtam a választ, hogy az állami gyermekvédelem keretében ez a kérdés nem oldható meg; tehát sem törvény, sem szabályzat nem változtatható meg, mert az állami gyermekvédelem kizárja, hogy a gyermekvédelem ügye a szegényügyi ellátásra tereltesse és gyermekvédelem révén családokat segíeyzünk. De tovább mentem és azt mondtam, hogy amit nem tehet az állam, azt megteheti a társadalom az állam segítsége mellett; hogy amit az állam nem tehet meg, a társadalom anyagi segíeyezése által megadhatja a lehetőségét annak, hogy kivételes esetekben a társadalom legyen oltalmára annak a családnak, a melyet megmenteni akar.

Még Bartos titkár úrral van némi elszámolni valóm. Azt hiszem, hogy mint az Izraelita Patronage-Egyesület titkára, ő szerkeszti az évi jelentést. Abban pedig épen ellenkezőjét olvastam annak, mint amit felszólalásában itt elfoglalt. Ha a meggyőződése vezette, jól tette, hogy új álláspontját megjelölte.

Mélyen t. Kongresszus! Pénzügyi szempontból kivihetetlen volna az a rendelkezés, hogy a gyermekek a saját szüleiknél meghagyassanak. (Élénk ellentmondások). — Ellenőrzési, felügyeleti szempontból is lehetetlen, hogy a visszaéléseknek eleje vétessék. Kivihetetlen erkölcsi szempontból is, mert megteremtjük a magyar társadalomnak azt az osztályát, a mely a gyermekei részére fizetett tartásdíjakból élősködni akar. Vannak kivételek, tudom, Edelsheim Gyulai Lipót gróf úr is azt mondja, hogy kicsi ezeknek a száma. De épen azért, mert kicsiny, de éppen azért, mert ez az eljárás lelkiismeretes, betekintő beavatkozást

igényel, amit csak a helyszínén a társadalom teljesíthet, hát tegye is meg a társadalom.

Glücklich Vilma:

Mélyen t. Kongresszus! A most lezajlott vitához nem akarok hozzászólni. A gyermeknek szüleinél meghagyása kérdésében a magam részéről nyugodt lélekkel bizom a döntést azokra, akik az állami gyermekvédelmet vezetik, mert alig van intézményünk, amelynek vezetősége oly kevésbé bürokratikusán, annyi igaz jó akaratral működnek. Helyesnek tartom ezt különösen akkor, amikor Ruffy ömértósága avval az enyhítéssel kívánja eldönteni a kérdést, hogy a *társadalom* vegye ki részét abból a munkából, amelynek elvégzése túlhaladja az állam anyagi erejét. — De figyelmeztetni akarok arra, hogy *nem mindig segítjük a családot, ha a segélyezett gyermeket a családban meghagyjuk*. Hiszen az örökös istápolásra szoruló, sok gyermekes család a csekély tartásdíjból nem képes a gyermeket eltartani. Sokkal célszerűbbnek tartom, hogy ideiglenesen átvegye az állam a gyermekek gondozását például egy évre. Ez alatt az idő alatt az a szegény anya megtanulhat egy mesterséget, amelylyel gyermekeit később eltarthatja. A gyermek az állami gyermekmenhelyben ugyszólván szanatoriumban lehet és utána a saját erejéből tud a család megélni. Ugy tudom, hogy a törvényes gyermekek teszik ki tulnyomó részét azoknak, akik állami gyámolításban részesülnek. Tártyalan tehát Geöcze Sarolta önagyágának az az aggodalma, hogy a törvénytelen gyermekek túlagosan szaporodnak. A leánygyermekek kenyérkereső munkára nevelése, a nők munkaviszonyainak javítása azok az eszközök, amelyekkel szanálhatjuk e bajokat. (Helyeslés.)

Elnök: Minthogy szölasra többen nem jelentkeztek, a vitát bezárom s a benyujtott határozati javaslatokat szavazásra bocsátom.

Beérkezett két javaslat: Ruffy Pál előadó uré (Felkiáltások: Nem fogadjuk el!) és az Edelsheim-Gyulai Lipót gróf uré. (Felkiáltások: Egyhangulag elfogadjuk. Zajos éljenzés). Ugy látom, hogy a kongresszus egyhangulag az *Edelsheim-Gyulai Lipót gróf* ur következő indítványát fogadta el: „A kongresszus nem helyesli annak az elvnek merev végrehajtását, hogy az állami gyermekvédelem kötelékébe felvett gyermek sohasem maradhat sem saját családjában, sem saját községében. Felkéri ennélfogva a kongresszus a belügyi kormányt, hogy figyelmet érdemlő esetekre a gyermekvédelmi szabályzatot ily értelemben módosítsa, (A figyelmet érdemlő esetekről a beér-

kezett vélemények nyujtanak kellő tájékozást.)“ (Zajos éljenzés.)
Ezt tehát határozatként kimondom.

Szólani kíván az előadó ur.

Ruffy Pál előadó: Tisztelt Kongresszus! Indítványom elvi jelentőségű részét a kongresszus nem fogadta el; van azonban egy része, a mely nem ellenkezik az elfogadott határozattal. Ez a része a következő: „A belügyminiszter a társadalom jótékony tényezőinek bevonásával állapítsa meg azt a munkakört, amely az állami gyermekvédelem igazgatásában a magyar társadalmat megilleti.“ Tisztelettel javasolom, hogy indítványomnak ezt a részét elfogadni méltóztassék. (Felkiáltások: Szövegező bizottsághoz!)

Elnök: Azt hiszem, megállapíthatom, hogy a többség nem zárkózik el az indítvány honorálásától, de előbb szövegező bizottsághoz kívánja azt utasítani, nehogy ellentmondásba jussunk az imént már egyhangulag elfogadott határozattal. Indítványozom, hogy a kongresszus a szövegező bizottságot küldje ki, annak tagjaiul kérje fel Edelsheim-Gyulai Lipót gróf, Ruffy Pál, dr. Angyal Pál, dr. Bernolák Nándor és dr. Biró Balázs urakat. (Éljenzés). A kongresszus ezt az indítványt elfogadta.

Beérkezett még egy határozati javaslat.

Özv. Zichy Rezsőné grófné Ő Méltósága a következő javaslatot terjesztette elő:

„Kívánatos, hogy az állami gyermekmenhelyek kötelékébe felvett gyermekeket ne kis számu telepeken nagy tömegekben, hanem a szabályzat megfelelő változtatása után minél több közösségben kis csoportonként elosztva helyezték el.“ (Zajos éljenzés.)

A lelkes fogadtatásból megállapítom, hogy a javaslatot a kongresszus egyhangulag elfogadta.

Mínthogy a mára kitűzött kérdés tárgyalását ezzel befejeztük, az ülést bezárom. (Éljen az elnök!)

Az ülés este $\frac{3}{4}$ 7 órakor véget ért.

Harmadik ülés.

1911. évi szeptember hó 18-án, hétfőn délelőtt 9 órakor
Abauj-Torna vármegye székházában.

Rickl Gyula elnök: Mélyen t. Kongresszus! Az ülést megnyitom. Méltóztatnak tudni, hogy tegnap bizottságot küldöttünk ki az első kérdésre vonatkozó határozati javaslat megszövegezésére. A bizottság kegyes volt azt elkészíteni. A következőképen hangzik:

„A kongresszus kívánatosnak tartja, hogy a belügyminisztérium a gyermekvédelemmel foglalkozó társadalmi intézmények vezetőivel egyöntetűen állapítsa meg azt a jogviszonyt, mely a társadalmi gyermekvédelmet az állami gyermekvédelemmel oly vonatkozásba hozza, hogy minden oly esetben, *amidőn ezt a gyermek anyagi és erkölcsi érdeke megkívánja*, az elhagyatottsági eljárás mellőztessék és a társadalmi gyermekvédelemnek tétessék lehetővé a gyermeket saját családi kötelékében meghagyni.“ (Helyeslés.)

Talán megállapíthatom, hogy a kongresszus a javaslatot elfogadja.

Edelsheim-Gyulai Lipót gróf: Csak néhány szóval akarom megjegyezni, hogy az imént elfogadott indítvány az én tegnapi indítványomnak a módosítása. Én ragaszkodom ahhoz, hogy indítványomat vagy szószerint elfogadják vagy egyáltalában nem. (Helyeslés.)

Dr. Bernolák Nándor, a szövegező bizottság előadója: Méltóztassék megengedni, hogy a kérdés tisztázására a következőket jelentsem: Edelsheim-Gyulai Lipót gróf ur következő indítványát: — „Mondja ki a kongresszus, hogy nem helyesli annak az elvnek merev végrehajtását, hogy az állami gyermekvédelem kötelékébe fölvevett gyermek sohasem maradhat sem saját családjában, sem saját községében. Felkéri ennél fogva a kongresszus a belügyi kormányt, hogy figyelmet érdemlő esetekre a gyermek-

védelmi szabályzatot ily értelemben módosítsa.“ — a kongresszus tegnap már *egyhangulag* elfogadta (Ugy van! Ugy van!). E felett már újból határozunk nem is kell. A gróf úr indítványának elfogadásával elesett Ruffy előadó ur indítványának első, elvi része. Az ő indítványának második része is némileg ellentétben állónak látszott a gróf ur javaslatával s ezért e második részt, de csupán ezt, a szövegező bizottsághoz méltóztattak utasítani. Ma csak ezen indítvány felett kell határozunk s határozatunk nem érinti Edelsheim-Gyulai gróf ur javaslatát, amely teljesen önálló s amely már tegnap határozattá vált. (Helyeslés.)

Edelsheim-Gyulai Lipót gróf: Igen, az én indítványom teljesen külön indítvány volt és Ruffy indítványa is külön indítvány. (Ugy van!)

Ruffy Pál: Mélyen t. Kongresszus! Magam is hozzájárulok Edelsheim-Gyulai Lipót gróf úr előterjesztéséhez. Az ő indítványa is, az enyém is külön indítvány. Ezt kapcsolatba hozni nem lehet. Edelsheim gróf úr indítványát változatlanul méltóztattak elfogadni. Tegnap úgy látszott, hogy az én indítványom úgy van stilizálva, hogy ellentétben van a gróf úr indítványával; azért küldtek ki szövegező bizottságot, hogy újabb szövegben terjessze a Kongresszus elé. Ez megtörtént. Újabb szavazás csak az én így újra szövegezett indítványom felett szükséges. (Helyeslés).

Elnök: Határozatilag tehát kimondom, hogy a gróf Edelsheim-Gyulai Lipót ur tegnap már egyhangulag elfogadott indítványa *mellett* a Kongresszus elfogadja Ruffy Pál indítványának a szövegező bizottságban megfelelően módosított *második* részét is. (Helyeslés).

Méltóztassanak megengedni, hogy az Erdélyi Pártfogó Egyesület levelét, melylyel a IV. Országos Patronage Kongresszust Kolozsvárra hívja meg, bemutathassam. (Élénk helyeslés).

Határozatként kimondhatom, hogy a *IV. Országos Patronage Kongresszus, amely két év múlva lesz, Kolozsvárt fog megtartatni.* (Helyeslés).

Mielőtt a II. kérdés tárgyalására rátérnénk, Hevesi Simon főrabbi úr kíván még szólani. (Halljuk!).

Hevesi Simon főrabbi:

Mélyen t. Elnök úr! Méltóságos Uram! Mélyen t. Kongresszus! Az Országos Izraelita Patronage Egyesület nevében jelenitem, hogy legnagyobb sajnálatomra e Kongresszuson csak most jelenhettem meg. Miután feladatomat, amit teljesítenem

kellott, elvégeztem, — ide siettem, hogy Egyesületünk dokumentálja abbéli szándékát, mely szerint abban a munkában, mely a gyermekvilág erkölcsi nemesítését célozza, mi is teljes odaadással ki akarjuk venni a részünket, hogy ezáltal egy betűt illesszünk ahhoz a nagy gondolathoz, melynek értelmében minden felekezett köteles a gyermekeit elsősorban hazaszeretetre nevelni és tanítani, abban a hazában, ahol nagy és erős férfiak, nagy és erőselektű asszonyok a magyar haza függetlenségeért szenvedtek és meg is haltak, ha kellett és amint hazaszeretetre kell nevelnünk gyermekeinket, épúgy kell őket tiszta erkölcsiségre fölnevelnünk.

Nekünk kezünkbe van adva ez az emelő rúd, amelylyel a jövő nemzedék erkölcsi színvonalát emelhetjük. Örömmel látjuk, hogy Magyarországon minden felekezet teljesíti ez irányban kötelességét és hogy ott, ahol komoly és szent feladatokról van szó, mindnyájan találkozunk és együtt vagyunk. — Legyen szabad ez alkalmat felhasználnom arra is, hogy miután ma megalakítjuk az Országos Izraelita Patronage Egyesület helybeli fiókját, — az elnökség megbízásából a Kongresszus mélyen t. elnökségét és a Kongresszus mélyen t. tagjait erre az alakuló ülésre tisztelettel meghívjam és amennyiben akadályozva ez irányban nincsenek, rendkívüli örömünkre fog szolgálni, hogyha jelenlétükkel ennek a helyi alakulásnak fényét és ünnepélyességét emelni méltóztatnak. (Éljenzes).

Elnök: Következik a következő második kérdés tárgyalása:

„Miként mozdíthatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a próbaidő alatt?”

Felkérem *dr. Angyal Pál* jogtanár urat, hogy e kérdésről előadását megtartani szíveskedjék.

Dr. Angyal Pál egyetemi magántanár, pécsi jogliceumi ny. r. jogtanár, a Magyar Tudományos Akadémia I. tagja:

A Bn. alkotói tudatában voltak annak, hogy ezuttal oly törvény létesülésénél működnek közre, melynek helyes végrehajtása a *társadalom* fokozott munkásságát követeli; de bíztak abban, hogy a magyar társadalom fel fogja ismerni kötelességeit és eleget fog tenni e téren jelentkező feladatainak. És az elmúlt másfél év adalékai arról tanuskodnak, hogy a törvényhozó *nem csalódott* a társadalomban. Hisz' rövid idő alatt nemcsak *számbelileg* szaporodtak hihetetlen arányban a patronage-egyesületek és egyéb patronage szervezetek, hanem *öntudatosan* is dolgoztak, amennyiben az elérendő cél *tudatával* állottak mun-

kába, — mindazonáltal őszintén be kell vallanunk, hogy még *igen sok a tenni való*, mert még mindig nincs annyi patronage szervünk, amennyire szükségünk volna. Több patronage munkakör *egyáltalán* nem alakult ki s ahol elég széles keretek között buzgalommal és lelkesedéssel folyik is a munka, ott is sokat kell még *javitani, tökéletesbiteni*. — Kíváncos, hogy ugy a patronage szervek *szaporítása*, valamint ezek munkaköreinek *tágítása* és illetőleg *helyes mederbe terelése* mielőbb megtörténjék, egységes irány elvek alapján s egyöntetű módon eszközöltsésk; miért is örömmel kell megragadnunk minden alkalmat, mely e téren segítségünkre siet s előre visz. Ez alkalmak egyike a jelen patronage kongresszus is, melyen a Bn. II. fejezetének ugy *hivatásos*, mint *önként vállalkozó végrehajtói* bőséges tapasztalataik alapján nyilváníthatják véleményeiket s a közös munka továbbfejlesztését és kialakítását célzó gondolataikat.

A kongresszus előkészítői tudatában voltak ez alkalom jelentőségének, midőn a tárgyalásra kitűzendő kérdések kiválasztásánál rendkívül finom érzékkel a Bn. II. fejezetével szoros kapcsolatban álló patronage-tevékenység ama ágazatára hívták fel a figyelmet, mely valóban talán egyike a *legfontosabbaknak*.

Arról van szó, hogy a kongresszus kitanítson: *miként mozgathatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a próbaidő alatt?*

Felette megtisztelő reám nézve, hogy e nemcsak *gyakorlatias*, de *elvi* szempontból is felette jelentős kérdés előadói tisztét nekem van szerencsém betölteni; s midőn a bizalomért a kongresszus előkészítőinek e helyről is hálás köszönetemet fejezem ki, érzem a feladat *nehézségét* s erőim csekély voltát, de ez utóbbiak fogyatékosságát némileg tán pótolni fogja az a lelkesedés és szeretet, mely mint a hazai patronage ügy egyik közkatónáját és szerény, de nem lankadó harcosát immár egy évtized óta eltölt s egész lényemben átjár.

A kongresszus napirendjére tűzött II. kérdésre összesen 20 vélemény érkezett be, melyeknek áttanulmányozása után sokáig úgy éreztem magamat, mint a gyermek, kit midőn a csillogó karácsonyfához bevezetnek, elfog a boldogság érzése s hamarjában nem is tudja, melyik ajándékhoz nyuljon. Öröm töltötte el az én bensőmet is annak láttára, hogy a kitűzött kérdéssel oly sokan foglalkoztak s valamennyien szakértelemmel, ügybuzgóság-

gal és — a mi, patronage-ról lévén szó, tán mindennél többet ér — sok-sok szeretettel nyilvánították véleményeiket s közölték tapasztalataikat; de sokáig zavarban voltam, mert a véleményező urak annyi sok életrevaló eszmét vetettek fel, annyi sok ajándékok tettek a patronage karácsonyfája alá, hogy nem tudtam „melyiket szeressem.” Végre is úgy határoztam — s ezért tán meg fognak bocsátani a véleményező urak — hogy e gondolat-ajándékok némelyikét gondosan becsomagolom s elteszem a mi legközelebbi karácsonyestünkig, a két év múlva tartandó patronage-kongresszusig, de szíves engedelmsükkel — bár az én feladatam tisztelnél fogva inkább a rendezés, mint az ajándékozás — magam is odahelyezem a fa alá az én szerény, de szeretettel hozott ajándékaimat.

A vélemények *tüzetes* ismertetését, arra való tekintettel, hogy azok előzőleg a kongresszus irataiban megjelentek s így bárki által hozzáférhetők voltak, mellőzhetem; az egyes vélemények *vezérlő eszméit s javaslatait* mindazonáltal összefoglalva újból felidézem annál is inkább, mert azok segítségével leszek bátor később előterjesztendő határozati javaslataimat felépíteni.

A véleményezők mind más szempontból szóltak hozzá a kérdéshez, mi tekintettel arra, hogy az így a legkülönbözőbb oldalról nyert megvilágítást, mindenesetre közelebb juttat a megoldáshoz.

1. **Dr. Degré Miklós** úr, győri kir. törvényszéki elnök, igen tisztelt barátom helyesen mutat rá arra, hogy próbárabocsátás esetén a bíróság szerepe be van fejezve ez intézkedés elrendelésével s csak akkor kezdődik újból, amikor jelentés érkezik be a próbaidő sikeres elteltéről, illetőleg arról, hogy a fiatalok a próbárabocsátásra érdemtelennek bizonyult. A mi közbeesik: a fiatalok ellenőrzése, tanulmányozása, nevelése, tehát a kérdés *érdemleges része* a társadalom kezében van. Tagadhatatlan ezeknél fogva, hogy próbárabocsátás esetén a fiatalok bírása tisztán a *társadalomra* van utalva annyival is inkább, mert mint Degré ellentmondást nem tűrő érvekkel bizonyítja: a fiatalok törvényes képviselőjét nem kívánatos pártfogóul kirendelni, mert ha a szülők bizatnak meg a felügyelettel, nincs garancia arra, hogy a felügyeletet lelkiismeretesebben fogják gyakorolni, mint tették a bűncselekmény elkövetése előtt, s mert a pártfogó hiva-

tása nemcsak felügyelni a fiatakorura, hanem azt is figyelemmel kísérni nem merül-e fel annak környezetében oly jelenség, mely erkölcsiségét veszélyezteti, ámde ez irányban a törvényes képviselő nem lehet a felügyeletre hivatva.

Degré szerint kívánatos, hogy minden községben legyen oly önként vállalkozó egyén (úgy férfi, mint nő), ki a tisztségre vállalkozik, — kívánatos, hogy a pártfogók kötelességeik iránt tájékozva s kioktatva legyenek, — kívánatos, hogy tartsák fenn az érintkezést a fiatakoruak birájával.

Mindezek alapján Degré értékes fejtegetéseinek eredményeként azt a nézetét juttatja kifejezésre, hogy: *a társadalom azáltal mozdíthatja elő a próbárabocsátottak szociális és erkölcsi megerősítését, ha kellő számu, hivatásuk magaslatán álló, e célra kioktatott és megfelelően ügybuzgó pártfogót bocsát a fiatalok koruak biráinak rendelkezésére.*

Teljességgel osztom Degré Miklós véleményét mindazonáltal nem zárkozom el annak kijelentése elől, hogy illeténmódon a kérdésnek csak arra a részére feleltünk, hogy a társadalom *kiknek* segítségével végezze a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését, s így a nehézségek megoldásának csak többé-kevésbé ismert és helyeselt irányát tűztük ki, de nyitva hagytuk egyfelől a problémához vezető utat, másfelől nem feleltünk meg a kérdés magvára: *a miként?-re.*

2. Mindkét szempontból közelebb juttat a megoldáshoz a második vélemény előterjesztője: **dr. Deutsch Ernő** úr, az Izr. Patronage Egyesület ügyvezető alelnöke. — Véleményező nem ragaszkodik ugyan szorosan a kitűzött kérdéshez, amennyiben inkább azokra a módozatokra hívja fel becses fejtegetései során figyelmünket, melyek a szociális munkát *általában*, s különösen a patronage tevékenységgel foglalkozók munkáját öntudatosá tenni s így tökéletesbiteni hivatottak, minthogy azonban a próbárabocsátottak pártfogói végzik tán a legfontosabb patronage tevékenységet, kétségtelen, hogy ez ajánlott módozatok a mi kérdésünket illetően is megszívlelendők.

Véleményező kívánatosnak tartja, hogy *a patronage munka végzésére vállalkozók kurzusok segítségével megfelelő kiképzésben részesüljenek s hogy a különböző jóléti intézmények központosíttassanak.* E javaslatok keresztülvitelével szerinte a m. kir. társadalmi múzeum volna megbízandó.

Részemről feltétlenül helyeslem a tanfolyamok eszméjét, melyet különben a leányjavító-nevelő intézetek vezetőinek kiképzése érdekében már az 1909. évben Budapesten tartott II. patronage kongresszus is magáévá tett (v. ö. a II. kérdés tárgyában hozott határozat 3. pontja), minthogy azonban az ily tanfolyam csak akkor töltheti be hivatását, ha már van elég vállalkozó, előbb azon kell gondolkodnunk, (s erre a kérdésre Degré sem felel,) *miként szaporíthatjuk az önként vállalkozó pártfogók számát?*

A centralizáció eszméje, melynek tárgyában a budapesti II. patronage kongresszus 1909-ben szintén már határozott, kétségtelenül helyes, de erre, valamint a tanfolyamok szervezésére nézetem szerint tán inkább a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége vagy a fiatalok felügyelő hatóságai hivatottak.

Véleményező úr javaslatainak 3. pontjában kíváncsi tartaná, hogy *a bíró amerikai mintára személyesen érintkezzék a próbárabocsátottakkal*. Részemről úgy vélem, hogy a discussziót e területre nem vihetjük át, mert ez a kitűzött kérdésnek legalább is részleges deplaszirozását jelentené. A mi feladatunk csak addig terjed, hogy a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megmentése körül a *társadalmi munka* kereteit vonjuk meg. Következésképp a fiatalok birájának szerepköréről is csupán ebben a kapcsolatban szólhatunk s így legfőlebb arról lehet szó, mit már Degré is felemlít, s mit a f. é. július havában Anversben tartott V. nemzetközi patronage kongresszus is kifejezésre juttatott, hogy *„a bírónak a próbárabocsátott gyermekekkel közvetlenül s a felügyelő vagy pártfogó tisztviselők útján érintkezésben kell maradnia“*.

Szorosan hozzátartozik azonban kérdésünkhöz véleményező úrnak ama további javaslata, mely lényegében odairányul, hogy *a fiataloknak a züllés veszélyétől való megóvása érdekében állítson fel a társadalom napközi otthonokat, tanoncotthonokat s igyekezzék a fiatalok munkáviszonyait rendezni s érdeklődésüket a szórakozás oly nemes fajai iránt felkelteni, mely őket a korcsmától s erkölcstelen helyek látogatásától visszatartja*.

3. **Csiky Lajos** theologiai tanár úr s **Mészáros Ödön** úr, a debreceni m. k. állami gyermekmenhely gondnoka, együttes véleményükben az önként jelentkező pártfogók munkájában nem biznak s *a próbárabocsátottak ellenőrzését az egyes patronage egyesületek által alkalmazott hivatásos felügyelőnőkre bíznák*.

Részemről azt a kérdést, hogy a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítésének munkáját *kik végezzék*, egységes elvi alapon nem gondolom megoldhatónak. E tekintetben néztem szerint a helyi viszonyokkal kell számolni. Ott, hol elegendő számmal jelentkeznek a pártfogók, kik ügybuzgalommal s szeretettel végzik teendőiket, nincs szükség hivatásos szervre, — másutt ilyenek hiányában a patronage egyesületeknek vagy az államnak kell hivatásos felügyelői, illetve pártfogó tisztviselői állásokat szervezni.

4. **Faragó Sámuel** úr, a lévai nőegylet titkára, a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a nőegyletek s patronage egyesületek által eszközölt *munka és állás szerzése* útján véli keresztülvihetőnek.

5. Ugyanily irányban véli a kérdést megoldhatónak **Rajner Lajos** püspök úr Ömlétsága, a „Keresztény Szeretet Országos Gyermekevédi Műve” egyesület elnöke, ki különösen a szaleziánusok által vezetett *Don Bosco intézményre* hívja fel figyelmünket. Szerinte a próbárabocsátottak megerősítését egyénies nevelés és vezetés biztosíthatja, mi viszont úgy érhető el, *ha e fiatalokorukat megbízható iparosmestereknel s földmives családoknál helyezzük el.* A felügyeletet s ellenőrzést egyfelől a lekipásztórokra, másfelől a patronage egyesületekre bizná.

A rendszeres munkával való foglalkoztatás valóban nélkülözhetetlen eszköze a lejtőre tévedt fiatalokoruk szociális megerősítésének. A gyermeki züllés okai között ugyanis nem kis szerepet tölt be az ily fiatalokoruknál tapasztalható tisztességes munkától való tartózkodás s az ezzel többnyire együttjáró tulságos szabadság, mely igen gyakran csavargásra, erkölcstelen életmódra visz, majd egyenest a bűnösség örvénye felé sodor. — Mindennek kétségtelenül leghatásosabb ellenszere a tisztességes állandó munka, miért is minden módon oda kell törekednünk, hogy a próbárabocsátottak megfelelő környezetben hajlamaiknak megfelelő munkával foglalkoztassanak.

6. **Dr. Illés Dezső** úr, kinek véleményét a veszprémi rabsegélyző egyesület magáévá tette, a pártfogó intézmény megerősítését sürgeti, mit úgy vélne kivihetőnek, ha a pártfogók egy — a patronage egyesületek által alkalmazott — megyei, illetve járási pártfogó felügyelete alá helyeztetnének, ki egyfelől nyilván tartaná a területén próbárabocsátottakat, másfelől irányítaná a pártfogók működését s összeköttetést tartva fenn az ország ösz-

szes gyermekvédelmi s patronage intézményeivel, maga is közreműködnék a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megmentésének munkájában.

Nézetem szerint ily felügyelői állások szervezése, eltekintve attól, hogy sok nehézségbe ütköznék, mert hisz' tudvalevően sok helyütt még önként vállalkozó pártfogók sem akadnak kellő számban, felesleges, — mert vagy hivatása magaslatán áll a pártfogó, vagy nem; az első esetben nincs szüksége irányításra, a második esetben az nem segít. Ha mégis kívánatosnak mutatkoznék a társadalmi pártfogóknak valamiféle ellenőrzése s irányítása, ezt elvégezhetik a pártfogó tisztviselők.

7. Dr. Perjéssy Mihály szegedi kir. ítélőtáblai bíró úr, igen tisztelt barátom a próbárabocsátottak érdekében két irányban kívánna a társadalomtól közremunkálást; legsürgősebb teendőnek véli előadások tartása s füzetek kiosztása útján a pártfogó intézményt a lelkészek, tanítók s jegyzők bevonásával *népszerűsíteni* s minden bíróság székhelyén pártfogó egyesületet szervezni; a próbárabocsátottak erkölcsi oktatását illetően kívánatosnak tartja e fiatakorukat iskolák, ismétlő tanfolyamok, istentisztelet látogatására szorítani s nagyobb helyeken részükre szórakoztatva tanító előadásokat tartani.

A patronage intézmény népszerűsítésének e javasolt módját már közel hat éve sürgetem s néhány társammal gyakorlatilag is üzöm; a siker, mely annak nyomában jár, elegendően bizonyítja ennek az apostoloskodásnak helyes voltát; csak egy volna kívánatos, ha ez utazó apostolok száma legalább tizenkettőre felszaporodnék.

Az erkölcsi megerősítésnek dr. Perjéssy úr által ajánlott eszközei, minthogy azoknak eddigi alkalmazását kísérő eredmények minden tekintetben kielégítőek, valóban tágabb keretek között s bizonyos rendszerességgel volnának fogamatba veendőek.

8. Dr. Schirilla Achill budapesti kir. büntető járásbíró úr, kinek rendkívül becses véleménye igen gyakorlatias eszméket vet fel, mindenekelőtt azt sürgeti, hogy a társadalom köréből kiinduló patronage tevékenység *fokozott figyelemmel foganatosíttassék a környezettanulmánynál* abban a tekintetben, hogy a bűnvádi eljárás alatt álló fiatakorunál, mily rossz hajlamok és *bűnös indulatok* bírnak túlsúllyal s ehez képest volna eldöntendő mindenek előtt, vajjon a próbárabocsátott *egyéni* (családi), vagy (szeretetházban foganatosított) *társas* nevelésnek vettessék-e alá,

illetőleg e kettő oly módon kombináltassék, hogy az illető fiatalkoru először bizonyos ideig társas nevelésben részesüljön. Ugyane célból kívánatosnak tartja véleményező úr a külön utasítások nélkül próbárabocsátottaknak egyéni megfigyelését. Egyebekben a családi nevelést elébe helyezi az intézeti nevelésnek s hogy a család körében való elhelyezést megkönnyítse, kívánatosnak tartaná, hogy az a család, mely ily fiatalkorut nevelésre elfogad s üdvös eredményeket mutat fel: *jutalomban* részesíttessék. — Kívánatosnak tartja végül véleményező úr, hogy a próbárabocsátottak *tisztességes megélhetése, illetőleg foglalkoztatása iránt*, különösen akkor, ha a pártfogó nem egyuttal munkaadó is, *kellő gondoskodás történjék*, mely gondoskodást igen helyesen kiterjesztené a *próbaév utáni időre* is; erőszben vagy a vármegyei székhelyeken szervezett s hatóságilag vezetett, vagy az e célból szövetségre lépett patronage-egyesületek kisebb-nagyobb körzete által fenntartott munkaközvetítő intézetek létesítésétől várna sikert.

9. **Dr. Bakonyi Kálmán** budapesti kir. ítélőtáblai bíró úr véleményében főleg azt hangsúlyozza, hogy a kötelességtudás megértését s a becsületesség igazi érzetét kell a próbárabocsátott fiatalkoruban kifejleszteni s különösen arra kell törekedni, hogy az oly foglalkozási ágban képeztessék ki, mely neki megfelelő kenyérkereseti foglalkozásul szolgálhat.

10. **Bulyovszky Gusztáv** kir. főügyész helyettes és **dr. Novák Ernő** kir. alügyész urak a „Miskolcz-Borsodmegyei Rabsegélyző- és Patronage-Egylet“ nevében előterjesztett véleményükben szükségesnek tartanák, hogy az önként vállalkozó pártfogók működését az állami pártfogó tisztviselők egyfelől ellenőrizték, másfelől kiegészítsék. Az erkölcsi és sociális megerősítés eszközeiül, egyebektől eltekintve, megfelelő olvasmányok nyújtását s a fiatalkoruak jobb környezetbe való bevonását ajánlják.

11. Ez általánosságban kétségtelenül helyes szempontokra figyelmeztető véleményeket követi **dr. Finkey Ferenc** sárospataki jogtanár úr, igen tisztelt barátomnak minden sorában mélységes tapasztalatokról tanuskodó kitünő véleménye. Igazat adok véleményező urnak mindenekelőtt abban, hogy az önkéntes társadalmi pártfogók mellett, kiket az intelligensebb és vagyoniilag függetlenebb osztályok tagjai sorából kell toboroznunk, feltétlenül szükség van állandóan alkalmazott s megfelelő fizetéssel ellátott tisztviselőkre is, — elfogadom továbbá ama javaslatát is,

mellyel már Perjéssy táblabíró úr véleményében találkoztunk, hogy t. i. a pártfogói intézményt népszerűsítő és ismertető füzetkék bocsáttassanak ki. Rendkívüli életrevaló eszme továbbá az, mely szerint kívánatos, hogy a pártfogók s a pártfogó tisztviselők a fiatakoruak bíráival együtt időszakonként rendszeres megbeszéléseket tartsanak. — Egyedül az országos pártfogói tanács szervezését vélném mellőzendőnek a már említett okokból, s ha a kongresszus mégis szükségesnek vélné, hogy maguk a pártfogók is ellenőrzésnek és irányításnak vettessenek alá, úgy ezzel a pártfogó tisztviselőket gondolnám megbizandóknak.

Rendkívül finom módon jelöli meg Finkey úr az erkölcsi és szociális megjobbitás eszközeit; idevonatkozó becses fejtegetései valóban irányadóul szolgálhatnak mindenkinek, ki valamely próbárabocsátott fiatakorú pártfogását s felügyeletét vállalja s teljesíti. — Nem kételkedem abban, hogy ha a pártfogók a véleményező úr által ajánlott módon tanulásra, szorgalmas munkára továbbá pontosságra s tisztességes magaviseletre szoktatják a gondjaikra bizott fiatakoruakat, rövid idő alatt ezeknek ezreit fogjuk a magyar társadalom javára megmenteni. Hogy e munkában, — mint azt már Degré Miklós s Deutsch Ernő urak is említik — valamiként a fiatakoruak bírájának is részt kell vennie, feltétlenül helyeslem.

Elfogadom részemről végezetül Finkey tisztelt barátom ama javaslatát is, melyben különböző társadalmi jótékony s erkölcsnemesítő intézmények létesítését sürgeti.

12. Sok életrevaló eszmét vet fel *dr. Lázár Andor* ügyvéd úr, tisztelt barátom a fiatakoruak budapesti felügyelő hatóságának titkára s az Országos Protestáns Patronage Egyesület főtitkára. Egy pontban mégis nem értek vele egyet, abban ugyanis, hogy a pártfogók *mindig* a társadalom, illetve a társadalmi szervezeteknek erre önként vállalkozó tagjai sorából veendők. Bár magam is többet várok általában a társadalmi pártfogótól, mint a pártfogó tisztviselőtől, mindazonáltal nem hiszem, hogy mindenütt akadjon elég önként vállalkozó egyén, miért is e tekintetben — mint már szerencsém volt említeni — a helyi viszonyok figyelembevételével gondolnám a kérdést megoldhatni. Hogy a társadalmi pártfogókat elsősorban a lelkipásztorok s a tanítók sorából kell toboroznunk, azt magam is helyeslem; s amennyiben kívánatosnak mutatkoznék, elfogadom véleményező urnak azt a javaslatát is, hogy a pártfogókat működéseikben a pártfogó

tisztviselők egyfelől ellenőrizték, másfelől támogassák. Természetesnek találom továbbá, hogy a pártfogókat egyesületeik s a patronage-munkaközvetítők is segítsék. Ami a pártfogói s gyámi tiszt összhangba hozatalának kérdését illeti, melyre később Lutilszky Jenő úr is figyelmeztet, ezt feltétlenül az általa javasolt módon vélném megoldandónak. Már azzal a Lázár úr által felvetett — másik problémával, hogy t. i. a szülők s más törvényes képviselő kötelességmulasztásait gyermeke, illetve gyámoltjával szemben büntetni kell, úgy gondolom a kongresszus nem foglalkozhatik, mert annak megoldása, illetve szabályozása törvényhozási útra tartozik s a mi tételünket csak közvetve érdekli.

13. *Lutilszky Jenő*, állami pártfogó tisztviselő úr szintén igen sok gyakorlatias eszmét vet fel. A pártfogó szerepre vállalkozók számát szaporítandó, egyebek között azt javasolja, hogy megfelelő esetben a munkaadó bizassék meg a felügyelettel. Érdekes, hogy a következő igen értékes vélemény szerkesztője: *dr. Markos Olivér* állami pártfogó tisztviselő, ki mindenesetre hasonlóképp tapasztalatai alapján alkotta meg véleményét — csak a legkritikább esetben bizná a szolgálatadókra a próbára bocsátott felügyeletét. Részemről — szintén tapasztalati adatokra támaszkodva — úgy vélem, idevágólag szabályt alig lehet adni, de annyi kétségtelen, hogy a munkaadókra csak akkor bizható a felügyelet, ha az a nála elhelyezett fiatalok nem csak egyszerű *munkásként*, hanem mint *családtagot* hajlandó és képes kezelni.

Vitán kívül áll nézetem szerint Lutilszky úr ama további javaslata, hogy a felügyelet a lefolytatott tárgyalást nyomban kövesse, hogy a pártfogó első látogatásai alkalmán a szülők is kellő figyelmeztetést nyerjenek a próbábocsátás hasznáról, hogy a fiatalok jellemének átalakítását célzó pártfogás eszközei egyebek között: a vallásos, erkölcsös életre szoktatás, a komoly gondolkodás, kötelességtudás, rend, tisztaság megkedveltetése, — az önfegyelmezésre, engedelmességre szoktatás, — a munkára szorítás, — a jutalmakkal való buzdítás stb.

Véleményező úr a pártfogónak bizonyos enyhébb fenyegető eszközök használatát kívánná biztosítani, nehogy a felügyeleti szabályok csekélyebb jelentőségű megszegései esetén nyomban a bírósághoz jelentést tenni legyen kötelezve; megengedné továbbá, hogy a bíróság az első jelentésre eshetőleg még egy szigorú intelmet intézzon a próbábocsátotthoz. — Mindezek valóban

megszívlelendő kérdések, de azoknak megoldása nézetem szerint törvényhozási, illetve rendeleti utra tartozik.

Feltétlenül helyeslem véleményező úrnak azt a javaslatát, melyet Schirilla úr is előterjeszt, hogy a pártfogó és pártfogolt közötti érintkezés a próbaév elteltével ne szűnjék meg feltétlenül. Helyeslem továbbá azt a nézetét is, hogy a pártfogók kellő kioktatásáról (füzetek, szabad előadások stb. útján) gondoskodni kell s amennyiben működésük irányító felügyelet alá helyeztetnék, hogy ezt — mint többször említettem — az állami pártfogó tisztviselők gyakorolják. — Hozzájárulok végül Lutilszky úrnak ama — mások által is támogatott — javaslatához, hogy igyekezzék a társadalom munkaszerzés s egyéb társadalmi intézmények létesítése által a próbárabocsátottak megerősítésének munkáját könnyíteni.

14. **Dr. Markos Olivér** állami pártfogó tisztviselő úr becses fejtegetései nyomán leszűrődött eszméi közül különösen az a gondolat emelkedik ki, hogy a próbárabocsátásnál nem szabad ugyanazokat az elveket alkalmaznunk a nagy városban, mint a vidéken; magam is úgy vélem, hogy irányadóul volna vehető véleményező urnak az a javaslata, hogy Budapesten s a nagyobb városokban külön pártfogó tisztviselőkre, egyebütt pedig lehetőleg magánegyénekre volna bizandó a próbárabocsátottak feletti felügyelet.

15. **Dr. Mészáros Lajos** kir. kereskedelmi és váltótörvény-széki jegyző úrnak értékes véleményéből — tekintettel arra, hogy egyéb gondolataival a már ismertetett véleményekben is találkozunk — csak azt az egy, de megszívlelendő javaslatot emelem ki, hogy a pártfogó tisztviselőkön kívül a társadalmi pártfogóknak is megfelelő tiszteletdíj volna juttandó. Nem kételkedem, hogy az ily nemű díjazás jelentékenyen emelné az önként vállalkozó pártfogók számát. Az ezzel járó költségeket minden nagyobb megterhelhetetés nélkül viselhetné az államkincstár, mely azáltal, hogy a próbárabocsátottak a javítóintézet s fogház költségeit megtakarítják, a multhoz képest épenséggel nem veszít.

16. **Wenckheim László gróf** úr Öméltósága nagy szeretettel mutat rá becses véleményében arra a nagy igazságra, hogy a próbárabocsátottakkal szemben az existenciális feltételeken és a környezet helyes megválasztásán kívül legfőbb feladat, ha a gyermekvédelem az erkölcsi öntudat felébresztésére és megerősítésére

törekszik, miért is azt ajánlja, hogy pártfogoltjaink érdekében a tudást és hitet használjuk a lehető legsűrűbben.

17. *A békéscsabai nőegylet* a munkáltatásra helyezi a súlyt s a patronage-egyesületek által alkalmazott hivatásos felügyelőkre bízna a próbárabocsátottakat.

18. Lényegileg ugyanily végkövetkeztetésre jut *Molnár Géza* kúriai bíró úr, a fiatakoruak nagyváradi felügyelő hatóságának és a Nagyváradi és Biharmegyei Patronage-Egyesületnek elnöke.

19. *Dr. Székely Miksa* balassagyarmati kir. járásbíró úr, a Nógrádmegyei Rabsegélyző-Egylet titkára a jótékony egyesületek patronage helyi szövetségének megalakítását sürgeti s igen helyesen azt ajánlja, hogy a pártfogói munka részére az ipari, kereskedelmi s mezőgazdasági foglalkozást űző egyéneket is meg kellene nyerni.

20. *Szent-Istvány Béla* joghallgató úr véleményében különösen az egyénies kezelést hangsúlyozza s a pártfogók kiképzése tárgyában igen helyesen azt javasolja, hogy a patronage körébe eső ismeretek legalább melléktárgyként a tanítóképző s papnevelő intézetek tantervébe felvéssenek.

Szerény nézetem szerint a megoldásra váró kérdést mindekelőtt két részre kell osztanunk, mert mielőtt megállapítanók, hogy *miként* mozdíthatja elő a társadalom a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését, tudnunk kell, hogy *kiknek* közreműködésével teljesítheti a társadalom e felette jelentős szociálpolitikai feladatát.

I. 1. A Bn. II. fejezetének immár közel két éves élettartama alatt szerzett tapasztalatok látszólag ugyan arról győzték meg, hogy a pártfogói tisztség betöltése oly mértékben, mint kívánatos lenne, a társadalomnak önként vállalkozó egyéneitől nem várható s tudomásom szerint többhelyütt bíróságaink ép azért takarékoskodnak annyira a próbárabocsátás elrendelésével, mert nem áll rendelkezésre elegendő számú s hivatása magaslatán álló pártfogó, — mindazonáltal úgy vélem, hogy minden erőnkkel arra kell törekednünk, hogy első sorban mégis ily *magánegyének* vállalják e rendkívül fontos munka végzését. A patronage tevékenység általában, de különösen a próbárabocsátottak felügyelete ugyanis sok-sok szeretetet, türelmet s odaadást követel; pártfogó

állításával mintegy szerető, gondoskodó és fegyelmező *szülőt* akarunk adni annak a megtévedt gyermeknek, kinek a teremlő csak nemzőket adott; ámde a szülői hivatás betöltésére mindenestre alkalmasabb az az egyén, kit a részvét s szeretet ösztönöz, mint a sablónokhoz szokott hivatalnok, ki csak kötelességből végzi e munkát. Elismerem azonban, hogy e kérdésben a helyi viszonyok a döntők, miért is ott, hol a pártfogói tiszt betöltésére alkalmas, önként vállalkozó egyének, kellő számban rendelkezésre nem állanak, e munkát a patronage egyesületnek díjazás mellett alkalmazott felügyelőire, ilyenek hiányában pedig a pártfogó-tisztviselőkre kell bízni.

2. De vajjon mi lehet az oka annak, hogy a pártfogónak nehéz, de lélekemelő, mert embert mentő munkájára — eltekintve hazánk egyik-másik valóban példát nyújtó városától — még mindig oly kevesen vállalkoznak? Én azt hiszem, hogy a *részvéttlenség oka nem az akarat hiányában*, hanem abban keresendő, hogy igen sokan, s különösen azok, kiktől e téren méltán legtöbbet várhatunk, a patronage intézmények fontosságáról s különösen a gyermekmentés erkölcsi, társadalmi s nemzeti szempontból való rendkívüli jelentőségéről halvány sejtelemmel sem bírnak, vagy legalább is nem értik s érzik át annak valamenynyünköt érdeklő értékét. Lehetetlennek tartom ugyanis, hogy akadjon Magyarországon a társadalmi kérdések iránt csak némi érzékkel is bíró egyén (akár férfi, akár nő), kit ha elég korán és kellő módon felvilágosítunk, ne állna be a patronage munka közkatonái közé s ne áldozna évenként néhány órát vagy napot arra, hogy egy-egy gyermek megmentésén törekedne, nemzetének erősítésén fáradozzék. Nézetem szerint különösen a lelkészekben s tanítókbani kellene első sorban a patronage munka iránt való készséget kialakítani, mert hivatásuknál fogva arra kétségtelenül ők a legalkalmasabbak; de kialakítandó lenne e készség a kereskedelmi, ipari s gazdasági pályára lépő egyéneknél is, hogy ezek mint leendő munkaadók egyfelől ne zárkózzanak el a szabadultak, de különösen a fiatalok alkalmazásától, másfelől különös gonddal viseltessenek e munkásaik iránt s igyekezzenek ezeket a társadalom hasznos polgáraivá átalakítani; felkeltendő volna végül nézetem szerint a patronage iránt való érzék és részvételi készség a nőkben, kiket annyival is inkább meg kell nyernünk, mert a bűnös, vagy csak erkölcsileg elhagyott, illetőleg züllött gyermek lelkéhez senki nem tud annyira közelférközni, mint a

nő; a női szív előtt még a legzárkózottabb gyermeki lélek is megnyílik.

De vajjon *mily módon* történjék a patronage munka iránt való készségnek e most említett egyénekben való felébresztése és kiképzése? Ennek azt hiszem egyetlen célra vezető módja *a tanítás alkalmának s eszközeinek felhasználása*. Ha a theologiai főiskolákon, a tanítóképzőkben, a kereskedelmi, ipari, gazdasági s földmives iskolákban, továbbá általában a leányiskolákban a patronage köréből rendszeres vagy legalább is tájékoztató előadások tartatnának, rövid pár év alatt az érdeklődők ezrei állnának rendelkezésünkre, kiket csak éppen hogy fel kellene kérnünk, — valamiként be kellene vonnunk magába a patronage munkába.

3. Bárminemű kényszert alkalmazni ily célból, nem volna helyénvaló, mert az igazi patronage munka önként fakadó szeretetet követel, már pedig a szeretet semmiféle kényszert nem tűr, — mindazonáltal valamiként a parázs sem vet lobot, ha nem élesztjük a benne csillogó tűzenergiát, épúgy az egyesekben életre-keltett, de még rejtőző készség a patronage munka iránt csak illetékes helyről jövő serkentésre, buzdításra tör elő s alakul át tevékenységgé. Ez okból, tekintettel arra, hogy az előbb mondtaknál fogva különös súlyt helyeznék arra, hogy főleg a lelkes és tanító urak álljanak bele ebbe a munkába, úgy hiszem igen sok buzgó munkást nyerhetnénk, ha az egyházi főhatóságok, valamint a királyi s egyházmegyei tanfelügyelők a hatóságuk alá tartozó lelkészekhez és tanítókhoz hívó szöveget intéznének, mellyel ezeket arra serkentnék, hogy patronage tevékenységre vállalkozzanak. Követésre méltó módon állott sörömpóba legutóbb ily hívó szövegre a kassai, kassavidéki, pécsi s pécsvidéki tanító-ság, meggyőző bizonyítékot nyújtván ezzel egyszersmind arra, hogy az ajánlottam módszer másutt is sikerre fog vezetni.

4. A pártfogók képzettségét s ezzel a patronage munka hatályosságát biztosítandó, szükségesnek vélném még, hogy a patronage céljáról, jelentőségéről s újabb fejlődéséről időszakonként előadások tartassanak, esetleg tanfolyamok rendeztessenek, hogy a fiatakoruak biráival a pártfogók koronként megbeszéléseket tartsanak, — hogy tájékoztató füzetek osztassanak ki, illetőleg patronage-folyóirat indíttassék. E feladatok megoldására legalkalmasabbnak vélném a Patronage Egyesületek Országos Szövetségét, a fiatakoruak felügyelő hatóságait s a hol már megalkultak a patronage egyesületek helyi szövetségét.

II. 5. A mi ezek után a kérdés második részét, vagyis azoknak a *módozatoknak és eszközöknek* felkutatását illeti, a melyek segítségével a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítése elérhető és szorgalandó, nézetem szerint három irányban kell a fiatalok lelki világát munkálni s alakítani. Az embernek ugyanis úgy önmaga, mint embertársai iránt tartozó helyes magaviseletének kialakulása s ezzel kapcsolatban boldogulásának kérdése attól függ, vajjon lelkében *idejekorán* gyökeret vertek-e azok az *érzések*, melyek az önfegyelmzés, lemondás, önmegtagadás, hála, ragaszkodás, felebaráti szeretet, mások jogainak tiszteletben tartása s a társadalmi szolidaritás erényeit táplálják, — s a gyermeket erkölcsös és szociális egyénné növelik. A zsenge rózsátó is téli álmából tavaszi szelek, viharzó éjek s májusi fagyok dacára kihajt s nemes virágot hoz, de csak akkor ha napsugarat kap, ha karóhoz erősítjük s ha gyökérszálaival belekapaszkodik a termőföldbe, melyből saját erejével életet szív magába; — a gyermeki lélek is ily rózsátó, melyet napsugaras szeretetben kell fűroszteniünk, mert különben elcsenevészedik, melynek hajló vesszejét karóhoz kell kötnünk, mert különben vagy ferdén nő, vagy az első viharban derékban törik ketté, s melyet oly környezetbe kell belehelyezni, hogy lehetőleg csak jót szívjon magába s átérzze, hogy egyéni munkája nélkül meg nem erősödhetik. — *Napsugarakat*: a vallás-erkölcsi eszmékben való megszilárdítás biztosíthat, — *karót* az otthonhoz való ragaszkodás érzéséből kell kifaragnunk, — a földet, a *környezetet* pedig a munkaszeretet felébresztése útján lehet termővé tenni. — És ezeket a gyermek erkölcsi és szociális fejlődését biztosító feltételeket meg kell teremteniünk s minden erőnkkel oda kell törekedni, hogy megfelelő s e célra szolgáló *kisegítő intézményekkel* az immár ferde irányban fejlődésnek indult, de próbárabocsátott s így reánk, a társadalomra bízott fiatalokat megmentjük. E kisegítő intézmények, melyeknek segítségével a rossz útra tévedt gyermek a tisztességes társadalomnak életrevaló s munkás tagjává alakítható át; különbözök; majd az anyai szeretet melegét hivatván pótolni, majd a jó példát nyújtó, de hiányzó édes apa szerepét vállalják, majd azt a célt szolgálják, hogy a gyermek eddigi tunyaságából kiemelkedjék s állandóan neki való munkával foglalkozva, egyfelől a munkát megszeresse, másfelől magát kellően kiképezze s így a jövőben magát saját erejéből fentartani képes legyen; — majd ismét olyanok, melyek a már züllésnek indult

gyermeket a rosszra csábító alkalmaktól távontartják s egyben erkölcsös és nevelő hatású szórakozásokban részesítik. — Ily kisegítő intézmények, melyeket kiépíteni s továbbfejleszteni első sorban a társadalomnak áll érdekében: a napközi otthonok, szeretetházak, alkalmas nevelő családok felkutatása, ezeknek jutalmazása, foglalkoztató műhelyek, gazdasági telepek, munkaközvetítő intézetek, ifjúsági egyesületek, szórakozó helyek, tanfolyamok stb.

6. Hogy a kisegítő intézmények közül melyik vétessék igénybe, azt az adott eset egyéni sajátossága határozza meg s ép ezért különösen arra kell a pártfogónak törekednie, hogy a felügyelete alá helyezett fiataikorú egyéni természetét mielőbb s minél alaposabban kiismerje. E részben segítségére siet a környezettanulmány, melyet azonban, ha annak adatait nem ő gyűjtötte egybe, ki kell egészíteni s főleg abban az irányban kell a próbábabocsátott fiataikort megismernie, hogy mily rossz hajlamok s bűnös indulatok uralkodnak annak lelkében. Az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermek lelke ugyanis ütköző pontja egyfelől a bűntevőket mozgóató erkölcsi és társadalmi rossznak, másfelől a belőle még egészen ki nem halt etikai és szociális jónak.

A jó és rossz összeütközése azon oknál fogva, mert a nevelés elhanyagolt volta vagy ennek tán teljes hiánya, — a testet-lelket mérgező környezet, az alkohol korai élvezete, a rossz társaság s egyéb ily bűnre nevelő körülmények a jó hajlamokat viaszszorították s bizonyos gonosz indulatoknak kifejlődését segítették elő, — mind gyakrabban a jónak vereségével jár s a gyermek lelkében az erénynek immár csak füstölő romjait látjuk; de ezekből a füstölő romokból meg lehet, sőt meg is kell állapítani, hogy különösen mi idézte elő a pusztulást, mert ezen okulva tűzállóbb anyagból fogjuk a gyermek lelkét ujjaépíteni. A pártfogónak tehát mindenkép arra kell törekednie, hogy mindenkeelőtt kikutassa a próbábabocsátott fiataikort rossz tulajdonságai közül azt, amelyik mint a többinek is forrása annak romlását előidézte s azután megfelelő utasítások adásával s a kisegítő intézmények igénybevételel főleg ez uralkodó gonosz hajlam kiirtását kell szolgálnia. Az utasítások között jó eredmény várható pl. attól, ha az Istenéről megfedekezett gyermeket az istentisztelet gyakori látogatására kötelezi, mikor is kívánatos, hogy a pártfogó maga is jó példával járjon elő s legalább néha egyútt: menjen pártfogoltjával a templomba; a csavargásra hajló gyer-

szerkesztésében megindítandó patronage-folyóirat terjesztésével a pártfogókat a patronage tevékenység céljáról, jelentőségéről, különböző ágazatairól s újabb fejlődéséről felvilágosítsák.

II. 5. A próbárabocsátott fiatalok erkölcsi és szociális megerősítése, különösen a vallás-erkölcsi eszmékben való megszilárdítás, az otthonhoz való ragaszkodás érzésének felkeltése s a tanulásra szorítás mellett a munkaszeretet felébresztése útján lévén eszközölhető, különösen óhajtható, hogy a társadalom a pártfogóknak ily irányban kifejtett munkásságát e célra szolgáló kisegítő intézmények (napközi otthonok, szeretetházak, nevelő-családok jutalmazása, foglalkoztató műhelyek, munkaközvetítők, ifjúsági egyesületek, népszerű előadások, tisztességes szórakozást nyújtó intézmények stb.) létesítésével és felvirágoztatásával támogassa. Ugyane célból felette kívánatos, hogy a gyámi és pártfogói tiszt kellő összhangba hozassék.

6. Kívánatos, hogy a pártfogók a próbárabocsátotta egyéni természetét mielőbb kiismerjék s megállapítván, hogy ezeknél minő rossz hajlamok és bűnös indulatok uralkodók, igyekezzenek a megfelelő utasítások adása s a kisegítő intézmények felhasználása útján ezeket visszaszorítani.

7. Különösen óhajtható, hogy a próbárabocsátottak hajlamaiknak megfelelő munkával foglalkoztassanak s szigorú, de szeretetteljes fegyelem alatt álljanak; gondoskodjanak e végből a pártfogók, hogy a felügyeletükre bízott fiatalok környezetükben vagy ezenkívül állandó munkára szoríttassanak s hogy szülőik, gondviselőik vagy munkaadóik őket egyéniségükhöz mért fegyelem alatt tartsák.

8. Kívánatos, hogy a próbárabocsátott fiatalok felett gyakorolt felügyeletet, ellenőrzést és vezetést a pártfogók a szükséghez képest a próbaidő letelte után is önként mindaddig folytassák, míg azoknak erkölcsi és szociális megerősödése kellő mértékben biztosítotttnak nem látszik. (Éljenzés és taps).

Dr. Rozsnyay Dávid ügyvéd: Mélyen tisztelt Kongresszus! Azt hiszem, hogy a feltett kérdésnél a jelenlevők között nem is az a vitás, hogy a társadalom közreműködése mindenekelőtt szükséges és hogy kívánatos, hogy a társadalom, mint az állami szervek kisegítő szerve működjék. Ezt a kérdést tehát a következőkben eliminálhatjuk. Marad tehát az a kérdés:

1. hogyan kapunk megfelelő számú társadalmi pártfogót;
2. hogyan helyezzük el a fiatalkorúakat, s
3. a pártfogók hogyan gyakorolják feladatukat. E kérdésekre válaszként az Erdélyi pártfogó Egyesület meghonosított rendszerét szeretném megismertetni. (Halljuk! Halljuk!).

Mi az eszmét úgy népszerűsítettük, hogy tanfolyamokat rendeztünk 1. hölgyek számára, 2. tanítók számára, 3. az egyetemi és főiskolai ifjúság számára 3 különböző csoportban, mert háromféle igényt kellett kielégítenünk. Azonkívül hetenkint legalább egyszer a pártfogókkal értekezletet tartottunk, ott megbeszéltük az egyes pártfogoltjaink sorsát, általános eszméket vetettünk fel és szükség esetén e szerint cselekedtünk. Azután kioktatjuk a kereskedőket, iparosokat, hogyan bánjanak a fiatalkorúakkal, mert bizony a pártfogó minden egyes pártfogoltunkat havonként legfeljebb egyszer keresheti fel. Továbbá igyekszünk a vidéki lelkészek és tanítók figyelmét felhívni. A tanítók egyesületeinek gyűlésein megjelenünk, előadásokat tartunk.

Nézetem szerint ezek volnának azok az eszközök, amelyekkel pártfogókat tudnánk biztosítani a magunk számára.

A másik kérdés: hogyan helyezzük el a fiatalkorúakat, — nagyon nehéz kérdés. A munkára nevelés szervezve nincsen. Nap-nap után tapasztaljuk, hogy a tanoncokat minden egyébre használják, csak nem a mesterségükre oktatják. Egy eset: állami intézetből kihelyezett fiatalkorú megszökik a mesterétől, az eset a fiatalkorúak felügyelő hatóságához kerül, kimegyünk, megkérdezzük, miért szökött meg? A válasz: azért mert küldözgettek jobbra-balra; kéri hogy tétessük vissza az intézetbe, mert a mesterségét csak ott tudja teljesen megtanulni. — A 15 éves gyermek tehát visszavágyik az intézetbe, mert érzi, hogy odakünn gazdaságilag kihasználják. Szükséges tehát a tanonckérdés ujonnan való szabályozása; hiszen amikor a kintorna mellett tudok mutatni 14—15 éves gyermeket rendőri igazolvánnyal, ezt a beteges állapot netovábbjának kell tekintenem. — Szeretném ha ennek szabályozása végett is történnék valamely intézkedés.

A harmadik, hogy a pártfogó hogyan érintkezzék a fiatalkorúval. Tapasztalataim szerint 3 csoportot kell itt megkülönböztetni. Van a kis falu, a városi próbarábocsátott, aki iskolába jár és aki nem iskola köteles, aki iskolába tehát nem jár, vagy legfeljebb a tanoncz iskolát látogatja. Van egy kis ellenőrző könyvecskénk, amelyre a t. Kongresszus figyelmét szeretném felhívni.

Ebben 3 rovat van. Az elsőbe bejegyzí a tanító, hogy járt-e iskolába, a másodikba a szűlő vagy a mester, a harmadikba a pártfogó. Mindegyik külön nyomtatvány útján kap utasítást, hogyan kell ezt elvégezni. A pártfogónak a nyomtatványt elkűldjük és felkérjük, hogy sziveskedjék nekűnk a könyvecskét havonta bekűldeni.

A pártfogó munkáját minden nehézség nélkül végezheti, hiszen községe minden gyermekérőll állandóan tájékozva van. Ebből a könyvecskéből egyúttal azt is láthatjuk, hogyan viselkedik a pártfogó odakűnn.

A másik csoport a városi iskolaköteles. Ezek pártfogójául mindig az iskola egyik tanítóját kérjük fel, de nem az osztályfőnökét. Az osztályfőnök szükségképen ellenőrzí, a másik pedig azért, mert pártfogója; így a felügyelet kettős. Ebbe a könyvecskébe is ugyanúgy a fent már említettek beírják minden héten, hogyan viselkedik a gyermek, ki is évvel hetenként egy meghatározott napon egyesűletűnk egyik titkáránál jelentkezik. Ha a gyermek nem jelentkezik a könyvecskével, akkor egy nyomtatványon felhívjuk, hogy jelenjen meg; ha nem jelent meg, kimegyűnk, megállapítjuk, hogy miért nem jelentkezett és ahhoz képest intézkedűnk. Ha a pártfogó nem tett jelentést, akkor azt kérjük fel, hogy intézkedjék, látogassa meg a gyermeket; szükség esetén más pártfogót bizűnk meg. Így elérjük, hogy 3—400 gyermeket egyszerre figyelemmel lehet kísérni.

Azonban sajnálattal kell mondanom, hogy amily eredménnyel számolhatűnk be erről 3 éves praxisűnkban, olyannyira sívár a helyzet a harmadik csoport: az iskolába nem járó fiatalkorűkkal szemben. Ezek számára megfelelő pártfogót találni ugyszólván lehetetlen; különben is rendszerint mesterinasok vagy más kenyérkereseti pályán levők, foglalkozásuk folytán nagyobb függetlenséget érezők, ennélfogva az elzűllés veszélyének jóval inkább kitettek, nehezen fékezhethők, kik sokkal intenzívebb felügyeletet igényelnek, mint a milyet a mai nehéz megélhetési viszonyok között egyébbel elfoglalt egyén felettűk gyakorolhat. — Itt ennélfogva szükségesnek tartanám, hogy a hivatásos pártfogók által is ellenőriztessenek. Nem mondom, hogy társadalmi pártfogót ne rendelűnk ki, hanem e mellett egy hivatásos pártfogót is, aki legalább egyszer havonta köteles legyen a fiatalkorut meglátogatni és erről jelentést tenni.

Mélyen t. Kongresszus! Egész röviden, nem érintve Angyal professor úr határozati javaslatát, amit teljesen magamévá teszek,

a kifejtettek alapján előterjesztem a következő határozati javaslatot:

Mondja ki a kongresszus: I. hogy a patronage eszméjének népszerűsítését szükségesnek tartja, evégből felkéri a patronage egyesületek országos szövetségét, hogy az iskolán kívüli oktatással foglalkozó testületeket keresse meg, hogy a patronage-eszméből vett előadásokat vegyenek fel munkakörükbe, továbbá keresse meg az olvasottabb napilapok és folyóiratok szerkesztő-ségeit, hogy a patronage mozgalom vezetőitől időnként e tárgyban közleményeket helyezzenek el, az egyes pártfogó egyesületek évkönyveit és kiadványait ismertessék.

II. Szükségesnek tartja, hogy az egyes patronage egyesületek tagjaikkal időnként értekezletet, tanfolyamokat tartsanak.

III. Szükségesnek tartja, hogy különösen a népiskolai tanítók és lelkészek által olvasott folyóiratokban minél több szakszerű közlemény helyeztessék el.

IV. Szükségesnek tartja, hogy a fiatakoruak munkásnevelése, nevezetesen a tanoncoképzés és a fiatakoruak nyilvános szerepeltetése törvényhozásilag szabályoztassék.

V. Magáévá teszi az „Erdélyi Pártfogó Egyesület“ által meghonosított ellenőrzési könyvecske rendszert és kimondja, hogy szükségesnek látja, hogy minden próbárábocsátott, kíséreltileg kihelyezett, feltételeken szabadon bocsátott egy könyvecskével láttassék el, melybe hetenként bevezeti észrevételeit a tanító, munkaadó, szülő, vagy szállásadó és társadalmi pártfogó. Ezzel a próbára bocsátottak stb. városban személyesen hetenként jelentkeznek az áll. pártfogó tisztviselőnél, Budapesten a kerületenként kinevezendő pártfogó tisztviselőnél, vidékieknél pedig a pártfogó a könyvecskét havonként küldi be. Az állami pártfogó tisztviselő a jelentkezésekről jegyzéket vezet, a nem jelentkezőket jelentkezésre felhívja, azon pártfogókat pedig, kikről a bejegyzés elmaradása folytán megállapítható, hogy pártfogoltjukat nem keresték fel, ennek felkeresésére felkéri. A makacsul nem jelentkezőket maga keresi fel és megállapítja a nem jelentkezés okát. Az állami pártfogó tisztviselő a bejegyzések, illetve saját eljárásának alapján szükség esetén az illetékes hatósághoz megfelelő előterjesztést tesz.

VI. Szükségesnek tartja, hogy minden törvényszék területén legalább egy, Budapesten legalább minden járásbíróság területén egy fizetett állami pártfogó tisztviselő neveztessék ki, kinek az V.

alattin kívül kötelessége leendő a székhelyen lakó minden nem iskola köteles, próbárbocsátottat, kísérletileg kihelyezettet vagy feltételesen szabadon bocsátottat legalább havonként egyszer lakásán, egyszer pedig munkaadójánál felkeresni és felkeresése eredményét az illető fiatalok törzslapjára feljegyezni. (Felkiáltások: Már mind benn van a határozati javaslatban!)

Őszintén megvallva én már előre megszővegeztem és nem tudtam, hogy a határozati javaslatban benn lesz. (Éljenzés).

Dr. Kármán Elemér kir. ügyész (Nagyvárad): Mélyen t. Kongresszus! Azután a magas nivóju előadás után, amelyet az Előadó úr előterjesztett, amiért elsősorban mi a gyakorlat emberei tartozunk köszönettel, hogy módot adott az elméletbe bepillantásunk, ránk nézve mint közkatónákra nézve nem marad más hátra, mint hogy egynéhány gyakorlati megjegyzést tegyünk és az ő indítványát a legmesszebb menő módon támogassuk. Azt hiszem, hogy az ilyen kérdés gyakorlati módon való elintézésénél nem abból kell kiindulni, hogy a hivatalnokok és a patronage-egyesületek tagjainak működését állítsuk egymással szembe, hanem a gyakorlatból kiindulva azt a kérdést iparkodjunk megoldani, hogy akkor, amikor arról van szó, hogy kinyomozzuk valakinek a gondolkodását — amit mint méltóztatik tudni Liszt az Antisocialgesinnung fogalma alá helyez — mit akarunk kideríteni? Hogy az az egyén a társadalommal szemben minő magatartást tanúsít. Nem csupán azon nagyon szembetűnő körülményeket, hogy pl. az illető iszákos-e hanem tulajdonképpen olyan dolgokat, amelyek magasabb szellemi képzettséget és látókört igényelnek, hogy pl. csak röviden utaljak a degeneráltságnak és egyéb kóros jelenségeknek, tehát mindazon dolgok kikutatására, amelyeket a kriminologia fogalma alá veszünk. Azt hiszem, hogy erre a munkára a hivatalos közegeknek feltétlenül igénybe kell venni azon magasabb képzettségű egyéneket, akik a patronázs-egyesületekben működnek, mert a közönséges egyének, a rendőr, csendőr sohasem fognak még magasabb képzettség esetében sem olyan munkát produkálni.

A másik kérdés az, hogy a gyakorlatban hogyan történik ezeknek a körülményeknek a kiderítése? Ugyebár, ha ki akarom deríteni, hogy a szokásos büntetettnek milyen a jellemrajza, akár Szalma István, akár Vitális Imre, hogy csak a legujabb nevezetes eseteket említsen, — hivatalos egyén azokat sohasem fogja kideríteni. Dr. Hans Gross jól adja elő az ő kriminálpsychologi-

ájában, hogy a hivatalos ember úgy derít fel, hogy előveszi az ő bizalmi emberét, ez megint az ő bizalmi emberét és így megy ez kézről-kézre. Nekünk, a nyomozó hatóságoknak ezen bizalmi emberek helyett jól szervezett társadalmi egyesülés áll a rendelkezésünkre, akik között orvos, tanító és más foglalkozásuk vannak, — lehetetlen tehát arra az álláspontra helyezkedni, hogy ezeket a kiváló embereket ne alkalmazzuk. Ezek a körülmények az előadó úr javaslatát a legmesszebbmenőleg támogatják.

Azonban nem zárkozhatom el az elől sem, amikor összhangba kell hozni az előadó úr javaslatát az ellentétes véleményekkel, — hogy magam részéről kifejezést ne adjak azon nézetemnek, hogy két dologhoz kell ragaszkodni. Az egyik az és ez nem akar kritika lenni, csupán egy igen szerény megjegyzés: nagyon kell vigyázni, hogy ez a felderítő munkásság az írástalanságba ne süllyedjen. A környezettanulmányokban van egy pár nagyon sajnos tapasztalatunk, mert ez kizárólag a bíróság teendője lévén, az ügyek legnagyobb részében pedig a hosszú nyomozás során semmi sem történik, más felől azon körülménynél fogva, hogy a környezet tanulmány állván csak a bíróság előtt, a bíró nem végezheti el azt a munkát, hogy a pártfogó véleményét felülvizsgálja. Amint a tanúnak, úgy a vádlottnak is meg van a maga lélektana és az ítélkezésnél a bírónak a pszichológiai szempontokat felül kell vizsgálnia, a mi a fiatalokúaknál sokkal könnyebb, mint a szokásos büntetteseknél. Az volna az óhajom, hogy ez akként szerveztessék, hogy a felderítő közegek nagyobb ellenőrzés és bírálat alá helyeztessenek: esetleg megidéztesse a tárgyalásra. — A másik, hogy ezt az előkészítő eljárást feltétlenül a kir. ügyészségnek ellenőrzése alá helyezzük. A kir. ügyészség a nyomozás élén áll, tehát a nyomozás a kir. ügyészség nélkül nem történhetik. Véleményem szerint megeshetik az, hogy a hivatalos közegek és a pártfogó tisztviselő ellenkező adatokat fog szolgáltatni, mint a hivatalos nyomozás és vizsgálat. Mert e tekintetben nem értek egészen egyet az előadó úrral. A hivatalos közegek és a vizsgálóbíró is kideríti a körülményeket. — Embere válogatja. — Azt hiszem, hogy a részletekbe bocsátkozni itt nem lehet, ezt jobban fogják elvégezni azok, akikre az bízva van. Csak azt az elvet hangoztatom, hogy a kir. ügyészségnek feltétlenül biztosítani kellene e tekintetben a legmesszebb menő hatáskört. Azt hiszem, hogy ez iránt aggály nem merülhet fel, mert arra a kir. ügyészségre, a melyet Kozma

Sándor alapított meg, arra az ügyességre, a melyet hosszú időn keresztül Dr. Székely Ferencz nevelt, arra rá lehet bízni a társadalom és az egyén érdekeit. Ezt a szerény megjegyzést voltam bátor előterjeszteni.

Rickl Gyula elnök: Mielőtt tovább mennénk, örömmel jelentem, hogy a Kongresszus tegnapi üdvözlő táviratára megérkezett Ő felsége válasza: (A Kongresszus tagjai felállanak):

„Ő Csász. és apost. kir. felsége kabinetirodája méltóságos Rickl Gyula miniszteri tanácsos urnak

Kassa.

Wien-Schönbrunn, 1911. szept. 17.

Ő Csász. és apost. kir. felsége a patronage-egyesületek Országos Szövetsége Kassán összegyűlekezett III. Országos Kongresszusának hódolatát köszönettel legkegyelmesebben fogadni méltóztatott s szívből kívánja, hogy tanácskozásait teljes siker koronázza.

Kabinet iroda.“ (Éljenzés.)

Dr. Perjéssy Mihály szegedi kir. ítélő táblai bíró (Szeged):

Mélyen Tisztelt Kongresszus! Előre kell bocsátanom, hogy én az igen tisztelt előadó úrnak határozati javaslatához egész terjedelmében hozzájárulok.

Ha mégis felszólalok, teszem ezt azért, mert úgy vélem, hogy javaslatának 2-ik pontja egy kis kiegészítésre szorul.

A gyakorlati életből merített tapasztalatom alapján fel kell ugyanis hívnom a mélyen tisztelt Kongresszusnak és az előadó úrnak nagybecsű figyelmét arra a körülményre, hogy a mindnyájunk által szükségesnek vélt felvilágosításnak, kitanításnak, nemcsak abból a szempontból van nagy jelentősége, hogy ily módon a „pártfogó készség“ előmozdításuk, fejlesztésük, hanem abból a szempontból is, hogy a „pártfogói intézmény“ népszerűsítésük. — Népszerűsítésük pedig oly arányban, hogy a nép a pártfogót ne ellenségének, hanem támogatójának, — jóakarójának tekintse.

Méltóztatott bizonyára többen az igen tisztelt jelenlevők közül tapasztalni, hogy a pártfogó előkészítő, — informatív tevékenysége, — mennyi nehézségbe ütközik. — A környezettanulmányok ezernyi hiányának, sőt elmaradásának egyik — talán legfőbb — oka az, hogy a nép bizalmatlan a pártfogóval szemben. — Nem csak hogy nem jár kezére, nem szolgáltatja neki a szükséges adatokat, sőt ellenséges indulattal fogadja.

Innen van azután, hogy ha meg is van nőinkben és férfiainkban a pártfogói készség, egyetlen kísérlet után, visszautasítják a megbízatást, — hogy megkimélik magukat a kellemetlenségektől. — Ugyanilyen tapasztalatokat merithetünk a pártfogó további tevékenységénél is. — Nagyon gyakori az eset, hogy a pártfogót, a ki pártfogoltját felkeresi — be sem eresztik a házba sőt a pártfogoltat is elvonják pártfogójától, — szóval a helyett, hogy a pártfogót nemes, önzetlen törekvésében támogatnák, — akadályozzák, sőt sértéseknek — inzultusoknak teszik ki.

Kivánatos volna tehát, hogy a nép előadások, könnyen érthető s ingyen kiosztandó füzetek útján felvilágosíttatnék a pártfogó tisztség jelentőségéről, feladatairól, — különösen arról, hogy a pártfogó gyermekük jövőjét, boldogulását kívánja előmozdítani, segítségére óhajt jönni a családfőnek s családtagjainak abban a munkában, a mely a rossz, a züllésnek indult vagy züllés veszélyének kitett gyermek megmentésére irányul; — ezért őt támogatni, neki a szükséges adatokat lelkiismeretesen beszolgáltatni saját jól felfogott érdekükben áll.

A „pártfogói intézmény“ népszerűsítésének munkájában tehát e szempontnak is érvényesülni kellene.

Ugy vélem ezek után, hogy kivánatos volna, ha az előadó úr javaslata 2-ik pontjában e szempontot is kifejezésre juttatná.

Nem teszek erre nézve külön indítványt, csupán arra kérem az igen tisztelt előadó urat, hogy a mennyiben ő e kérdésben is velem egy véleményben volna, sziveskednék javaslata 2. pontját ily irányban kiegészíteni. (Éljenzés.)

Dr. Rosti Mihály kir. ügyész, (Szolnok) reámutat arra, hogy a társadalom akkor, a midőn az általa létrehozott, kifejlesztett, ferde fejlődésében meg nem akadályozott, akár felnőtt, akár fiataalkorú bűnösök felett a patronaget gyakorolja, egy évezredes mulasztásnak, egy évezredes becsületbeli tartozásnak sovány kamatait törleszti csak.

A társadalom azonban eme kötelességének teljesítésében irányításra, vezetésre és ellenőrzésre szorúl.

És ennek az irányításnak, vezetésnek és ellenőrzésnek a dolog természete szerint a legcélszerűbben ama hatóságok részéről kellene gyakoroltatnia, amelyek a bűncselekmények elbírálásával és a bűnösök jellemének tanulmányozásával hivatásszerűleg foglalkoznak, tehát a bíróságok és kir. ügyészségek részéről.

A bírónak képezi feladatát, hogy meggyőződést szerezzen magának arról, vajjon a próbárabocsátott fiatalok érdekében elrendelt intézkedései hatékonyan fogatosíttatnak-e, és a köznek érdekeit képviselő kir. ügyészségnek helyesen magyarázott joga és kötelessége, ellenőrizni azt, vajjon a próbára bocsátott, habár bűncselekményt nem is követett el, nem folytat-e oly életmódot, amely jövője tekintetében aggodalomra okot nyújtva, őt a próbára bocsátásra érdemtelenné teszi és így az eljárásnak vele szemben leendő folytatása céljából a kir. ügyészség közbelépését teszi szükségessé.

A próbára bocsátás szellemében gyökeredző eme felfogásból kiindulva egyik kir. ügyészség a próbára bocsátás tartama alatt az összes próbára bocsátottak ügyeit nyilvántartja és a pártfogóktól minden két hónapban, szükség esetére gyakrabban, a próbára bocsátottak hollétéről, foglalkozásáról, magaviseletéről és életmódjáról értesítéseket kér és sürget és ezekhez képest megfelelően intézkedik.

Ez a hatósági ellenőrzés a legtöbb pártfogóra mindig bizonyos erkölcsi hatást gyakorol és a hatóságokkal való állandó érintkezés és levelezés ében tartja benne feladatának és hivatásának komolyságát és növeli becsvágyát és önérzetét.

Persze látnia kell a pártfogónak, hogy a bíró, az ügyész is komolyan veszi feladatát, nem pedig sablonosan blankettaszerű tudakozódó lapokon érintkezik vele.

A pártfogó tisztviselőknek minden törvényszék területére leendő kinevezésétől részemről nagy és teljes eredményt nem várok.

Az a sovány tiszteletdíj, amely az ilyen pártfogó tisztviselőnek kijár, nem lesz alkalmas arra, hogy olyan embereket neveljen, vagy erre a pályára való lépésre ösztökéljen, amely a legkiválóbb emberi tulajdonságok birtokát kívánja meg.

Ilyen ember egyáltalán kevés akad és még kevesebb az életpályájuk elején vagy az életpályájuk végén lévő ama egyének között, akiket pártfogó tisztviselőknek szoktak kinevezni.

E mellett a pártfogó tisztviselőnek, bármilyen kiváló ember legyen is, nem lesz meg az a tekintélye, mint a bírónak vagy az ügyésznek.

Én tehát azt tartom, hogy a pártfogó tisztviselő mellett és fölött a fiatalokúak bíróságairól hozandó törvény életbeléptéig talán legcélszerűbben a fiatalokúak ügyészének, e törvény életbe-

lépte után pedig a fiatalokúak bírójának kellene a pártfogó tisztviselő közreműködése mellett, aki a jelesebb és arra alkalmas bírósági jegyzők sorából nevezetné ki, a pártfogók működését velük és a próbárabocsátottakkal való közvetlen és gyakori érintkezés útján ellenőrizni és ekkép kitanítás és a hatósági tekintély latbavetése útján hozzájárulni ahhoz, hogy a társadalom a próbárabocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését előmozdítsa.

Minden helységben hatóságilag szervezett patronage-bizottságok lennének alakítandók és e tekintetben, ezeknek szervezése körül Dr. Illés Dezső úr a kongresszus előkészítő iratainak első füzetében előterjesztett véleményében több igen üdvös eszmét juttatott kifejezésre.

Ezeknek a hatóságilag szervezett patronage bizottságoknak működését a fiatalokúak bírója vagy ügyésze ellenőrizné.

Persze az itt érintett fontos teendőkre kiválasztott bírónak, vagy ügyésznek nagy erkölcsi és szellemi tőkét feltételező tevékenysége az ő más nemű tehermentesítését és nagyobb javadalmasítását is tenné szükségessé.

A fiatalokúak bírójának és ügyészeinek talán nem a legkiválóbb betűjogászokat, de mindenesetre a legkiválóbb *embereket*, a legműveltebb, a legsokoldalúbb embereket kellene kirendelni.

Rendszerint ezek a legjobb jogászok is.

A legkiválóbbaknak kellene a fiatalokúak ügyeivel foglalkozni és csakis a fiatalokúak ügyeivel, mert ezek egész embert kívánnak. (Ugy van! Éljenzés, taps).

Ennek folytán személyzetszaporítástól sem volna szabad visszariadni.

Pénzzel egymagában nem lehet ugyan mindig intézményeket megvalósítani; de pénz nélkül soha.

A társadalomnak a próbára bocsátottak felügyelete körül kifejtendő munkássága szempontjából, annak kiemelése mellett, hogy ezek a megjegyzések főképp a vidéki viszonyokat tartják szem előtt, még a következőket vagyok bátor felhozni.

A környezettanulmányok beszerzését a legtöbb esetben a rendőrhatóságokra bízám, esetleg ezzel kapcsolatosan a tanítóhoz vagy a fiatalokú egyházának lelkészéhez fordulnék felvilágosításért.

De a pártfogók túlterhelésének mellőzése és a pártfogói intézmény diszcreditálásának megakadályozása végett a pártfogók közreműködését a környezettanulmányok beszerzése körül csak

ott venném igénybe, ahol a pártfogók erre kiválóan alkalmasnak mutatkoznak.

Hiszen ha a fiatakorút felmentik, vagy az eljárást vele szemben megszüntetik, ha megdorgálják, javító nevelésre vagy fogházra ítélik, akkor pártfogó kirendelésének szüksége legalább egyelőre nem forog fenn.

A pártfogó szerepe javarészt, — a fiatakorúnak az eljárás folyama alatti elhelyezésétől eltekintve, — a próbára bocsátással kezdődik.

A mi viszonyaink mellett lehetőleg csak az eljárásnak eme szakában venném őt igénybe, de akkor azután annál intenzívebben.

Bárhonnan szereztetnek be azonban a környezettanulmányok, a szóban lévő blankettát feltétlenül kiküszöbölnének tartom.

A környezettanulmány, jellemrajz alapján szerzendő be, amely jellemrajz elkészítéséhez a kir. ügyész vagy bíróság által az adott eset sajátyszerűségeihez mérten megszerkesztett és az irányadó szempontokat kidomborító utmutatás adná meg a direktívát.

Tapasztalatból állithatom, hogy ily módon a környezettanulmányt teljesítő egyén vagy hatóság alaposságra és a fiatakorú egyéniségébe és életviszonyaiba való belemélyedésre kényszerítetik és eleje vétetik a környezettanulmány sablonos, — a kérdéseknek igennel vagy nemmel, vagy nem tudommal vagy egyszerű üresen hagyásával való tartalmatlan és sokszor értelmetlen elintézésének.

A próbára bocsátó végzésben kirendelt pártfogót, ha a főtárgyaláson jelen nem volt, a fiatakorúak bírāja és ügyésze elé, a lehető legrövidebb határnapra megidézendőnek tartom, ahol jogai és kötelességei felől közvetlen érintkezés útján legjobban kitárhatható.

Ilyenkor lehet egyuttal legjobban és leggyorsabban meggyőződni vagy legalább is tájékozódást szerezni arról, hogy alkalmas lesz-e a kirendelt pártfogó ennek a nehéz tisztnek a betöltésére és nemleges esetben mindjárt megfelelőleg lehet intézkedni.

A pártfogói tiszt teljesítése körüli súlyosabb mulasztásokat pézbüntetésekkel büntetném. (Ellentmondások.)

Én a pártfogói tisztet kötelességteljesítésnek tartom.

A pártfogói tiszt is egy adó, amelylyel embertársainknak és így az államnak adózunk.

Épp ezért én a pártfogói tisztséget csak bizonyos a törvényben taxatív felsorolandó, bár bő liberalitással megállapítandó esetekben tartanám visszautasíthatónak.

Módosítandónak vélem a Bn.-t annyiban, hogy a próbára bocsátásnak idejét egy évről két esetleg három évre felemelném és így a társadalomnak a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítése körüli munkálkodását meghosszabítanám.

Gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a próbára bocsátás intézményében a próbaidő alatt a próbára bocsátottra nézve a bűnözéstől meglehetősen visszatartó erő rejlik, amelynek hosszabb időn át való hatása a megszokás folytán nemcsak a próbaidőre, hanem azon túlra is kiterjedne.

Ebből a szempontból az egy évi próbaidőt túl rövidnek tartom.

Nem bírom belátni, hogy ha a felnőtteknél a büntetés feltételes felfüggesztése szempontjából a próba idő 3 évben határozatott meg, miért ne lenne az a fiataloknál is két vagy három évben megállapítható.

Mélyen tisztelt Kongresszus! Ideális állapotnak tekinteném, ha a fiatalok vádlója, — ha a fiatalok bírása, — válhatnék vádlói vagy bírói funkciójának befejeztével, a próbára bocsátottnak pártfogójává, bármily szentségtörésnek találják is némelyek e gyomláló kertészkedést az igazságszolgáltatásnak ama nagy „campo santo”-jában, amelyben ők csak temetni akarnak, mi azonban feltámasztani is óhajtánánk.

Az ügyész hozta a vádlottat a bíró elé, a bíró intézkedett felette, ám vegyék most ők magasabb értelemben vett pártfogás alá, gondoskodjanak a társadalommal vállvetve arról ők, hogy az a cél, amely miatt őt a törvény sorompói elé állították, az általuk helyeseknek vélt eszközök útján megvalósítható legyen.

Semmi sem hat a fogékony és még teljesen meg nem romlott ifjú lélekre jobban, mintha látja, hogy az aki neki ügyésze, aki neki bírása volt, aki őt letörte, szabadságától megfosztotta, szabadságában korlátozta, azt nem bosszúból, hanem az ő érdekében, az ő megjavítása végett tette.

Épp azért egyik leghatékonyabb előmozdítója a próbára bocsátottak szociális és erkölcsi megerősítésének az, ha az ügyész, a bíró, nem ugyan a törvény által elő sem írhatott hivatali kötelesség teljesítésében, hanem tényleg mint a társadalom egyik tagja, de a bűnöző egyén szemében mégis a bírói és ügyészi

állás nimbusával övezve, vele közvetlen összeköttetést sőt „horribile dictu“, levélbeli érintkezést is folytat, és ekként, az ő lelkének nemesítésére, önérzetének és becsvágyának fejlesztésére törekszik, szem előtt tartva azt a nagy igazságot a melyet Gorkij „Éjjeli menedékhely“-ének rongyruhába öltözött kolduló bölcse az öreg Lukka fejez ki, amidőn azt mondja: „Addig hangoztasd a gazember előtt, hogy becsületes ember lesz belőle, mig elhiszi, és tényleg azzá is válik“.

Mélyen tisztelt Kongresszus!

A patronagenak a próbára bocsátás intézményében kicsucso-sodó eszméjét két világnézet harca veszi körül.

Az egyik világnézet, az utat mutat és oda vezet, azokra a fenséges havasokra, amelyek büszke lakóinak jégpalotáiból nem nyílik egyetlen ablak sem az emberi nyomorúságok és szenvedések, az emberi bűnök és szenvedélyek kavargó küzdterére és feneketlen mélységeire és ahova nem hallatszik fel soha a szerencsétlenek és nyomorultak millióinak zúgó moraja.

A másik világnézet pedig, az egy fénysugárt vet ama magaslatokra, egy kipillantást nyújt azokra a világító tornyokra, ahol büszke pompájában terjeszkedik szét, az emberi boldogságnak, az emberiség ideáljainak égbetörő ama épülete, amely felé vezető útjára áldozza fel az emberiségnek jobbik része az ő cselekvőségének javát, annak elérésében óhajainak netovábbját és vágyakozásainak megtestülését képzelve.

És ezekre a magaslatokra, ezekre a világító tornyokra kívánám én a mélyen tisztelt Kongresszus tekintetét irányítani akkor, amidőn felszólalásommal szemben tanúsított szíves türelmüket és figyelmüket hálásan köszönöm. (Élénk éljenzés és taps.)

Dr. Oberschall Pál kir. jogtanár (Pozsony):

Mélyen t. Kongresszus! Tekintettel a vita előrehaladott stádiumára nem követem az előttem szólott igen t. szónok ur példáját, ki nagyszabásu beszédében kiváló szónoki élvezetben részesített bennünket, hanem csak néhány rövid szóban akarok a tárgyhöz szólni és az elhangzott beszédekre reflektálni.

Jellemző vitánk kialakulása. A felvetett kérdés az volt, hogy miként mozdíthatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megmentését a próbaidő alatt és mégis, ha végig tekintünk az egész vitán, meg kell állapítanunk azt, hogy tulajdonképpen nem e kérdés dominálta azt, hanem az, hogy miképpen kellene odanevelni a társadalmat, hogy a próbárabocsátottak

ellenőrzése nagy és nehéz feladatának megfelelhessen. A vitának ez a tendenciája már magában véve is felelet az előttem szólott igen t. szónok ur fejtegetéseivel szemben, mert ebből világosan kitűnik az a kialakult vélemény, hogy e kérdés bürokratikus intézményekkel nem oldható meg, hanem csak megfelelően alkalmazott szociálpedagógiával. És azért én, bár magam bíró voltam és jelenleg mint a büntetőjog tanára hivatásos büntetőjogász vagyok, a cél helyes elérése szempontjából a próbára bocsátottak ellenőrzését társadalmi feladatnak tekintem és nem oszthatom az előttem szóló nézetét, ki azt elsősorban az ügyészség hatáskörébe akarja utalni. Nem oszthatom pedig azért, mert ez esetben az eljárás individuális kezelés helyett könnyen átmehet a bürokratikus kezelés rideg formáiba és, hogy e feltevésem jogos, ékesen bizonyítja az, hogy az előttem szóló igen t. ügyész úr is a társadalmi munkát teljesítő ellenőrzőkkel már a mostani teoretikus megbeszélésnél is elment a bürokrácia kipróbált eszközéig, a pénzbüntetésig.

A második kérdés, a mely vitánkban beható megbeszélés tárgyát képezte, a környezettanulmány kérdése volt. Sajnálatomra itt is ellentétbe jön véleményem az előttem szóló igen t. szónok úr véleményével. Ő ugyanis amíg az előbb tárgyalt kérdésben nézetével a bürokrácia felé közeledett, itt teljesen szakítani akar minden formálizmussal és még azt sem helyesli, hogy a környezettanulmányt teljesítők részére kitöltés végett blankettákat adjunk, amelyek röviden magukba foglalják a környezettanulmányra vonatkozó és a patronage szempontjából fontos momentumokat rendszeresen összefoglaló kérdéseket. Ő nem kitöltött blankettákat akar, de a jellemfestés minden erejével bíró, közvetlen erővel bíró környezettanulmányokat.

Igaz, ez volna az ideális állapot, csak hogy ennek ellentmond a legnagyobb kritikus, az élet. A pártfogó jó és becsületes, az emberszeretet által áthatott ember kell hogy legyen, de azt nem kívánhatjuk tőle, hogy a jellemfestés nagy, nehéz irodalmi munkájának mestere legyen. Annak e munkájában segítségére kell lenni a blankettával, kezébe kell adni valamit, ami a célnak megfelelő és megkönnyíti a környezettanulmányról szóló referációját, mert különben nem egy verejtékcseppeket izzad az íróasztalánál, hogy mikép csinálja meg a környezettanulmányt és könnyen elveszti a kedvét az egész irodalmi munkával súlyosított patronage tevékenységtől.

Nagy és nehéz munka előtt állunk a patronage kérdésében, melyhez meg kell nyerni embertársaink munkaerejét, eszét és szívét. Hogy mily nehéz a helyzet, azt élénken jellemzi a pártfogói intézmény helyzete. Előttünk áll ez az intézmény, amelynek ma még jó részt szervezés és nevelés hiányában hiányoznak a társadalmi előfeltételei. Ezeket megteremteni, ezt szervezni a megfelelő pártfogók karát létesíteni, ez feladatunk és ez az út, amelyen haladnunk kell, hogy elérhessük a célt, amely az alkotók előtt ideálként lebegett, midőn ez intézményt törvényeinkbe iktatták.

Ezért helyeslem én azt, hogy kongresszusunk elsősorban nem a próbárabocsátottakkal, hanem a társadalommal foglalkozott és avval, hogy miként kellene szervezni a patronage munkára és a pártfogói munkára a társadalmat.

Mindenben helyeslem az igen t. előadó úr javaslatát, csak azt szeretném, hogy maga a Szövetség vegye a kezébe a patronage tanfolyamok létesítésének és szervezésének kérdését. Nem elég előadásokat tartani, itt mélyreható rendszeres munka kell és a legnehezebb paedagogiai feladat a szív nemes érzéseit akként felébreszteni, hogy az rendszeres és kitartó munkát váltson ki.

A pártfogói munka ellenőrzése kérdésében nagyértékű munka a kolozsvári szervezet munkája, amelyet követendő példának ajánlhatok, mert a munka sikerének egyik előfeltétele a lelkiismeretes ellenőrzés, ellenőrzése annak, hogy a lelkesedés munkájából az élet folytonos munkája váljék.

Az előadói javaslatot elfogadom. (Helyeslés). Indítványozom azonban, hogy újabb szövegezés végett szövegező bizottságot méltóztassék kiküldeni. (Felkiáltások: Felesleges! A szöveg nagyon jó!)

Dr. Angyal Pál előadó: Tessék konkrét javaslatot tenni! (Helyeslés).

Dr. Finkey Ferenc jogtanár (Sárospatak): Mélyen tisztelt Kongresszus! Nem akartam a vitát tovább nyújtani, de szükségesnek tartom bizonyos ellentétek eloszlatása végett és az egyik igen tisztelt felszólaló, Rosthy ügyész úr magvas felszólalásának honorálása végett is pár szóval hozzászólni a kérdéshez. Részemről különben Angyal Pál előadó úr javaslataihoz teljesen hozzájárulok, ő a hozandó határozat szövegét igen szépen összeállította s azt hiszem, méltóztatnak is azt elfogadni. (Ugy van!).

Én csupán azt akarom megjegyezni, hogy miután egy új intézmény meghonosításáról van szó, különösen fontos annak az államnak a gyakorlatát, ahonnan az intézményt átvettük, megfigyelni és az ott szerzett tapasztalatokat, illetőleg a helyesnek bizonyult eljárási módokat hasznunkra fordítanunk. Északamerikában az, hogy a fiatakorúak bírása a próba idő alatt érdeklődik, a fiatakorúak sorsa iránt, egészen természetes és elfogadott dolog. A Lindsay példája, aki rendszeres ellenőrzési szemlét tart az általa próbárabocsátottak felett s két hetenként jelentéseket kíván tőlük, általános tetszést aratott és számos követőre talált. A jelentések rendszerének, amit Rozsnyai D. úr felszólalása szerint a kolozsváriak nálunk is oly ügyesen megvalósítottak, folytatása lenne az, ha a fiatakorúak bírása nemcsak a tárgyalás alatt foglalkoznék a fiatakorúakkal, hanem érdeklődnék továbbra is azok sorsa iránt. Roppant felemelő a próbárabocsátottakra, ha a bíró időnként összegyűjti őket, magaviseletükről szóló jelentéseiket átnézi, a könnyelműeket inti, dorgálja, a szorgalmasakat buzdítja, tanáccsal segíti. Örömmel hallom, hogy Budapesten Lengyel Aurél bíró úr gyakorolja is ezt az okos és üdvös eljárást. Kíváncsún tartanám, hogy ezt a fiatakorúak bírái kivétel nélkül vegyék gyakorlatba.

Szeretném azért, ha kimondanók a határozati javaslatban, hogy a Kongresszus *óhajtja*, hogy a bírák állandó kontaktusban maradjanak a próbárabocsátottakkal és rendszeres ellenőrzést gyakoroljanak felettük. Az ügyészekről azonban részemről nem szólnék, mert az bizonyos ellenszenvet kelthetne. Őket általában csak bűnüldöző hatóságnak szokták tekinteni. (Közbeszólás: Elég baj!) Magam is bajnak tartom, de ha az ügyésztől nem is, a bírótól mindenesetre elvárhatjuk, hogy érdeklődjék a próbárabocsátott fiatakorú viselkedése iránt és segítse azt a javulás útján. Ezt az óhajt, úgy hiszem, nehézség nélkül hozzáfűzhetnők a határozati javaslatához. (Élénk helyeslés).

Breuer Soma nagykátai főrabbi, az Országos Izr. Patronage-egyesület nevében:

Mélyen tisztelt Kongresszus! Amidőn előrebocsájtom, hogy az igen tisztelt előadó úrnak nagyértékű tanulmányában kifejtett javaslatokat a maguk teljes egészében a magamévá teszem, szíves engedelmet kérek, hogy nagyon röviden és csak főbb vonásaiban ismertessem legelőbb ezt az álláspontot, amelyet épp a tárgyalás alatt lévő kérdés tekintetében az Országos Izraelita

Patronage-egyesület elnöksége foglal el, illetve azokat a módokat, amelyek mellett a sikerre való legtöbb kilátással véli megoldani azt a feladatot, amelyet a Büntető Novella a bűn lejtőjére tévedt gyermekek és fiatalok erkölcsi megjavítása, megmentése érdekében a társadalomra hárít.

Egyesületünk vezetői két olyan szigorított fegyelmi nevelő-intézetnek — egyet fiuk és egyet leányok számára — felállításán fáradoznak, ahová több kevesebb ideig tartó gondozásra első sorban az u. n. 60.000-esek, a feltételesen elítélt és próbára bocsájtott és a fogházból szabadult gyermekek és fiatalok lennének beutalandók. Ide kerülnének továbbá arra a fiatalok is, akik bűncselekményt még nem követtek el, így tehát — a büntetőjogászok nyelvén szólva — *még nem bűnösök*, de akár terhelt hajlandóságból, akár pedig erkölcstelen környezetük ártó befolyása alatt már *züllésnek indulnak*, lelküket már kikezdte, megfertőzte az erkölcsi romlás métélye, úgy, hogy a preventív irányu beavatkozás elmulasztása esetén mihamar a bírósággal gyülnék meg a bajuk és a kriminálitás fertőjébe jutnának. Intézetünk befogadná végül az olyan gyermekeket is, akiknek züllöttsége psycho-pathologiai okokra vezethető vissza.

Ettől a *szeretetháztól* kettős rendeltetésnek a teljesítését várjuk. Első feladata abból állana, hogy lelki életüknek bizonyos ideig tartó állandó, éber megfigyelése és psyche-jük gondos vizsgálása alapján megállapítani lehetne ottan, hogy mily fokra emelkedett a beutalt terheltek erkölcsi defektusa, kifürkészni bűnös hajlamaikat és földeríteni züllésüknek rejtett belső rugóit.

Az így nyert *lelki körkép* döntené el aztán a gyermek továbbá sorsát. A hozzáértők által végzett eme megfigyelés eredményétől függne az, hogy mi történjék vele: visszabocsájtható-e elhagyott *családi* környezetébe, vagy idegen, megbízhatóbb családi, avagy pedig zárt *intézeti* javító nevelésre, esetleg psychopedagógiai nevelőintézetben való gondozásra szorul-e?

Ezeknek a megfigyeléseknek eredményei távezethetnek a bűnre tévedésnek valódi alapokaira. Sokféle oka lehet annak, ha gyermek vagy fiatalok letér a becsület útjáról és ballépést követ el. Vannak olyan kényszerítő körülmények, amiknek hatása alól nem képes szabadulni. A legtöbb esetben a főok a gyermek hiányos táplálkozásában rejlik. A magára hagyott gyermek, ha lop, majdnem mindig kenyeret lop, vagy kenyérért lop. S ezt az okot sokszor a legügyesebb környezettanulmánnyal sem lehet

kideríteni. Ennek az állításomnak a bizonyításául bátor leszek a t. Kongresszus elnéző türelmességében bízva, felhozni egy érdekesebb esetet, amely az én patronage-tevékenységemmel kapcsolatosan adódott elő: Egy mesterember több ízben panaszolta előttem, hogy egyik tanulója, akit én helyeztem el nála, egy 13 éves árvafiú, apróbb lopásokat követ el állandóan. Meglopja gazdáit, a legényeket, inastársait és idegeneket is, akiknek értékeihez hozzáférhet. A fiú az én pártfogoltom volt, tisztos jóra való polgári családnak gyermeke. Környezete kifogástalan, gazdája puritán jellemű, becsületes ember. Ő maga romlatlan, munkaszerető és tiszteltudó. Sehogysem tudtam tehát eltévelyedésének magyarázatát adni. Feltűnt különösen, hogy jelentékenyebb, 10 filléرنél nagyobb összeget soha senkitől nem tulajdonított el. Magamhoz hívtam, a lelkére beszéltem s a fiú könnyek között vallotta be töredelmesen a vétkét, de konok hallgatással felelt, amikor ennek indító okai felől kérdezősködtem. Csak hosszas, kitarató faggatásomra árulta el végre azt, hogy a mesterné valósággal koplaltatja. Kora reggeltől délig s a sovány ebéd-től a még szűkösebb vacsora idejéig nem jutott egy falat kenyérhez sem s így az éhség vitte rá a becsületes, de életerős s láthatóan nagyétű gyereket a lopásra. De mindig csak pár fillért csent el, épp csak annyit, hogy egy darab kenyeret vehessen rajta. Utána-jártam a dolognak s meggyőződve róla, hogy a fiú az igazat mondotta, nem lehetett egyéb tenni valóm, mint az, hogy más, jobb érzésű mesterhez adjam s erre ő azonnal és végképpen abba hagyta bűnös szokását. Nem volt szükség sem bírói eljárásra, sem pártfogó kiküldésére. Eltűntettem az okot, s megszűnt magától az okozat is.

Eme megfigyelésekkel kapcsolatosan megállapítást nyerne az is, hogy a fiatalok hajlandóságának, értelmisége és szervezeti minőségének milyen életpálya felelne meg a legjobban. Az intézetben döntenők el tehát azt, hogy kit-kit minő foglalkozási ágban való kiképzésre helyezünk el.

A második, s nem kevésbé fontos feladata lenne tervbevett intézeteinknek a gondozásukba utalt fiatalok számára megfelelő bánásmód által való *erkölcsi javítása*. Jóllehet régi és sokszor hangoztatott igazság, hogy a fiatalok nagy része nem a pillanatnyi eltévelyedés okából, hanem az állandó ferde nevelés, romlott környezetének huzamosabb időn át érvényesült csábító befolyása következtében téved a bűn ösvényébe: bizonyos az is,

hogy pártfogoltjaink nagyobb része már teljesen züllött, átmeneti idő nem elégséges erkölcsi életük teljes megjavításához. Ámde azt hisszük, hogy állandó gondos foglalkoztatás mellett mégis sikerülni fog felébreszteni, táplálni és fejleszteni a vallásos hitet, a becsületérzést, a kötelességtudást, fogékonnyá tenni a munka szeretetére, a vállalt kötelezettségek teljesítésére és a tisztesség fogalmának átérzésére. Nem szabad letennünk arról a reményről, hogy oly szakértelemmel párosult gondos bánásmód által, amelynek rendeltetése a fiatalok értelmének fejlesztése, ítélőképességének edzése és erkölcsi képzeteinek erősítése, el lehet érni lelki világának nemesbülését, egyéniségének bizonyos mértékben való megjavulását. S csak akkor, ha ennek kétségtelen jeleit észleljük rajta, biztosítékul annak, hogy új környezetében tűrhető magaviseletet fog tanusítani, lehet őt vidékre kihelyezni, ahol aztán megbízható családi gondozásban és a helyi patronage-szervezetek szorgos felügyelete alatt nevelkednének.

A zsidó patronage-egyesület vezetősége azt a felfogást vallja, hogy elmaradhatatlan szükség van arra, hogy a társadalmat újabb áldozatkésztségre serkentsük s ezen a révén megteremtjük annak a lehetőségét, hogy nemcsak minden országos patronage egyesület rendelkezze egy-egy ilyen menházzal, hanem mindenfelé, az ország különböző vidékein állíttassanak fel mihamarabb ezeket a célokat szolgáló nevelőintézetek. A bűnre praedestinált minden egyes gyermek kell, hogy átmenjen ezen a retortán. Nézetünk szerint a züllésnek indult gyermekeket és fiatalkorukat csakis ily módon hódíthatjuk vissza és menthetjük meg a munkás, becsületes életnek.

Mélyen t. Kongresszus! Még egy észrevételt vagyok bátor tenni és ez az előadó úrnak arra a javaslatára vonatkozik, amely szerint a lelkészek és tanítók volnának első sorban a pártfogói tiszttel megbízandók. Az a szerény megjegyzésem erre, hogy míg nagyobb városokban e két hivatáson kívül amugy is meglehetősen tágkörű az a társadalmi osztály, amelynek tagjai alkalmasak a pártfogói kiküldetésre, addig kis városokban, falvakban ez a terv kivihetetlen. Igaz ugyan, hogy a falusi lelkész, tanító, vagy jegyző a próbárabocsátott fiatalokot, ennek életviszonyait, származása és nevelkedése körülményeit legtöbbször jól ismeri s pártfogoltja magatartását könnyűszerrel szemmel tarthatja s újabb viselt dolgairól, csínyjeiről rövidesen értesülhet; ennek ellenében fel kell hívnom a t. Kongresszus figyelmét egy olyan körülményre,

amellyel a t. előadó úr nem vetett számot. Méltóztassék tekintetbe venni, hogy valóságos önfeláldozásról kell bizonytságot tenni annak a kisvárosi papnak, tanítónak, aki egy községbeli fiatalkoru büntettesnek pátronátusát elvállalná, mert ettől fogva a testi épsége, sőt néhol még az élete sem volna biztonságban. A vidékünkön megkíséreltük ennek a tervnek keresztülvitelét, de bizony kudarcot vallottunk vele. Akiket megkínáltunk a pártfogói tisztséggel, mindannyian unisono háritották el maguktól ezt a megtiszteltetést, azzal érvelvén, hogy csak abban az esetben vállalhatnak, ha mindjárt az ő számukra is kinevezünk egy-egy pártfogót, aki pártfogoltjuk boszuja ellen oltalmazná meg őket. Mert az ilyen községekben nem holmi finom, uri csirkefogókkal akad ám dolgunk, hanem nyers, brutális, vakmerő és elvetemült kamaszokkal, akik azzal honorálják a reájuk pazarolt fáradságot és emberbaráti érzéseket, hogy jól főbe kólintják az éj leple alatt a tisztelt pártfogót. Az ilyen virtuskodó suhancoknak a kezében bizony nem játékszer a bicska és a pisztoly.

De még azt is tapasztaltuk, hogy a próbárabocsátott hozzátartozói, szülei is megfenyegetik nyíltan a pártfogót azzal, hogy leütik a derekát, ha a fiuk után „leskelődni“, vagy pláne róla a bíróságnak kedvezőtlen jelentést küldeni mer.

Az elmondottakból önként következik, hogy a Büntető Novella 23. §-a utolsó bekezdésében foglalt ama rendelkezést, a mely szerint a fiatalkoru hozzátartozói közül is lehet számára pártfogót kijelölni, csak a legkritikább és legkivételesebb esetekben tartom alkalmazhatónak. Rossz és engedetlen gyermekekkel szemben a szülő nem képes kellő szigort kifejtteni. Azután meg szépiteni, menteni igyekszik gyermeke csinytevéseit és gonosz cselekedeteit. Olyan szülő vagy rokon meg épp alig akadna, aki — ha a szükség magával hozná — hozzátartozóját kész volna a bíróság szigorubb intézkedésének, pl. javítónevelés elrendelésének kiszolgáltatni, nem is említve azokat az eléggé sűrűn előforduló eseteket, ahol egyedül a szülő vonható felelősségre amiatt, hogy a gyermek, — akár nevelésének elhanyagolása, akár családi környezete példájának rossz hatása alatt — elzüllött és a büntető bíróság elé került. Ezt a felfogásomat igazolja a bíróság gyakorlata is. Legtöbb helyen ugyanis rendszerint más, nem hozzátartozó szokott pártfogóvá kineveztetni s ritka kivétel az, hogy a szülő, vagy vérrokon kapja a megbízást.

Általában el kell ismernünk, hogy bíróságaink a próbára-bocsajítás intézményének alapelveit tökéletesen átértik, a pártfogók megválasztásában és kiküldésében országsszerte a legbölcsebb körültekintéssel és gondossággal járnak el. Abban rejlik egyedül a hiba, hogy hijján vannak hivatásuk magaslatán álló és ügybuzgó pártfogóknak. Csak azért, mivel azok, akik a legalkalmasabbak volnának, érthető okokból huzódoznak ettől a tisztségtől.

Mindent el kellene követnünk ezeknek a nehézségeknek az elhárítására. Kétségtelen, hogy tisztán a társadalom önkéntes vállalkozására, áldozatkész jószívűségére nem bízhatjuk ezt a nagyfontosságú rendeltetést. Ámde ha a saját jószántából, csupán szivességből pártfogó nem is biztosítja ennek a feladatnak teljes és kifogástalan teljesítését: a magam részéről nem sok eredményt várok egy erre a rendeltetésre kinevezett fizetési államhivatalnok pártfogó tevékenységétől sem. Ezzel a véleményemmel nem állok egyedül. Kongresszusunk irataiban több helyütt találkoztam több hozzáértéssel kifejezett, de hasonló nézetekkel. Én bennem a kérdés tanulmányozásából az a meggyőződés szűrődött le, hogy ez a finom tapintatot és emberies érzést igénylő munka továbbra is nobile officium kell, hogy maradjon, csak hogy — s erre különös súlyt helyezek — ne csupán morális kötelesség alapján gyakoroltassék, hanem tekintse azt ki-ki olyan polgári kötelességnek; akár az esküdtszéki tagságát, a melynek teljesítése elől kellő ok nélkül senki el nem zárkozhatik. Minden bíróság összeállítaná, lajstromba foglalná a területén lakó mindazon polgárok névsorát, akik foglalkozásuknál és értelmiségüknél fogva alkalmasak a pártfogói feladatra s ezek közül esetről-esetre kisorsolná a pártfogót. Az így kiküldött — birság terhe alatt — tartoznék a tisztséget vállalni s megfelelő tisztelet, vagy napidíj fejében a vele-járó kötelezettségeknek hiven megfelelni. Kíváncs voltam még az is, hogy a pártfogók kioktatására, elméleti és gyakorlati kiképzésére időről-időre ösztöndíjas szaktanfolyamok tartatnának.

Mindazoknak alapján, amiket elmondani szerencsém volt szerény véleményem oda konkludál, hogy csakis abban az esetben, ha a társadalom egyfelől nem késlekedik a beszédem első részében kifejtett irányelveknek megfelelő intézmények létesítésével, másfelől pedig törvényhozási és kormányzati intézkedések alkalmazásával bíróságainknak egy hozzáértő, munkára kész és hivatását ügybuzgósággal s nem csupán immel-ámmal betöltő pártfogói kart bocsátunk rendelkezésre: remélhető csak, hogy a

Bn. II. fejezetében érvényre jutott nemes intenciókat a gyakorlati életben siker koronázza. (Éljenzés).

Kovács István kir. törvényszéki elnök (Nyíregyháza):

Mélyen tisztelt Kongresszus! Szinte elnézést kérek, hogy a t. kongresszuson az elhangzott előadói és azt követő mélyreható fejtegetésekkel telített beszédek után, készületlenül, a most említett értékes beszédek hatása alatt felszólalok.

Megvallom, nemcsak a vita ebben a szakában, hanem mint első felszólaló sem tudnék a felhozott célokat szolgáló módszerek kiválasztását illető újabb és mélyrehatóbb okokat és adatokat a vitatott cél érdekében felhozni a szóba hozottaknál, a melyek vélekedésem szerint is a gyermekvédelmet sikeresebbé tehetik. A felszólaló urak ebben a kérdésben már annyi üdvöset, annyi célra vezető módot és eszközt mondtak el, hogy magam részéről e részben csak arra a bejelentésre kívánok szorítkozni, miszerint a t. előadó ur javaslatát, a hozzá beérkezett vélemények mérlegelésével együtt teljesen magamévá teszem, vagyis ahhoz hozzájárulok.

Ami engem felszólaltat, t. Kongresszus, az egy kis részletkérdés, olyan kis körülmény, melyet az előadó és felszólaló urak talán éppen közelfekvésüknél fogva, avagy magasabb szempontokból nézvést — egész valójában méltatni, azzal közvetlenebbül foglalkozni, — ne méltóztassék ezt kritikának venni — talán megfeledeztek.

Úgy az előadó úr véleményében, valamint a beérkezett vélemények egyike és másikában ugyanis többé-kevésbbé érintve volt az a kérdés, hogy miképen lehet vagy kellene a gyermekvédelmet és ebből az eszmekörből kiindulva a fiatalokú tettesek javítását, a próbára bocsátottak életviszonyainak és pártfogóik tevékenységének ellenőrzését sikeresebbé tenni.

Hirtelen nem emlékszem kinek, valószínűleg Perjéssy Mihály bíró társamnak felszólalásában volt érintve, közvetlenebbül Rosthy kongresszusi tagtársam pedig egyenesen oda konkludált beszédében, hogy a próbára bocsátott fiatalokú ellenőrzése, életviszonyainak megfigyelése az ügyekben eljáró bíró feladatává tetesék, vagyis hivatásképpen a bíróságot tartja a fiatalokú tettesek patronizálása körébe bevonandónak és ezzel a bíróságot akarja azzá a hatósággá tenni, amellyel a patronaget állandósítani, kiterjeszteni és fentartani kívánatos lenne.

Ez az idea nem új t. Kongresszus, mert az elmúlt évtizedek során, a közel multban is nem egy olyan feladat vonatott a bíróság teendője sorába, csupán abból az okból, hogy az illető kérdéssel kapcsolatos ügyek ellátása annál szabatosabbá és megbízhatóbbá tétessék, amely ügyek ellátása különben nem vonható a bíró működési körébe, a bírói feladat és foglalkozás teltelítése és összezavarása nélkül.

Én mint magam is bíró és egyik törvényszék elnöke természetesen előszeréssel és köszönettel fogadom a magyar bírói karnak ebben a véleménynyilvánításban felösterhetö megtisztelését és honorálom a társadalomnak azt a bizalmát a bíróság iránt, a melyből kiindulva ezen a helyen is a fiatalok büntetéseket felügyeletében és ellenőrzésében azt kívánja tényezőket megtenni, valamint megokoltak találom azt is, ha egyik-másik kultur-államban ez meg is valósított, de nálunk, a mi helyzetünkben, ezt követendőnek nem találom és úgy vagyok meggyőződve, hogy erre nekünk nincs is szükségünk és hogy azokban az államokban is, ahol a bíró patronage-tevékenysége, a bíró állásánál fogva, hivatásával járóan megvalósított, az csak a mienktől részben talán eltérő szervezeténél fogva, részben szükségből, azért valósított meg, mert azok az államok nélkülöznek olyan különleges, csakis a gyermek, illetve kiskorúak ügyével és érdekével foglalkozó hatóságot, amely hatósági teendők sok helyütt a bíróságok ügykörébe, vagy azok elkülönzött szakosztályára vannak utalva, mint amilyen nálunk a városi vagy megyei árvaszék, illetve gyámhatóság!

Minden különös fejtegetés nélkül is méltóztatnak tudni, hogy legyen bár valamely gyermek avagy büntető felelősségre vonható fiatalok akármilyen elhagyott, mindeniknek mégis csak van valamely hozzátartozója, ha nem egyebe, legalább illetékes gyámhatósága.

A gyámhatóság ugyanazért már hatósági elnevezésénél, feladatánál és a törvény szerint reá utalt hivatásánál fogva is, minden bővebb kommentálás nélkül, szinte predestináltnak mutatkozik nálunk a patronage hatóságává való tételére.

Amidőn tehát t. Kongresszus, az elhangzott felszólalások során az is szóvá tétetett, hogy a gyermek és fiatalok védelme tekintetében nélkülözhetetlen ugyan a társadalom érdeklődése, patronage egyesületeknek társadalmi uton való szervezése és ezen egyesületeknek igénybe vétele, de a gyermekvédelemnek,

valamint a fiatalok büntetések védelmének állandósítása, a gyakran hullámszerűen megnyilatkozó társadalmi felbuzdulások és azt követni szokott ellanyhulások hatásától való mentesítése érdekében éppen olyan szükséges valamely hatóságnak a kiválasztása is, a melynek működéséhez a gyermek és fiatalok védelme hozzáfűzhető legyen. Én a magam részéről úgy vagyok meggyőződve t. Kongresszus, hogy arra hivatottabb, alkalmasabb hatóságot mint a városi, illetve vármegyei gyámhatóságok, akarva sem választhatunk és nem is kreálhatunk. Kritika nélkül legyen mondván, én szinte csodálkozom is a felett t. Kongresszus, hogy a gyermek és fiatalok védelme módszerének kutatása közben, az ezzel foglalkozók, már eddig is nem a gyámhatóságot jelölték és ösmerték fel a patronage leghivatottabb hatóságául, amely hatóság közegeivel együtt az egész országra és a legutolsó falura is kiterjedőleg sikeresebben és legmélyrehatóbban szolgálhatja a patronage eszméjét.

Megemlítem t. Kongresszus, hogy van is a belügyi kormánynak egy rendelete, tudomásom szerint, mellyel a büntető novella életbe-léptetése alkalmával az egyes törvényhatóságokhoz, specialiter az árvaszékekhez is intézett és a mellyel az árvaszék a fiatalok védelmének, erkölcsi javításának részesévé tétetik és ez által a gyámhatóságok más, és mint ilyenek a patronage hatóságaként jelöltetnek meg. Valamint nem zárkozom el annak beösmérése elől sem, hogy az árvaszékek mai szervezetüket és az árvaszéki tisztviselőktől megkívántató minősítéseket tekintve, a gyermek és fiatalok védelmének hatósági körébe utalása szempontjából bizonyos foku átszervezésre szorulnak, de ez az átszervezés némi törvényhozási és rendeleti intézkedéssel a legkönnyebben keresztül vihető, és sikeresebben, könnyebben megvalósítható, mintha különösen a dorgálásra ítélt vagy próbára bocsátás kedvezményében részesített fiatalok felügyelete, a szorosan véve nem bírói ténykedéssel amugy is elterhelt bíróságokra vagy egyes bírókra bízatik.

Nem akarom a t. Kongresszus figyelmét, a tárgyalásnak mostani előrehaladott állásában ennek a kérdésnek fejtegetésével fárasztani, valamint nem akarok annak bővebb fejtegetésére sem visszatérni, hogy gyámhatósági tevékenységénél fogva, mely nem merülhet ki abban, hogy közlője legyen kiskorú érdekelt szereplése esetén az örökösödési ügyeknek a hagyaték átadását eszközölő bíróságnál és hogy a kiskorúakat érdeklő egyes ügyleteket jóvá-

hagyjon, vagy ettől a jóváhagyást megtagadja, a városi és vármegyei árvaszékek, illetve gyámhatóságok mennyivel alkalmassabbak és hivatottabbak a patronage eszméjének hatósági kezelésére, mint a bíróságok. Ugyanezt, valamint azt sem teszem fejtegetés tárgyává, hogy a gyámhatóságok közegeiképen fungáló közgyámok is, különösen faluhelyeken, mennyire alkalmas tényezőkül jelentkeznek a gyermek és fiatalok védelmének; — mindezeknek az érintésével csak azt említem még fel, hogy az u. n. pártfogó tisztviselők is legmegfelelőbbben az árvaszékek kötelékébe lennének beállíthatók.

Ezt a kérdést t. Kongresszus, amint jelezni bátor voltam, az elhangzott javaslatok hatása alatt alakítottam ki, készületlenül terjeszttem elő, aminél fogva magam sem kívánom, hogy a t. Kongresszus ezt mint megérlelt javaslatot tekintse és fogadja el, de mindenesetre olyannak tartom a felvetett kérdést, amely érdemes arra, hogy vele esetleg a következő országos Kongresszuson bővebben és érdemlegesebben foglalkozni méltóztassanak. Ennek a kijelentése mellett azonban nem mulasztom el megjegyezni, hogy a kérdés önmagában is elég tisztázottnak mutatkozik és magam részéről nem látok akadályt arra nézve, hogy amennyiben az előadó ur indítványa szerint egyes kérdésekben különböző kormányhatóságokhoz a kongresszusból bizonyos célú és irányú felterjesztések intéztetnek, ha a t. Kongresszus indítványul kívánná tekinteni és elfogadni az általam felvetett kérdést és a belügyi kormány felterjesztés útján már most felkéretnék arra is, hogy a gyermekvédelem érdekében, arra képessé tétele céljából — a gyámhatóságok átszervezését munkálni sziveskedjék.

Ezeket voltam bátor, megköszönve a t. Kongresszus türelmét — röviden megemlíteni. (Helyeslés).

Dr. Lázár Andor ügyvéd (Budapest):

Mélyen tisztelt Kongresszus! Rendkívüli köszönettel tartozunk Kovács törvényszéki elnök urnak találó felszólalásáért, melyben egy fontos gyakorlati jelentőségű kérdésre hívta föl figyelmünket. A gyám és pártfogói tiszt összhangba hozásának problémája a fiatalok budapesti felügyelő hatóságát már többször foglalkoztatta.

A jogállapot ma a következő: a kiskorú törvényes képviselője a gyámi törvény értelmében a szülő-, illetőleg, ha a szülő meghalt, vagy a szülői hatalomtól megfosztatott — a gyám. Ez jogosult a kiskorúval szemben különféle intézkedések megtételére,

mint pl. lakás és foglalkozás megválasztása; tanoncszerződés kötése, tengerészethez szükséges beleegyezés megadása stb. stb.

A büntető novella értelmében pedig a próbára bocsátottak részére pártfogó rendelendő ki s ennek intézkedéseihez lakhely, foglalkozás stb. tekintetében a fiatakoru alkalmazkodni tartozik, mert, ha nem alkalmazkodik, akkor a próbára bocsátás hatályát veszti.

Két személyhez kell tehát a próbára bocsátott kiskorunak alkalmazkodni, t. i. a gyámhoz (szülőhöz) és a pártfogóhoz. Az előbbi beleegyezése ruházza fel cselekedeteit jogi hatálylyal, az utóbbi ellenzése pedig cselekedeteihez a büntető szankciót fűzi.

A gyámnak és pártfogónak tehát egy személyben kell egye-sülni s a bíróságnak tudni kell arról, ki a gyerek törvényes képviselője s ha ez nem teljesíti feladatát, elmozdítandó, viszont az árvaszéknek tudnia kell, ki a gyerek pártfogója, hogy ha a törvényes képviselő elmozdítandó, ezt nevezze ki gyámul.

A nehézség ott van, hogy míg a büntető novella szerint nők részére nő rendelendő ki pártfogóul, addig a gyámi törvény szerint a nők (az anyán kívül, ki természetes és törvényes gyám) gyámi tisztet nem viselhetnek.

A kongresszus nem foglalkozhatik most e kérdés megoldásával és ezt a helyet nem is tartom alkalmasnak arra, hogy a részletekre vonatkozó határozati javaslatot tegyek.

Utalok e tekintetben a II. füzetben megjelent véleményemre, hol a kérdés bővebb kifejtést nyert s melynek következtében a gyámi és pártfogói tiszt összhangzatba hozatalára vonatkozó óhajítás az előadó ur határozati javaslatába is belekerült. S itt csupán e kérdés fontosságára óhajtottam felhívni a Kongresszus figyelmét.

Egyebekben is teljesen osztván az előadó urnak minden részletre kiterjedő és nagy tanulmányra és gyakorlati ismereteken alapuló bölcs előterjesztéseit, az ő határozati javaslatát a maga egészében elfogadásra ajánlom. (Helyeslés.)

Safáry Kálmán kir. it. táblai bíró (Szolnok):

Mélyen t. Kongresszus! Oberschall és Finkey tagtársaim felszólalásai után alig van mondani valóm, mert amit ők mon-dottak, helyesnek tartom és elfogadom. Mindazonáltal egy pár pillanatra igénybe veszem a Kongresszus figyelmét, hogy egy rendkívüli nehézségre rámutassak, amit ha nem tennék, mulasztást követnének el. Nevezetesen többször megtörtént, hogy a törvény-

szék a Novella 17. §-ának 2. pontját alkalmazta, mert azt az intézkedést találta a fennforgó körülmények között a fiatalok erkölcsi és szellemi javulására nézve legmegfelelőbbnek. Ez az intézkedés több esetben teljesen illuzóriussá vált azért, hogy az először kinevezett pártfogó rövid idő alatt lemondott, azután a 2-ik, 3-ik is lemondott, úgy, hogy a próbaidő eltelt a nélkül hogy a gyermekhez valaki szólott volna és valamilyes erkölcsi támogatást kapott volna. Ezen minden körülmények között segíteni kell. Számolni kell azzal, hogy a nagy magyar Alföld köztudomás szerint középsorsú és kisebb földmives gazdáknak van nagy részben a tulajdonában, akik nincsenek abban a helyzetben vagy az erkölcsi fejlettség azon fokán, hogy maguk pártfogói tisztet teljesítsenek, a kirendelt pártfogók pedig messze laknak, nincs módjukban, hogy kocsit fogadjanak és felkeressék a fiatalok próbárabocsátottat.

Én tehát röviden oda konkludálnék, hogy mégis talán helyes volna az, ha nagyobb körzetenként egy hivatalos tiszt-pártfogó rendeltetnék ki, hogy mikor a társadalom nem volna képes feladatát megoldani, ez lépne a helyébe. Ez volna tiszteletteljes kérelmünk. (Helyeslés).

Dr. Kádár László Levente állami pártfogó tisztviselő (Budapest):

Mélyen tisztelt Kongresszus! Az előadó úr kiváló s a kérdést teljesen kimerítő előadása után csakis az készlet felszólalásra, hogy az előadói javaslat kétségbevonat keresztülvihetőségét a bírósági gyakorlat eddigi eredményeivel igazoljam.

Elég e célból a budapesti büntetőbíróság működésére hivatkoznom. Ugyanis a fővárosi viszonyok a legnehezebbek (ellentmondások); nem hiszem, hogy a vidéken súlyosabb állapotok lennének. (Közbekiáltások: Nem áll!) Igaz ugyan, hogy a vidéken nagyobb területen szétszórtnak laknak az emberek, ámde a főváros bűnöző népessége aránytalanul nagyobb számú. A hetes lakók, ágyrajárók nyomorban, elhagyatottságban, pizsokban élő óriási tömegében egész gyakori eset, hogy egy fiatalok a próbaidő alatt 20—30-szor is változtat lakást. Ily nehézségek, melyeket csak példakép hoztam fel, a vidéken nincsenek. Az előadói javaslat intézkedései még a fővárosban is megvalósíthatók lennének, annál inkább a vidéken.

A főváros területén elkövetett büntetendő cselekményeket a közigazgatási hatóságok elé tartozó kihágásoktól eltekintve — a büntető járásbíróságnál 2 egyes bíró, a törvényeknek, pedig egy

kijelölt tanácsa bírálja el. Ezeknek praxisa, bizonyos tekintetben eltér egymástól és nézetem szerint mindegyik kiállja a kritikát.

Hogy ezt az eltérést egy, a vita folyamán felvetett, bár szorosan véve a kérdéshez nem tartozó példával illusztráljam, itt van a környezettanulmány kérdése. Fölhozták a vita folyamán, hogy az életbeléptető rendelet által előírt környezettanulmányi minta nem megfelelő, sőt célszerűtlen. Budapesten a büntetőtörvénytörvényszéknél az a gyakorlat, hogy környezettanulmány gyanánt a fiatalok rövid életrajza szolgál, s ebben megvannak a vádlott környezetére s egyéniségére jellemző adatok. A büntető járásbíró-ságnál egyik bíró viszont a hivatalos környezettanulmányi űrlapnak ad előnyt. Bármelyik álláspontot fogadjuk el helyesnek, a milieu tanulmány egyik fajtát sem zárhatjuk ki teljesen. Igaz ugyan, hogy az életrajzi adatokkal kibővített környezettanulmány sokszor jellemzőbb, lényegesebb adatokat tartalmaz, de másrészt teljesen tájékozatlanul hagyni — a felvehető adatok tekintetében — egy kevésbé jártas pártfogót nem lehet. S innen van, hogy a büntetőtörvénytörvényszék is vidéki megkereséseknél kénytelen a különben nem használt nyomtatott mintát használni.

Második kérdés a hivatásos vagy önkéntes pártfogók kérdése. Itt is legjobb a vegyes rendszer, amint Budapesten a gyakorlatban is megvan. Rosthy ügyész úr felszólalásában teljesen mellőzendőnek tartja a hivatásos pártfogókat s helyesebbnek, ha közvetlenül az ügyészség vagy bíróság tagja járna el, mikor az önkéntes pártfogók működése kiegészítésre szorul. Megemlítette többek közt, hogy a bírósági vagy ügyészségi tag sokkal nagyobb tekintéllyel képes fellépni, míg a pártfogó tisztviselőkre ez nem mondható. Véleményem szerint nem az elnevezéstől, hanem az eljáró egyéniségétől függ, hogy milyen tekintélyt tud magának biztosítani. Budapesten ügyészségi megbízotti, majd pártfogó tisztviselői címmel végeztük ugyanazt a teendőt, s mondhatom, a címnek semmi befolyása sem volt a tekintélyt, még kevésbé az eredményt illetőleg. Tehát a tekintély hiánya nem teszi szükségessé a hivatásos pártfogók mellőzését. Úgy látszik, az igen tisztelt felszólaló urat az a gondolat vezette, hogy nem akad megfelelő jelentkező; mondjuk — esetleg a szerény honorarium s a bizonytalan jövő miatt. Ámde az intézmény tervezői s megvalósítói sem tekintették ezt végleges életpályának, hanem egy átmeneti stádiumnak, úgy hogy a pártfogó tisztviselők bizonyos tartamú működés után átvétetnek bírósági szolgálatba.

Az önkéntes pártfogók működése kétségtelenül kiegészítésre s ellenőrzésre szorúl. Erre valók a hivatásos pártfogók. Nem akarom ezzel semmi esetre sem azt mondani, hogy a bíróság tagjai ne érintkezzének közvetlenül a próbárabocsátottakkal. Sőt, ez a legnagyobb mértékben kívánatos. Hogy ismét visszatérjek a budapesti példára, egyik járásbíró, azt a módszert követi, hogy a próbárabocsátottakat minden két hónapban beidézi magához. Ha a fiatakorú megjelenik, a közvetlen érintkezésnél megtudja, hogy a fiatakorú érintkezésben áll-e pártfogójával s kellő felügyelet alatt van-e vagy nem. Ha a próbára bocsátott nem jelenik meg, kiküldi a pártfogó tisztviselőt s ez kellő vizsgálat után jelentést tesz; ekkor, ha a pártfogó nem teljesítette a kötelességét, más pártfogót lehet kirendelni, ha pedig a próbárabocsátott hibás, a próbárabocsátás kedvezményét vissza lehet vonni. A törvényszéknél pedig a próbárabocsátottat s pártfogóját egyszerre idézik be egy meghatározott vasárnapon. Bármelyik módszer helyesebb, mint az Erdélyi Pártfogó Egylet methodusa, mert nem kell ellenőrzési könyvecskékkal stb. zaklatni a pártfogót s a próbára bocsátottat.

Ámde nemcsak a próbárabocsátottak ellenőrzésénél érintkezhetik a bíró a fiatakoruakkal. Sokkal kívánatosabb eredményt ér el az a fiatakoruak bírāja, mint patronage egyleti, esetleg felügyelőhatósági tag, amikor minden bürokratikus szabály és tekintély nélkül csakis pártfogóját, jóakaróját látja benne, a megmentendő fiatakoru.

Az idő előhaladottsága nem engedi, hogy bővebben ismeressem a budapesti bíróságoknak harmadéve követett gyakorlatát; azonban e gyakorlat eredményei kétségtelenné teszik, hogy az előadó úr által javasoltak nemcsak kívánatos eszményképül szolgálhatnak, hanem a bűnözés elleni küzdelemben eredményesen alkalmazhatók a hazai viszonyok között is. Ép ezért csatlakozom az előadó úr határozati javaslatához.

Dr. Szentiványi Géza ügyvéd (Budapest):

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Engedjék meg, hogy a kérdéshez röviden hozzászóljak.

A kérdés az, hogyan alakíttassék meg az a szerv, amely a próbárabocsátás munkáját van hivatva végezni: e munkát a társadalomra vagy kinevezett pártfogó tisztviselőkre bizzuk-e?

Nekem, mint a Gyermekvédő Liga jogvédelmi osztálya vezetőjének mindkét irányban meg vannak a gyakorlati tapasztalataim.

A Gyermekvédő Liga első volt azok között a társadalmi szervezetek között, amelyek a Büntető Novella által a társadalomra bízott feladatokat munkakörükbe felvették. A jogvédelmi osztály munkájának kezdetén megpróbálta bevonni a társadalmat a patronage munkába, különösen e munka azon részébe, amelynek tárgya a gyermekek és fiatalok feletti felügyelet gyakorlása volt és esetről-esetre megkereste a budapesti kerületi közjótékony-sági és gyermekvédelmi bizottságokat, hogy ezek tagjai vállalják magukra a próbára bocsátottak feletti felügyeletet. Már 1909-ben, a midőn a Büntető Novella II. fejezete még nem volt életbe léptetve, hanem a bíróságok kiegészítőképpen a Nov. 1. §-át alkalmazták, már akkor a Liga bizonyos kapcsolatot igyekezett teremteni közte és a kerületi közjótékony-sági és gyermekvédelmi bizottságok között és ezek tárgyait a patronage munkába befogadni. Különösen oly fiataloknál, akikre nézve a bíróság a büntetés végrehajtását felfüggesztette a Nov. 1. §-a értelmében.

A társadalomnak a patronage munkába való ezen bevonása nem járt kellő eredménnyel, részint mert ismeretlen talajon jártunk, a kezdet nehézségeivel küzdöttünk, részint, mert a társadalomban fellobbanó érdeklődés csak pillanatnyi volt. Ugy, hogy 1910-ben, amikor a Bn. életbe lépett és a bíróságok a Bn. 1. §-ának alkalmazását a fiatalok nézve abba hagyták és az életbelépett II. fejezet értelmében a próbára bocsátást alkalmazni kezdték, a Gyermekvédő Liga jogvédelmi osztálya, tekintve azt, hogy a kerületi közjótékony-sági és gyermekvédelmi bizottsági tagok munkája megbízható nem volt, kebelében hivatásos fizetett pártfogó tisztviselőket kezdett alkalmazni, akik most mint hivatalnokok gyakorolják a felügyeletet a fiatalok felett. Ily pártfogó tisztviselőket a Gyermekvédő Liga most is alkalmaz és munkájuk eredménye nagyon kielégítőnek mondható.

Én tehát gyakorlati tapasztalataim alapján a mellett törnék lándzsát, hogy a próbára bocsátottak feletti felügyeletet fizetett tisztviselőkre bizzuk.

Hogy mégis az előadó úr javaslatát fogadom el, annak az oka, hogy ha a társadalomban a kellő érdeklődést és tagjaiban a kellő ambíciót fel tudjuk kelteni és fentartani, a társadalom tagjai — ha az ügy iránt lelkesednek — könnyebben tudnak tapasztalataik alapján új eszméket felszínre vetni, újításokat keresztül vinni, kezdeményezni, eszméket megbeszélni és így

magát a próbára bocsátás intézményét fejlődőképpessé tenni, míg ezzel ellentétben a kinevezett tisztviselők egész munkaköre hivatalos funkcióra zsugorodik és ugyyszólván minden eset sablonosan, aktaszerűen kezeltetik és intéztetik el. A próbára bocsátással egybekötött munka a patronage munkának éppen az a része, a melyhez a szívnek és a lelkesedésnek legelső sorban kell utat nyitni.

Ezért dacára annak, hogy a kinevezett tisztviselők munkája eredményt hoz, egészségesebb volna, ha a társadalmi egyesületek tagjai, a társadalom tagjaiból önként jelentkezők vállalnák magukra a felügyeletet, ezek rendes időközökben ülésre jönnének össze, tapasztalataikat megbeszélnék, eredményeiket összevetnék és a társadalmi egyesületnek csak az volna a feladata, hogy a társadalomból jelentkező ezen munkások között a lelkesedést, az érdeklődést fentartsa és munkájokat szigorúan ellenőrizze.

Az, hogy a gyermekbírák személyesen érintkezzenek a gyermekekkel, felkeresve őket lakásukon, szerintem nem vihető keresztül, bár elismeréssel kell tartoznom Lengyel bíró úr iránt, a ki személyesen néz utána a próbárabocsátottaknak. — Elhiszem, hogy a bírának egyideig volna kedvök és idejük a gyermekekkel való személyes érintkezésre, de ma — a mikor a gyermekbírók nem a szószoros értelemben véve azok, — ezen kíváncsiságnak eleget tenni nem lehet.

Szükségessé tartanám a kifejtettek alapján azt, hogy a bíróságok által a pártfogóknak adandó „Utasítás”-ban említettessék meg az, hogy a *pártfogók feletti ellenőrzést* egy, az ellenőrzéssel megbízott patronage egyesület gyakorolja. Szükséges volna utasítani a pártfogókat arra, hogy ezen patronage egyesület ülésein vegyenek részt és itt időnkint tegyenek jelentést a pártfogoltakról. Ha pedig már a bírók személyesen nem látogathatják meg a fiatalokúkat, szükséges volna, hogy a gyermekbírák azon patronage egyesület ülésein — a mely az ellenőrzést gyakorolja — részt vegyenek.

Ezen általam jelzett szükségességeknek a határozati javaslatba való felvételét kérve ismételve kijelentem, hogy az előadó úr javaslatához hozzájárulok. (Éljenzés).

Rickl Gyula elnök: Miután ehhez a kérdéshez több felszólaló nem jelentkezett, az előadó úr pedig a zárszó jogáról lemondott, a vitát ezennel berekesztem.

Méltóztatnak tudni, hogy az előadói javaslaton kívül is számos becses indítvány érkezett be.

Kivánatos lenne, hogy mindezek a javaslatok és indítványok részletesen megvitatás tárgyává tétessenek.

Tekintettel mégis arra, hogy *dr. Angyal Pál* előadó úr javaslata nagy körültekintéssel és mély alapossággal a felvetett kérdést egész terjedelmében megoldja, s a többi benyújtott javaslatok e javaslattal ellentétben nincsenek, de oly sok részletre terjeszkednek ki, hogy e nagy számú tagból álló Kongresszuson aprólékos szabatosággal nem tárgyalhatók, a következő indítványt terjesztem elő:

A Kongresszus *dr. Angyal Pál* határozati javaslatát egész terjedelmében változatlanul elfogadja; a többi felszólaló urak előadásában foglalt eszméket, mint a melyek a próbára bocsátás intézményének gyakorlati sikeréhez nagyon becses anyagot szolgáltatnak, további megfontolás végett a szövetségi bizottsághoz utasítja. (Felkiáltások: Elfogadjuk!) Ezt tehát határozatként ki mondom. (Helyeslés).

Ezzel a mai ülést bezárom.

Az ülés vége 1 óra 30 perckor.

Negyedik ülés.

1911. évi szeptember hó 19-én, kedden délelőtt 9 órakor
Abauj-Torna vármegye székházában.

Rickl Gyula elnök: Mélyen t. Kongresszus! Az ülést megnyitom. Mielőtt a napirend harmadik pontjára áttérnénk, egy javaslatot kíván tenni Vargha Nagy István táblabíró úr (Halljuk!).

Vargha Nagy István kir. ítélőtáblai bíró, (Pécs):

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Méltóztassék nekem megengedni, hogy épügy, miként Szilágyi Arthur Károly ur tette, én is előhozhasak itt egy kérdést, amely még a pécsi első kongresszus által a második kongresszus tárgyalására utaltatott, de onnan is lemaradt, t. i.: *a rabsegélyezés kérdését.*

A legelső kérdés volt ez a pécsi kongresszuson és én, mint a pécsi rabsegélyező egyesület elnöke voltaképen azért hoztam annak idején javaslatba és sürgettem ki a rabsegélyező egyesületek kongresszusának megtartását, hogy a rabsegélyezést országszerte szabályozzuk, szervezzük. Azonban, mint tudjuk, a fiatalok ügye és a gyermek-patronage kérdése már akkor előre vetette árnyékát, lassankint az foglalta le a tért és a második kongresszus munkáját teljesen ez vette igénybe.

Meg vagyok azonban róla győződve, mert hisz erre kötelező nyilatkozatokat is kaptunk, hogy az országos szövetség és ez a kongresszus sem akarja elejteni azoknak a szerencsétlen raboknak az ügyét, sőt kíváncsún tartja, hogy azok a törvényes intézkedések, amelyek az érdekükben jöttek létre, valahára országszerte végre is hajtassanak.

Már a Magyar Büntető Törvénykönyv-ben, az 1878. évi V. t.-c. 27. §-ában imperative ki lett mondva, tisztelt Kongresszus, hogy a pénzbüntetések elsősorban *elbocsátott szegény foglyok segélyezésére* és ifju foglyok, vagyis a fiatalok számára rendelt javítóintézetek felállítására és fenntartására *fordítandók* és hogy „*a befolyt pénznek e célokra való fordításáról az igazságügyminiszter intézkedik*“. Az 1880. évben a Magyar Büntető

Törvénykönyvnek életbeléptetésekor e tárgyban akként intézkedett az igazságügyi kormány, hogy augusztus 9-én 2106/I. M.E. szám alatt a pénzbüntetések behajtása és kezelése tárgyában egy „Utasítás“-t bocsátott ki s ennek VI-ik melléklete 11. pontjában kimondotta: „Minthogy a pénzbüntetések az 1878 : V. t.-c. 27. §-a szerint részben az elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordíthatók (?), fölhatalmaztatnak a kir. ügyészek és járásbírák, hogy 1881. január hótól kezdve, a szegény sorsu szabadulóknak elismervény mellett mérsékelt segélyt adhassanak.“ A segélyezés módozatait és mérvét is szabályozta az utasítás 11. a) és b) pontja, míg a c) pontban az akkori felfogást jellemzően kimondatott, hogy: „a visszaesők és a külföldi szabadulók segélyben egyáltalán nem részesíthetők.“

Nem volt tehát más tilalom a segélyezésnél, mint ezen c) pont intézkedése.

Hogy pedig a rabsegélyezés egész munkáját az állam vállalta akkor magára és hogy a társadalom segélyét nem is óhajtotta igénybe venni, az kitűnik az utasítás 12. pontjából, mely elrendeli, hogy „a már létező hivatalos jellegű rabsegélyalapok állagáról az 1878. V. t.-c. életbeléptének napján pontos kimutatás készítenő és ennek csatolása mellett a pénzmaradvány az utasítás 10. pontja értelmében vezetendő pénznaplóban bevételezendő.“ Így történt azután, hogy némely egylet, ha emlékem nem csal, köztük a pancsovai, meglevő vagyonát a bíróságnak be is szolgáltatotta s az egylet feloszlott.

A hivatalos rabsegélyezés azonban lassankint csődöt mondott, mert az elbocsátott szegény foglyokat arról, hogy nekik segélyhez törvényes joguk van, senki sem értesítette, érdekeiket meg nem védte; így a segélyezések csak a legszörványosabban, ott fordultak elő, ahol a kétségbeesett emberek jajkiáltását nem lehetett elhallgattatni s ahol az ügyészben és járásbíróban volt melegen érző szív, amely az elbocsátott szegény fogoly sorsán megesett. Ily helyeken juttattak a nyomorultaknak ha mást nem, legalább egy kis utiköltséget. De a legtöbb helyen annyira irtóztak az elszámolástól, hogy a segélyezés teljesen kiment a szokásból és én, bár mindenfelé kérdezősködtem, nem találtam már az egész országban egyetlen ügyészt, vagy járásbíró sem, aki a segélyezést a pénzbüntetési alaptól gyakorolná. Az igazságügyi kormányok pedig ezen a humanizmus által is diktált kötelesség elmulasztásáért soha senkit

kérdőre nem vontak, nem is figyelmeztettek, így azután 30 év alatt a törvény és utasításnak az elbocsátott szegény foglyok érdekeit védő rendelkezései teljesen feledésbe mentek és már évek hosszú sora óta úgy áll a dolog, hogy ott, ahol van helyben rabsegélyző vagy patronage egylet, ott kapnak, de ahol egylet nincs, aminthogy a 300 körüli vidéki járásbiróság területén csakugyan nincs, ott nem kapnak az elbocsátott szegény foglyok segélyt; a bíróság területén levő, a különböző letartóztatási intézetekből elbocsátott szegény rabokat, — amire a mai modern felfogás szerint szintén szükség lenne, — nem gondolzza senki.

Ezen a tarthatatlan állapoton akarok én évek óta legalább annyira amennyiben azt az eddigi törvényes intézkedések megengedik, segíteni, mert azt hiszem, hogyha majd — amint Balogh Jenő államtitkár úr említette — az összes tanítókat bevonjuk a patronage munkába és a rabsegélyezésnek ezt a legközelebbi módját velük megismertetjük, ők már igenis oda fognak fordulni az első segélyért nemcsak a távollevő patronage egyletbe, hanem a legközelebbi kir. ügyészhez, vagy járásbíróhoz is, aki viszont most a modern patronage — munka korában, különösen ha erre felülről is figyelmeztetve lesz, bizonyára nem fogja sajnálni a fáradságot és igénybe fogja venni a segélyezés eszköze végett a kezelése alatt álló pénzforrást.

Hogy ez megtörténjék, hogy a régi állapot, a nemtörődömség végre megszűnjön és a rabsegélyezés végre-valahára a törvénynek megfelelőleg általánosíttassék, a következő határozati javaslatot vagyok bátor benyújtani:

„A harmadik országos patronage kongresszus, a pécsi első orsz. rabsegélyző kongresszus határozatából kifolyólag *óhajtan-dónak tartja* és a nagyméltóságu igazságügyi kormány figyelmébe ajánlja, hogy a pénzbüntetések kezelése és behajtása tárgyában 1880. évi augusztus hóban kibocsátott utasításnak az a rendelkezése, mely szerint a kir. járásbiróságok és kir. ügyészségek a behajtott büntetéspénzekből bizonyos hányadot elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordíthassanak, azokra a területekre vonatkozólag, ahol sem rabsegélyző, sem patronage egyesületek nincsenek, felujtassék és oda módosíttassék, hogy a segélyben a letartóztatottaknak segélyre szoruló családtagjai is részesíthetők legyenek.“

Ajánlom indítványomat elfogadásra. (Helyeslés.)

Rickl Gyula elnök: Azt hiszem, kimondhatom, hogy a kongresszus az indítványt egyhangulag elfogadja. (Helyeslés). Ezek után áttérünk a 3. kérdés tárgyalására, amely a következőképen szól:

Melyek legyenek a hivatásszerű büntettek irányában kifejthető patronage-tevékenység keretei? Nevezetesen van-e egy általán helye patronage-munkának a hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában és ha igen, ez a pártfogó tevékenység a társadalmi jellegű patronage-tevékenység útján vagy inkább hivatalnokok által végeztessek?"

Felkérem *dr. Finkey Ferenc* jogtanár urat, a Magy. Tud. Akadémia I. tagját, hogy előadását e kérdésről megtartani sziveskedjék.

Dr. Finkey Ferenc sárospataki jogakadémiai tanár:

A harmadik kérdés, mely kongresszusunk napirendjére tűzött, a patronage munka egyik legkényesebb ágához, a hivatásszerű, a valódi „büntettek” gondozásához s a további bűnözéstől való visszatartásának eszközeihez és módosataihoz vezet. Mindenesetre nehezebb és kevésbé hálás kérdés, mint a gyermekvédelem vagy a fiatalkorú büntettek erkölcsi és szociális megmentésének a kérdése. De nem kisebb jelentőségű ez utóbbiaknál.

Amennyire vitán felül áll a gyermekvédelem és a fiatalkorú büntettek javítónevelésének óriási fontossága s amely készséggel ismeri el ma minden modern büntetőjogász, hogy a büntetteknek eme legifjabb korosztályait ki kell venni a tulajdonképeni büntetőjog szférájából s velők szemben mindent erővel a megelőzésre, az erkölcsi és szociális megmentésre fektetni a súlyt, ami a legtagabb és leghálásabb teret nyújtja a társadalmi patronage-tevékenységnek, épügy felesleges hangsúlyozni, hogy a felnőtt büntetteknek második, a társadalomra és az államra épen veszedelmesebb osztálya a hivatásszerű büntettek gárdája, époly figyelmet érdemel s habár velők, mint igazi nagy büntettekkel szemben a legteljesebb mértékben érvényesítendő a megtorló igazságszolgáltatás, amelynek módosatai képezik ma a legaktuálisabb kérdését a szakbeli büntetőjogászoknak, viszont a megelőzés, a visszaesés megakadályozása, vagyis a társadalom tényleges és hathatós védelme velők szemben szintoly fontos és elengedhetetlen kötelessége a társadalomnak és az államnak.

Mindenesetre nagyon helyes volt, hogy e nevezetes kérdés valamelyes formában kongresszusunk napirendjére tűzött, hiszen

kongresszusunk az első alkalommal még „rabsegélyző” nevet viselt s az új „patronage” név is magába foglalja nemcsak a gyermekek és fiataloké, de a felnőtt büntettek erkölcsi és szociális gyámolítását, pártfogását is. S a felnőtt normális büntettek két főosztálya: az alkalmi (pillanati) és a hivatásos büntettek közül éppen az utóbbiak szorulnak inkább pártfogásra, állami és társadalmi gyámolításra. Az alkalmi (pillanati) büntettes hirtelenkedés, gondatlanság, fellobbanó harag, düh, szóval *nem állandó* rossz tulajdonság folytán lesz valamely bűncselekmény tettesévé, s rendszerint őszintén megbánja tettét s így rendszeres erkölcsi és társadalmi javításra ritkábban szorul, — ellenben a hivatásszerű büntettes, aki iparszerűleg vagy sportszerűleg követi el egymásután a büntetteket vagy egyenesen a büntettek elkövetéséből tartja fenn magát, esetleg családját, amelynek tagjait szintén a bűnre tanítja vagy kényszeríti, az ily romlott erkölcsi érzékű s a társadalom személyi és vagyoni biztonságára kézzelfogható veszedelmes embert, ezt a valósággal „közveszélyes” osztályt kétszeres kötelességünk az állami büntetésen, illetőleg az ezutáni biztonsági letartóztatáson felől is *erkölcsi és szociális gyógykurának* vetni alá. Kötelességünk ez önmagunk iránt, mert saját és tisztességes embertársaink életét, tisztességét, vagyonát védjük, tehát a legkézzelfoghatóbb társadalmi önvédelmet teljesítjük a hivatásszerű büntettekeltől várható veszélyek csökkentésével, de kötelességünk a rossz útra tért, erkölcsi posványba süllyedt osztállyal szemben is, amelynek tagjai is elvégre embertársaink, akiket nincs jogunk egyszerűen kiirtani, mint a ragadozó vadakat, hanem minden lehetőséget meg kell ragadnunk erkölcsi megjavításukra és társadalmi jobbátételükre.

Mindenekelőtt — nehogy tanácskozásunk esetleg felettesztétfolyjon — tisztáznunk kell röviden, kiket értünk „hivatásszerű” büntettek alatt? Azonos-e a „hivatásszerű” büntettek osztálya az u. n. „közveszélyes” büntettek fogalmával, amint azt több igen tisztelt véleményező ur kiindulási pontúl vette?

Véleményem szerint a „hivatásszerű” büntettes kifejezés összefoglalása az iparszerű, üzletszerű és az u. n. szokásos, vagyis megátalkodott, megrögzött rossz tulajdonságból bűnöző egyéneknek. A hivatásszerű büntettek mindenestre közveszélyesek, de a közveszélyesség fogalma még többet felölel, mint a hivatásszerűség. Közveszélyesek nemcsak a megrögzött bűnözési hajlamból büntetteket elkövetők, hanem a pathologikus okokból,

elmegegyengeségből, alkoholizmusból bűnözők, valamint a teljesen romlottaknak látszó fiatalok (apache-ok) is, akiket pedig hivatásszerű büntetéseknél vagy egyáltalán nem, vagy még nem nevezhetünk. Vagyis a hivatásszerű büntetések osztálya csak egyik, bár kétségtelenül első és főcsoportját alkotja a közveszélyes büntetéseknél, — a két fogalmat tehát nem helyes azonosítani.

A további és a tulajdonképeni kérdés már most, kik, minő egyének vagy csoportok tartoznak hát a hivatásszerű büntetések gárdájába, akikkel szemben a patronage-tevékenység keretei felől állást kell foglalnunk.

Az igen tisztelt véleményező urak közül többen hivatkoztak általában a *visszaeső* büntetésekre. Nagyon helyesen. A hivatásszerű büntettes rendszerint visszaeső s a legtöbbször éppen *sokszoros* visszaeső. Azonban a visszaesés magában véve csak külső ismérv. Hivatásszerű büntettes lehet valaki, habár még nem volt, vagy csak egyszer-kétszer volt büntetve. Hiszen éppen az ilyen nagyszabású büntetések tudják mesterien eltitkolni büntetteiket s akárhányszor megmenekesnek a jól megérdemelt büntetéstől. Viszont nem minden visszaeső tekinthető hivatásszerű büntettesnek. Egy-két kisebb büntetés, különböző indító okokból s nagyobb időközökben elkövetett kisebb bűncselekmények miatt, még egyáltalán nem igazolja a tettes megátalkodottságát, az állandó bűnelkövetési hajlamot s ezzel a társadalmi veszélyességet.

A lényeges kritérium a hivatásszerű büntetésekre nézve: a lelkület romlottsága, az erkölcstelen és antiszociális hajlamok, az ezekre valló életmód. Ide sorozandók azért:

a) a hasonló indokból elkövetett súlyos cselekményekért már legalább egyszer, kisebb cselekményekért többször (legalább háromszor) büntetett visszaesők;

b) a munkakerülő csavargók és az üzletszerű koldusok; akikről Degré Miklós kir. törvényszéki elnök úr közöl nagyon tanulságos adatokat;

c) különböző kétes foglalkozású egyének, akik ha munkakerülő csavargóknak vagy koldusoknak nem minősíthetők is, de kétségtelenül büntetendő cselekmények elkövetéséből élnek, ill. azt sportszerűleg űzik. Az utóbbiakkal a nagy városok rendőrségének van állandó baja. Pekáry Ferencz budapesti főkapitányi helyettes úr egy jelentésében 10 kategóriáját különbözteti meg az ily „kétes existenciák”-nak, akik előbb-utóbb mint hivatásos büntetettek kerülnek a bíróságok elé.

Vargha Nagy István kir. ítélőtáblai bíró úr is több tragikus esetet említ fel becses véleményében.

Miként e csoportosításból látni méltóztatnak, s amint fentebb is érintettem, a *fiatalkorú* büntetéseket, még ha többször voltak is büntetve, illetőleg ha teljesen romlottaknak látszanak is, részemről nem soroztam a hivatásszerű büntetettek fogalma alá. A fiatalkorúak mindenestre, még a Bothár Sándor kir. ügyész úr által például felhozott tolvajlási hajlammal bíró fiú is a javítónevelés alá tartoznak, míg a felnőtt hivatásos büntetettek-nél a büntetés, illetve a biztonsági intézkedés célja már kifejezetten az ártalmatlanná tétel. Helyesnek és kívánatosnak tartom azonban, hogy a teljesen romlottaknak látszó fiatalkorúak külön intézetekbe helyeztessenek, amire a fiatalkorúak fogházának végrehajtásáról szóló 1910. évi 27300. sz. ig. m. rendelet módot is nyújt.

Épigy nem tekintem külön felsorolandónak az *iszákosokat*, az alkoholistákat sem, akik mint visszaesők, vagy mint dologkerülő csavargók idekerülhetnek.

Valamint nem tartom idevonandónak a *cigánykérdés* részletes megvitatását sem, bármennyire óhajtom részemről e kérdés mielőbbi megoldását. A dologkerülő csavargók fogalma alatt úgyis ott vannak a *kóbor* cigányok is.

Mindezekkel az utóbb említett csoportokkal nézetem szerint ezuttal nem feladatunk részletesen foglalkozni, mert a kitűzött kérdés nem a hivatásszerű büntetettek fogalmának és körének megállapítását vagy a hivatásos büntetettek elleni küzdelem módzatait tűzte ki megvitatásra, hanem egyedül az ezek irányában teljesítendő *patronage-munka* köre iránt kér feleletet. Elégnek vélem tehát, ha csak legfőbb pontokban körvonalozzuk, kiket értünk hivatásszerű büntetettek alatt.

Egyébiránt magam is nagyon szükségesnek vélném, miként ezt az „Erdélyi Pártfogó Egyesület” vezetőbizottsága f. é. szept. 3-án Kongresszusunkhoz intézett határozati javaslatában indítványozza, hogy kongresszusunk fejezze ki óhaját az iránt, hogy a hivatásszerű büntetettek fogalmáról, valamint azok kategóriáiról s ártalmatlanná tételük módzatairól, amiről Európa és Északamerika több államában éppen napjainkban hoztak külön törvényeket, illetve készítenek törvényjavaslatokat, nálunk is ilyenmő törvényjavaslat készíttessék. Örömmel járulok részemről egy ily óhaj kifejezéséhez, annál is inkább, mert magam is régóta sürgetem,

hogy különösen a csavargás, koldulás és az iszákosság veszélyeinek leküzdéséről törvényjavaslat készíttessék.

Egyébiránt Balogh Jenő államtitkár úr Ő méltóságának szives engedélyével bátor vagyok megemlíteni, hogy egy ily törvényjavaslat első tervezetét éppen Ő méltósága — aki nemcsak a patronage és a fiatalok büntetések ügyének mestere és vezére, de a hivatásos és általában a közveszélyes büntetések elleni küzdelemnek is legelső szószólója hazánkban — már a f. év tavaszán elkészítette s azt a nagyméltóságú igazságügy-minisztériumhoz benyújtotta. A kérdés alapos megoldása tehát már jó úton van, csak arra kell törekednünk, hogy a szerencsés kézzel megindított munka fenn ne akadjon, de sőt mielőbb diadalt arasson.

Ezt azonban nézetem szerint, kongresszusunk ezúttal csak mint egy *óhajt* fejezheti ki; ezúttal s éppen nekem mint előadónak a kitűzött kérdés szövegében, illetőleg keretében kell tartani magamat.

A kongresszus sürgető szava mindenesetre előre vinné e felette fontos kérdés mielőbbi megoldását.

Térjünk át azért a kitűzött kérdés részleteire.

Mik legyenek a patronage tevékenység keretei a hivatás-szerű büntetések irányában, e kérdésre a 15 vélemény alapján, amelyek a kongresszus elnökségéhez beérkeztek, s főleg dr. Angyal Pál kollegám, dr. Degré Miklós kir. trvszéki elnök és Vargha Nagy István kir. táblai bíró urak részletes javaslatai nyomán könnyű állást foglalnom.

Először is csatlakozom a véleményező urak többségének azon álláspontjához, hogy patronage munkának, vagyis társadalmi és állami gyámolításnak az ily hivatásszerű büntetésekkel szemben is van helye. Bármennyire pesszimizmusra hangol mindenkit ez osztály közelebbi tanulmányozása s bármennyire hajlandók a gyakorlati kriminalisták, sőt az elméleti írók nagy része is ez osztály tagjait *javíthatatlanoknak* minősíteni, elvi szempontból nem szabad feladnunk a megjavítás, a megtérés reményét ezen elsüllyedt, bűnben élő osztállyal szemben sem.

Ez az elvi álláspont pedig, mely az emberszeretet legfőbb erkölcsi törvényének folyománya, azt parancsolja, hogy igyekezzünk minden úton-módon ezt az osztályt is megmenteni a még nagyobb elsüllyedéstől, igyekezzünk őket a társadalom nyílt ellenségei

helyett annak, esetleg még hasznos tagjaivá, barátaivá átalakítani.

Tekintettel arra, hogy eme tényleg közveszélyes osztály tagjai gyanuba vételük után rendszerint előzetesen is letartóztatási intézetbe kerülnek, a bírói ítélet pedig rendszerint szintén szabadságvesztést, börtönt vagy más biztonsági letartóztatást (dologház) állapít meg, így itt szabály gyanánt már büntetett, börtönviselt egyénekről van szó, a velük szemben végzendő patronage munka tekintetében különbséget kell tenni az elítélés előtt, — a büntetés vagy biztonsági intézkedés kitöltése alatti — és a kiszabadulás utáni gyámolítás, pártfogás közt.

Hogy a börtönben vagy biztonsági letartóztatásban levőket és az onnan kiszabadulókat gyámolítani, segíyezni kell, ez egyáltalán nem képezheti vita tárgyát. Az eddigi rabsegélyező egyletek a patronagenak éppen ezt a nehéz, de nemes és fontos oldalt teljesítették és teljesítik kisebb-nagyobb eredménnyel. Első rabsegélyező kongresszusunk is, midőn a *rabsegélyező* név helyett a többet felölelő *patronage* jelzőt felvette, egyáltalán nem akarta a rabsegélyezés nemes feladatát abbahagyni vagy kisebbíteni. A börtönben levők látogatása, szeretetteljes buzdítása, gyámolítása, — amint Angyal Pál kollegám helyesen kifejezi: sociaethikai befolyásolása — a kiszabadulás esetére való gondos előkészítése, munkával, munkaeszközökkel ellátása, családjával kibékítése, fontos feladata az ujonnan alakult patronage-egyleteknek is.

Miként szerveztessék ez az u. n. fogházmissio, ez, mint a rabsegélyezés belső kérdése, jelenleg szintén nem tartozik feladatunk körébe. A rabsegélyező egyletek miként szervezésének az első kongresszusunkon megvitatott kérdését sem vélem feladatom körébe tartozónak. Csupán azt az óhajomat emelem ki, — aminek hiányát Vargha Nagy István kir. táblabíró ur, a rabsegélyezés ügyének egyik leglelkesebb és fáradhatlanabb bajnoka panaszolja fel igen érdekes véleményében, — vajha minél több helyen szerveztetnének rabsegélyező, illetőleg patronage egyletek, s azok minél buzgóbban karolnák fel a fogházmissió nemes munkáját. Részemről azért azt óhajtanám, hogy oly törvényszéki székhelyeken, ahol még ma sincs rabsegélyező, illetőleg patronage-egylet, a törvényszéki elnökök rendeletileg utasítsanak ily egyesület szervezésére.

A patronage munka második tere a kiszabadult rabok segélyezése. Azt hiszem, az is vitán felül áll, hogy a börtönből,

illetőleg a biztonsági letartóztatásból a szabad életbe kibocsátott rabok támogatása, gyámolítása közös érdeke a társadalomnak és az államnak. Mik legyenek ennek az *utólagos* patronage munkának a részletei, ez is tisztázott kérdés már. A tisztességes elhelyezés, munkával ellátás, ha az illető beteg vagy munkaképtelen, menházba utalás közismert és általánosan elfogadott kiválmak, melyeket a rabsegélyző, illetve patronage egyleteink eddig is gyakoroltak. Elég lesz-e azonban a segélyezés ily formája, illetőleg mai módja a hivatásszerű büntettekkel szemben? Mindnyájan érezzük, hogy ezekkel a nagy büntettekkel szemben több biztosítékra van szükségünk a kiszabadulás esetére, főleg a sokszoros visszaesés eléggé megtanithatott már, hogy a rabsegélyezés mai módja, kivált az egyszerű pénzsegély itt semmiesetre sem elegendő. Valami újra és hathatósabb intézkedésre van szükségünk, ami segély, gyámolítás legyen a kiszabadultakra is, de a társadalom nyugalmát is biztosítsa.

Ennek az új intézménynek, illetőleg intézkedésnek Angyal Pál kollegám adott formát, midőn javasolja, hogy a hivatásos büntettek kiszabadulásuk után *gondnokság* alá helyezzessenek. Legnagyobb örömmel járulok hozzá a javaslatához, azzal a hozzáadással, hogy e gondnokság teljesítésére a *rendőri pártfogó tisztviselői* intézmény állítandó fel.

Amily helyes és üdvös volt Büntetőtörvénykönyvünkben a megjavultnak látszó rabokra nézve a feltételes szabadonbocsátás behozatala, époly hiba volt, hogy a törvény nem gondoskodott a feltételes szabadonbocsátottak rendszeres felügyeletéről és ellenőrzéséről. A feltételes szabadonbocsátott ugyan köteles a rendőri hatóságnál jelentkezni s foglalkozásáról időnként a rendőrségnél jelentést tenni, szóval külön rendőri szabályok alatt áll, ez a „rendőri felügyelet“ azonban a valóságban alig több a semminél, amit kézzelfoghatóan bizonyít, hogy akárhány feltételes szabadon bocsátott még a feltételes szabadságidő alatt újabb súlyos büntetteket követ el. Így a legutóbb kivégzett Szalma István is feltételes szabadság ideje alatt követte el az újabb gyilkosságot, ami miatt aztán halálra ítéltetett.

Még nagyobb hiba, hogy Btk-ünk nem gondoskodott a visszaesők, tehát a nagyobb, illetőleg a hivatásszerű büntetteknek utólagos felügyelet alá helyezéséről. A Btk. 49. §-a szerint a visszaesők (9 cselekmény miatt) feltételes szabadságra nem bocsáttatnak, ami azt jelenti, hogy kiszabott büntetésüket

teljesen kötelesek kitölteni, annak kiállása után azonban egyszerűen szélnek eresztik őket, még aféle névleges rendőri felügyelet alatt sem állnak, mint a feltételesen szabadlábra helyezettek. Csodálkozhatunk-e hát, ha a börtönből kiszabadult többszörös visszaeső újból rövid idő alatt visszatér a bűn útjára? A legtökéletesebb börtönrendszer sem képes úgy visszaadni az elítéltet, (pedig hol vagyunk még mi a törvénybe ígatott börtönrendszerünk teljes és tökéletes végrehajtásától?), hogy az kiszabadulása után minden vezetés, irányítás nélkül kifogástalanul megálljon a maga lábán s a társadalomnak egyszerre hasznos, munkás tagja legyen. Kivált ha az elítélt éveket töltött a börtönben. A kiszabadult szinte megittasodik a teljes szabadságtól s ha nincs mellette egy *állandó* jó akaratú segítő, irányító, egyúttal ellenőrző kéz, az újabb elbukás, a visszaesés bizony igen könnyen bekövetkezik.

Nézetem szerint úgy a feltételesen szabadságra bocsátottak, mint különösen az abban nem is részesített visszaesők s első-sorban épen a hivatásszerű büntettek a kiszabadulás után aránylag jó hosszú időre (1—5 évre) *rendszeres* rendőri felügyelet s utóbbiak emellett egyenesen gondnokság alá lennének helyezendők. A „rendszeres” felügyelet alatt azt értem, hogy a rendőrség tagjai közül *rendőri pártfogó tisztviselők* nevezetnének ki, akik épügy mint a próbára bocsátott fiatalok büntettek pártfogói, illetőleg pártfogó tisztviselői, állandó mentorai lennének a kiszabadultnak: gondoskodnának az illetőnek tisztességes elhelyezéséről, munkájáról, állandóan ellenőriznék magaviseletét, óvnák a rossz társaságtól, a bűnre csábító helyektől és alkalmaktól. Ezek a tisztviselők, akik szükség esetére hivatalos hatalommal bírnának az illetőnek elfogására és a bíróság elé állítására, folytonos figyelemmel kísérnék a felügyeletük alá adottakat, eleinte naponta, később a szükséghez képest ritkábban meglátogatnák vagy maguk elé rendelnék őket, szóval hivatalos kötelességüknek ismernék a felügyeletük alá adott szabadonbocsátottak állandó és rendszeres gondozását s az újabb bűnelkövetéstől való megmentését.

A „rendőri pártfogó tisztviselő” elnevezés talán szokatlanul hangzik. Hiszen a próbára bocsátott fiatalokra felügyelő pártfogó tisztviselőkre nézve, mint legujabban az antwerpeni nemzetközi patronage kongresszus is hangsúlyozta, általános kívánság, hogy azok ne a rendőrség tagjaiból vétessenek. Azonban azt hiszem, hogy a hivatásos büntettekre való rendszeres felügyeletet épen

a rendőri szolgálatban állók fogják a legsikeresebben és kellő bátorsággal teljesíteni. Az pedig, hogy a rendőrségi hivatalnok pártfogó szerepet teljesítsen, semmiképen sem ellentétes a rendőrség fogalmával, amely a társadalom védelmére, az egyesek gyámloltására van hivatva. Különben Északamerikában, ahonnan vettük át mi is a pártfogó tisztviselők intézményét, a *rendőri pártfogó* tisztviselő (policeprobation officer) ismeretes is. Chicago városában 16 rendőri pártfogó tisztviselő működik, nem a hivatásos büntetésekre ugyan, hanem a fiatalokúakra vonatkozólag, a példa azonban megvan, hogy a rendőri és pártfogó tisztviselői állás kombinálható. Egyébiránt talán mondanom se kell, hogy Amerikában a próbára bocsátás intézménye több helyen felnőttekre is alkalmaztatik.

Rendőri pártfogó tisztviselők minden nagyobb városban legalább is minden törvényszéki székhelyen lennének kinevezendők s a kir. ügyészség, illetőleg a bíróság rendeletére kötelesek lennének a területükön szabadon bocsátott börtönviselt egyének gondozását elvállalni és teljesíteni s havonként az illetőkről jelentést tenni az ügyészségnek, illetőleg a bíróságnak. Kisebb helyeken az előforduló enyhébb esetekben a lelkész vagy tanító lenne felkérendő, hogy a községbe érkezett kiszabadult felett a közvetlen *pártfogói*, illetve gondnoki tisztet vállalja el.

Ily gondoskodás, ily „utólagos“ patronage mellett kétségtelenül joggal remélhetnők, hogy ha nem is minden, de a mai-nál jóval több kiszabadult rabot megmenthetnénk a visszaeséstől s a társadalomról számtalan új büntettet hárihatnánk el.

A legkritikusabb pont azonban, amire kitézett kérdésünk külön feleletet kér: van-e helye patronage munkának a hivatásszerű büntetésekkal szemben *az eljárás előkészítő szakában?*

Az igen tisztelt véleményező urak közül Degré Miklós törvényszéki elnök úr határozott nemmel, a legtöbbben azonban, így különösen Angyal Pál, Perjéssy Mihály és Bakonyi Kálmán urak határozott igen-nel felelnek a feltett kérdésre. Részemről én is a többséghez csatlakozom. Igen is van helye és nézetem szerint nagyon fontos szerepe a patronage munkának hivatásszerű büntetések elleni előkészítő eljárásban is.

Nagyon fájlalom, hogy ezen az egy ponton ellentétbe kell helyezkednem Degré M. úr nagyon becses és tanulságos véleményével. Az eltérés azonban közöttünk e részben is inkább formai. A lényegben egyetértünk itt is. Szerinte ugyanis azért nincs

helye patronage munkának az eljárás előkészítő szakában az ily büntettekkel szemben, mert ennek célja nem lehetne egyéb, mint a vádlott magán és családi viszonyainak, szokásainak, hajlamainak kipuhatolása, ez pedig a nyomozás és vizsgálat dolga, tehát hivatalos birói és nyomozó hatósági feladat, nem a társadalom hivatása.

Mindez tökéletesen igaz. De bátor vagyok kérdezni, vajjon megnyugtató, kielégítő ma ez a hivatalos nyomozás, illetőleg vizsgálat? Kutatja-e tényleg a nyomozó hatóság, illetőleg a vizsgálóbíró a vádlott hivatásszerű büntettes egész élettörténetét, testi és lelki állapotát, hajlamait, életmódját? Bizony, erre aligha kapnánk őszinte igeneket. A mai nyomozó hatóságok és vizsgáló bírák rendszerint megelégedesnek, ha megállapították, hogy a vádlott hol, mikor született, milyen a családi állapota, van-e vagyona, volt-e már büntetve; megállapítják az új cselekmény tényálladási körülményeit, szóval amiket a Bp. parancsolólag előír. Mélyebb, behatóbb élet- és jellemrajzot a mai hivatalos nyomozás hatáskörén túlfekvőnek tekint. S éppen az az, ami miatt a hivatásszerű büntetteknek nézve már az eljárás előkészítő szakában feltétlenül szükség van a patronage munkára, az eddiginél körülményesebb, alaposabb, gondosabb tanulmányra.

Ha a hivatásszerű büntettekkel szemben az eddiginél hathatósabban akarunk védekezni, ha a közülök valóban közveszélyeseket — mint Északamerika és Norvégia már megkezdte — mi is határozatlan időre ártalmatlanokká óhajtjuk tenni, illetőleg a megtorló jellegű büntetésen felül biztonsági letartóztatásba helyezni, ennek a kétségtelenül szigorú intézkedésnek előfeltétele, hogy *teljes és valódi képet* szerezzünk az ítélet előtt a vádlott *égyéniségéről*, kétségtelenül és megnyugtatóan tisztázzuk, hogy a vádlott valóban közveszélyes hivatásszerű büntettes-e?

Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a vádlott egyéniségének ily mindenirányú kipuhatolásával a rendes nyomozó hatóság mellett egy külön tisztviselőt bizunk meg, aki szintén hatósági személy lévén, tekintéllyel és hatalommal bírjon nehéz és kényes feladatának betöltésére, viszont kizárólag ezzel a munkakörrel lévén megbizva, e feladatot alaposan és megnyugtatóan képes lesz betölteni. Ezt a tisztséget pedig elvégezheti ugyan az a *rendőri pártfogó tisztviselő*, akit az előbbi javaslatom szerint a börtönből szabadonbocsátottak felügyeletével és gondnokságával bízunk meg. A két feladat ugyanis kapcsolatos. A hivatásszerű

büntettek legfőbbje többszörös visszaeső, aki kiszabadulása után úgyis állandó rendőri felügyelet és gondnokság alá helyezendő. Az a rendőri pártfogó tisztviselő tehát, aki ezzel a felügyelettel, illetve gondozással megbízott, aki így alaposan kiismeri az illető szabadonbocsátott életmódját, szokásait, hajlamait, így legalkalmasabb az újból elkövetett bűntett miatt indított eljárás során az újból vádlottá tett hivatásszerű bűntettes egyéniségéről a megfelelő életrajzot megállapítani s az ítélő bíróság elé terjeszteni. A rendes nyomozó hatóság, illetőleg vizsgálóbíró úgy mint eddigelé, kinyomozza és megállapítja az új cselekmény ténykörülményeit, a rendőri pártfogó tisztviselő pedig részletes élet- és jellemrajzot készít a vádlottáról. A bíró tehát a mainál mindenestre alaposabban és részletesebben informálódhat a bűntettes egyéniségéről.

De szükség van a rendőri pártfogó tisztviselő által készítendő ily részletes élet- és jellemrajzra a hivatásos bűntettek többi osztályaival, t. i. a dologkerülő csavargók és a kétes existenciákkal szemben is. Ezek meglehet, hogy eddigelé még nem voltak büntetve, kitudták kerülni a büntető igazságszolgáltatás karját; a bírói intézkedés előtt itt is roppant fontosságú lesz az illető egyéniségének teljesen biztos és tiszta megállapítása, hogy meglehet-e fosztani az illetőt biztonsági intézkedésül az elkövetett bűntett perrendszerű bizonyítása nélkül is szabadságától? Különben a biztonsági letartóztatás (dologházba utalás) elrendelése előtt az ily csavargók, kétes existenciák előbb rendszerint felhívatnak, hogy egy bizonyos határidő alatt önként vállaljanak tisztességes munkát, illetőleg fogadják el a rendőrség által ajánlott foglalkozást, — ez alatt a kísérleti idő alatt is fontos szerepet fog végezni a rendőri pártfogó tisztviselő, aki jó akarattal fogja őt buzdítani, tanácsolni a munkaválasztásban, illetőleg elvállalásában, tehát esetleg megmentheti a szigorubbjellegű intézkedéstől.

Társadalmi jellegű tevékenység útján avagy tisztán hivatalnokok által végeztessek-e már most ez a patronage munka, az erre adandó felelet lényegileg a patronage felőli alapfelfogásunktól függ. Érdekes, hogy a jelen esetben, a hivatásszerű büntettekkel szemben végzendő patronage munkára a véleményezőurak nagy többsége, még azok is, akik különben a patronage-t merőben társadalmi feladatnak tekintik, tisztán állami, illetőleg fizetett hivatalnokokat ajánlanak. Így Angyal kollegám leple-

zetlenül kimondja, hogy ily nehéz, gyakran veszélyes munkára, aminő a teljesen züllött, erkölcsileg elsüllyedt hivatásos büntettek felkeresése, gyámolítása, önkéntes társadalmi pártfogók nem is mernének vállalkozni. Egyedül dr. Perjéssy Mihály táblabíró úr birná szívesebben ezt a munkát is a társadalomra vagyis a patronage-egyletekre, mint a hivatalnokokra, mert az ily büntettes bizalmatlan a hivatalnokkal szemben, másfelől a hivatalnok könnyen sablonokba esik e téren is.

A két ellentétes felfogás nézetem szerint nem zárja ki egymást. A kategórikus feleletek rendszerint szépek és imponálók, de az igazságot és a gyakorlati élet szükségét kevésbé elégítik ki. A patronage tekintetében is az ellentétes álláspontok összeháborítása vezet helyes eredményhez. Nézetem szerint éppen a hivatásszerű büntettek erkölcsi és szociális megmentése, gondozása igazolja kézzelfoghatóan, hogy a patronage nem merő társadalmi, hanem éppen állami feladat is. A patronage vezetése, irányítása, ha gyakorlati eredményt akarunk elérni, ha az új eszmék, intézmények sikerét biztosítani kívánjuk, nem bízható másra, mint az államra. De aztán a munka végzésében, teljesítésében segítsen és pedig tevékenyen, komolyan a társadalom is. Ne várjunk mindent az államtól és csak az államtól.

A helyes megoldás tehát nézetem szerint az eléggé élére állított kérdésünkben az lesz, ha a hivatásszerű büntettek elleni előkészítő eljárás alatt a felderítő, gondozó, gyámolító patronage munkát első sorban kinevezett és díjazott hivatalnokokra bizzuk, vagyis ha sürgetjük a *rendőri pártfogó tisztviselői intézmény* fölállítását és meghonosítását. Emellett azonban tért engedünk a társadalmi tevékenységnek, olyformán, hogy enyhébb esetekben igénybe vesszük a társadalmi pártfogókat, akik e feladatot önként elvállalják. Vagyis megfordítva alkalmaznók a hivatásos pártfogó tisztviselőt és az önkéntes pártfogót, mint ma a próbárabocsátás esetén. Mig a próbárabocsátásnál szabály a társadalmi pártfogó s csak kisegítő és kivételes a pártfogó tisztviselő alkalmazása, addig a hivatásszerű büntettekkel szemben szabállyá kell tenni, vagyis első sorban díjazott és kipróbált hivatalnokot kell e nehéz feladatra alkalmazni és csak kisegítőleg, ott ahol kielégítőnek látszik, alkalmazni a társadalmi, önkéntes pártfogót.

Mindezek alapján van szerencsém ajánlani a következő *határozati javaslat* elfogadását:

1. A hivatásszerű büntettek irányában a patronage tevékenység főfeladatai:

a) a letartóztatási intézetben levőknek erkölcsös és munkás életre buzdítása, a kiszabadulás esetére való gondos előkészítése, munkával és munkaeszközökkel ellátása, családjával kibékítése, amit a fogházi lelkészek és tanítók kívül a rabsegélyző, illetve patronageegyletek tagjai, főleg az ily egyesületek titkárai végeznek.

b) a börtönből, illetőleg a biztonsági letartóztatásból kiszabadultaknak huzamosabb ideig rendszeres rendőri felügyelet, illetőleg gondnokság alá vétele, amely célból kívánatos a rendőri pártfogó tisztviselői állások szervezése.

2. A hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában is helye van a patronage munkának, amely egyfelől a vádlott életviszonyainak teljes és alapos felderítésében s a bíróság elé az illető egyéniségét, veszélyességének fokát feltűntető részletes élet- és jellemrajz előterjesztésében, — másfelől a vádlott szabadlábbon léte alatt megfelelő gyámolításában és ellenőrzésében áll.

Ezt a felderítő és gyámolító munkát első sorban szintén a kinevezett rendőri pártfogó tisztviselők végzik, enyhébb esetekben azonban az önkéntes társadalmi pártfogók szolgálata is igénybevehető.

E határozattal kapcsolatban a kassai III. országos patronage kongresszus kifejezi azt az *óhaját*,

hogy a hivatásszerű büntettek részéről a társadalmat és az államot fenyegető súlyos veszélyek megelőzése végett felette kívánatosnak tartja, hogy a hivatásszerű büntettek ellen a mainál szigorubb represszív és hatályosabb preventív intézkedéseket tartalmazó törvényjavaslat dolgoztassék ki, mely a csavargás, koldulás és az iszákosság leküzdésének módozatait is ölelje fel. Ily tárgyú törvényjavaslat előkészítése és a törvényhozás elé terjesztése iránt kongresszusunk megkeresi a nagyméltóságú igazságügyminiszteriumot. (Éljenzés és taps.)

Bakonyi Kálmán kir. ít. táblai bíró (Budapest): Méltóságos Előnök Úr! Mélyen t. Kongresszus! Nem szólaltam volna fel, mert véleményemet írásban adtam be, de hivatalos pártfogók emlegetését és óhaját szó nélkül nem hagyhatom. Azt hiszem, a büntető igazságszolgáltatás terén s a humanizmus szolgálatában szerzett tapasztalatom feljogosít arra, hogy a kérdéshez hozzászólhassak.

(Halljuk! Halljuk!) Meggyőződéseim az, hogy ahol maga a társadalom tud valamit megtenni, ott a társadalom végezze azt el és ne bizza hivatalnokokra. Tapasztalhatjuk ugyanis igen sokszor, hogy az illető hivatalos ténykedésre nem az vállalkozik, akinek arra kedve van, hanem akit a kényszerűség odahajt. A hivatalos pártfogót az államhatalom, a bíróság vagy a rendőrség rendeli ki és annak kezébe több ilyen pártfogolandó vagy ellenőrizendő ember ügyét adja. Ebben a pártfogóban nem bízhatom úgy, mint abban, aki a maga szíve szerint hajlandó e ténykedésre, aki egy ember ügyét vállalja magára és annak az egy embernek a sorsát tartja a kezében.

Mélyen t. Kongresszus! Az előélet kiderítéséhez, a pártfogásba venni kívánt körülményei kikutatásához, a környezetanulmány megszerkesztéséhez nem szólok, hiszen az erre vonatkozó eljárás már az életben megvalósított és ahogy a fiatalkorúaknál az illető egyesületek kiküldöttei elvégzik elég jól, azt el fogják végezni ezek a nagykorú büntetteknel is. Igen fontos azonban annak megállapítása, hogy mi történjék azzal a nagykorúval, aki már nincs sokáig a börtönben. Kezeltem a fogházakat és láttam, hogy mikor közel van az illető szabadulási ideje, meglepi a szabadon bocsájtás reménye fölött érzett izgatottság, de a börtönből való távozáskor csak keserűséget és sivárságot lát és nem tudja, hová menjen. Ekkor kell a jószívű és gondos pártfogó, akit nem találhatok meg a hivatalnokban, de megtalállok a jóbarátban, abban a magánemberben, akinek nincs nagy elfoglaltsága, aki egynehány órát hetenkint fel tud áldozni legalább egy szerencsétlen ember megmentésére. Nemes és szép példákat mondhatok arra, hogy miként lehet az ember saját szívének a hatása alatt ilyen tevékenységre képes. A mostani dán király, mikor Budapesten járt, meglátogatta a gyermekvédő intézményeket és a fogházakat, azt mondotta: minden évben meglátogatja az államában levő három fegyintézetet, maga elé állítja azokat, akik abban az évben szabadulnak, mindegyiknek megmondja, hogyha szabadul, menjen elsősorban hozzá. A szabadultak rendszerint jelentkeztek is és a trónörökös gondoskodott elhelyezésükről.

Ez nála nem hivatalos ténykedés volt, mert a trónörökös mint magánember cselekedte ezt a nemes tettet. Azt hiszem mélyen t. Kongresszus, hogy ha a társadalom egyes tagjai, akiknek van idejük, akiknek van szívének, hogy embertársaiknak a

sorsát kezükbe vegyék, és azokon segítsenek, azok ezt a példát követik. Mindenkinek módjában van, aki ilyen tevékenységet kifejteni kíván, hogy megkérdezi azt a fegyház vagy börtönvezetőt, hogy kik szabadulnak ki a fogházból, akiknek szükségük van arra, hogy az életben támogatót kapjanak. Kiválaszthatják emberüket és amikor kilép a fogház kapuján, karonfogják, elhelyezik és mindaddig gondozzák, ameddig az meg nem állja a helyét a társadalomban.

Mélyen t. Kongresszus! A hivatásszerű büntettest nem mindig a rossz érzés teszi hivatásszerű büntettesté, legtöbbször a a sors keménysége, a kényszerűség, a szerencsétlenség, amit kikerülni nem tud. Tessék kérem elképzelni, a legjobb családbeli gyermeket, ha 4—5 éves korában kibocsátják, nem törődnek vele, nem lesz mit ennie és felügyelet nélkül elcsavaroghat: kifejlődik benne az állatiasság, amely az emberben is uralkodó. Ekkor a lélek nemessége az indulatokat fékezni nem tudja és a legnagyobb gonosztevő lehet belőle. Faluhelyen mindenki gondozza a szomszédját, de nagy városban nincsen jó szomszéd, nincs baráti érzés, mert mindenki szalad a maga dolga után; nem ér rá utána nézni, hogy a szomszédban ki beteg, kinek nincs kenye, kin kellene segíteni. Az elbukott, bűnbejutott szerencsétleneken nem lehet hivatalnokokkal segíteni, mert az az ember, aki sehol sem tapasztalt irgalmat és jó indulatot, az nem fog bízni a hivatalnokban, aki szabadságától megfosztotta, aki elítélte, aki a fogházba zárta.

Mélyen t. Kongresszus! Azt kívánom, hogy amíg a társadalomban lesznek olyanok, akik embertársaiknak gondját viselni kívánják, addig a társadalomra bizzák e feladatkört és csak akkor bizzák hivatalnok-pártfogókra, amikor szigorú felügyeletre van szükség és amikor nem találkozik a társadalomban olyan ember, aki embertársain segíteni kíván. (Élénk helyeslés).

Záhorszky István kir. javítóintézeti hitoktató (Kassa):

Méltóságos Elnök úr! Mélyen tisztelt Kongresszus! Most, amikor a m. t. Kongresszus napokon át e nagy szociális kérdésen tanácskozva azon fáradozik, miként lehetne az állam és a társadalom közreműködését összekapcsolni arra nézve, hogy a bűnözés útjára került szerencsétlen embertársainkban rejlő veszedelmektől egyrészt magunkat megvédelmezzük, másrészt — a mennyire lehetséges — őket is önmaguknak és a társadalomnak javára megmenthessük, — a tanácskozásnak során eljutottunk a

visszaeső bűnösök megmentésének nehéz problémájához. Addig, a míg az elhanyagolt nevelésű fiatalkorúak megmentése képezte a tanácskozás tárgyát, az állam és a társadalom ez irányú törekvésénél meg tudták találni a kapcsolatot s ezzel a megmentés módját. Most azonban, amikor a visszaeső, tehát rendszerint a korosabb és megrögzöttebb bűnösök megmentésére kerül a sor, a kik tehát a társadalom szemében — érthetőleg — amazoknál nagyobb visszatetszést keltenek s a kikkel szemben a társadalom elsősorban önmagára gondol s védekezni igyekszik a bennök rejlő veszélyek ellen, — a társadalomnak az ő megmentésükre irányuló akciója csak másodsorban jön elő, csak akkor, a mikor a társadalom önmagát velük szemben eléggé biztonságban érzi. Ekkor aztán feltámad az emberben a nemesebb érzés s mint felebaráton, rajtuk is segíteni igyekszik, s a mennyire lehetségesnek véli, iparkodik hasznos tagjaivá tenni őket is a társadalomnak.

S ezen a ponton, erre a munkára keresi most az állam a társadalom segítő kezét; erre a célra iparkodik a patronage-intézményben szervezni a társadalmat s megtalálni a vele való helyes kapcsolatot, az ész és szív kapcsolatát, mert tudja az állam, hogy egymagában az a rideg-merev rendszer, a melyet ő megvalósítani képes, e részben nem vezet célhoz. Ezért keresi a társadalmat s ebben — úgy mondhatnám: az édesanyát, a ki megmentendő gyermekének egyéni körülményeihez alkalmazkodni tud.

Igen ám! De amikor az állam e munkára segítő társát keresi a társadalomban, figyelmen kívül hagy egy körülményt s ez késztet felszólalásra. — Mi az állam? — A társadalomnak hivatalos szervezete. A társadalomnak azonban van más, évszázadokra visszanyúló szervezete is. Ez a szervezettség éppen e munkában eddigelé még kellő méltánylásra nem talált. Szervezve van ugyanis a társadalom a különböző egyházak által. Minden egyház kezdete óta nem tesz egyebet, mint az emberiség megjavítását munkálja. Mert habár különböző oltárnál imádjuk is az egy igaz Istent, embertársaink megjavítását és megmentését egyformán kötelességünknek ismerjük. Én az ilyen szerencsétlen bűnöző embertársunkat erkölcsi betegnek tekintem, kinek a benseje, lelkülete, gondolkozásmódja, erkölcsi világnézete szorul behatóbb gondozásra, gyógyításra. Már most kérдем: ennek az erkölcsi betegnek ki a legilletékesebb orvosa, ha nem a lelki-

atyja? Már pedig az ő közreműködése eddigelé igénybe nem vétetett. Vegyük tehát igénybe e munkánál magát a papot, és pedig intézményesen, hivatalból.

Azt mondhatná erre valaki: A pap azt eddig is megtehetette volna s miért nem tette? — Erre viszont csak azt mondom: Nem tette rendszeresen, mert nem tehette. — Példát hozok fel erre. Szeretném megkérdezni, ha itt volna, a kassai plebános urat, hogy a lelki gondozására bízott 30.000 kath. híve közül talán épen e percben ki felett mond ítéletet a bíróság? Nem tudja, mert nincs értésére adva. Elítélik azt a szerencsétlent s a plebános, az ő közvetlen lelkivezetője nem tud az egész dologról semmit, kitölti a büntetését, kibocsátják az életbe s nincs a beteg lélek mellett az az erős lelki orvos, a kinek a felügyeletére s irányítására oly nagy szükség volna.

Mivel pedig a patronage-intézmény nincs még szervezve az egész országban, ellenben a lelkigondozás szervezve van a legkisebb faluban is, — én csupán egy óhajt szeretnék előterjeszteni. Az igazságszolgáltatás, a mikor kimondja az ítéletet embertársunkra, kinyomatják az ítéletet több példányban. Legyen szabad azt az óhajomat kifejezni, hogy nyomassák azt ki ezután még eggyel több példányban s ezt az egy példányt küldje meg a bíróság az elítélt illetékes lelkészének hivatalból, a ki ugy biztosan tudomást szerez arról, hogy ez vagy az a híve az erkölcsi botlás útjára jutott és hogy minő erkölcsi botlást követett el. A mikor pedig büntetésének letelte után elhagyja a börtön falait, a letartóztatási intézet vezetője szintén értesítse erről a lelkészt hivatalból, hogy: ime! itt van, visszaadom őt a társadalomnak, gondozzátok!

Erre a körülményre — a mi megvalósítva nincs — óhajtottam a m. t. Kongresszus figyelmét felhívni. (Helyeslés.)

Finkey Ferencz jogtanár, előadó: (Sárospatak):

Méltóságos Elnök Úr! Mélyen tisztelt Kongresszus! Nem szólaltam volna fel, mert nem akartam nagybecsű türelmüket fárasztani, de főleg Bakonyi bíró úr felszólalása késztet erre. Ami Kármán ügyész úr felszólalását illeti, azt hiszem, ő nem tett ellenindítványt. Az én javaslatom különben az ügyészség hatáskörét nem csorbitja, mert ha méltóztatnak belemenni abba a gondolatba, hogy a rendőrség tisztviselői közül pártfogók neveztesse ki a hivatásos gonosztevők kinyomozására, ezek természetesen az ügyészségnek is tennének jelentést. A legutóbb elhangzott igen

szép felszólalást nagy örömmel hallgattam. Nagyon helyes és kíváncsi, hogy a lelkész urak igyekezzenek az ő híveiket úgy a börtönben levőket, mint a kiszabadultakat gondozni. Előadásomban is hivatkoztam erre, mikor említettem, hogy a börtönben levők buzdítása a lelkész urak hivatali kötelessége és a lelkész uraknak módjuk is van rendszeresen bejárni a fogházakba. A kiből olyan szép lélek van, mint az igen tisztelt felszólaló úr szavaiból megállapíthattuk, az megteszi ezt úgyis, ha hivatalos formában nem szorítják erre. Egyébként a Szövetség foglalkozhatnék ezzel a kérdéssel is.

Ami Bakonyi bíró úr magasröptű előadását illeti, az szépen mutatta be az ő idealista gondolkodását, míg én, habár az elmélet embere vagyok, talán gyakorlatiasabban fogtam fel a kérdést. A fiataloknál én is helyeslem, hogy elsősorban társadalmi pártfogókat alkalmazzunk, mert ezek bizonyára nagyobb szeretettel és gondnal fogják munkájukat végezni. De ezúttal nem a fiatalokról, hanem a hivatásos büntetésekről van szó, a sokszor büntetett, a bűnből élő egyénekről. Itt elsősorban a társadalomra bízni a felügyeletet nem lehet. A társadalmi pártfogók elvégre is csak tiszteletreméltó műkedvelők, akik a hivatásos büntetések élettörténetének kinyomozására s azok gondozására rendszerint nem alkalmasak s e feladattól egyenesen visszariadnak. Lehet, hogy a hivatásos büntetések közt is akadnak szerencsétlen, szájalomraméltó egyének, de a legtöbb bizony elzüllött, durvalelkű alak, mire mehet ezekkel a társadalmi pártfogó? Azt hiszem, hogy ezeknél nem lehet más álláspontra helyezkedni, mint a gyakorlott s hivatalos hatalommal is bíró rendőrtisztviselő igénybevételére. Ennek is lehet szíve, ez is lehet kitűnő „pártfogó“, csak jól meg kell őket válogatni. Ily alapon kérem a határozati javaslatom elfogadását. (Helyeslés.)

Rickl Gyula elnök: Méltóztatnak az előadó úr javaslatát elfogadni? (Felkiáltások: Elfogadjuk!)

Határozatképen kimondom ennél fogva, hogy a Kongresszus az előadó úr javaslatát egyhangulag határozattá emelte. (Élénk éljenzés és taps).

Jelentem, hogy még *Molnár Géza* kir. curiai bíró úr (Nagyvárad) a következő óhajt terjeszti elő:

A kongresszus örömmel állapítja meg, hogy a fiatalok kriminalitásának csökkentésére a közhatalom és a társadalom harmónikus együttműködése már eddig is nagy eredményekkel

járt s a jövőre messzemenő sikereket biztosított. Hálásan emlékezik meg a kongresszus ezen eredmények és sikerek tényezőiről: a *törvényhozásról*, mely a büntető novellát megalkotta, az *igazságügyi kormányról*, a mely e törvényt lelkiismeretesen végrehajtotta, a *biróságokról*, a melyek azt a gyakorlatban szelleméhez híven alkalmazzák s a *Patronage-Egyesületek Országos Szövetségéről*, a mely az ország minden vidékén az illetékes társadalmi tényezők, különösen a nagy szociális feladatok teljesítésére hivatott és kész *egyházak* bevonásával patronage-egyesületeket alakított s az összes jótékony egyesületeket egységes szervezetbe hozva össze, azokat közös feladatok harmónikus megoldására alkalmassá tette.

Megállapítja azonban a kongresszus azt is, hogy a fiatalokúak kriminalitása elleni sikeres küzdelemnek még nagy akadálya a fiatalokúak ügyeiben is eljáró *biróságok szervezetének*, a fiatalokúak ügyeiben követett *bűnvádi eljárásnak* és *bírói hatáskörnek* mai rendezése.

Kimondja ezért óhajként a kongresszus, hogy a fiatalokúak ügyeiben követendő eljárást, ugyszintén az azokra vonatkozó bírói szervezetet és hatáskört a törvényhozás mielőbb újból szabályozza s e szabályozásnál — úgy mint az a régebben kidolgozott s a biróságokkal már közölt tervezetben megtörtént — a modern reformkövetelményeket teljes mértékben elégitse ki.

(Zajos éljenzés és taps.)

Rickl Gyula elnök: A Kongresszus az indítványt egyhangulag elfogadta. (Éljenzés).

Kiss János, kir. járásbíró (Nagyszombat): Mélyen t. Kongresszus! Mindnyájan tudjuk és átérezzük, hogy ezen nemes város falai közé nem szórakozni, hanem munkálkodni jöttünk egybe: hogy társadalmi feladatainkat a patronage terén megvitassuk. Magas szárnyalású vita fejlődött ki a kérdések körül. Előkelő igazságügyi férfiak, kiváló jogtudósok vettek részt a vitában. Hogy nekünk, az igazságügy szerény munkásainak alkalom adódott ezen résztvenni, azt hazánk első bírójának: az Igazságügyminiszter úr Ö nagyméltóságának köszönjük, aki az államkormány támogatásával lehetővé tette, hogy e Kongresszuson résztvehessünk. Amidőn azért szívből fakadó hálánkat kifejezzük, arra kérjük, hogy legyen továbbra is törekvéseink jóakaró támogatója; mi pedig kívánjuk, hogy a felettünk uralkodó legfőbb

bíró adjon neki erőt és egészséget, hogy óhajainkat meghallgassa. (Helyeslés).

Dr. Fischer-Colbrie Ágost kassai megyéspüspök, a kongresszus társelnöke:

Méltóságos Elnök úr! Mélyen t. Kongresszus!

Befejező beszédnek nem lehet más feladata, mint egy közös nagy szempont alá csoportosítani a tanácskozmányokból leszűrt eredményeket s ezekből mintegy emlékcsoportot nyújtani át a kongresszus tagjainak s az érdeklődő közönségnek.

Ha azt az egy nagy szempontot keresem, mely alá tanácskozmányaink eredményeit csoportosíthatom, munkám nem nehéz. Talán nincs közöttünk senki, ki ezen szempontot másutt keresné, mint ezen gondolatban: *A Patronage főleg és első sorban erkölcsi kérdés, a lélekerő és a jellem kérdése.*

Ezen gondolat igazságát bizonyítja a Patronage egész multja, ezen szempont kell, hogy dominálja a Patronage egész jövőjét.

De hát van-e a Patronagenak multja?

Nem-e a humanizmus *legujabb* virága, nem az utolsó évtizedek gyermeke-e az?

A név lehet új, de lényege semmi esetre sem az.

Mi a lényeg?

A Patronage szó a patrónus, ez pedig a pater szóból ered: atyai szeretete és atyai gondozása legyen tehát a Patronage a léleknek.

A *lélek* szeretetét mondom, mert ez szorul első sorban szeretetre és gondozásra.

Akinek a lelke el van hanyagolva, annak az anyagi segély nem is segély, hanem esetleg henyélésre, vagy bűnös élvezetre való alkalom. Alig van az a szegénység, mely mellett valaki szent ne lehetne, de nincs az a nagy vagyon, mely egy megbillent egyensúlyu lelket a bűnözéstől megóvna. Példa az előbbire Assisi nagy szentje, az utóbbira a példákat közelebb is megtaláljuk.

A kriminalitás sok esetben lehet a gyomor és a nyomor kérdése, de a legtöbb esetben mégis csak a léleké. Sőt az előbbi esetek nagy része is a lélek kérdésére vezethető vissza.

I. Mint a *lélek* nevelése és gondozása a Patronage megvolt a *multban* is. Csak nem volt külön neve, mint igen sok más dolognak, mely hajdan is meg volt, de most egész életünk és tudományunk specializálódása folytán új és külön nevet kapott.

Megvolt a Patronage a multban is és tizenkilenc század óta a mi kulturánkban a Patronage eszményképe az a jó Pásztor, ki

kész ott hagyni kilencvenkilenc juhocskáját, hogy tövisen és bojtortájon keresztül megkeresse és saját vállain hazahozza az egy eltévelyedtet, a századikat.

Megvolt a praeventio a lelkipásztorkodásban, megvolt a fogházmissió az irgalmasság testi cselekedeteinek egyikében, megvolt a további gondozás a keresztény Caritas számtalan intézményében.

a) A megelőzésnek legnehezebb megírni a statisztikáját és a történetét. Hiszen ha valakit jó utra térítettem vagy a jó uton megtartottam, nem tudhatom, minő bűnöket követett volna el védencem, ha vele nem foglalkozom. Sőt a védenc maga sem tudhatja biztosan, hogy mi lett volna belőle, ha a jó befolyás alá nem kerül.

A praeventió nagy elvét kimondotta már a világ Világossága, midőn az elhagyatott, a züllés veszélyének kitett gyermeket saját helyettesévé, saját képviselőjévé tette ezen szavakkal: „Aki befogad egy ilyen kisdedet az én nevemben, engem fogad be”. (Máté 18, 5.) Ez a praeventiónak, a gyermekvédelemnek a Magna Chartája tizenkilenc század óta.

Ugyanő a lélekrontást megbélyegezte eme rettenetes komoly szóval: „Aki pedig megbotránkoztat egyet e kisdedek közül, kik énbennem hisznek, jobb annak, hogy malomkő köttessék nyakára és a tenger mélységébe meríttessék. (U. o. 6. v.)

Tizenkilenc század óta milliók és százmilliók hallják eme szavakat hívő lélekkel, mint isteni szózatot. Még elgondolni is nehéz, bármily gyönyörű a dolog perspektívája: mennyi jót, irgalmat, Patronage-nevelést és praeventiót eredményezett az első szó; mennyi csábítást, lélekrontást, züllést és büntényt akadályozott meg a második.

Mindezt el lehet gondolni, mindezt át lehet érezni, de nem lehet ennek *kimerítő* történetét megírni. De ha nincs is és nem is lehetséges a keresztény Caritas *kimerítő* története, az összeállítható morzsák és töredékek is elegendők arra, hogy kötet-számra tárják eléink az emberi kultúra történetének legszebb és legrokonszenvesebb lapjait.¹

Sem idő, sem alkalom nincs arra, hogy csak kategóriák szerint is elszámáljam a keresztény Caritas azon tényeit és intézményeit, melyek a büntények megelőzésének nagy elvét, a

¹ Ratzinger, Pesch, Lallemand, Uhlhorn stb. írták meg eme lapokat.

prophylaxist, a praeventiót szolgálják. A részletek helyett egy általános nagy szolgálatot emelek ki, melyet a XIX. század egyik legnagyobb bölcselője, Spanyolországnak a múlt században legragyogóbb elméje, Balmes Jakab látott meg és helyezett a kellő világításba.

Ezen nagy szolgálat, a praeventio ezen világra szóló ténye az egész erkölcsi légkör megtisztítása, az erkölcsös közvéleménynek, a közlelkiismeretnek kialakítása.

Azon jelek közé, melyek a keresztény civilizációt minden mástól megkülönböztetik, Balmes joggal sorolja azon csodálatos nyilvános lelkiismeretet, mely gazdag fenséges elvekben, igaz és méltányos szabályokban, a tisztesség és szemérem érzeteiben, nyilvános lelkiismeretet, mely túléli az egyén erkölcsének hajótörését és meg nem engedi, hogy a romlottság elérje a régienél birt fokát.¹

b) A börtön lakóinak látogatása mindig kiváló jó cselekedet számba ment a keresztény vallásban, melynek alapítója maga mondta, hogy a nagy ítélet napján azt fogja mondani az örök élet dicsőségére választottaknak: „A börtönben voltam és hozzám jöttetek“ mert „amit a legkisebbel cselekedtetek testvéreim közül, azt velem cselekedtetek.“ (Máté 25., 36. kk.)

Ettől a perctől keresztény hívő a börtön rabjában Krisztus helyettesét látja; Krisztust látogattam, ha börtönt látogattam, ezen látogatás lesz örök életem egyik záloga, örök koronámnak egyik drágaköve.

És mióta Isten Fia maga is egy éjjelt töltött Jeruzsálem börtöneiben — földi életének utolsó éjjelét — azóta nekünk a börtön is szentély, szentélye a bűnös bánatának és oltára a jöttevő lelkek felebaráti szeretetének.

A három első keresztény század megható jelenetek ezreinek emlékét őrizte meg a mártírok börtönéből a hivek szerető gondoskodásáról és hősies önfeláldozásáról testvéreik látogatásában és gondozásában. Sienkiewicz ragyogó tolla ezen pontban nem poezist irt, hanem valóságot, jobban mondva a valóság ezredrészt.

A felszabadult kereszténység első világgraszoló manifestációja a niceai zsinat volt, mely 325-ben az egész Imperium

¹ El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con la Civilisation Europea. 9. kiad. Barcelona 1910. II. k. 91—98.

püspökeit egybegyűjtötte. S ezen legelső nagy manifestáció nem mult el anélkül, hogy a rabokról ne történt volna külön gondoskodás: a zsinat a püspökök kötelességévé tette a börtönök látogatását s a rabok testilelki gondozását. Mansi és Harduin és utódaik félszázra menő vaskos kötetei a zsinatok és gyűlekezetek határozatairól telve vannak a megható gondoskodás jelével a foglyok és rabok sorsa iránt. S ha a minden tekintetben acél idegzetű és vaskemény középkor rettenetes is volt az ő igazságszolgáltatásában: évtizedről-évtizedre felhangzott az evangelium szelid szava egy-egy új kánonban; felcsillámlik egy legendás szép, de való igaz kép megható szeretetről és irgalomról, hősies megtérésről, igaz őszinte bűnbánatról.

De nem folytathatom a történelmi szemlét, csak egy nevet nem szabad elhallgatnom, melynek fénye beragyog egészen a mi napjainkba. Ez Don Bosco János turini pap neve, ki félszázados papi életének minden percét az ifjuság megmentésének szentelte, a lakását és asztalát mindvégig megosztva az utcáról felszedett gyermekekkel, egy nagy intézménynek lett alapítója, mely ma közel 300 intézetben 3000 szerzetes taggal végzi százezrekre menő ifjagnál és gyermekeknél a Patronage-munkát, oly sikerrel és eredménnyel, melyről többen a m. t. Kongresszus tagjai közül saját személyes tapasztalatuk alapján állíthatják ki a legfényesebb bizonyítványt.

Tudom, hogy nagyon halvány a kép, melyet a multnak Patronage-tevékenységéről festettem. De bármily halvány is legyen a kép, bármennyire is maradjon el a fényes valóság fölött: az előadottakból is világos, hogy a Patronage eszméje ott aratta legfényesebb diadalait, ahol az mint a lélek nevelése, a lélek bajainak orvoslása, mint lelki gondozás — mint lelki pásztorság a legtagabb értelemben — lépett a színtérre.

Már pedig a „Dreizehnlinden“ nagy költője szerint az új idők a régieknek törmelékéből épülnek:

Und da sich die neuen Tage
Aus dem Schutt der alten bauen
Kann ein ungetrübtes Auge
Rückwärts blickend, vorwärts schauen.

A multba visszatekintve a jövőben is olvashatunk, a Patronage multjából következtetjük a jövő teendőit.

II. A Patronage a multban a lélek szeretetének jegyében állott: álljon ezentul is.

Minden az akaraton mulik: ha védenckinket nem tanítottuk meg akarni, okosan, komolyan, állhatatosan akarni, akkor nem adtunk nekik semmit. Akkor nem tudom, nem volt-e minden Patronage-munkánk inkább átok, mint áldás.

Elvesztett vagyont iparkodással vissza lehet szerezni, elvesztett szabadságot kitartással és bátorsággal vissza lehet vivni, csak legyen meg hozzá az *akarat*; de *akaratot* nem lehet eredeti méltóságába visszahelyezni, hiszen épen maga az *akarat* hiányzik a lelki gyógyulásra. (Hösszantartó éljenzés.)

Talán magunk is tapasztaltuk gyámoltjaink egyikével-másikával: pénzzel segítettük: elitta; szent Antal-kenyeréből kapott: becserélte pálinkáért; állást szereztünk neki: ott hagyta; „rangiroztuk“ nagy áldozattal s egy év után háromszor annyi adósága volt s ujra kellett rangirozni. Talán arra is tudunk példát, hogy valaki öngyilkossági fenyegetéssel préselte ki jóakaróitól ezt a rangirozást s midőn azután az egy jó sikernek neki bátorodva ismét egy rangirozandó helyzetet teremtett magának, mégis csak a revolvergolyó vetett véget az elhibázott életnek.

Akaratot nevelni tehát a Patronage-munka feladata s erre soha oly nagy szükség nem volt, mint ma, midőn két nagy ellenséggel állunk szemben, mely az *akarat* nevelését fiziologiai és etikai téren sokkal hevesebben támadja, mint valaha. Itt van a baj gyökere és ha ehhez bátor lélekkel és erős kézzel hozzá nem nyulunk, az én igénytelen véleményem szerint az egész Patronage-mozgalomnak nincs értelme, nincs jövője.

a) Fiziologiai téren az *alkoholizmus* senyveszt, sorvaszt, ernyeszt, butit és tompit, egyént, családot, nemzetet, emberiséget.

Az eloltott lelki szikra az utódokban sem kél életre. Amit az orvosi tudomány az öröklésről megállapított, az áll az alkoholista szülő ivadékára is. Közismert tény Förster Fr. V. műveiből Ada Jurke családjának története. Ezen iszákos csavargónő 1740-től a mult század elejéig élt. Egy demografus Ada Jurke leszármazottjai közül felkutatta 834-nek nevét s ezek közül 709-nek életrajzi adatait. Ezen életadatok iszonyatosak. 106 volt törvénytelen szülött, 142 koldus, 64 egyéb alamizsnakérő, 181 prostituált nő, 76 lett bűntény miatt, ezek közül 7 gyilkosság miatt

elitélve. Hetvenöt év alatt ezen egyetlen iszákos nő ivadéka az államnak és a társadalomnak öt millió márkájába került tápdijakban, börtönköltésekben és alamizsnákban (Förster, Lebensführung. Berlin 1908. 54. l.).

Ime a gyenge lélek átka nemzedékről-nemzedékre, in generationem et generationem per omnia saecula saeculorum !

Az a gyenge lélek, mely gyengébb az első pohár bornál vagy pálinkánál, egy méregcsepp az emberiség nagy organizmusában; ezen méregcsepp Isten csodája nélkül ki nem vész a világ végeig, ha csak el nem pusztul az a család, az a nemzet, mely a lélekpusztító mérget szervezetébe bevette.

Ha ezen szempontból nézzük hazánk jövőjét, sötét perspektíva tárul elénk. Ne menjünk messzire, nézzük meg vasárnap este Kassán az Erzsébettért, nézzük meg falvaink vásár- és ünnepnapjait és elszorul szivünk a sok Ada Jurke eset láttára.

A gyenge lelkek ezer számra vannak, már is gyengék és tovább gyengítik magukat, gyermekeiket, unokáikat. A szeszbe fult hazánk népének keresete, esze, lelke, akarata, gyermeke, jövője, mindene.

Sehol a művelt nyugaton, de még Oroszország legtöbb kormányzóságában sem folyik oly szabadon a népnek pusztítása, mint nálunk. Az amerikai Conquistádorok korát látjuk feluljítva, midőn egy világrész hatalmas népét öli meg egy-két század alatt a tüzes víz, úgy hogy a hajdan erős kulturnemzeteknek ma csak nomád roncsai vannak meg.

Mi tehát m. t. Kongresszus, a patronage, mi a praevenció a mostani keretekben addig, míg az alkoholizmus kérdését az állam és a társadalom sokkal erősebb kézzel meg nem fogja ?

Egyéneket mentünk és a nemzetet hagyjuk pusztulni, a galyakat nyesegetjük, míg a féreg a gyökeret rágja, az oromzat cicomáit igazgatjuk, míg inog az épület alapja.

b) A tömeges lélekrontás másik eszköze a rossz sajtó, melyet a pornografia nevével szoktunk megbélyegezni.

Ez a sajtó üzletet csinál abból, hogy sárba tipor és a rágalom és hazugság minden sarával mocskol mindent, ami a világon erkölcsi tényező, ami képes volna a lélekbe világosságot és erőt önteni: világosságot a helyes elvek megismerésére, erőt ezeknek követésére.

Említettem Balmes tanát a közlelkiismeretről. Ebben Balmes kora óta nagyot súlyedtünk. Ma már nem általános az a lelkiismeret, mely tuléli az egyén erkölcsi bukását, mely a bünösnek uton-utfélen embertársai cselekedeteiben és ellentmondást nem tűró minden megnyilatkozásában fülébe sugja, mondja, dörgi a kemény ítéletet: vétkeztél.

Ma a legantiszociálisabb tanokat a büntetés és a közmegvetés legcsekélyebb veszedelme nélkül lehet hirdetni. Sőt a társadalom lelki gyengesége, mely nem képes egy pletyka és u. n. szenzáció olvasását magától megtagadni, odavitte a dolgot, hogy sokkal jobb üzlet hazudni, mint igazat írni.

Hogy mennyit ront a lelkeken a pornografia, az ugyan nem annyira szembeötlő, mint az alkohol rombolása. Az alkohol részége az utcán csetlik-botlik mindenki szeme látára, a pornografia áldozatának erkölcsi bukdácsolását nem mindenki látja, de aki látja, az tudja, hogy a rossz sajtó nem csekélyebb lélek-méreg és bünténybacillus, mint a pálinka.

M. t. Kongresszus! Javaslatot nem teszek, csak kérelmet tolmácsolok. Tűzzük a jövő kongresszus programjára a praevenció két nagy tételét: a küzdelmet az alkohol és az erkölcstelen, hazug sajtó ellen. De ne várjunk a kongresszusig, ne engedjük két évig eme halálos ellenségünket úgy pusztítani, mint eddig.

Ha addig is, a mai naptól, ettől a pillanattól kezdve mindenki szóval és példával megteszi mindazt, ami hatalmában van e két bünforrás megakadályozására, akkor nem hiába ülésztünk és tanácskoztunk, akkor Isten áldása van kongresszusunkon s meglesz annak bőséges eredménye. (Hosszantartó, lelkes éljenzés és taps.)

Rickl Gyula elnök: Öszinte és meleg köszönetet mondok a Kongresszus nevében Öméltósága magasröptü szavaiért. (Éljenzés.) A lelkesedés, mellyel e beszédet a Kongresszus tagjai fogadták, élénken bizonyítja, hogy Öméltóságának az alkoholizmus és a pornografia tárgyalására vonatkozó óhaja mindnyájunk szívéből fakadt. (Úgy van!)

Tanácskozásainkat ezzel befejeztük. Minthogy a szikszói Bethánia-szeretetház megtekintését a programtól eltérően ma délutánra kellett áttennünk, dr. Bernolák Nándor kassai jogtanár úr előadása „A fiatalokoruk bíróságainak mai állásáról“ elmarad s azt nyomtatásban fogjuk a Kongresszus t. tagjainak megküldeni.

Méltóztassanak megengedni, hogy ezek után szívem mélyéből meleg köszönetet mondjak a Kongresszus mélyen tisztelt

előadóinak s a vitában felszólalt többi uraknak és hölgyeknek, de egyuttal a Kongresszus összes tagjainak, amiért buzgó és komoly érdeklődésük a patronage-ügy most tárgyalt nagy fontosságú kérdéseire világosságot derített, azok megoldására irányítást nyújtott s egyuttal biztosítékot is szolgáltat.

Mélységes az a meggyőződése, hogy a mint előző kongresszusaink nagy lépésekkel vitték előre Magyarország patronage-ügyét, úgy ebből a kongresszusból fokozottan merít lelkesedést a további alkotó munkára állam és társadalom!

Bensőm egész melegével köszönöm Kassa városának, a magyar hazafias mozgalmak ezen ősi centrumának és a város egész polgárságának szíves vendégszeretetét (Éljenzés), amellyel Kongresszusunkat s annak tagjait fogadta; hálás köszönetünket fejezem ki Abauj-Torna vármegyének azért a szíves készségeért, amellyel három napra terjedő tanácskozásaink számára ősi székházának fényes történelmi emlékek varázsát őrző helyiségeit szíves készséggel átengedni kegyes volt. (Éljenzés.)

S különösen hálás köszönetet kell mondanom a Kongresszus kassai előkészítő bizottságának (Éljenzés), elősorban *Berczelly Jenő*, kir. táblai elnök úr Ő Kegyelmességének (Hosszantartó éljenzés), a Kongresszus tagjait oly meleg szeretettel fogadó *dr. Fischer-Colbrie Ágost* kassai püspök úr Ő Méltóságának (Hosszantartó éljenzés és taps), a bizottság kiváló elnökeinek s *dr. Bernolák Nándor* jogtanár úrnak (Hosszantartó éljenzés), a bizottság főtitkárának, akiknek a patronage-ügy iránt tanusított odaadó lelkesedése s a kongresszus érdekében kifejtett buzgó tevékenysége tette lehetővé tanácskozásaink fényes sikerét.

A III. Országos Patronage-Kongresszust ezzel befejezettnek nyilvánítom.

Rácz Ernő kir. főügyész helyettes (Kassa): Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Méltóztassanak megengedni, hogy szíves türelmüket még egy rövid időre igénybe vehessem (Halljuk! Halljuk!)

A kongresszus tanácskozásainak tiszteletreméltó sikerében a legnagyobb rész Ő Méltóságát, *bellyei Rickl Gyula* miniszteri tanácsos urat, a kongresszus elnökét illeti meg. (Hosszantartó éljenzés és taps). Mióta e nemes mozgalom hazánkban megindult, ő áll odaadó, buzgó lelkesedéssel annak élén; az Országos Szövetség fényes sikerei az ő nevéhez fűződnek; kongresszusunk

határozatainak végrehajtását is az ő kezeibe letéve, reméljük a legnagyobb biztossággal. Érezem, hogy a kongresszus tagjainak legbensőbb érzelmeit juttatom ezért kifejezésre, amikor Ő Méltóságának a kongresszus vezetéseért hálás köszönetet mondok s további működésére a Gondviselés bő áldását kérem. Éljen az elnök! (Hosszantartó éljenzés és taps).

A kongresszus déli 1 órakor véget ért.

A III. Országos Patronage-Kongresszus határozatai és óhajai.

A) Határozatok.

I. A következő első kérdésre:

„Mely feltételek mellett hagyható a segélyre szoruló gyermek a szülő, nagyszülő vagy rokon családjában?”

Ha igen, szükséges lenne-e az állami gyermekvédelmi törvényeket, illetőleg az állami gyermekvédelmi szabályzatot e szempontból s mily irányban módosítani?”

a kongresszus határozatai a következők:

1. Mondja ki a kongresszus, hogy nem helyesli annak az elvnek merev végrehajtását, hogy az állami gyermekvédelem kötelekébe felvett gyermek sohasem maradhat sem saját családjában, sem saját közösségében. Felkéri ennél fogva a kongresszus a belügyi kormányt, hogy figyelmet érdemlő esetekre a gyermekvédelmi szabályzatot ily értelemben módosítsa. (A figyelmet érdemlő esetekről a beérkezett vélemények nyújtanak kellő tájékoztatást.)
— (Az indítványt benyújtotta: *Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót.*)

*

2. A kongresszus kívánatosnak tartja, hogy a belügyminiszter a gyermekvédelemmel foglalkozó társadalmi intézmények vezetőivel egyetértően állapítsa meg azt a jogviszonyt, a mely a társadalmi gyermekvédelmet az állami gyermekvédelemmel oly vonatkozásba hozza, hogy minden oly esetben, a midőn ezt a gyermek anyagi és erkölcsi érdeke megkívánja, az elhagyatottsági eljárás mellőztessék s a társadalmi gyermekvédelemnek tétessék lehetővé a gyermeket saját családjában meghagyni.

(A *Ruffy Pál* indítványából elfogadott s az egyeztető bizottságban szövegezett II. rész.)

*

II. A következő második kérdésre:

„Miként mozdíthatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a próbaidő alatt?”

a kongresszus határozatai a következők:

I. 1. Kívánatos, hogy a próbárabocsátottak felügyeletét,

erkölcsi és szociális megerősítését a helyi viszonyokhoz képest első sorban a társadalomnak erre hivatott, önként vállalkozó ügybuzgó és képzett egyénei (nők és férfiak), ilyenek hiányában a patronage-egyesületek által díjazás mellett alkalmazott hivatásos felügyelők vagy az állami pártfogó tisztviselők végezzék.

2. Az önként vállalkozó pártfogók minél nagyobb számát s képzettségét biztosítandó, kívánatos, hogy a patronage intézmény erkölcsi, társadalmi és nemzeti jelentősége széles körben ismertté tétessék. E célból kérje fel a Patronage-Egyesületek Országos Szövetsége a vallás- és közoktatásügyi kormányt, az egyházi főhatóságokat, a kereskedelmi és földmivelésügyi kormányt, hogy az állami és felekezeti tanítóképző intézetekben, a theologiai főiskolákon, a kereskedelmi, ipari és földmives iskolákban, illetőleg a gazdasági főintézetekben, továbbá a leányiskolákban a patronage köréből rendszeres vagy legalább is tájékoztató előadások tartását elrendelni méltóztassanak.

3. Tekintettel arra, hogy a próbárabocsátottak erkölcsi megerősítése terén hivatásuknál fogva is első sorban a lelkészekről s tanítóktól igényelhet s várhat a társadalom sikert ígérő közreműködést, a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége útján felkérendők volnának az egyházi főhatóságok, a királyi és egyházmegyei tanfelügyelők, hogy a hatóságuk alá tartozó lelkészeket és tanítókat patronage-tevékenység vállalására serkentsék.

4. A pártfogó munka hatályossága érdekében kérje fel a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége a fiatalok felügyelő hatóságait, illetőleg a patronage egyesületek helyi szövetségeit, hogy a területükön működő pártfogók továbbképzése céljából időszakonként tanfolyamot nyissanak, a fiatalok bíráinak bevonásával megbeszéléseket tartsanak s tájékoztató füzetek kiosztásával, esetleg a Patronage Egyesületek Országos Szövetségének szerkesztésében megindítandó patronage folyóirat terjesztésével a pártfogókat a patronage tevékenység céljáról, jelentőségéről, különböző ágazatairól s újabb fejlődéséről felvilágosítsák.

II. 5. A próbárabocsátott fiatalok erkölcsi és szociális megerősítése különösen a vallás-erkölcsi eszmékben való megszilárdítás, az otthonhoz való ragaszkodás érzésének felkeltése s a tanulásra szorítás mellett a munkaszeretet felébresztése útján lévén eszközölhető, különösen óhajtható, hogy a társadalom a pártfogóknak ily irányban kifejtett munkásságát e célra szolgáló kisegítő intézmények (napközi otthonok, szeretetházak, nevelő-

családok jutalmazása, foglalkoztató műhelyek, munkaközvetítők, ifjúsági egyletek, népszerű előadások, tisztességes szórakozást nyújtó intézmények stb.) létesítésével és felvirágoztatásával támogassa. Ugyane célból felette kívánatos, hogy a gyámi és pártfogói tiszt kellő összhangba hozassék.

6. Kívánatos, hogy a pártfogók a próbárabocsátottak egyéni természetét mielőbb kiismerjék s megállapítván, hogy ezeknél minő rossz hajlamok és bűnös indulatok uralkodók, igyekezzenek a megfelelő utasítások adása s a kisegítő intézmények felhasználása útján ezeket visszaszorítani.

7. Különösen óhajtható, hogy a próbárabocsátottak hajlamaiknak megfelelő munkával foglalkoztassanak szigorú, de szeretetteljes fegyelem alatt álljanak; gondoskodjanak evégből a pártfogók, hogy a felügyeletükre bízott fiatalok környezetükben vagy azon kívül állandó munkára szoríttassanak s hogy szülőik, gondviselőik vagy munkaadók őket egyéniségükhöz mért fegyelem alatt tartsák.

8. Kívánatos, hogy a próbárabocsátott fiatalok felett gyakorolt felügyeletet, ellenőrzést és vezetést a pártfogók a szükséghez képest a próbaidő letelte után is önként mindaddig folytassák, míg azoknak erkölcsi és szociális megerősödése kellő mértékben biztosítottak nem látszik. (Dr. Angyal Pál indítványai.)

*

III. A következő harmadik kérdésre:

„Melyek legyenek a hivatásszerű büntettek irányában kifejtethető patronage-tevékenység keretei? Nevezetesen, van-e egyáltalán helye patronage-munkának a hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában és ha igen, ez a pártfogó tevékenység a társadalmi jellegű patronage-tevékenység útján vagy inkább hivatalnokok által végeztessék?”

A kongresszus határozata a következő:

A kassai III. patronage kongresszus kimondja, hogy:

1. a hivatásszerű büntettek irányában a patronage-tevékenység főfeladatai:

a) a letartóztatási intézetben levőknek erkölcsös és munkás életre buzdítása, a kiszabadítás esetére való gondos előkészítése, munkával és munkaeszközökkel ellátása, családjával kibékítése, amit a fogházi lelkészek és tanítók kívül a rabsegélyző, illetve patronage-egyletek tagjai, főleg az ily egyesületek titkárai végeznek;

b) a börtönből, illetőleg a biztonsági letartóztatásból kiszabadultaknak huzamosabb ideig rendszeres rendőri felügyelet,

illetőleg gondnokság alá vétele, amely célból kívánatos a rendőri pártfogó tisztviselői állások szervezése.

2. A hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában is helye van a patronage-munkának, amely egyfelől a vádlott viszonyainak teljes és alapos felderítésében s a bíróság elé az illető egyéniségét, veszélyességének fokát feltüntető részletes élet- és jellemrajz előterjesztésében, — másfelől a vádlott szabadlábbon léte alatt megfelelő gyámolításában és ellenőrzésében áll.

Ezt a felderítő és gyámolító munkát első sorban szintén a kinevezett rendőri pártfogó tisztviselők végzik, enyhébb esetekben azonban az önkéntes társadalmi pártfogók szolgálata is igénybe vehető. (Dr. Finkey Ferenc indítványai.)

B) Óhajok.

1. Az első kérdéssel kapcsolatban:

Kívánatos, hogy az állami gyermekmenhelyek kötelékébe felvett gyermekeket ne kis számu telepeken nagy tömegekben, hanem a szabályzat megfelelő változtatása után minél több közösségben kis csoportonként elosztva helyezték el. (Özv. Zichy Rezsőné grófné indítványa.)

*

2. A második kérdéssel kapcsolatban:

A kongresszus örömmel állapítja meg, hogy a fiatalok kриминалитásának csökkentésére a közhatalom és a társadalom harmonikus együttműködése már eddig is nagy eredményekkel járt s a jövőre messzemenő sikereket biztosított. Hálásan emlékezik meg a kongresszus ezen eredmények és sikerek tényezőiről: a *törvényhozásról*, mely a büntető novellát megalkotta, az *igazságügyi kormányról*, amely e törvényt lelkiismeretesen végrehajtotta, a *bíróságokról*, amelyek azt a gyakorlatban szelleméhez híven alkalmazzák s a *Patronage-Egyesületek Országos Szövetségéről*, amely az ország minden vidékén az illetékes társadalmi tényezők, különösen a nagy szociális feladatok teljesítésére hivatott és kész *egyházak* bevonásával patronage-egyesületeket alakított s az összes jótékony egyesületeket egységes szervezetbe hozva össze, azokat közös feladatok harmónikus megoldására alkalmassá tette.

Megállapítja azonban a kongresszus azt is, hogy a fiatalok kриминалитása elleni sikeres küzdelemnek még nagy akadály a fiatalok ügyeiben is eljáró bíróságok szervezetének,

a fiatalkorúak ügyeiben követett bűnvádi eljárásnak és bírói hatáskörnek mai rendezése.

Kimondja ezért óhajként a kongresszus, hogy a fiatalkorúak ügyeiben követendő eljárást, ugyszintén az azokra vonatkozó bírói szervezetet és hatáskört a törvényhozás mielőbb újból szabályozza s e szabályozásnál — úgy mint az a régebben kidolgozott s a bíróságokkal már közölt tervezetben megtörtént — a modern reformkövetelményeket teljes mértékben elégítse ki. *(Molnár Géza kir. kuriai bíró indítványa).*

*

3. A harmadik kérdéssel kapcsolatban kifejezi a kongresszus azt az óhaját:

hogy a hivatásszerű büntetések részéről a társadalmat és az államot fenyegető súlyos veszélyek megelőzése végett felette kíváncsnak tartja, hogy a hivatásszerű büntetések ellen a mai-nál szigorúbb represszív és hatályosabb praeventív intézkedéseket tartalmazó törvényjavaslat dolgoztassék ki, mely a csavargás, koldulás és az iszákosság leküzdésének módozatait is ölelje fel. Ily tárgyú törvényjavaslat elkészítése és a törvényhozás elé terjesztése végett megkeresi a nagymélt. igazságügyminiszter urat. *(Dr. Finkey Ferenc indítványa.)*

*

4. Az egyes kérdésektől független óhajok a következők:

A kassai III. orsz. patronage-kongresszus tudomásul veszi azon lépéseket, melyeket a budapesti rabsegélyző egylet a katonai (honvéd) bíróságok által elítélt egyéneknek a büntetés kitöltése utáni segélyezése érdekében a pécsi I. kongr. vonatkozó határozatának végrehajtásául kezdeményezett. Örömmel veszi továbbá tudomásul azt, hogy úgy a közös hadügyminisztérium, mint a honvédelmi kormány is a legélénkebb érdeklődéssel kíséri az akciót, melynek sikeres megvalósítását lehetőleg előmozdítani kívánják. A Kongresszus felkéri a budapesti rabsegélyző egyletet, hogy a pécsi határozat mielőbbi életbeléptetése érdekében saját hatáskörében folytatólag járjon el. *(Dr. Szilágyi Arthur Károly előterjesztése).*

*

A kassai III. országos patronage-kongresszus óhajtandónak tartja, hogy a rehabilitáció kérdése mielőbb törvényhozással szabályoztassék. *(Dr. Oberschall Pál előterjesztése.)*

*

A kassai III. országos patronage-kongresszus a következő óhajokat nyilvánítja:

1. Fiatalkoruakkal szemben, még ha külföldiek is, a tolonc-eljárás végleges kiküszöbölése céljából megfelelő társadalmi berendezkedés létesíttessék;

2. hogy a rendőrhatalósági eljárás alá kerülő fiatalkoruak, jogigényeik kellő, gyors és lehetőleg ingyenes érvényesítése érdekében megfelelő jogsegélyben részesüljenek. (*Jaloviczky Sándor* előterjesztése.)

*

A kassai III. orsz. patronage-kongresszus szükségesnek tartja:

1. hogy a gyermekvédelemre, valamint a fiatalkoruak kriminalitásának megelőzésére vonatkozó feladatok sajátos természetüknek megfelelően külön-külön tüzetesen körvonaloztassanak;

2. hogy a hasonló célok elérésére alakult jótékonycélú egyesületek és intézmények között önkormányzatuknak épségben tartásával megfelelő szerves kapcsolat létesíttessék;

3. hogy a szóban levő tevékenységet irányító kormányzati ágak a fentérintett feladatoknak megvalósítására irányuló intézkedéseket egységes alapon tegyék meg. (*Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót* előterjesztése.)

*

A harmadik országos patronage-kongresszus, a pécsi első orsz. rabsegélyző kongresszus határozatából kifolyólag *óhaj-tandónak tartja* és a nagyméltóságú igazságügyi kormány figyelmébe ajánlja, hogy a pénzbüntetések kezelése és behajtása tárgyában 1880. évi augusztus hóban kibocsátott utasításnak az a rendelkezése, mely szerint a kir. járásbiróságok és kir. ügyészségek a behajtott büntetéspénzekből bizonyos hányadot elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordíthassanak, azokra a területekre vonatkozólag, a hol sem rabsegélyző, sem patronage-egyesületek nincsenek, felujtassák és oda módosíttassák, hogy a segélyben a letartóztatottaknak segélyre szoruló családtagjai is részesíthetők legyenek. (*Vargha Nagy István* kir. ítélő-táblai bíró előterjesztése.)

*

A Kongresszus kifejezi azt az óhaját, hogy a IV. országos patronage-kongresszusra szociálpedagógiai kérdések, az alkoholizmus és a pornográfia tárgyalását is tűzzék ki. (*Dr. Fischer-Colbrie Ágost* előterjesztése.)

B

57482

Min. Igazg.

Határozatok és óhajok.

(Meghozták az 1911. évi szeptember hó 17—19. napjain Abauj-Torna vármegye székházában megtartott 2., 3. és 4. ülésen.)

A) Határozatok.

I. A következő első kérdésre:

„Mely feltételek mellett hagyható a segélyre szoruló gyermek a szülő, nagyszülő vagy rokon családjában?”

Ha igen, szükséges lenne-e az állami gyermekvédelmi törvényeket, illetőleg az állami gyermekvédelmi szabályzatot e szempontból s mily irányban módosítani?”

a kongresszus határozatai a következők:

1. A kongresszus nem helyesli annak az elvnek merev végrehajtását, hogy az állami gyermekvédelem kötelékébe felvett gyermek sohasem maradhat sem saját családjában, sem saját közösségében. Felkéri ennél fogva a kongresszus a belügyi kormányt, hogy figyelmet érdemlő esetekre a gyermekvédelmi szabályzatot ily értelemben módosítsa. (A figyelmet érdemlő esetekről a beérkezett vélemények nyújtanak kellő tájékoztatást.) — (Az indítványt benyújtotta: *Gr. Edelsheim-Gyulai Lipót.*)

*

2. A kongresszus kívánatosnak tartja, hogy a belügyminiszter a gyermekvédelemmel foglalkozó társadalmi intézmények vezetőivel egyetértően állapítsa meg azt a jogviszonyt, a mely a társadalmi gyermekvédelmet az állami gyermekvédelemmel oly vonatkozásba hozza, hogy minden oly esetben, a midőn ezt a gyermek anyagi és erkölcsi érdeke megkívánja, az elhagyatottsági eljárás mellőztessék s a társadalmi gyermekvédelemnek tétessék lehetővé a gyermeket saját családjában meghagyni.

(A *Ruffy Pál* indítványából elfogadott s az egyeztető bizottságban szövegezett II. rész.)

*

II. A következő második kérdésre :

„Miként mozdíthatja elő a társadalom a próbára bocsátottak erkölcsi és szociális megerősítését a próbaidő alatt?”

a kongresszus határozatai a következők :

1. 1. Kívánatos, hogy a próbárabocsátottak felügyeletét, erkölcsi és szociális megerősítését a helyi viszonyokhoz képest első sorban a társadalomnak erre hivatott, önként vállalkozó ügybuzgó és képzett egyénei (nők és férfiak), ilyenek hiányában a patronage-egyesületek által díjazás mellett alkalmazott hivatásos felügyelők vagy az állami pártfogó tisztviselők végezzék.

2. Az önként vállalkozó pártfogók minél nagyobb számát s képzettségét biztosítandó, kívánatos, hogy a patronage intézmény erkölcsi, társadalmi és nemzeti jelentősége széles körben ismertté tétessék. E célból kérje fel a Patronage-Egyesületek Országos Szövetsége a vallás- és közoktatásügyi kormányt, az egyházi főhatóságokat, a kereskedelmi és földművelésügyi kormányt, hogy az állami és felekezeti tanítóképző intézetekben, a theologiai főiskolákon, a kereskedelmi, ipari és földműves iskolákban, illetőleg a gazdasági főintézetekben, továbbá a leányiskolákban a patronage köréből rendszeres vagy legalább is tájékoztató előadások tartását elrendelni méltóztassanak.

3. Tekintettel arra, hogy a próbárabocsátottak erkölcsi megerősítése terén hivatásuknál fogva is első sorban a lelkészekről s tanítóktól igényelhet s várhat a társadalom sikert ígérő közreműködést, a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége útján felkérendők volnának az egyházi főhatóságok, a királyi és egyházmegyei tanfelügyelők, hogy a hatóságuk alá tartozó lelkészeket és tanítókat patronage tevékenység vállalására serkentsék.

4. A pártfogó munka hatályossága érdekében kérje fel a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége a fiatalkoruak felügyelő hatóságait, illetőleg a patronage egyesületek helyi szövetségeit, hogy a területükön működő pártfogók továbbképzése céljából időszakonként tanfolyamot nyissanak, a fiatalkoruak bíráinak bevonásával megbeszéléseket tartsanak s tájékoztató füzetek kiosztásával, esetleg a Patronage Egyesületek Országos Szövetségének szerkesztésében megindítandó patronage folyóirat terjesztésével a pártfogókat a patronage tevékenység céljáról, jelentőségéről, különböző ágazatairól s újabb fejlődéséről felvilágosítsák.

II. 5. A próbárabocsátott fiatalkoruak erkölcsi és szociális megerősítése különösen a vallás-erkölcsi eszmékben való meg-

szilárdítás, az otthonhoz való ragaszkodás érzésének felkeltése s a tanulásra szorítás mellett a munka szeretet felébresztése útján lévén eszközölhető, különösen óhajtandó, hogy a társadalom a pártfogóknak ily irányban kifejtett munkásságát e célra szolgáló kisegítő intézmények (napközi otthonok, szeretetházak, nevelőcsaládok jutalmazása, foglalkoztató műhelyek, munkaközvetítők, ifjúsági egyletek, népszerű előadások, tisztességes szórakozást nyújtó intézmények stb.) létesítésével és felvirágoztatásával támogassa. Ugyane célból felette kívánatos, hogy a gyámi és pártfogói tiszt kellő összhangba hozassék.

6. Kívánatos, hogy a pártfogók a próbárabocsátottak egyéni természetét mielőbb kiismerjék s megállapítván, hogy ezeknél minő rossz hajlamok és bűnös indulatok uralkodók, igyekezzenek a megfelelő utasítások adása s a kisegítő intézmények felhasználása útján ezeket visszaszorítani.

7. Különösen óhajtandó, hogy a próbárabocsátottak hajlamaiknak megfelelő munkával foglalkoztassanak s szigorú, de szeretetteljes fegyelem alatt álljanak; gondoskodjanak evégből a pártfogók, hogy a felügyeletükre bízott fiatalok környezetükben vagy azon kívül állandó munkára szoríttassanak s hogy szülők, gondviselők vagy munkaadók őket egyéniségükhöz mért fegyelem alatt tartsák.

8. Kívánatos, hogy a próbárabocsátott fiatalok felett gyakorolt felügyeletet, ellenőrzést és vezetést a pártfogók a szükséghez képest a próbaidő letelte után is önként mindaddig folytassák, míg azoknak erkölcsi és szociális megerősödése kellő mértékben biztosítottnak nem látszik. (Dr. Angyal Pál indítványai.)

*

III. A következő harmadik kérdésre :

„Melyek legyenek a hivatásszerű büntetések irányában kifejthető patronage-tevékenység keretei? Nevezetesen, van-e egy általán helye patronage-munkának a hivatásszerű büntetések ügyeiben az eljárás előkészítő szakában és ha igen, ez a pártfogó tevékenység a társadalmi jellegű patronage-tevékenység útján vagy inkább hivatalnokok által végeztessék?”

a kongresszus határozata a következő :

A kassai III. patronage kongresszus kimondja, hogy :

1. A hivatásszerű büntetések irányában a patronage tevékenység főfeladatai :

a) a letartóztatási intézetben levőknek erkölcsös és munkás életre buzdítása, a kiszabadítás esetére való gondos előkészítése,

munkával és munkaeszközökkel ellátása, családjával kibékítése, amit a fogházi lelkészek és tanítók kivül a rabsegélyző, illetve patronage egyesületek tagjai, főleg az ily egyesületek titkárai végeznek ;

b) a börtönből, illetőleg a biztonsági letartóztatásból kiszabadultaknak huzamosabb ideig rendszeres rendőri felügyelet, illetőleg gondnokság alá vétele, amely célból kívánatos a rendőri pártfogó tisztviselői állások szervezése.

2. A hivatásszerű büntettek ügyeiben az eljárás előkészítő szakában is helye van a patronage munkának, amely egyfelől a vádlott viszonyainak teljes és alapos felderítésében s a bíróság elé az illető egyéniségét, veszélyességének fokát feltűntető részletes élet- és jellemrajz előterjesztésében, — másfelől a vádlott szabadlábbon léte alatt megfelelő gyámolításában és ellenőrzésében áll.

Ezt a felderítő és gyámolító munkát első sorban szintén a kinevezett rendőri pártfogó tisztviselők végzik, enyhébb esetekben azonban az önkéntes társadalmi pártfogók szolgálata is igénybe vehető. (*Dr. Finkey Ferencz* indítványai.)

B) Óhajok.

1. Az első kérdéssel kapcsolatban :

Kívánatos, hogy az állami gyermekmenhelyek kötelékébe felvett gyermekeket ne kis számu telepeken nagy tömegekben, hanem a szabályzat megfelelő változtatása után minél több községben kis csoportonként elosztva helyezték el. (*Özv. Zichy Rezsőné grófné* indítványa.)

*

2. A második kérdéssel kapcsolatban :

A kongresszus örömmel állapítja meg, hogy a fiatalok kriminalitásának csökkentésére a közhatalom és a társadalom harmónikus együtt működése már eddig is nagy eredményekkel járt s a jövőre messzemenő sikereket biztosított. Hálásan emlékezik meg a kongresszus ezen eredmények és sikerek tényezőiről : a *törvényhozásról*, mely a büntető novellát megalkotta, az *igazságügyi kormányról*, a mely e törvényt lelkiismeretesen végrehajtotta, a *bíróságokról*, a melyek azt a gyakorlatban szelleméhez híven alkalmazzák s a *Patronage-Egyesületek Országos Szövetségéről*, a mely az ország minden vidékén az illetékes társadalmi tényezők, különösen a nagy szociális feladatok teljesítésére hivatott és kész egyházak bevonásával patronage-egyesületeket alakított s az összes jótékony egyesületeket egységes szer-

vezetbe hozva össze, azokat közös feladatok harmónikus megoldására alkalmassá tette.

Megállapítja azonban a kongresszus azt is, hogy a fiatalok kriminalitása elleni sikeres küzdelemnek még nagy akadálya a fiatalkorúak ügyeiben is eljáró bíróságok szervezetének, a fiatalkorúak ügyeiben követett bünvádi eljárásnak és bírói hatáskörnek mai rendezése.

Kimondja ezért óhajként a kongresszus, hogy a fiatalkorúak ügyeiben követendő eljárást, ugyszintén az azokra vonatkozó bírói szervezetet és hatáskört a törvényhozás mielőbb újból szabályozza s e szabályozásnál — úgy mint az a régebben kidolgozott s a bíróságokkal már közölt tervezetben megtörtént — a modern reformkövetelményeket teljes mértékben elégítse ki. (*Molnár Géza* kir. kuriai bíró indítványa).

*

3. A harmadik kérdéssel kapcsolatban kifejezi a kongresszus azt az óhaját:

hogy a hivatásszerű büntetések részéről a társadalmat és az államot fenyegető súlyos veszélyek megelőzése végett felette kíváncsnak tartja, hogy a hivatásszerű büntetések ellen a mai nál szigorúbb represszív és hatályosabb preventív intézkedéseket tartalmazó törvényjavaslat dolgoztassék ki, mely a csavargás, koldulás és az iszákosság leküzdésének módozatait is ölelje fel. Ily tárgyú törvényjavaslat elkészítése és a törvényhozás elé terjesztése végett megkeresi a nagymélt. igazságügyminiszter urat. (*Dr. Finkey Ferenc* indítványa.)

*

4. Az egyes kérdésektől független óhajok a következők:

A kassai III. orsz. patronage kongresszus tudomásul veszi azon lépéseket, melyeket a budapesti rabsegélyző egyesület a katonai (honvéd) bíróságok által elítélt egyéneknek a büntetés kitöltése utáni segélyezése érdekében a pécsi I. kongr. vonatkozó határozatának végrehajtásául kezdeményezett. Örömmel veszi továbbá tudomásul azt, hogy úgy a közös hadügyminisztérium, mint a honvédelmi kormány is a legélénkebb érdeklődéssel kíséri az actiót, melynek sikeres megvalósítását lehetőleg előmozdítani kívánják. A Kongresszus felkéri a budapesti rabsegélyző egyesületet, hogy a pécsi határozat mielőbbi életbeléptetése érdekében saját hatáskörében folytatólag járjon el. (*Dr. Szilágyi Arthur Károly* előterjesztése.)

*

A kassai III. országos patronage-kongresszus óhajtandónak tartja, hogy a rehabilitáció kérdése mielőbb törvényhozási szabályoztassék. (*Dr. Oberschall Pál* előterjesztése.)

*

A kassai III. országos patronage-kongresszus a következő óhajokat nyilváníttja :

1. Fiatalkoruakkal szemben, még ha külföldiek is, a tolonc-eljárás végleges kiküszöbölése céljából megfelelő társadalmi be rendezkedés létesíttessék ;

2. hogy a rendőrhatalósági eljárás alá kerülő fiatalok, jogigényeik kellő, gyors és lehetőleg ingyenes érvényesítése érdekében megfelelő jogsegélyben részesüljenek. (*Jaloviczky Sándor* előterjesztése.)

*

A kassai III. orsz. patronage-kongresszus szükségesnek tartja :

1. hogy a gyermekvédelemre, valamint a fiatalok kriminalitásának megelőzésére vonatkozó feladatok sajátos természetüknek megfelelően külön-külön tüzetesen körvonaloztassanak ;

2. hogy a hasonló célok elérésére alakult jótékonycélu egyesületek és intézmények között önkormányzatuknak épségben tartásával megfelelő szerves kapcsolat létesíttessék ;

3. hogy a szóban lévő tevékenységet irányító kormányzati ágak a fentérintett feladatoknak megvalósítására irányuló intézkedéseket egységes alapon tegyék meg. (*Edelsheim-Gyulai Lipót* előterjesztése.)

*

A harmadik országos patronage kongresszus, a pécsi első orsz. rabsegélyző kongresszus határozatából kifolyólag óhaj-tandónak tartja és a nagyméltóságú igazságügyi kormány figyelemébe ajánlja, hogy a pénzbüntetések kezelése és behajtása tárgyában 1880. évi augusztus hóban kibocsátott utasításnak az a rendelkezése, mely szerint a kir. járásbírók és kir. ügyészségek a behajtott büntetés pénzeiből bizonyos hányadot elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordíthassanak, azokra a területekre vonatkozólag, ahol sem rabsegélyző, sem patronage egyesületek nincsenek, feljuttassék és oda módosíttassék, hogy a segélyben a letartóztatottaknak segélyre szoruló családtagjai is részesíthetők legyenek. (*Varga Nagy István* kir. ítélő táblai bíró előterjesztése.)

*

A kongresszus kifejezi azt az óhaját, hogy a IV. országos patronage-kongresszusra szociálpedagógiai kérdések, az alkoholizmus és a pornográfia tárgyalását tűzzék ki. (*Dr. Fischer-Colbrie Ágost* előterjesztése.)

A patronage multja és jövője.

(Befejező beszéd. Elmondotta dr. Fischer-Colbrie Ágost kassai püspök az 1911. évi szeptember hó 19-én Abauj-Torna vármegye székházában tartott IV. ülésen.)

Mélyen tisztelt Kongresszus !

Befejező beszédnek nem lehet más feladata, mint egy közös nagy szempont alá csoportosítani a tanácskozmányokból leszűrt eredményeket s ezekből mintegy emléksokrot nyújtani át a kongresszus tagjainak s az érdeklődő közönségnek.

Ha azt az egy nagy szempontot keresem, mely alá tanácskozmányaink eredményeit csoportosíthatom, munkám nem nehéz. Talán nincs közöttünk senki, ki ezen szempontot másutt keresné, mint ezen gondolatban: *A Patronage főleg és első sorban erkölcsi kérdés, a lélekerő és a jellem kérdése.*

Ezen gondolat igazságát bizonyítja a Patronage egész multja, ezen szempont kell, hogy dominálja a Patronage egész jövőjét.

De hát van-e a Patronagenak multja?

Nem-e a humanizmus legujabb virága, nem az utolsó évtizedek gyermeke-e az?

A név lehet új, de lényege semmi esetre sem az.

Mi a lényeg?

A Patronage szó a patrónus, ez pedig a pater szóból ered: atyai szeretete és atyai gondozása legyen tehát a Patronage a léleknek.

A *lélek* szeretetét mondom, mert ez szorul első sorban szeretetre és gondozásra.

Akinek a lelke el van hanyagolva, annak az anyagi segély, nem is segély, hanem esetleg henyélésre, vagy bűnös élvezetre való alkalom. Alig van az a szegénység, mely mellett valaki szent ne lehetne, de nincs az a nagy vagyon, mely egy meg-

billent egyensúlyu lelket a bűnözéstől megóvna. Példa az előbbire Assisi nagy szentje, az utóbbira a példákat közelebb is megtaláljuk.

A kriminalitás sok esetben lehet a gyomor és a nyomor kérdése, de a legtöbb esetben mégis csak a léleké. Sőt az előbbi esetek nagy része is a lélek kérdésére vezethető vissza.

I. Mint a *lélek* nevelése és gondozása a Patronage meg volt a *multban* is. Csak nem volt külön neve, mint igen sok más dolognak, mely hajdan is meg volt, de most egész életünk és tudományunk specializálódása folytán új és külön nevet kapott.

Megvolt a Patronage a *multban* is és tizenkilenc század óta a mi kulturánkban a Patronage eszményképe az a jó Pásztor ki kész ott hagyni kilencvenkilenc juhocskáját, hogy tövisen és bojtortjánon keresztül megkeresse és saját vállain hazahozza az egy eltévelyedetett, a századikat.

Megvolt a praeventio a lelkipásztorkodásban, megvolt a fogházmissió az irgalmasság testi cselekedeteinek egyikében, megvolt a további gondozás a keresztény Caritas számtalan intézményében.

a) A *megelőzésnek* legnehezebb megírni a statisztikáját és a történetét. Hiszen ha valakit jó útra térítettem vagy a jó úton megtartottam, nem tudhatom minő bűnöket követett volna el védencem, ha vele nem foglalkozom. Sőt a védenc maga sem tudhatja biztosan, hogy mi lett volna belőle, ha a jó befolyás alá nem kerül.

A praeventio nagy elvét kimondotta már a világ Világossága, midőn az elhagyatott, a züllés veszélyének kitett gyermeket saját helyettesévé, saját képviselőjévé tette ezen szavakkal: „Aki befogad egy ilyen kisedet az én nevemben, engem fogad be“ (Máté 18, 5.) Ez a praeventiónak, a gyermekvédelemnek a Magna Chartája tizenkilenc század óta.

Ugyanő a lélekrontást megbélyegezte eme rettenetes komoly szóval: „Aki pedig megbotránkoztat egyet e kisedek közül, kik énbenem hisznek, jobb annak, hogy malomkő köttessék nyakára és a tenger mélységébe merítettessék. (U. o. 6. v.)

Tizenkilenc század óta milliók és százmilliók hallják eme szavakat hívó lélekkel, mint isteni szózatot. Még elgondolni is nehéz, bármily gyönyörű a dolog perspektívája: mennyi jót, irgalmat, Patronage-nevelést és praeventiót eredményezett az első szó; mennyi csábítást, lélekrontást, züllést és büntényt akadályozott meg a második.

Mindezt el lehet gondolni, mindezt át lehet érezni, de nem lehet ennek *kimerítő* történetét megírni. De ha nincs is és nem is lehetséges a keresztény Caritas *kimerítő* története, az összeállítható morzsák és töredékek is elegendők arra, hogy kötettszámtárják elénk az emberi kultúra történetének legszebb és legrokon-szenvesebb lapjait.¹⁾

Sem idő, sem alkalom nincs arra, hogy csak kategóriák szerint is elszámláljam a keresztény Caritas azon tényeit és intézményeit, melyek a bűntények megelőzésének nagy elvét, a prophylaxist, a praeventiót szolgálják. A részletek helyett egy általános nagy szolgálatot emelek ki, melyet a XIX. század egyik legnagyobb bölcselője, Spanyolországnak a múlt században legragyogóbb elméje, Balmes Jakab látott meg és helyezett a kellő világításba.

Ezen nagy szolgálat, a praeventio ezen világra szóló ténye az egész erkölcsi légkör megtisztítása, az erkölcsös közvéleménynek, a közlelkiismeretnek kialakítása.

Azon jelek közé, melyek a keresztény civilizációt minden mástól megkülönböztetik, Balmes joggal sorolja azon csodálatos nyilvános lelkiismeretet, mely gazdag fenséges elvekben, igaz és méltányos szabályokban, a tisztesség és szemérem érzeteiben, nyilvános lelkiismeretet, mely túl éli az egyén erkölcsének hajótörését és meg nem engedi, hogy a romlottság elérje a régiéknél birt fokát.²⁾

b) *A börtön lakóinak látogatása* mindig kiváló jó cselekedet számba ment a keresztény vallásban, melynek alapítója maga mondotta, hogy a nagy ítélet napján azt fogja mondani az örök élet dicsőségére választottaknak: „A börtönben voltam és hozzám jöttetek” mert „amit a legkisebbel cselekedtek testvéreim közül, azt velem cselekedtétek.” (Máté 25., 36. kk.)

Ettől a perctől keresztény hívő a börtön rabjában Krisztus helyettesét látja; Krisztust látogattam, ha börtönt látogattam, ezen látogatás lesz örök életem egyik záloga, örök koronámnak egyik drága köve.

És mióta Isten Fia maga is egy éjjelt töltött Jeruzsálem börtöneiben — földi életének utolsó éjjelét — azóta nekünk a börtön is szentély, szentélye a bűnös bánatának és oltára a jótevő lelkek felebaráti szeretetének.

¹⁾ Ratzinger, Pesch, Lallemand, Uihorn stb. írták meg eme lapokat.

²⁾ El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con la Civilización Europea. 9. kiad. Barcelona 1910. II. k. 91-98.

A három első keresztény század megható jelenetek ezreinek emlékét őrizte meg a mártírok börtönéből a hivek szerető gondoskodásáról és hősiek önfeláldozásáról testvéreik látogatásában és gondozásában. Sienkiewicz ragyogó tolla ezen pontban nem poezist írt, hanem valóságot, jobban mondva a valóság ez-redrészét.

A felszabadult kereszténység első világgraszoló manifestációja a niceai zsinat volt, mely 325-ben az egész Imperium püspökeit egybegyűjtötte. S ezen legelső nagy manifestatio nem mult el a nélkül, hogy a rabokról ne történt volna külön gondoskodás: a zsinat a püspökök köteletségévé tette a börtönök látogatását s a rabok testilelki gondozását. Mansi és Harduin és utódaik félszázra menő vaskos kötetei a zsinatok és gyülekezetek határozatairól telve vannak a megható gondoskodás jelével a foglyok és rabok sorsa iránt. S ha a minden tekintetben acél idegzetű és vaskemény középkor rettenetes is volt az ő igazságszolgáltatásában: évtizedről-évtizedre felhangzott az evangelium szelid szava egy-egy új kánonban; felcsillámlik egy legendás szép, de való igaz kép megható szeretetről és irgalomról, hősiek megtérésről, igaz őszinte bűnbánatról.

De nem folytathatom a történelmi szemlét, csak egy nevet nem szabad elhallgatnom, melynek fénye beragyog egészen a mi napjainkba. Ez Don Bosco János turini pap neve, ki félszázados papi életének minden percét az ifjúság megmentésének szentelte, a lakását és asztalát mindvégig megosztva az utcáról felszedett gyermekekkel egy nagy intézménynek lett alapítója, mely ma közel 300 intézetben 3000 szerzetes taggal végzi százezrekre menő ifjagnál és gyermekeknél a Patronage-munkát, oly sikerrel és eredménnyel, melyről többen a m. t. Kongresszus tagjai közül saját személyes tapasztalatuk alapján állithatják ki a legfényesebb bizonyítványt.

Tudom, hogy nagyon halvány a kép, melyet a multnak Patronage-tevékenységről festettem. De bármily halvány is legyen a kép, bármennyire is maradjon el a fényes valóság fölött: az előadottakból is világos, hogy Patronage eszméje ott aratta legfényesebb diadalait, ahol az mint a lélek nevelése, a lélek bajainak orvoslása, mint lelki gondozás — mint lelki pásztorság a legtagabb értelemben — lépett a szintérre.

Már pedig a „Dreizehnlinden“ nagy költője szerint az új idők a régieknek törmelékéből épülnek:

Und da sich die neuen Tage
 Aus dem Schutt der alten bauen
 Kann ein ungetrübtes Auge
 Rückwärts blickend, vorwärts schauen.

A multba visszatekintve a jövőben is olvashatunk, a Patronage multjából következtethetjük a jövő teendőit.

II. A Patronage a multban a lélek szeretetének jegyében állott: álljon ebben ezentul is.

Minden az akaraton mulik; ha védenkeinket nem tanítottuk meg akarni, okosan, komolyan, állhatatosan akarni, akkor nem adtunk nekik semmit. Akkor nem tudom, nem volt-e minden Patronage munkánk inkább átok, mint áldás.

Elvesztett vagyont iparkodással vissza lehet szerezni, elvesztett szabadságot kitartással és bátorsággal vissza lehet vivni: elernyedtt és elzüllött lelket, mámorba fojtott észet, degenerált akaratot nem lehet eredeti méltóságába visszahelyezni, hiszen épen maga az akarat hiányzik a lelki gyógyulásra.

Hiszen talán magunk is tapasztaltuk gyámoltjaink egyikevel-másikával: pénzzel segítettük: elitta; szent Antal-kenyeréből kapott: becserélte pálinkaért; állást szereztünk neki: ott hagyta; „rangiroztuk“ nagy áldozattal s egy év után háromszor annyi adóssága volt s ujra kellett rangirozni. Talán arra is tudunk példát, hogy valaki öngyilkossági fenyegetéssel préselte ki jóakaróiból ezt a rangirozást s midőn azután az egy jó sikernek neki bátorodva ismét egy rangirozandó helyzetet teremtett magának, mégis csak a revolvergolyó vetett véget az elhibázott életnek.

Akaratot nevelni tehát a Patronage-munka feladata s erre soha oly nagy szükség nem volt, mint ma, midőn két nagy ellenséggel állunk szemben, mely az akarat nevelését fiziologiai és etikai téren sokkal hevesebben támadja, mint valaha. Itt van a baj gyökere és ha ehhez bátor-lelekkel és erős kézzel hozzá nem nyulunk, az én igénytelen véleményem szerint az egész Patronage-mozgalomnak nincs értelme, nincs jövője.

a) Fiziologiai téren az alkoholizmus senyveszt, sorvaszt, ernyeszt, butít és tompít, egyént, családot, nemzetet, emberiséget.

Az eloltott lelki szikra az utódokban sem kél életre. Amit az orvosi tudomány az öröklésről megállapított, az áll az alkoholista szülő ivadékára is. Közismert tény Förster Fr. V. művei-

bői Ada Jurke családjának története. Ezen iszákos csavargónő 1740-től a múlt század elejéig élt. Egy demografus Ada Jurke leszármazottjai közül felkutatta 834-nek nevét s ezek közül 709-nek életrajzi adatait. Ezen életrajzok iszonyatosak. 106 volt törvénytelen szülött, 142 koldus, 64 egyéb alamizsnakerő, 181 prostituált nő, 76 lett bűntény miatt, ezek közül 7 gyilkosság miatt elítélve. Hetvenöt év alatt ezen egyetlen iszákos nő ivadéka az államnak és a társadalomnak öt millió márkájába került tápdíjakban, börtönköltésekben és alamizsnákban (Förster Lebensführung. Berlin 1909. 54. l.)

Ime a gyenge lélek átka nemzedékről-nemzedékre, in generationem et generationem per omnia saecula saeculorum! És sajnos, Amen. Ugy van! Bár ne volna úgy!

Az a gyenge lélek, mely gyengébb az első pohár bornál vagy pálinkánál, egy méregcsepp az emberiség nagy organizmusában, mely Isten csodája nélkül ki nem vész a világ végeig, ha csak el nem pusztul az a család, az a nemzet, mely lélekpusztító mérget szervezetébe bevette.

Ha ezen szempontból nézzük hazánk jövőjét, sötét perspektíva tárul elénk. Ne menjünk messzire, nézzük meg vásárnap este Kassán az Erzsébettért, nézzük meg falvaink vásár- és ünnepnapjait és elszorul szívünk a sok Ada Jurke eset láttára.

A gyenge lelkek ezer számra vannak, már is gyengék és tovább gyengítik magukat, gyermekeiket, unokáikat. A szeszbefult hazánk népének keresete, esze, lelke, akarata, gyermeke, jövője mindene.

Sehol a művelt nyugaton, de még Oroszország legtöbb kormányzóságában sem folyik oly szabadon a népnek pusztítása, mint nálunk. Az amerikai Conquistádorok korát látjuk felújítva, midőn egy világrész hatalmas népét öli meg egy-két század alatt a tüzes víz, úgy hogy a hajdan erős kultur nemzeteknek ma csak nomád roncsai vannak meg.

Mi tehát m. t. Kongresszus a patronage, mi a prevenció a mostani keretekben addig, míg az alkoholizmus kérdését az állam és a társadalom sokkal erősebb kézzel meg nem fogja?

Egyéneket mentünk és a nemzetet hagyjuk pusztulni, a galylakat nyesegetjük, míg a féreg a gyökeret rágja, az oromzat cicomáit igazgatjuk, míg inog az épület alapja.